

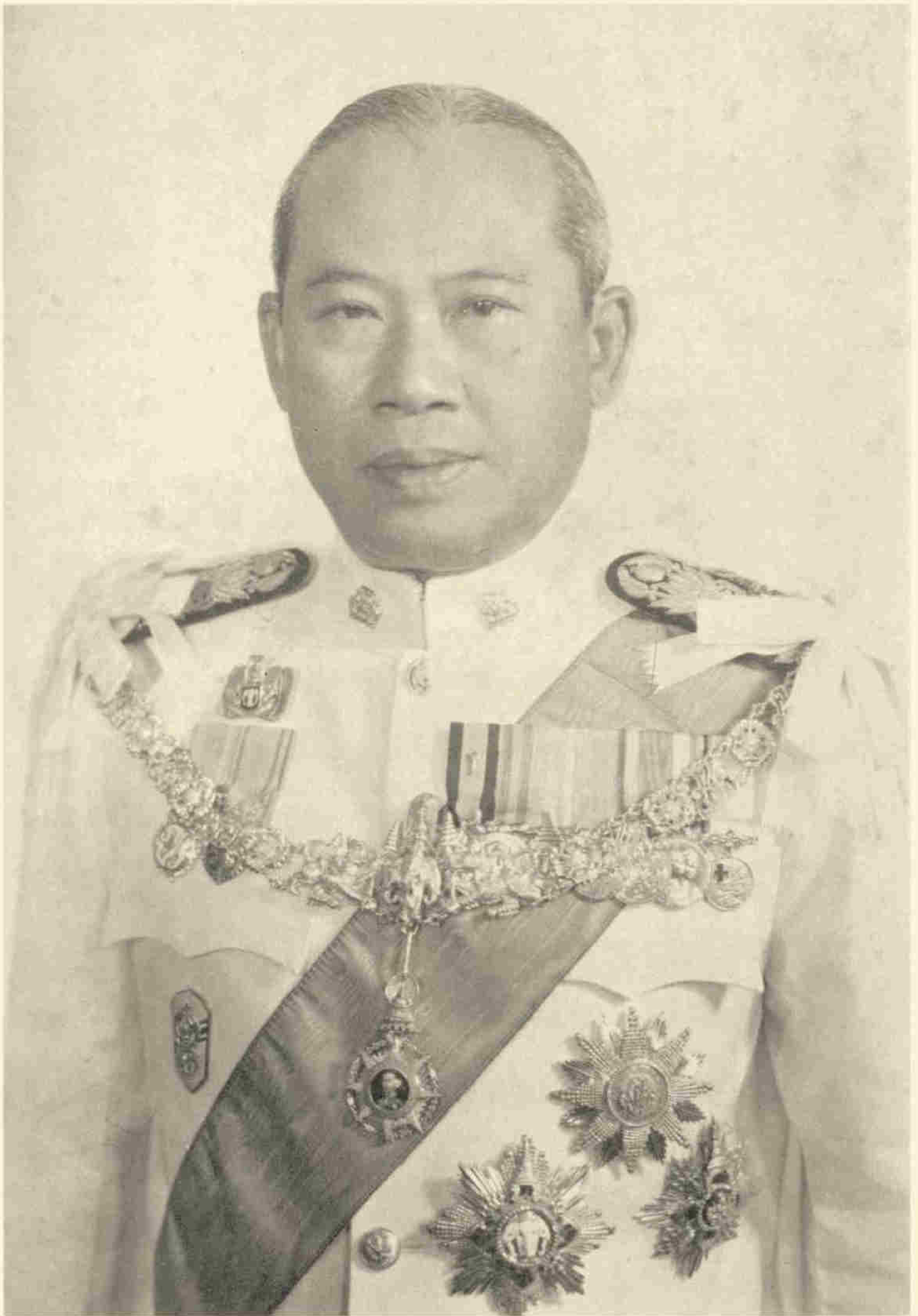
ตำรา พิมพ์เมืองเชียงใหม่

จากต้นฉบับข่อยโบราณ
อักษรไทยธรรม

ศาสตราจารย์ ดร. อรรถ
จิตติพิมพ์ เอกสารทางประวัติศาสตร์
สำนักวิทยบริการวัฒนธรรม

พิมพ์จำหน่าย
เพื่อเป็นทางเลือกเสริมความรู้ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และโบราณคดี
ของชาวไทยสมัยแรกมีภาษาอักษรตาม
สืบทอดกันมา

๒๕๖๕

จอมพล ถนอม กิตติขจร
นายกรัฐมนตรี

คำนำ

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ที่กรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ได้พิมพ์ขึ้นครั้งนี้
ควรจะแถลงให้ทราบถึงที่มาว่ามีปฐมเหตุเกิดขึ้นอย่างไร เพื่อเป็นประวัติในการดำเนินงานตามสมควร

ระหว่างที่กรรมการจัดพิมพ์เอกสาร ฯ กำลังเสาะหาต้นฉบับเอกสารสำคัญของชาติที่หาได้ยาก
และหนังสือที่พิมพ์แล้ว แต่ขาดตลาดหาฉบับไม่ได้ มาพิมพ์เพื่อรักษาไว้เป็นสมบัติอันทรงค่าของชาติ
โดยได้ดำเนินการจัดพิมพ์ไปแล้วหลายเรื่อง รวมทั้งเลือกสรรคัดต้นฉบับระยะเวลาพิมพ์ตามลำดับอยู่
ก็อีกหลายเรื่องนั้น นายสงวน โชติสุขรัตน์ ผู้สนใจสะสมเอกสารเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ได้แจ้งมาที่
นายฉันทิชย์ กระแสสินธุ์ กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์
วัฒนธรรม โบราณคดีว่า มีตำนานเชียงใหม่อยู่รวมด้วยกัน ๘ ผูก ถ้าคณะกรรมการต้องการตนจะเป็นผู้
คัดและพิมพ์ส่งมาให้ โดยขอค่าคัด ค่าแปล ค่าพิมพ์ เป็นเงิน ๑,๒๐๐ บาท (หนึ่งพันสองร้อยบาทถ้วน)
ซึ่ง นายฉันทิชย์ กระแสสินธุ์ ได้นำเสนอขอรับการพิจารณาในที่ประชุมกรรมการครั้งที่ ๖/๒๕๐๕
วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๐๕ โดยแถลงต่อที่ประชุมว่า ทราบว่าตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่เขียนไว้เป็น
อักษรไทยวน (โยนก) หรือเป็นอักษรพื้นเมืองและเป็นคำเมือง กล่าวถึงประวัติการสร้างอาณาจักร
ลานนาไทย ตั้งแต่แรกสืบมาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ นายสงวน โชติสุขรัตน์ ได้ฉบับไทยวนเรื่องนี้
มาจากพระมหาคำหมื่น วุฒินาโณ วัดเจดีย์หลวง นครเชียงใหม่ คงจะเป็นเอกสารที่มีคุณค่าทาง
ประวัติศาสตร์ชาติไทยไม่มากนักน้อย และคงจะให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยา เพิ่มขึ้น
จากที่เราเคยทราบอยู่อีกเป็นแน่ ทั้งจะเป็นผลดีต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติไทย ระหว่างอาณาจักร
อยุธยากับอาณาจักรลานนาไทยเป็นอันมาก ซึ่งที่ประชุมได้พิจารณาแล้วลงมติว่า

“สำหรับตำนานเชียงใหม่ ๘ ผูกนั้น เมื่อขอคืค่าคัด ค่าแปล ค่าพิมพ์ เป็นเงิน ๑,๒๐๐ บาท
อนุมัติให้ดำเนินการได้” โดยมอบให้นายฉันทิชย์ กระแสสินธุ์ เป็นผู้ติดต่อกับนายสงวน โชติสุขรัตน์
และให้นายชิน ชุมรมุ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ เป็นผู้ดำเนินการทางการเงิน

ต่อมาเมื่อได้รับต้นฉบับแปลตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ที่ซื้อจาก นายสงวน โชติสุขรัตน์
มาแล้ว ได้นำเรื่องเข้าขอรับความเห็นชอบจากที่ประชุมกรรมการจัดพิมพ์เอกสาร ฯ อีกครั้งหนึ่ง
ในการประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๑๐ วันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๑๐ โดยนายฉันทิชย์ กระแสสินธุ์ ได้เสนอว่า
“ตำนานเชียงใหม่ ๘ ผูก ซึ่งที่ประชุมลงมติให้ตกลงกับนายสงวน โชติสุขรัตน์ ว่าให้แปล คัด และพิมพ์
ส่งมาให้จะให้ค่าจัดการเป็นเงิน ๑,๒๐๐ บาทนั้น นายสงวน โชติสุขรัตน์ ได้แปลและพิมพ์ส่งมาให้แล้ว มี
ข้อสังเกตที่น่าเป็นห่วงอยู่อย่างหนึ่งว่า เท่าที่นายสงวน โชติสุขรัตน์ ได้แปลแล้วคัดเขียนส่งมาให้ ๘ ผูกนี้

ถูกต้องตามต้นฉบับหรือไม่ หนังสือเรื่องนี้จะต้องจัดพิมพ์ในนามของคณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารฯ ถ้าหากมีผิดพลาดหลังไปจะทำให้คณะกรรมการพลอยเสียชื่อไปได้ ขอให้ที่ประชุมพิจารณาในเรื่องนี้ด้วย”

ในที่ประชุมคณะกรรมการได้อภิปรายกันมาก รองประธานกรรมการ (พระยาอนุมา-
ราชชน) ได้ชี้แจงต่อที่ประชุมว่า ได้เคยทำสังหนวัติมาแล้ว เป็นเรื่องที่แปลมาจากอักษรลานนาเหมือนกัน
ได้ขอให้ นายสุก ศรีสมวงศ์ แปล เราก็เชื่อไปตามนั้น เพราะเราให้เกียรติแก่ผู้แปลว่าเขาจะทำหรือแปล
อย่างดีที่สุด ฉะนั้นตามตำนานเมืองเชียงใหม่ ๘ ผูกนี้ เราควรดำเนินการไปตามที่ นายสงวน โชติสุขรัตน์
แปลจากภาษาขวน (คำเมือง) ส่งมาให้ได้” และเพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบถึงเจตนารมณ์ของคณะกรรมการ
ศาสตราจารย์ รอง ศยามานนท์ กรรมการได้เสนอว่า “ควรทำไปตามฉบับที่ได้มาแล้วอธิบายต้นเหตุของ
การทำให้ปรากฏไว้ ก็จะเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเจตนาของคณะกรรมการฯ ผู้ดำเนินงานได้ดี” และ
เมื่อได้พิจารณากันแล้วที่ประชุมให้ลงมติ “ให้ดำเนินการไปตามที่รองประธานเสนอ” นี่คือปฐมเหตุ
ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ที่ได้นำมาพิมพ์ในครั้งนี้

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ เรื่องนี้ เมื่อได้อ่านแล้วจะเห็นว่าคล้าย ๆ กับพงศาวดารโยนก
ที่พระยาประชาภิจักรจักร (แหม่ม บุณนาค) ได้แปลและเรียบเรียงพิมพ์ขึ้นเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน
พุทธศักราช ๒๔๖๗ (ในงานพระราชทานเพลิงศพ มหาอำมาตย์โท เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (ปลื้ม
สุจริตกุล) เรื่องราวทางตำนานคล้ายกันก็มีแตกต่างกันก็มี แต่เจตนารมณ์ของคณะกรรมการจัดพิมพ์
เอกสารฯ ที่พิมพ์เอกสารสำคัญเรื่องนี้ ก็เพื่อจะรักษาไว้ซึ่งเอกสารอันมีค่าของชาติทางประวัติศาสตร์
ขึ้นไว้สักเรื่องหนึ่ง มิให้ต้นฉบับซึ่งหากไม่ได้พิมพ์ก็อาจเป็นอันตรายหรือถูกซื้อขายไปไว้นอกประเทศ
เสีย ก็จะเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย ฉะนั้นการที่จะมีความคล้ายกับพงศาวดารโยนกบ้าง หรือแตกต่างกัน
บ้าง จึงไม่ใช่เรื่องสำคัญ ความสำคัญอยู่ที่เราได้เอกสารทรงค่าทางประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้นอีกเรื่องหนึ่ง
และประโยชน์ที่จะได้จากเอกสารเรื่องนี้ก็คือ ได้หลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้น แม้เพียง
ส่วนน้อยก็จะเป็นเรื่องที่น่ายินดีมากกว่าสิ่งใด ๆ

เมื่อคณะกรรมการได้ตกลงให้ดำเนินการพิมพ์นั้น ได้กำชับให้พิมพ์ไปตามต้นฉบับทุกตัว
อักษร แต่อักษรวิธีก็ให้เป็นไปตามต้นฉบับ มิให้เปลี่ยนแปลงแก้ไขอย่างใดทั้งสิ้น ดังได้ทราบมาแล้วว่า
ต้นฉบับตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ แปลมาจากอักษรไทยขวน ผู้แปลชื่อนายทน ตนมั่น และจากการ
รักษาต้นฉบับอย่างเคร่งครัดนี้เอง ผู้อ่านจะได้พบความแตกต่างกันของชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ในเอกสาร
เรื่องนี้กลางแห่ง เรียกไม่เหมือนกัน เช่น โปสิรินอรธา โมยหวาน สิงหคอยถ่าง จะเก็ยกามุณี มกไซโป
อ่องไซย ฯลฯ ซึ่งชื่อดังกล่าวนี้มีปรากฏอยู่ในพระราชพงศาวดารของเราแล้วทั้งสิ้น แต่ในตำนาน
พื้นเมืองเชียงใหม่ได้เขียนไว้เช่นนั้น และคงจะออกเสียงตามนั้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีอยู่คำหนึ่ง
ในหน้า ๑๐๖ บรรทัดที่ ๘ (นับจากบนลงล่าง) คำ “หื้อลวะจุงหามพาแขกเข้าก่อน” อีกแห่งหนึ่ง
ในหน้า ๑๑๒ บรรทัดที่ ๓๐ เป็น “หื้อลวะจุงหามเสด็จเข้าแหว่ไหว้พระเจ้าพระธาตุ” ในการจัดพิมพ์

ครั้งนั้นคณะกรรมการผู้รับมอบให้ดำเนินงานพิมพ์มีความสงสัยคำ “หื้อลวะจุงหาม” เป็นอันมาก ได้ให้นายทอง ไชยชาติ กรรมการผู้เชี่ยวชาญอักษรและภาษาภาคเหนือภาคอีสาน ไปสอบทานอ่านต้นฉบับที่มีอยู่ ณ หอสมุดแห่งชาติ นายทอง ไชยชาติ ได้รายงานมาว่า ได้พบคำที่อ่านปรากฏอยู่ในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ผูก ๗ อังกาที่ ๑๔ หน้าหลังบรรทัดที่ ๑ ว่า “ลวะจุงหามาพาแซกเข้าก่อน”^{*} อีกฉบับหนึ่ง “จุงหามา”^{**} ตรงกันและอีกฉบับหนึ่งคือ พงสาวดารเชียงใหม่ “ลวะจุงหมา” เช่นกัน^{***} เมื่อได้ทราบว่ต้นฉบับแท้จริงเป็น “จุงหามา” ดังนี้ ก็เป็นเรื่องแก้ไขอย่างไรไม่ทันเสียแล้ว จึงปล่อยให้ไปตามที่พิมพ์ และจะค้นหาถึงประเพณีให้ลวะจุงหมานำเสด็จว่าเกิดจากอะไรมาแล้วสู้กันฟังต่อไป

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสาร ขอขอบคุณนายฉันทิษฐ์ กระแสสินธุ์ นายยิ้ม บัณขางกูร นายทอง ไชยชาติ และนายเฉลียว จันทรทรัพย์ ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการจัดพิมพ์ เริ่มตั้งแต่พิมพ์ร่างจากฉบับที่นายสงวน โชติสุขรัตน์ แพลและพิมพ์ส่งมาให้ และได้ช่วยกันตรวจทานต้นฉบับ ตรวจใบพิสูจน์ และทำดรรชนีเป็นที่เรียบร้อย ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ คงจะอำนวยประโยชน์แก่นักศึกษาวิชาประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาไม่น้อย โดยเฉพาะครั้งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ แห่งกรุงศรีอยุธยา ทรงทำสงครามกับพระเจ้าติโลกราช แห่งเชียงใหม่ ว่ามีเหตุมาจากพระยาบุทธิษเรือง เจ้าเมืองสองแคว (พิษณุโลก) ผู้เป็นเชื้อสายพระราชวงศ์สุโขทัย ซึ่งเป็นพระสหายกับสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถน้อยใจว่า สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงผิดสัญญาเพราะ “พระยาบรมไตรโลกนาถกับพระยาบุทธิษเรืองสองแคว เมื่อยังนับข้าเจ้าเป็นสหายกัน บุทธิษเรืองจากกับพระบรมไตรโลกกว่า กันก็ได้เป็นท้าวพระยาแล้วจักหื้อ ข้าเป็นใหญ่ปูนโงจา บรมไตรโลกกว่ามิได้เป็นพระยาแท้จักหื้อสหายเป็นอุปราชกินเมืองครึ่งหนึ่งจว่าอัน เมื่อบรมไตรโลกได้เสวยราชสมบัติแท้ เท้าหื้อบุทธิษเรืองกินเมืองสองแควเปล่าคายบหื้อเป็น อุปราชตั้งค้ำอัน ได้จากันบุทธิษเรืองเคียดแก่พระยาบรมไตรโลก” ข้อความดังกล่าวนี้ไม่ปรากฏในพระราชพงสาวดารฉบับใด ๆ ของเราเลยเมื่อได้อ่านตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ฉบับนี้แล้ว เราจึงได้ทราบถึงสาเหตุที่พระยาบุทธิษเรือง “คิดเป็นกบฏ พาเอาครัวทั้งปวงไปออกแคว่มหาราช” เมื่อจุลศักราช ๘๒๒ เพราะน้อยใจมิได้เป็นมหาอุปราช ดังปรากฏในข้อความที่ยกมา

ปัจจุบันมีอุปาทานอย่างหนึ่งเกิดขึ้นในวงการผู้ศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ นั่นคือ ไม่ยอมให้ความเชื่อถือต่อเอกสารเก่า ๆ ของชาติที่มีคำ “ตำนาน” นำหน้าชื่อเรื่อง โดยทำความเข้าใจเอาเองว่าขึ้นชื่อว่าตำนานแล้วจะเชื่อถือเอาเป็นหลักฐานแน่นอนไม่ได้ คงจะเข้าใจว่าตำนานหมายถึงนิยายที่เล่า

* ตำนานฉบับนี้จารเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๑๐ บึงมะแม หอสมุดแห่งชาติ ชื่อจากนายสงวน โชติสุขรัตน์ เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๑๐

** พงสาวดารเชียงใหม่ ฉบับ ๗ ผูก (ขาดผูก ๑) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ประทานหอพระสมุดวชิรญาณไว้ เมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๐

*** พงสาวดารเชียงใหม่ฉบับ ๑๐ ผูก (ไม่จบ) สมเด็จพระวันรัต (จ๋าย) วัดเบญจมบพิตร จ. พระนคร ให้หอพระสมุดวชิรญาณไม่ทราบ พ.ศ. และในพงสาวดารเชียงใหม่ฉบับเก่าของหอพระสมุดฯ ฉบับ ๑๐ ผูก ในผูก ๗ อังกาที่ ๑๓ (ใบลานที่ ๑๓) หน้า ๑ บรรทัดที่ ๓ ก็มีคำดังกล่าวเช่นกัน

กันสืบ ๆ มาแล้วรวบรวมเรียบเรียง แล้วจารลงไว้ในใบลานในสมุดข่อยเก็บรักษาไว้ตามหอหนังสือตาม
 ตำบลเพียงเท่านั้นเองกระมัง? ไม่เหมือนหลักฐานที่ปรากฏอย่างแน่นอนมั่นคง เช่น ศิลาจารึก ลานทอง
 ลานเงิน ลานทองแดงจารึก การที่มีผู้เข้าใจและมีอุปาทานเช่นกล่าว ก็เป็นเอกลักษณ์ที่จะฟังมีฟังเชื่อ
 แต่ตำนานที่บรรพชนของเราประมวลมาเรียบเรียงรวบรวมแล้วจารลงในใบลานในสมุดข่อย ก็นับเนื่อง
 เป็นหลักฐานอย่างหนึ่งเหมือนกัน จะปฏิเสธว่าไม่เป็นความจริงไม่น่าเชื่อไปเสียทั้งหมด ก็เป็นเรื่อง
 น่าเสียดาย เพราะในตำนานนั้นๆ ได้แสดงออกซึ่งเหตุการณ์ต่างๆ ในอดีต จดจารเรื่องราวที่เกิดขึ้นด้วยการ
 เล่าขานกันต่อมาแม้จนเรื่องราวของบุคคลของปูชนียสถานโบราณวัตถุ การสร้างบ้านแปลงเมือง ชาวเรา
 ก็ได้รู้ได้ทราบได้ศึกษากันมาจากตำนานเกือบทั้งสิ้น ตำนานในที่แห่งนี้ก็คือ ประวัติศาสตร์ที่เรา
 บัญญัติศัพท์กันให้มกลายกันเท่านั้นเอง ซึ่งถ้าจะแปลความหมายของประวัติศาสตร์แล้ว ก็คงจะ
 ได้ความหมายไม่แตกต่างไปกว่าความหมายของคำ “ตำนาน” นั้นเท่าใดนัก ฉะนั้นจึงหวังได้ว่า ตำนาน
 พื้นเมืองเชียงใหม่ก็คงจะให้ความรู้ในอดีตอันเกี่ยวกับอาณาจักรลานนาที่สัมพันธ์กับอาณาจักรสุโขทัย
 อโยธยา ชนบุรี และรัตนโกสินทร์ ในกาลอันล่วงลับไปนับด้วยพันปี แก่ผู้อ่าน ผู้ศึกษา ได้อย่างไม่ต้อง
 สงสัย

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสาร ฯ ไม่อาจเว้นขอบพระคุณ ฯ พลณ ฯ จอมพล ถนอม กิตติขจร
 นายกรัฐมนตรี ที่ได้กรุณาจัดสรรงบประมาณให้กรรมการฯ จัดพิมพ์เอกสารเรื่องนี้ขึ้นอีกหนึ่งเรื่อง
 นอกจากเรื่องอื่นๆ ที่ได้อนุมัติให้พิมพ์มาแล้ว ประโยชน์ที่อนุชนจะได้รับจากการศึกษาเอกสารทาง
 ประวัติศาสตร์มีมากจนเกินที่จะนำมากล่าวในที่แห่งนี้ให้ครบถ้วน ในฐานะที่ ฯ พลณ ฯ เป็นประมุข
 รัฐบาล ที่ได้ส่งเสริมการศึกษาของชาติอยู่แล้ว ตามนโยบายการบริหารประเทศชาติ แต่ ฯ พลณ ฯ ย่อม
 ได้ชื่อว่าเป็นผู้ให้วิทายาทาน เท่ากับให้ดวงประทีปแก่อนุชนและผู้ศึกษา ซึ่งไม่มีการให้ใด ๆ จะเลิศไป
 กว่า การให้ความรู้ อันเป็นการให้ที่ชนะการให้ทั้งปวง

หวังว่าตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่จะให้สารประโยชน์ทางประวัติศาสตร์ของชาติไทย รวมทั้ง
 ให้ความรู้ทางภาษาศาสตร์เพิ่มขึ้นแก่ผู้อ่านตามสมควร

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์

สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี

วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๑๔

❖ สารบัญ ❖

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่

	หน้า
คำนำ	ก
ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ผูกที่ ๑)	๑
ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ผูกที่ ๒)	๑๕
ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ผูกที่ ๓)	๓๒
ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ผูกที่ ๔)	๔๗
ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ผูกที่ ๕)	๖๑
ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ผูกที่ ๖)	๘๐
ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ผูกที่ ๗)	๘๘
ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ผูกที่ ๘)	๑๒๐
ภาพถ่ายพงศาวดารเชียงใหม่ (ของเก่า)	ระหว่างหน้า ก.ข.
ภาพถ่ายตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ฉบับนายสงวน โชติสุขรัตน์)	ระหว่างหน้า ง.-สารบาญ
ภาพถ่ายพงศาวดารเชียงใหม่ (ฉบับสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ)	ระหว่างหน้า ๒๐-๒๑
ภาพถ่ายพงศาวดารเชียงใหม่ (ฉบับสมเด็จพระวันรัต จำย)	ระหว่างหน้า ๓๒-๓๓
ภาพถ่ายตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ฉบับนายสงวน โชติสุขรัตน์)	ระหว่างหน้า ๔๘-๔๙
ภาพถ่ายตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ฉบับนายสงวน โชติสุขรัตน์)	ระหว่างหน้า ๕๘-๕๙
ภาพถ่ายตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ฉบับนายสงวน โชติสุขรัตน์)	ระหว่างหน้า ๑๒๐-๑๒๑
สารบาญกั้นเรื่อง	หน้า ๑๔๑

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (คัดจากอักษรไทยยวน)

(จากต้นฉบับอักษรไทยยวน)

นโมตสฺสสุ ฯ สุธมมหนีย พุทเสตถํ นมิตวา สุกตภวธมฺมํ สาธุสงฺฆณฺจ นมิตวา อหราชานู
ราชทายาทธา ธิปตีวุกขามิ สพุพทุกขภยโรคา อนุตรายา วินาสนฺตุ ฯ*

สาธโว ดุรา โสตชน สพุปริสเจ้าทั้งหลาย อาจารย์เจ้าตนจักเป็นนิทาน สุกกถา จาริตอดีต
ลำดับราชวงศ์ราชท้าวพระยา อันเสวยราชสมบัติในนพบุรีศรีพิงค์ไชยเชียงใหม่ ในสัตตปัญญาสถานนา
๕๗ หัวเมือง ตั้งแต่ลาวจกกราชเจ้า มาต่อเท่าถึงเจ้าพระยามังรายด้วยลำดับต่อเท่าถึงกาลบัดนี้ จึง
นมัสการยังพระไตรรัตน์นะ พระแก้วเจ้าทั้งสาม ด้วยคาถาบาทต้นว่า สุธมมหนียยัง พุทเสตถัง

อหัง อันว่าข้า นมามิตวา วันทามิ ก็ไหว้นพ พุทเสตถัง ยังพระพุทเจ้าตนประเสริฐกว่า
โลกทั้งสาม อหัง อันว่าข้า นมามิ ก็ไหว้ ธรรมัง ยังพระธรรมเจ้า สุกะตะกะวะ อันเป็นใหญ่เป็นไม่ได้
ส่องหนทาง ส่องห่อสัตว์ทั้งหลายไปสู่สุคติภาวะคือนิพพาน นมิตวา ข้าก็ไหว้ สังฆัญจะ คือพระเจ้า
สองหมู่ คือ พระอริยสังฆะ และสมมุติสังฆ ทักขิณชัย อันควรรับเอาทานแห่งบุคคล อหัง อันว่าข้า
ทักขามิ ก็จักกล่าว ราชานุราชะวะสังท้าวพระยาทั้งหลาย ทายาทะรัฐฐาธิปติ อันเป็นเจ้าเป็นใหญ่
เสวยเมืองสืบสายมา สัพพะทุกขะกะขาโรคา อันว่าทุกขและภัยพยาธิกังวลอันตรายทั้งมวล วินาสันตุ
จุงหือฉิบหาย มะ ออย่าหือมี เม แก่ข้าเทอะ ตลราชะมานุปุพิถา จักลำดับแต่ต้นมา นักปราชญ์เพิงรู้
ในราชวงศ์ปกรณ ด้วยจักกล่าวมาแต่โบราณ ดั่งนี้เทอะ

หือด้วยมีแท้แล ในเมื่อพระพุทเจ้ากัสสปปรินิพานไปแล้ว ในละแวกหว่างนั้นพระพุท
โคตมะเจ้าแห่งเรา ยังสร้างโพธิสมภารได้เกิดมาได้เป็นพระยาเสวยราชสมบัติในเมืองพาราณสี ประกอบ
ด้วยบุญปัญญา กายะพละ รูปสมบัติ อีสริยปฏิสลักษณะยิ่งกว่าคนทั้งหลายฝูงอื่น ปราบกฐิชื่อว่าพระยา
มหาสมันตราช มีอายุยืนได้อสงไขยปี ถัดนั้น ลูกมหาสมันตราชเป็นพระยาแทนพ่อ ลูกวราชชื่อ
กถญาณ ลูกกถญาณชื่ออุปสละ ลกอุปสละชื่อวราชไปสละ ลูกวราชไปสละชื่อมันธาตุ ลูกมันธาตุ
ชื่อวรมันธาตุ ลูกวรมันธาตุชื่อมูจรินทะ ลูกมูจรินทะชื่อสาคร ลูกสาครชื่อสารทเวะ ลูกสารทเวะ
ชื่อรตะ ลูกรตะชื่อภัตติระโส ลูกภัตติระโสชื่อรุจियะ ลูกรุจियะชื่อสุรุจियะ ลกสุรุจियะชื่อปนาทะ ลูกปนาทะ
ชื่อมหาปนาทะ ลูกมหาปนาทะชื่อปัตตาปะ ลูกปัตตาปะชื่อมหาปัตตาปะ ลูกมหาปัตตาปะชื่อสุทสันะ
ลูกสุทสันะชื่อมหาสุทสันะ ลูกมหาสุทสันะชื่อเมรุ ลูกเมรุชื่อมหาเมรุ ลูกมหาเมรุชื่ออัจสิมะ ลูกอัจสิมะ
ชื่อมหาอัจสิมะราช แล ฯ

* อักษรวิธีตามต้นฉบับ

ท้าวพระยาทั้งหลาย ตั้งแต่มหาสมันตราชามาได้ ๒๘ เช่นท้าว มีอายุยืนได้อสงไขยปี ชุตน
 เทียรบ้อมเป็นพระยาในเมืองพาราณสี ราชคห มถิลา กุสสะวัตติ แล ถัดนั้น พระยาร้อยตนเป็นพระยา
 ลำดับสืบ ๆ กันไป ถัดนั้น พระยา ๕๖ ตน สืบ ๆ กันไป ถัดนั้น พระยา ๘๔,๐๐๐ ตน สืบ ๆ ราชวงศ์ไป
 ถัดนั้น พระยา ๓๖ ตนสืบ ถัดนั้น พระยา ๒๒ ตนสืบ ถัดนั้น พระยา ๘๒ ตนสืบ ถัดนั้นพระยาได้
 ๘๔,๐๐๐ สืบ ถัดนั้น พระยาแปดหมื่นสี่พัน มีพระยามาฆะเทวจักกะปัตติเป็นต้นสืบ ถัดนั้นพระยา
 ๘๖ ตน มีพระยาราชนจักกะวัตติ เป็นต้น สืบตราบถึงโอกากราช ลูกโอกากราชชื่อโอกากมุกกะ และ
 พระยาโอกากราชตั้งลูกเมียน้อยหื้อเป็นอุปราชา โอกากมุกกะผู้เป็นลูกอัครมเหสีเคียดแก่พ่อตน จึงเอา
 แต่ลูกบ่าวผู้คนของตนออกหนีไปตั้งเมืองกับบิลวัตฤ แล้วเอาน้องสาวแห่งตนเป็นราชเทวี เพื่อบหื้อ
 ฆะกุลอันสูง จึงได้ชื่อว่า ศากยราช แต่นั้นมาแล

ลูกโอกากมุกกะชื่อปุลณะ ลูกปุลณะชื่อจันทมะ ลูกจันทมะชื่อจันทมุกขสิวิราช ลูก
 จันทมุกขสิวิราชชื่อสัญชัย ลกสัญชัยชื่อเวสสันดรธรรมิกราชโพธิสัตว์แล

ตั้งแต่มหาสมันตราชสืบมาถึงเจ้าพระยาเวสสันดรราชได้ ๒๗๖,๒๗๕ ราชวงศ์แล ลูกเวส-
 สันดรชื่อชาติ ลูกชาติชื่อสิวิวาหนะ ลูกสิวิวาหนะชื่อสิหิสระ ถัดนั้น ลูกหลานเหลนหลัดหลี่ เสวยราช
 สมบัติตั้งแต่เจ้าชาติมาตราบถึงพระยาชยะเสน ได้ ๓๕,๕๕๕ เช่น ราชวงศ์แล พระยาชยะเสนเสวยราช
 สมบัติในเมืองกบิลพัสดุ มีลูกชายชื่อสิหตนะ ลูกหญิงชื่ออมิตตาแล พระยาตนหนึ่งชื่อเทวทหะศักกะ
 หากเป็นศากยราชตระกูลอันเดียวกัน เสวยเมืองเทวทหะนคร มีลูกชายสอง หญิงหนึ่ง ผู้ชายอายชื่อว่า
 อัญชนะศักกะ หญิงหนึ่งเป็นผู้กลางชอกัจจาณนะ ชายหนึ่งชื่อว่าปาละเทวิละ พระยาเทวทหะส่งลูกสาว
 แห่งตนผู้ชอกัจจาณาหื้อไปเป็นลูกสะใภ้พระยาชยะเสน ก็ว่าเป็นราชเทวีแห่งสิหตนะ พระยาชยะเสน
 ส่งลูกสาวแห่งตนผู้ชื่ออมิตตาไปเป็นเทวีแก่อัญชนะศักกะแล อันเป็นลูกพระยาเทวทหะศักกะแล
 ปาละเทวิละบิยินดีในราชสมบัติก็ออกไปบวชเป็นฤษีหันแล พระยาสิหตนะมีลูกชายห้าคน ผู้พี่ชื่อ
 สุปปพุทธ ผู้ถัดชื่อสุทธโรทนะ ถัดนั้นชื่อสุโกธนะ ถัดนั้นชื่อสุโตทนะ ผู้น้องชื่อยชื่ออมิตโตทนะ
 พระยาอัญชนะมีลูกหญิงสองคน ผู้พี่ชื่อปชาบดีโคตมี พระยาอัญชนะก็ส่งลูกสาวทั้งสองคน ไปเป็น
 ราชเทวีแก่สุทธโรทนะราชแล

ยามนั้น พระยาสิหตนะ พระยาอัญชนะและปาลิเทวิละฤษี พร้อมกันตัดโบราณศักราชเก่า
 อันชื่อว่ากิงนวัตินั้นเสียแล้ว ตั้งศักราชใหม่ตัวหนึ่งลำดับมาได้ ๖๗ ตัวปีดับสี่ เดือน ๖ เพ็ญเม็ง
 วันพฤหัสบดี บรมโพธิสัตว์เจ้าลงมาปฏิสนธิในท้องนางศรีมหาเมธา ถึงศักราช ๖๘ ตัว ปีรวายสง่า
 เดือนสี่เพ็ญ เม็งวันศุกร์ ประสูติออกจากท้องแม่ ราชตระกูลทั้งหลายจึงใส่ชื่อว่า สัตถัตถราชกุมาร

ตั้งแต่เจ้าชาติลำดับถึงเจ้าสัตถัตถะ ได้สี่แสนปลายหนึ่งราชวงศ์ ตั้งเจ้าสัตถัตถะ แลนับแต่
 มหาสมันตราชาลำดับมาจนถึงเจ้าสัตถัตถะได้ ๖๗๖,๒๘๐ และอายุเจ้าสัตถัตถะได้ ๑๖ ปี ตระกูลทั้งหลาย
 ได้เอานางขโสธรา ลกแห่งพระยาสุปปพุทธมาเป็นราชเทวี แล้วหุดหล่อน้ำมุกธาภิเศกหื้อเป็นพระยา
 อยู่ได้ ๑๓ ปี อายุเจ้าได้ ๒๕ ปี ออกไปบวชวันจันทร์ ยามเที่ยงคืน เจ้าบวชที่เกาะทรายที่แม่น้ำ

เนรัญชรา กระทำเพ็ชรอยู่ได้ ๖ พรรษาจึงได้ตรัสสหัพัญญุตัญญาณ ในวันเดือน ๘ เพ็ญยามรุ่ง
อายุเจ้าได้ ๓๕ ปีอยู่โปรดสหัพศตวโลกได้ ๔๕ ปี อายุเจ้าได้ ๘๐ ปีเข้าสู่ปรินิพพาน ในปีเมืองไส้เดือน
๘ เพ็ญ เม็งวันอังคาร ขามก่อนใกล้เตโชธาตุใหม่วันอาทิตย์นั้นแล

สิทธิ์ตะเกิดก่อนพิมพิสาร ๒ ปี บุคคลทั้งสองเป็นสหายน เพราะเหตุว่าพระยาอันเป็น
พ่อบุคคลทั้งสองเป็นสหายน พระยาพิมพิสารเสวยเมืองราชคฤห์ได้ ๕๒ ปี มีลูกผู้หนึ่งชื่อว่าอชาตศัตรู
ฆ่าพ่อเสียกินเมืองแทนได้ ๘ ปี พระเจ้านิพพาน อชาตศัตรูกินเมืองได้ ๒๔ ปี มีลูกผู้หนึ่งชื่อว่าอุปะทะยะ
ฆ่าพ่อเสียเป็นพระยาแทนได้ ๑๖ ปี มีลูกผู้หนึ่งชื่อว่าอนรุทธ ฆ่าพ่อเสียเป็นพระยาแทน ลูกอนรุทธชื่อ
มุกข ฆ่าพ่อเสียกินเมืองแทนได้ ๒๒ ปีแล พระยาจันทกุตตะเกิดในโมริยวงศา จาณักกพรหมณ
นวลนันทาละเสีย อภิเสกจันทกุตตะหือเป็นพระยาปราบชมพูทวีปได้ ๑๔ ปี ลูกพระยาจันทกุตตะ
ชื่อพินธุสาร เป็นพระยาได้ ๒๘ ปี พระยาพินธุสารมีลูกชาย ๑๐๐ คน พึงมวลชื่ออโศกธรรมราช
ได้เป็นพระยาจกักวัดติราชปราบชมพูทวีป มีลูกชายหนึ่ง เข้าบวชในบวรพุทธศาสนาปรากฏชื่อว่า
มหินทเถร เป็นสังฆนายก ตั้งแต่พระเจ้านิพพานมาถึงอโศกธรรมราชได้ ๒๑๘ ปี อรหันต์เจ้าทั้ง ๑๐๐
ตนสังคายนาธรรมเป็นถ้วนสามวันนั้นแล ราชคฤห์วังสาแล้วเท่านั้นก่อนแล ฯ

ตระกูลท้าวพระยาชาวสาทราชในเมืองกบิลพัสดุ์นั้น ลูกพระยาโกโลยะ ผู้ช่อมิตตตฤปะ
ฆ่าเสียเสียย ดั่งตัวมิตตตฤปะก็น้ำท่วมตายสิ้นสุดไปในวันนั้นแล

ที่นี้จักกล่าวด้วยท้าวพระยาทั้งหลายอันตัดศักราชด้วยลำดับก่อนแล กาละเทวิละฤษี และ
พระยาอัญชนะ พระยาสิหนุตตัดศักราชอันชื่อว่ากิงนวลสันตินั้นเสียแล้ว ตั้งศักราชใหม่ตัวหนึ่ง
ลำดับมาได้ ๖๗ ตัว พระเจ้าเรลงมาเอาปฏิสนธิ ศักราช ๖๘ ตัวพระเจ้าเกิด ศักราช ๑๔๘ ตัว พระ
พุทธเจ้าเรานิพพานวันเดือนเพ็ญ มหาอนนทเถรเจ้าได้ถึงอรหันต์แล้วสังคายนาเป็นปฐม มีอรหันต์
๕๐๐ คน มีมหากัสสปเถรเจ้าเป็นประธาน ภายนอกมีอชาตศัตรู ตัดอัญชนะศักราช ๑๔๘ นั้นเสีย ตั้ง
ศักราชใหม่ตัวหนึ่งลำดับมาได้ ๑๐๐ ปี ถึงเช่นพระยากาละโสท สังคายนาธรรมเป็นถ้วนสอง ลำดับมา
ได้ ๒๑๘ เช่น พระยาอโศกธรรมิกราชสังคายนาธรรมแถมเป็นถ้วนสาม ศักราชได้ ๒๑๘ ลำดับมาได้
๒๐๐ ปี ศักราชได้ ๔๑๐ ปีนางจามเทวีเกิด ก่อเวียงลำพูน ศักราช ๔๕๘ ตัวนางจามเทวีลูกแต่เมืองละโว้
ขึ้นมากินเมืองลำพูน มหันตยศและอินทพรทั้งสองพี่น้องเกิดปีนั้น จามเทวีตาวะติงสามมีอายุหากจักเสีย
ดั่งอื่น พระยาอินตาเข้าไปสู่สำนักเทวบุตรคนนั้นแล้ว กล่าวว่ามาริสะ คูราเจ้าตนหาทุกข์บีได้ ท่าน
จงลงไปเกิดในมนุษย์โลกเมืองคนที่เมืองเชียงลาวที่นั่นเทอะ กระทำราชเป็นท้าวพระยามหากษัตริย์เป็น
เจ้าเป็นใหญ่กว่าท้าวทั้งหลายเทอะ ในเมืองลานนาแลรักษายังวะระพุทธศาสนาเทอะ ว่าอันสันนั้น ละ
จิงกละเทวบุตรก็รับเอาคำพระยาอินตาว่าสาธุๆ ว่าอัน แล้วจติแต่ขึ้นฟ้าลงมากับบริวารแห่งตนพัน
หนึ่ง ก่ายเงินทิพย์แต่ชั้นฟ้า นัยหนึ่งว่าก่ายแต่ปลายดอชดลงมาเอาปฏิสนธิโอปาปติกาโสรวัสสุ
เทสิโกราชกุมารโรวียะ เกิดมาเป็นปฐิสสะสัมปัญญะเป็นดั่งราชกุมารอันได้ ๑๖ ขวบ เข้าทรงวัดอาหาร
ณะเครื่องงาอลังการอยู่เหนืออาสนะไต้ร่มไม้พัทธระคือว่าไม้ต้น ควรสนุกใจมีที่ใกล้แม่น้ำสายในเมือง

ชะชะวาระนครคือว่าเมืองเขียงรว ส่วนบริวารพันนั้น อันเป็นผู้หญิงผู้ชายก็ลงมาเกิดเอาโอปาปติในร่มไม้ต้นด้วยทิพย์ เมื่อเกิดมาก็เป็นกุมารกุมารี อันได้สืบหกขวบเข้านั้นมีรูปโฉมโฉมพรรณอันงามล้วนล้วนชุกแห่ง คนทั้งหลายมาเห็นจึงจำกันว่า คนทั้งหลายฝูงนี้ ลูกที่ใดมาจา ว่าอัน ก็หันเก็บเงินอันนั้น จึงเรียกกันมาดูเก็บนั้นก็หยดขึ้นเมื่ออากาศ พ่องก็ร้องบอกกันว่าเงื่อนอันยัง เงื่อนมันยัง ว่าอัน เอานิมิตรอันนั้นเรียกว่าเป็นเมืองเงื่อนยังนัยว่าไม้ต้นต้นนั้น มีเปลือกอันขาวดั่งเงิน ตั้งอยู่กลางไม้ยาง จึงเรียกกันว่าเมืองยางเงินก็ว่าอันแล ชาวเมืองทั้งหลายหันอจรี (อัศจรรย์) จึงราชนาเอาเมืองเสวยราชสมบัติ เป็นเจ้าเป็นใหญ่ในเมืองชะชะวาระนคร ปราภฏได้ชื่อว่า ลวะจังกละฐุกระราช ในปีถัดก็จุลศักราชได้ตัวหนึ่งวันนั้นแล พระยาลวจักรราชเกิดปีนั้น กิตติภาษาปราภฏไปทั่วทิศานุทิศ ว่าพระยาเทวราชเจ้าลูกแต่ชั้นฟ้าลงมาเกิดเป็นพระยาในชะชะวาระนคร ว่าอันนี้ คนทั้งหลายชวนกันนำมายังบรรณาการมากนักรมาถวาย แล้วขออยู่เป็นราชเสวกแห่งพระยาลวะจังกราชเจ้าตนนั้นแล พระยาลวจักรราชก็ก่อสร้างบ้านเมืองกว้างขวางมากนักร แล้วก็ก่อสร้างเขตวัดถุ ตัสมา กมาติ การณะทั้งหลาย เป็นต้นว่า เรือกสวนไร่นาเหมืองฝายห่อฉกเก็บบ้านเมืองแห่งตนนั้นแล

เมื่อนั้นเสนาอำมาตย์ทั้งหลายก็พร้อมกันกระทำมูทธาภิเศก ห่อเจ้าพระยามหากษัตริย์มีเดชะฤทธิมากนักร อยู่เสวยราชสมบัติประกอบชอบธรรมมากนักร เมื่อภายหลังเจ้าก็ได้ยังลูกชายสามคน ด้วยลำดับผู้พี่ชื่อว่าลาวกรอบ ผู้กลางชื่อลาวข้าง ผู้น้องช้อยชื่อว่าลาวเก้าแก้วมาเมือง ผู้น้องช้อยรู้หลวกเฉลียวฉลาดนักร ผู้พี่ทั้งสองมีบุญอันน้อยทุ่นซ้ำ

ยังมีในวันหนึ่ง ราชบุตรทั้งสามชวนกันไปแอ่วหาปูยังห้วย ราชบุตรทั้งสามหันรอยปูตัวหนึ่งใหญ่นักร ล่องไปตามห้วยนั้น ราชบุตรทั้งสามไปตามรอยปูถึงที่สุดแห่งดอยอันหนึ่ง หันรอยปูเข้าไปในที่นั้น ราชบุตรจำกันว่าเราจักพิจารณาเอาปูตัวนี้ห่อได้เมื่อถวายพ่อเราเทอะ เทว่าปูตัวนี้ใหญ่มีกำลังแรงนักร หลอนแล่นแผนไปหล้าน้ำเสียบได้มันจา เจ้าลาวเก้าแก้วเอานางไปกางไว้ปลายหล้าน้ำ แล้วถ่อห่อนไว้ถ้า กันว่าปูตัวนี้ล่องไปถูกหน้าเจ้าแท้ จึ่งเอาหมอนขาบเอาปูตัวนี้ห่อได้เมื่อถวายพ่อเราเทอะ ลาวเก้าผู้น้องช้อยก็เอานางไปกางไว้หล้าน้ำ ถ่อห่อนอยู่เฝ้าหัวดาขาบปูอยู่เห็นแล เมื่อนั้นราชบุตรอันเป็นพี่ทั้งสอง ก็ขุดรูปูนั้นดินเข้าพื้นผาอันใหญ่ไปขุดบได้ จึ่งเอาผากอันหนึ่งมาติดเสยแล้วก็พากันหนี บ่บอกแก่ลาวเก้าผู้น้องนั้นแหละ ลาวเก้าอยู่เฝ้าหัวหน้าต่อเท้าตะวันลง ลาวเก้าร้องเรียกหาพี่ทั้งสองว่าได้ว่าไป ก็ได้ยินเสียงตนก้องห้วย ได้ยินเหมือนว่าไปบได้ เหมือนดังพี่ทั้งสองร้องตอบนั้น ก็อยู่หน้าต่อเท้าตะวันตก ตะวันตกปูก็บ่ออกมา จึ่งขึ้นไปหาพี่ทั้งสอง ก็บ่หันไหนสักคน เท้าเอาผาทับรูไว้ ลาวเก้าเคียดนักร ร่ำไรว่าพี่น้องกันชวนกันมาหากินขาทั้งสองก็หลอกจุกเฝ้านั่งอยู่ได้ก็บ่บอก บ่ได้ก็บ่บอก ป้อยละกุเสยฉนั้นนอ

ลาวเก้าผู้น้องช้อยก็เมื่อไหว้พระยาตนพ่อ ตามที่พี่ทั้งสองหากกระทำแก่ตนนั้นทุกประการ แล้วจึงไหว้พ่อตนว่าดูขาพี่น้องทั้งสาม จักอยู่ร่วมกันบได้ ขอพ่อเป็นเจ้าจงปลุกแบ่งดูขาทั้งหลายห่อไปเป็นขุนเป็นนายอยู่และคนและแห่งเทอะ ว่าอัน เมื่อนั้นพระยาลวจักรคือว่าลวจักรราชตนเป็นพ่อจึ่งว่า

ปู่พ่อกหักจักแต่งแปงแก่สุชาและ ว่าอันแล้วพระยาตนพ่อ จึงก่อสร้างบ้านอันหนึ่งกว้างขวางมาก นักห่อลูกผู้พี่ชื่อว่าลาวครอบอยู่ได้ชื่อว่าบ้านถ้ำ ต่อเท่าบัดนี้แล แล้วสร้างบ้านอันหนึ่งห่อผู้กลางชื่อลาว ช้างอยู่ได้ชื่อว่าบ้านคำ พระยาตนพ่อข้าก่อสร้างบ้านอันหนึ่งที่ใกล้ผาเรา กว้างขวางนัก กวรสุนุกถูก เนื้อเพิงใจนัก ห่อลูกรักแห่งตนคือลาวเก้าแก้วมาเมือง ผู้เป็นน้องช้อยอยู่ได้ชื่อว่าบ้านผาเรามาต่อเท่า บัดนี้แล พระยาตนพ่อก็แบ่งเข้าของเงินคำช้างม้าเข้าคนไพร่ไทยแก่ลูกตนทั้งสามเสมอกันทุกประการ กุ่มบ้านทั้งมวลก็มีมาในเมืองเชียงรายนั่น

พระยาลาวจงคือว่าลาวจังกราช เสวยราชสมบัติเป็นอันเข้มเย็นเป็นสุขแก่ประชาราษฎร์บ้าน เมืองยิ่งนัก มีอายุได้ ๑๒๐ ปีก็จตุไปสู่ปรโลก ในปีเบ็กเส็ด อนุรทศักราชได้ ๑๒๐ ศาสนาได้ ๑๓๐๒ ตัว เป็นเช่นราชวงศ์หนึ่งก่อนแล ฯ

ถัดนั้น ลาวเก้าแก้วมาเมืองผู้น้องช้อย อายุได้ ๔๑ ปี เป็นพระยาแทนพ่อได้ ๔๕ ปี อายุได้ ๕๕ ปีไปสู่ปรโลก ได้สองเช่นราชวงศ์ก่อนแล ราชบุตรอันเป็นพี่ทั้งสองบได้เป็นพระยาแทนพ่อ เท่า ได้เป็นขุนต่างประเทศ มีลูกหลานสืบตระกูลแห่งเขาเจ้าไปหั้นและ บ่มาสู้กับด้วยราชวงศ์แล

ส่วนพระยาลาวเก้าแก้วมีลูกชายผู้หนึ่ง ชื่อลาวเส้า อายุได้ ๓๕ ได้กินเมืองแทนพ่อได้ ๓๕ ปี อายุได้ ๗๔ ปีไปสู่ปรโลก สามเช่นราชวงศ์แล ลูกลาวเส้าชื่อลาวตั้ง อายุได้ ๓๕ ปี กินเมืองแทนพ่อได้ ๒๖ ปี อายุได้ ๖๑ ปีไปสู่ปรโลกได้สี่เช่นราชวงศ์แล ลูกลาวตั้งชื่อลาวกม อายุได้ ๓๕ ปีกินเมืองแทน พ่อได้ ๑๘ ปี อายุได้ ๕๕ ปีไปสู่ปรโลก ๕ เช่นราชวงศ์ ลูกลาวแหลวอายุได้ ๔๐ ปีได้เป็นพระยาแทนพ่อได้ ๑๖ ปี อายุได้ ๕๖ ปีไปสู่ปรโลก ๖ เช่นราชวงศ์แล ลูกลาวแหลวชื่อลาวกับอายุได้ ๓๕ ปี กินเมืองแทน ได้ ๑๕ ปี อายุได้ ๕๔ ปีไปสู่ปรโลก ๗ เช่นราชวงศ์แล ลูกลาวกับชื่อลาวกิน อายุได้ ๔๕ ปี เป็นพระยา ได้ ๑๗ ปี อายุได้ ๖๒ ปีไปสู่ปรโลก ๘ เช่นราชวงศ์ ลูกลาวกินชื่อลาวเคียง อายุได้ ๓๗ กินเมืองแทน เจ้าตนนี้ใจกว้างขวางนัก แต่งบ้านพองเมืองฉนวนนัก มีวันหนึ่งเจ้าไปแอ้วดูประเทศบ้านเมืองไปขางทั้ง หลาย หั้นไม้ศรีต้นหนึ่งเผือกทั้งมวลดั่งลวดเงิน มีใบบ้านขางเสี้ยว บ้านอันนั้นมีที่ใกล้นี้แม่ละว่า บัดนี้เรียกว่าแม่สายแล บ้านที่นั้นเป็นที่จำเริญใจนักจึงก่อสร้างเวียง ตั้งบ้านเรือนที่นั้น เขาไม้ศรีเผือก (ถ้าว่า ศรี เมืองเหนืออ่านเป็นสะหลี่ มาจากคำว่าต้นศรีมหาโพธิ์ ต้นศรีหรือต้นสะหลี่ก็คือต้นโพธิ์-ผู้ แปล) ตั้งเงิน ตั้งอยู่กลางขางเงินว่าอันก็ว่าแล เจ้าอยู่เป็นพระยาได้ ๒๖ ปี อายุได้ ๖๓ ปีไปสู่ปรโลก ๘ เช่นราชวงศ์

ลูกลาวเคียงชื่อว่าลาวกิว (หรือลาวกลิว) อายุได้ ๓๖ ปี เป็นพระยาแทนพ่อได้ ๒๐ ปีอายุได้ ๕๖ ปีไปสู่ปรโลก ๑๐ เช่นราชวงศ์ ลูกลาวกลิว ลาวกลืนก็ว่า ชื่อลาวติง อายุได้ ๒๑ ปี เป็นพระยาแทน พ่อได้ ๑๕ ปี อายุ ๓๖ ปี ไปสู่ปรโลกแล ๑๑ เช่นราชวงศ์ ลูกลาวติงชื่อลาวเติงอายุ ๓๗ ปี เป็นพระยา แทนพ่อได้ ๒๐ ปี อายุ ๕๗ ปี ไปสู่ปรโลก ๑๒ เช่นราชวงศ์ ลูกลาวเติงชื่อลาวตน อายุได้ ๓๕ ปี เป็น พระยาแทนพ่อได้ ๑๗ ปี อายุได้ ๕๖ ปีไปสู่ปรโลก ๑๓ เช่นราชวงศ์ ลูกลาวตนชื่อลาวโสม มีรูปงามนัก อายุได้ ๓๐ ปี เป็นพระยาแทนพ่อได้ ๒๑ ปี อายุได้ ๕๑ ปีไปสู่ปรโลก ๑๔ เช่นราชวงศ์ ลูกลาวโสมชื่อ

ลาวพวก อายุได้ ๓๒ ปี กินเมืองแทนพ่อได้ ๒๗ ปี อายุได้ ๕๕ ปี ไปสู่ปรโลก ๑๕ เช่นราชวงศ์
 ลูกลาวพวกชื่อลาวกวิน อายุได้ ๔๓ เป็นพระยาแทนได้ ๑๕ ปี อายุได้ ๕๘ ปี ไปสู่ปรโลกแล ๑๖ เช่น
 ราชวงศ์ ลูกลาวกวินชื่อลาวจง อายุได้ ๔๓ ปี เป็นพระยาแทนพ่อได้ ๑๖ ปี อายุได้ ๕๕ ปี ไปสู่ปรโลก
 ๑๗ เช่น ราชวงศ์ ลูกลาวจงมีสองคน ผู้พี่ชื่อลาวชั้น ผู้น้องชื่อจอมผาเรือง ผู้พี่อายุได้ ๓๕ ปี เป็น
 พระยาแทนพ่อได้ ๑๘ ปี อายุได้ ๕๗ ไปสู่ปรโลก ๑๘ เช่นราชวงศ์

ลูกจอมผาเรืองชื่อขุนเจือง อายุได้ ๓๗ ปีเป็นพระยาแทนพ่อ เจ้าพระยาเจืองมีลูกผู้หนึ่ง
 ชื่อขุนเงินเรือง ลาวชั้นพี่เจ้าพระยาจอมผาเรืองและเป็นลุงเจ้าพระยาเจืองนั้น มีลูกหญิงผู้หนึ่งชื่อนาง
 อ้วนคำคอนเมือง ขันใหญ่เป็นสาว มีรูปงามล้วนล้วนด้วยอดีตลักษณะทั้งมวล กวราษาปรากฏไปถึง
 ฮ่อเมืองพระกัน คือเมืองแก้ว มีลูกสาวพระยาผู้หนึ่งงามนักกว่าอื่น พระยาแก้วชื่อท้าวท้าวท้าวท้าวก็ให้เอา
 บรรณาการของฝากมาถวาย หมายเอนางสองที่สามที่ ขุนลาวชั้นพี่เจ้าจอมผาเรืองผู้เป็นพ่อนางบ่หือ
 พระยาแก้วเอาริพลามากนักกว่าจักรบเอนางอ้วนคำคอนเมือง เมืองนั้นขุนลาวชั้นก็หือไปบอกแก่
 เจ้าพระยาเจืองหลานตน ว่าบัดนี้ท้าวท้าวเจ้าเมืองแก้วว่าจักรบเอนางอ้วนคำคอนเมืองว่าอันนาหลาน
 เราเจ้าพระยาเจืองเป็นท้าวหนักพระยาใหญ่บ้านนี้ อย่าหือมาคุกแวนเรา ฉันใดจักเอาท้าวท้าวหลาน
 คุกวรจักเอาแล

เมื่อนั้นพระยาเจืองเคียดนัก จึงขับเอาริพลมากนักออกต้อนรับท้าวท้าวเจ้าเมืองแก้ว เจ้า
 พระยาเจืองได้ชัยชนะก็ได้ฆ่าท้าวท้าวตาย เจ้าพระยาเจืองก็ละเมืองไว้หือลูกตนผู้ชื่อลาวเงินบุญเรือง
 และลูกตนผู้ชื่อลาวชั้นพื่อนางอ้วนคำคอนเมืองหืออยู่รักษาเมือง ส่วนเจ้าพระยาเจืองก็เอาริพลอันมากนัก
 ไปผจญเอาเมืองแก้วได้แล้ว ขันสู่ปราสาทโรงหลวงท้าวท้าว ยังมีลูกสาวท้าวท้าวผู้หนึ่งชื่อนางอ้วนแก้ว มี
 รูปโฉมงามมากนัก เจ้าพระยาเจืองก็เอาเป็นเมียอยู่ในเมืองแก้วที่นั้น กระทำเจ้าเมืองหือเข้าอำนาจแห่ง
 ตนก็อยู่เสวยเมืองที่นั้น เป็นอันกุษาปรากฏไปมากนัก เจ้าพระยาทั้งหลายอยู่ที่ศตต่างๆรู้ข่าวพระยาลาว
 เจืองมีเดชะอานุภาพแก้วหาญองอาจนัก รบพระยาแก้วชนะแล้ว ได้มาเป็นพระยาในเมืองแก้ว ท้าว
 พระยาทั้งหลาย มีพระยาฮ่อตนชื่อ เจ้ากลุ่มฟ้าเป่าพิมาน เป็นประธานก็มาชุมนุมยังภูเห็ด (กลางแห่งว่าภู
 เหมือด) อันมีในเขตเมืองแก้วคือเมืองฮ่อพระกัน ภูเห็ดที่นั้น รบเพียงกว้างขวางได้ ๑๒๐๐ วา ท้าว
 พระยาทั้งหลายก็หือแบ่งตำแหน่งคุมควบคุมเต็มภูเห็ดทั้งมวลแล้ว ก็ตั้งปราสาทท่ามกลางภูเห็ด สูง
 ๑๓๕ วา กว้าง ๕๕๐ วา มีเศวตฉัตร ๗๗๐ ดวง อ่างน้ำใส่น้ำอบน้ำหอมสูง ๓ สอก กว้าง ๖ สอก หนัก
 ๑๔๐,๐๐๐ กำ เป็นอ่างอาบเจ้าพระยาเจือง แล้วก็ทรงเกษด้วยสังข์เกษด้วยกำ ๗๗๐ ลูกสังข์ อันเป็น
 ทักขิณวัตรมากกว่า ๑๐๐ ลูก พร้อมกับหุดหล่อเจ้าพระยาเจืองนั่งเหนือกองแก้ว ๗ ประการ สถิตสำราญ
 ปราสาทราชมณเฑียร มีนางทั้งหลาย ๔๔,๐๐๐ มีนางอมราเทวีอันพามาแต่เมืองลาวกับนางอ้วนแก้วลูกพระ
 ยาแก้วเป็นประธาน หากแวดล้อมเป็นบริวารก็มีแล ท้าวพระยาทั้งหลายมีพระยาฮ่อกลุ่มฟ้าเป่าพิมาน
 เป็นประธาน ก็พร้อมกันแปลงลายจุ่มลายเจีย (คือตราตั้ง) ไว้กับพระยาเจืองหันแล กระทำราชาภิเศก
 เจ้าพระยาเจือง เป็นเอกราชในเมืองแก้ว ในปีกาบยี่เดือน ๔ ออก ๕ กำ วันอังคาร ยามกองงาย

ศักราช ๔๘๖ เข้าอยู่สุขสำราญในปราสาทได้ ๗ วันก็มาอยู่โรงหลวง มีท้าวพระยาทั้งหลายหาคเวดล้อม เป็นบริวาร มีพระยาอ๋อลุ่มฟ้าเป่าพิมานเป็นประธาน กับทั้งเสนาโยธาประมาณ ๑๑ โทฎิปลาย ๖ ล้าน ๖ แสน ๖ หมื่น ๘ พันคนก็มีแล เจ้าพระยาเจืองก็ประทานรางวัลเลี้ยงดูท้าวพระยาเสนาอำมาตย์บริพาลทั้งหลาย ห่ออ้อม ด้วยเข้ด้วยเหล้า ชันปลาอาหารมากนั้ อยู่มาได้ ๕ เดือนแล เจ้าก็สั่งหื้อเจ้าพระยาทั้งหลายเมื่อหาบ้านเมืองแห่งตนนั้นแล อยู่บ่นานเท่าใด นางอู่แก้วลูกพระยาแก้วนั้นก็ทรงคัพพะเต็ม สิบเดือนบริบูรณ์ ก็ประสูติได้ลูกชายคนหนึ่งมีรูปงามนั้ เจ้าพระยาเจืองก็ใส่ชื่อลูกตนว่า เจ้าผาเรือง แม่คำขาหันแล

เจ้าพระยาเจืองอยู่ในเมืองพะกัันนานได้ ๓ ปีปลาย ๘ เดือน เจ้าก็หื้อพระยาอ๋อลุ่มฟ้าเป่าพิมานแบ่งลายจุ่มลายเจียหื้อแก่ตนแล เจ้าก็พานางอมราเทวีกับบริวารทั้งมวล เจ้าก็แต่มีลายจุ่มลายเจียมาหื้อแก่ลูกตนผู้ชื่อว่าลาวเงินเรือง หื้ออยู่เป็นพระยาในเมืองยางเงินเชียงลาวหันแล เจ้าก็เหมียดลูกคนทั้งสองคือเจ้าเงินเรืองกับนางเอิบไผ่ ผู้เป็นน้องหื้ออยู่กัับด้วยนางอมราเทวีหันแล ส่วนตนเจ้าพระยาเจืองก็กินเมืองแก้วได้ ๑๔ ปีมีลูกกับนางอู่แก้วสองชาย ผู้พี่ชื่อ ช้คำห้า ผู้น้องชื่อท้าวชุมแสง (กลางแห่งว่าท้าวสามชุมแสง) หันแล

อยู่บ่านเท่าใด เจ้าพระยาเจืองวางเมืองไว้แก่ท้าวผาเรืองผู้เป็นลูกอ้าย แต่งแบ่งหื้อลูกผู้กลาง ชื่อช้คำห้าไปเป็นพระยาในเมืองล้านช้าง หื้อลูกผู้ช้อยชื่อท้าวชุมแสง ไปเป็นพระยาในเมืองนันทบุรี ก็ว่าเมืองนันทันแล

เจ้าพระยาเจืองตนนั้นมีเดชะฤทธิมากนั้ เทว่าบ่บินไปได้สิ่งเดียวแล ท้าวก็บังเกิดมานะเหตุเกล้าหาญนั้ กนั้ใจว่ากูเวนเมืองหื้อแก่ลูกกูท้าวจอมเรื่องแม่คำขาแล้วฉนี้ กูจักเอาริพลแห่งกูไปตีเอาเมืองแก้วแมนตาตอกขอบฟ้าตายนชะและ ว่าอันนี้ยกไปแท้ พระยาแก้วแมนตาตอกขอบฟ้าตายนก็เอาริพลอันมากนั้ ออกมาแบ่งขั้วหน้าข้ามแม่น้ำใหญ่ออกมารบพระยาเจืองหันแล เมื่อนั้นพระยาเจืองหันริพลแก้วแมนมากนั้ ขุนเจืองบ่เคยหนีขั้ศึกจึงขั้ข้างแก้วตัวหาญถ้าชนศึกท้าวจึงรีบแก้เสื่อส่งหื้อคนใช้เอากันมาหื้อแก่นางอมราเทวียังเมืองเชียงลาวเงินยางไว้ดมกลิ่นกับหื้อบอกลูกตน เจ้าขุนเงินเรืองหื้อรู้ นางอมราเทวีก็รับเอาเสื่อเจ้าพระยาเจืองผัวรักแห่งตนหอบกับอกแล้วจึงบอกกล่าวเหตุกลางหื้อแก่คนใช้ว่า ดูอยู่บ้านหันเหตุกลางฉนี้ ก็หอกเต็นตกลางเป็นควายหลายตัวเข้าขนขอกริ้วถั้วลายงามเต็นตกลางกลายเป็นลันแลนลันแก้ ก้อนผา ชายคากลายเป็นต่อแต่นบิน เก้าฝั่งงามเข้าในห้อยแบ่งฮาง ฝนท่าหลวงตกไหลหลังบ่เออนบ่ขังป้อชาวัน ริมท่าขอบนาเถื่อนถลาย กูดอยโหยดพัง ก้อนหินผากลายเป็นเงือก กลิ้งคุดเคือกไปมา เนือม้คาคาคือกวางฟ่านเข้าผ้าบ้าน กบเขียดอ่างเอากันเข้าเมือง ปลิงดำตัวเท่าเรือนอกแอ้วเหล่นกลิ้งเกลือกเต็นตามบก เสื่อโคร่งหกเข้าเวียงใหญ่ ไข่ลูกเด็ขมีสองตัว บัดนี้สูมาบอกข่าวเหมือนหลังรอยพระยาเจ้าบ่เคยหนีศึกขั้ขั้ข้างแก้วตัวใหญ่ ขั้ขังพลรอยตกหล่นเสี้ยแก่ท่านอันชาๆ เราถ้าพึ่งเมื่อเดือนสี่ กูจักซ่อมฝั้อารักย์ใหญ่ หื้อไปตามได้รักษาพระยาเจืองตนเป็นผัวรักแห่งกูชาและ ฯ

ขามนั้น ฟุ่งแก้วแมนตาทอก เอารีพลตั้งหน้าอยู่ถ้ำคารบ ขุนเจืองขกริพลเข้าทูป ฟุ่งแก้วแมนเอารีพลเข้ากุมหลุบเอาพระยาเจือง ฆ่าตายที่ขัวหิน พระยาเจืองตายที่นั่น ริพลขุนเจืองมีตัวต่อห้าล้าน เข้ากุมเอาซากพระยาเจืองได้แล้ว เอาใส่ข้างแก้วออกมาเมือง เอาดาบเจ้ามาส่งสะทางยังเมืองเงินยางวันนั้นแล

ขุนเจืองอายุได้ ๓๕ ได้เป็นพระยาปราบสองเมือง อยู่เมืองเงินยาง ๑๔ ปี อยู่เมืองแก้วพระกัน ๑๗ ปี อายุ ๗๗ ไปสู่ปรโลก ๑๕ รัชราชวงศ์แล

ลูกขุนเจืองชื่อลาวเงินเรือง อายุ ๓๓ ปีเป็นพระยาแทนพ่อได้ ๒๖ ปี อายุได้ ๕๙ ปี ไปสู่ปรโลก ๒๐ ราชวงศ์แล

ลูกลาวเงินเรืองชื่อลาวชั้น อายุ ๔๑ ปี เป็นพระยาแทนพ่อได้ ๒๑ ปี อายุ ๖๒ ปีไปสู่ปรโลก ๒๑ ราชวงศ์

ลูกลาวชั้นชื่อลาวมิง อายุ ๒๕ ปี เป็นพระยาแทนพ่อได้ ๒๑ ปี อายุ ๔๖ ปีไปสู่ปรโลก ๒๒ ราชวงศ์

ลูกขุนมิงชื่อขุนเมิง อายุ ๓๕ ปี เป็นพระยาแทนพ่อได้ ๒๕ ปี อายุ ๖๐ ปีไปสู่ปรโลก ๒๓ ราชวงศ์แล

ลาวเมิงมีลูกชายผู้หนึ่งมีรูปโฉมอันมากนักลูกลาวเมิง เจ้าลาวเมิงผู้พ่อจึงมีบรรณาการไปขอเอาลูกสาวท้าวรุ่งแก่นชาย ผู้กินเมืองเชียงรุ่ง ชื่อนางอ้อมมิ่งจอมเมือง ทรงรูปโฉมโฉมพรรณอันงามเพื่อจักเอามาเป็นบิษชะยาแห่งเจ้าลาวเมิงนั้นแล

ท้าวรุ่งแก่นชายก็มีความยินดี จึงเบิกบายซื้อลูกสาวแห่งตนว่า นางเทพคำขาย (นางแห่งว่านางเทพคำขาย) แล้วแต่งเข้าของเงินค่า เครื่องงาสังการ ข้าหญิงข้าชายอ้อมหื้อแก่ลูกตน มาเป็นเมียแห่งเจ้าลาวเมิงนั้นและ เจ้าลาวเมิงอายุ ๓๕ เป็นพระยาแทนพ่อ กระทำนางเทพคำขายเป็นอัครมเหสีเทวี เป็นใหญ่แก่นางทั้งหลาย ๕๐๐ คน อยู่บ่บานเท่าใด ยังมีในวันหนึ่ง เป็นวันเดือนเพ็ญ ในราตรียามใกล้รุ่ง นางเทวีหันนิมิตในฝันว่าตนนอนอยู่เหนืออาสนะอันมีศรีสวัสดิ์ หันดาวพระกาย (ดาวประกายพฤษ์ หรือดาวรุ่ง) หยาดแต่อากาศลงมาหนทักษิณทิศาเข้าปากนาง นางกลืนลงท้อง ยินชุ่มเย็นนัก นางสดุ้งตื่นรุ่งเช้า นางจึงไปไหว้พระยาตามดั่งนางหันนิมิตในฝันทุกประการ พระยา ก็หื้อหาหมอผู้รู้ทำนายฝันมาถาม หมอก็ทำนายว่าคำฝันอันนี้เป็นมงคลดีนัก นางเทวีจักทรงคัพพะมีลูกชายผู้ประเสริฐ จักได้ปราบบ้านเมืองหนทักษิณทิศตราบต่อเท้าถึงสมุทรเป็นแดนหมื่นชาและ

เมื่อนั้นนางพระยาคิดก็หื้อของรางวัลแก่หมอมากนัก นางพระยาก็รักษาคัพพะได้ ๑๐ เดือนบริบูรณ์ แล้วก็ประสูติได้ลูกชายผู้ประเสริฐเกิดมาด้วยสวัสดิ์ในปีเป็กเส็ด ดำนานหนึ่งปีก็ด้ไถ่ เดือนเจียง แรม ๘ ค่ำ วันอาทิตย์ ยามพาดรุ่ง (คือใกล้รุ่ง) ฤกษ์ ๘ ตัวชื้อบุษยะ ศักราชอนุรุท กือจุลศักราชได้ ๖๐๑ ตัวนั้นและ

ในเมื่อราชกุมารเกิดมาได้เดือนหนึ่ง พระขาลาวเมงตนพ่อก็ใช้ไปบอกแก่ท้าวรุ่งแก่นชาย อันเป็นพ่อเมี้ยหรือรู้ว่าหลานเกิดมาหั้นและ ท้าวรุ่งแก่นชายก็มาด้วยบริวารแห่งตนอันมากนัก เจ้าพระขาลาวเมงกันว่าท้าวรุ่งแก่นชายมาถึงแล้ว ก็ป่าวเสนาอำมาตย์มนตรีนครวาสทั้งหลายพร้อมเพรียงกันกระทำมงคลสู่เข้าทนต์ขัณธุราชกุมารด้วยเครื่องหลอนเดือน เพื่อให้อราชกุมารมีศรีที่อายุอายุยืนยาว พระขาลาวเมงและท้าวรุ่งแก่นชายอันเป็นปู่ย่าตาชาย พร้อมกันใส่ชื่อราชบุตรว่า เจ้ามั่งราช ห่อพัดข้อพ่อว่า เมง ชื่อปู่ตาว่ารุ่ง ห่ออุกว่าลูกท้าวเมง หลานท้าวรุ่งว่า มั่งราช ลูกนางเทพคำขายเชียงรุ่ง ห่อพัดข้อพ่อแม่ปู่ตาหั้นและ ท้าวรุ่งแก่นชายกันว่ากระทำมงคลแก่หลานตนแล้วก็เมื่อสู่เมืองแห่งตนวันนั้นและ ฯ

เจ้าลาวเมงอายุ ๓๕ ปี เป็นพระยาแทนพ่อได้ ๔๐ ปี อายุ ๗๕ ไปสู่ปรโลก ๒๔ ราชวงศ์แล ส่วนเจ้าราชบุตรตนชื่อเจ้ามั่งราช อายุได้ ๒๑ ปี ได้เป็นพระยาแทนพ่อในปีกัณฑ์เมื่อดุสิตศักราช ได้ ๖๒๑ ตัว ในเมืองเงินขางวันนั้นแล เจ้ามั่งราชได้ถึงน้ามุทธาภิเสกแล้ว ท้าวได้ขึ้นข่าวสารว่าท้าวพระยาอันอยู่ประเทศที่จิมโกลีเมืองตน ชิงกันด้วยไพร่ไทยที่คืนไร่นา ต่างคนต่างว่าหล้างเป็นของกู ย่อมหือเป็นทุกข์แก่ประชาราษฎร์บ้านเมืองมากนัก ท้าวคินงว่าบ้านเมืองอันใด มีผู้เป็นใหญ่หลายคน เป็นทุกข์แก่ไพร่ไทยมากนัก อันหนึ่งก็มีคำสั่งมากนัก ท้าวพระยาทั้งหลายฝูงนี้ แม้นเขาเป็นเชื้อชาติแต่ปู่หม่อนกู เจ้าพระขาลาวจิงกราก็ดี เชื้อเขานัดปลายเจ้าลาวครอบครัวข้าง บิด้าน้ามุทธาภิเสกหุดหัวสักคน เท้าปู่เจ้าพระขาลาวเก้า อันเป็นน้องเขาเจ้าลาวครอบครัว ลาวข้างนั้นตนเดียว ได้น้ามุทธาภิเสกเป็นพระยาสืบปรมปราคาบต่อเท่าถึงกูบัดนี้ อันหนึ่งเครื่องราชาภิเสก เป็นต้นว่าดาบไชย หอก และมีดสะหรัักญไชย แก้วแสงอันอุดมนักเป็นของแต่เช่นปู่เจ้าลาวจิงมา กูก็ได้ทรงมาต่อเท่าบัดนี้ซ้ออัน เขาฝูงเป็นพระยาอยู่จิมโกลีกู บิด้าน้ามุทธาภิเสกอย่างกูสักคน ป้อยจ่ามานะต่อกูกันนี้ ควรกูไปรบเอาเมืองเขาทั้งหลาย ฝูงนี้แล ว่าอันแล้วเจ้าพระยามั่งราช จิงเอาริพลข้างม้า สกลเสนาโยธาแห่งตนมากนัก ไปผจญปล้นเอาเมืองหนึ่งมีฝ่ายใต้เมืองตน กระทำหือย่อยไปด้วยอานุภาพแห่งตนแล้ว ก็ตั้งหือลูกขุนรักษาเมืองนั้น ชื่อเมืองมอบ ภายหลังคนทั้งหลายเรียกว่าเมืองบอบ ต่อเท่าบัดนี้แล

ถัดนั้น ท้าวก็ไปปล้นเอาเมืองหนึ่งบิได้ เจ้าเมืองพาครวหั้น เจ้าไปไล่เอาได้ฆ่าเสีย แล้วตั้งหือลูกขุนรักษาเมืองนั้น ปราบภูชื่อเมืองไถ่ ต่อเท่าบัดนี้แล ถัดนั้น ท้าวไปปล้นเอาเมืองหนึ่งได้ยามตะวันตกแล้วแต่หือลูกขุนรักษาเมืองนั้น ลาดได้ชื่อว่าเมืองเชียงคำ (คือ อำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย) ต่อเท่าบัดนี้แล ถัดนั้นท้าวไปปล้นเอาเมืองอันหนึ่ง เขาอยู่ในเวียงร้องว่าตนข้าหากเป็นเชื้อชาติปู่เจ้าลาวข้าง เขาแต่งบรรณาการออกต้อนรับเจ้ามั่งราช ว่าข้าแต่เจ้าเหนือหัวข้าขอจูงหืออภัยชีวิตแก่ข้าทั้งหลายเทอะ การสงครามมีดูข้าขอเป็นหัวหน้าอาษาแก่เจ้าเหนือหัวชะและว่าอัน เจ้าพระยามั่งราชรำพึงว่า เขาว่าเป็นเชื้อชาติปู่เจ้าลาวข้าง ก็หากมีแท้ เขายังมีคำคบข่ากู กูก็เบิงไว้เมืองนี้หือเขากิน หือเขาเป็นข้าอาษาแก่กูเทอะ อันกูก็ได้ชัยชนะเขาแล้วว่าอัน เมืองนั้นได้ชื่อว่าชนะข้าง ภายหลังปรากฏว่าเมืองเชียงข้างต่อเท่าบัดนี้แล ถัดนั้นว่าเจ้าเหนือหัวก็เกิดแต่นั้นมาแล ฯ

เมื่อนั้น เจ้าพระยามังราย จึงแต่งห้อมผู้กินเมืองเชียงช้าง เป็นหัวหน้าไปติดตามชาวเมืองฝ่งพ่ายหนั้นนั้น ถึงเมืองเก่าพ่อตนชื่อว่าเมืองราวภูเต่ารอย หน้บ้านที่นั้น ควรสนุกเบิ่งใจ จึงตั้งอยู่ที่นั้น สร้างห้อมเป็นเมืองแล้ว จากนั้นว่าเต่ารอยขามดี ไปรบไหนก็ได้ ฝ่งลักหนี่ก็ได้บ่น้อย มากกว่าร้อยหลายพัน เมืองเราที่นั้น จึงใส่ชื่อว่าเต่ารอยต่อเท่าบัดนี้

เจ้าบังเกิดได้ลูกชายผู้หนึ่งในปีเต่าเส็ด จุลศักราชได้ ๖๒๔ อยู่บ้านเท่าใด ช้างมงคลเจ้ามังรายปล่อยไปหัวคอยหนวันออก เรายไปตามรอยช้าง หน้ประเทศที่หนึ่งข้างริมแม่น้ำกก มีม่อนคอยสูงสะเบิงงามนัก ท้าวจึงคึงใจว่า เมื่อปู่เจ้าลาวจงสร้างบ้านห้อมปู่เจ้าลาวเก้าอยู่ ได้ยิ่นว่าเป๊กคอยผาเราวันนั้น เมื่อปู่เจ้าลาวเคียงสร้างเมืองเงินยางก็จิมต้นคอยทั้งสาม คือ คอยตุง คอยท่า คอยข่าเต่าวันนั้นดีหลี เหตุตั้งนั้นควรถูกระทำม่อนคอยห้อมเป็นสะดือเมือง ก็ท่ามกลางเมืองควรชะและเจ้าพระยามังรายจึงสร้างกวมคอยจอมทอง ห้อมท่ามกลางเวียง สร้างในปีเต่าเส็ด ศักราช ๖๒๔ ตัวปรากฏชื่อว่าเมืองเชียงรายหน้และ ขุนเครื่องลูกอ้ายเจ้ามังรายเกิดปีเต่าเส็ดปีสร้างเวียงเชียงรายหน้

ลุนนั้นได้ ๓ ปีถึงปีดับเบ้า ๖๒๗ ตัว เจ้าก็บังเกิด ได้ลูกชายแถมผู้หนึ่งชื่อว่าเจ้าขุนคราม อยู่ลุนนั้นได้ ๓ ปีถึงปีเบ็กสี่ เจ้ามังรายไปอยู่เมืองฝ่างได้ปีหนึ่ง ในปีกัด้ใส่ เจ้ามังรายเอารีพลไปปล้นเอาเมืองผาแดงเชียงของ อันลกลานลาวครอบสร้างนั้น ผู้กินเมืองเชียงของชื่อว่าคำรองได้เมืองเชียงของแล้ว แต่งลกขุนกินแล้ว คินมาอยู่เมืองฝ่าง เลียงคูเสนาอำมาตย์คนแกแล้วหาญมากนัก ท้าวก็ได้ลูกชายแถมผู้หนึ่ง ใส่ชื่อว่าเจ้าขุนเครือ ในปีกัด้ใส่ ศักราชได้ ๖๓๑ ตัวนั้น ลุนนั้นเจ้าขุนเครืออายุได้ ๖ ปี ถึงปีกาบเส็ด อายุเจ้ามังรายได้ ๓๖ เอารีพลไปปล้นเอาเมืองเชิง ผู้กินเมืองเชิงชื่อขุนรองได้เมืองแล้ว แต่งลกขุนกินแล้ว เอารีพลคินมาอยู่เมืองฝ่าง เลียงคูเสนาอำมาตย์ ๓ วัน ๓ คิน แล้วก็อยู่เสวยราชสมบัติด้วยสุขสวัสดิ์สนุกสุขสนาน ไพร่ยุท่างกำ ยุท่างขายก็มีและ

เมื่อนั้น ชาวพ่อคำเมืองหริภุญชัยไปกำขายถึงเมืองฝ่างหลายหมุ่นัก เจ้ามังรายจึงหาพ่อคำมาถามคว่า เมืองหริภุญชัยที่อยู่โพ้นยังสมฤทธิหรือบ่สมฤทธิเป็นฉนใด พ่อคำทั้งหลายไหวว่าเมืองหริภุญชัยที่ตุข่าอยู่โพ้นก็สมฤทธิด้วยเข้าของมากนัก พ่อคำทางบกทางน้ำเที่ยวมาค้าขูเมือง ทางน้ำก็ถึงเมืองโยธียาก็มากำถึง ยุท่างกำขาย ชาวเมืองก็สมฤทธิเป็นดีมากนักแล พระยาชำลามาแถมว่าพระยาเจ้าเมืองสูงยังสมฤทธิด้วยริพลช่างม้าข้ามคน สมบัติบ้านเมืองดั่งฤชา พ่อคำทั้งหลายไหวว่าพระยาเข้าในเมืองตุข่าโพ้นสมฤทธิด้วยช่างม้าข้ามคนมกลนัก ควรสนุกบริบูรณ์ด้วยสมบัติขูเขื่องดีหลีด้าย

พระยามังรายได้ยิ่นว่าเมืองหริภุญชัยสมฤทธิหนัก ลวดบังเกิดโลกจิตมกไกรได้มาเป็นเมืองของตน จึงจำกับด้วยเสนาทั้งหลายว่า เราได้ข่าวเมืองหริภุญชัยสมฤทธิคินัก ดีกว่าเมืองเราว่าอันฉนใดจักได้มาเป็นเมืองของเรา ห้อมท่านทั้งหลายพิจารณาดู เสนาทั้งหลายไหวว่าพระยาว่าเมืองหริภุญชัยโพ้นสมฤทธิแท้และ ได้ยิ่นว่ามีเดชะอานุภาพศักดิ์สวาด (ศักดิ์สิทธิ์) นัก เพื่อว่ามหาธาตุสัพพัญญูเจ้าตั้งอยู่ในเมืองนั้น มีอารักษ์เสือบ้านเสือเมืองขุมขางรักษาคินัก จักพองเอาจักยากษาและเจ้าเหนือจูงรำเปิงคูเทอะ

เมื่อนั้น ยังมีขุนผู้หนึ่งชื่อว่าอำไพ พระขามังรายเล็งหือเป็นนายหนังสือและเก็บ
 ส่วยเข้า ฐูได้ถอยตัดคำ ฉลาดอาจรู้ซุอัน อำไพจึงไหว้พระยาว่า เจ้าหนือหัวจกใครได้เมืองหริภุญชัย
 เป็นเมืองเจ้าบ่ยากแล พระยาว่าเหตุใดมิ่งว่าบ่ยาก เมืองนั้นสัมฤทธิ์ด้วยวิพล ผู้แก้วผู้หาญช่างริพอง
 ม่มากนัก เป็นฉันใดมิ่งว่าบ่ยากนั้นจา อำไพไหว้พระยาว่า เราจักไปรบเอาด้วยปัญญาขุทิศ คือริพอง
 เอาด้วยเพทุบายอันใดอันหนึ่งก็จ้งจกได้ด้วยสวัสดิศาและ พระขามังรายถามว่าเจ้าฟ้าเหย คำอันมิ่งว่า
 จกไปพองเอาด้วยอุบายนั้น จกกระทำฉันใดเล่า อำไพไหว้ว่า คำอันจกริพองนั้นเป็นอันลึกแลบไป
 ควรรำแดงในที่ชุมนุม ควรรำแดงแก่มหาราชเจ้าที่สงัดจ้งดีด้าย

ถึงยามสงัดอำไพจึงเข้าเฝ้าพระยาแล้วไหว้ว่า คำอันข้าเจ้าจกไปพองนั้นฉันนี้ ขอเจ้าหนือหัว
 จุงว่าข้าเจ้านี้ ผิดอาชญาเอื้องหนึ่งเอื้องใดแล้ว เจ้าหนือหัวถลิกเกล้งริบร้อนเอาครอบครัพลูกเมียข้างมำ
 ข้าคนเข้าของแห่งข้าเจ้าเสียนับเสียง แล้วจุงขับข้าเจ้านี้จากเมืองเจ้าหนือหัวเท่าหือเข้าของแต่น้อย
 กับคนพออุปฐากใช้สอยแต่สมควรแล้ว ข้าเจ้าจกหนีไปพึ่งพระยาบายังเมืองหริภุญชัย ข้าเจ้ารำแดง
 ทุกข์โทษว่าข้าเจ้าบ่มีโทษอันใดสักเอื้อง เจ้าพระขามังรายฟังคำส่อว่าข้าผิดอาชญาแล้วก็จกเอาครอบครั
 พลูกเมียเข้าของแห่งข้าเจ้าเสียแล้ว ขับข้าหนีข้าก็มาพึ่งสมภารเจ้าหนือหัวตนมีมหากรุณาแลชอบธรรม
 ด้าย ว่าอัน แล้วพระยาบายักจกเชื่อคำข้าเจ้าบ่อย่าชาและที่ข้าจกกระทำชาวเมืองอยู่ในคำผู้ข้าฉันใด
 ชาวเมืองหริภุญชัยบ่ยินดีกับด้วยพระยาบายา ข้าเจ้าจกกระทำด้วยอุบายขุเอื้อง ฉันใด ชาวเมืองหริภุญชัย
 จกยินดีด้วยบุญสมภารเจ้าหนือหัว ข้าก็จกกระทำฉันได้ เมื่อใดชาวเมืองอยู่ในคำของผู้ข้าแล้ว ข้าหาก
 จกรับมาไหว้สาเจ้าหนือหัว หือขกริพลลงไปปล้นเอาที่นั้น เจ้าหนือหัวก็จกได้เป็นพระยาในเมือง
 หริภุญชัยบ่ยากชาและ คำอุบายริพองแห่งข้าเจ้ามีฉันนี้

เจ้าพระขามังรายได้ยินคำอุบายของอำไพจกไปพองพระยาบายฉันนั้น ยินดีว่าชอบราชการ
 อยู่แล้ว เจ้าพระขามังรายหือกระทำเพทุบาย จกเอาครอบครัเข้าของเงินคำอำไพซุอันแล้วขับอำไพ
 หนือออกจากเมืองดั่งว่านั้น ในปีกาบเส็ดศักราชได้ ๖๓๖ ตัว อำไพก็หนีไปพึ่งพระยาบายาในเมืองหริ
 ภุญชัยดั่งว่านั้นหั้นและ อำไพหนีไปถึงพระยาบายาก็บอกแก่พระยาบายาเป็นเพทุบายตามความคิดแห่ง
 ตนวันนั้นแหละ

ภายหลังอำไพไปแล้ว เจ้ามังรายก็หือลูกตนเจ้าขุนเกรืองผู้พ้อชอยู่รักษาเมืองเชียงราย
 ตนพระขามังรายก็เอาริพลลงมาเสวยราชสมบัติในเมืองฝางวันนั้นและ อยู่ได้บ่หนึ่ง ในปีดับไถ่ ยาม
 นั้นอายุเจ้ามังรายได้ ๓๗ ปี เจ้าขุนเกรืองผู้ลูกอายุได้ ๑๓ ขุนครามผู้กลางได้ ๑๐ ปี ขุนเกรือผู้้องช้อย
 ได้ ๖ ปี ในปีดับไถ่นั้น ขุนเกรืองอยู่เมืองเชียงราย จกเขียนะคดแก่พ้อ ว่าพ้อกูไปรบเอาบ้านเมืองได้ ๒
 เมือง ๓ เมือง ก็บ่ว่าหือถูกินสั๊กเมือง ยังมีผู้หนึ่งชื่อว่าขุนใสเรียงหากเป็นข้าเก่า เป็นใจกับขุนเกรือง
 จึงพากันขับคนเจ้าแคงอยู่ในเมืองเชียงราย หมายถึงจกชิงพ้อตนกินเมืองหั้นและ

เมื่อนั้น เจ้ามังรายอยู่เมืองฝาง รู้ข่าวว่าขุนเกรืองกับขุนใสเรียง กั้นเอาหุมู่เข้าแคงอยู่ใน
 เวียงเชียงรายแท้ จึงคณิงใจว่ากูผู้เป็นพ้อยังไปไปสู่ปรโลกเทือ กุยังเป็นผู้มีอานุภาพปราบบ้านเมือง

ทั้งมวลตั้งอื่น มันผู้ขุนเครื่องนี้มีบุญอันน้อย มันป้อยจักชิงกุณเมืองฉนั้น กูเป็งอุบายมันหื้อได้และ
พระยามังรายจึงหาข้าเก่า อันเคยไว้ใจผู้หนึ่ง ชื่อขุนอ่อง จึงแต่งคำอุบาย หื้อแก่ขุนอ่องว่ามึงจงเอาคำกู
ไปหาขุนเครื่องลกลูกยั้งเมืองเชียงราย ว่าบัดนี้พ่อเจ้ากูฝันเห็นเจ้ากูเป็นปีกบินไปในอากาศเป็นเพื่อนนก
แหลว ไปจับเอาทรากรฝอยอยู่ พ่อเจ้ากูร้อนใจนัก กลัวว่าเจ้ากูตายไปเกิดในท้องผี พ่อเจ้ากูจึงหื้อข้ามาหา
เจ้ากู เมื่อผูกมือต่อขวัญ หื้อเจ้ากูอยู่หมั่นยืนว่าฉนั้น

ขุนอ่องรับเอาคำเจ้ามังรายแล้วก็ไปหาขุนเครื่องยังเชียงราย บอกตามคำเจ้าตนหื้อขุนเครื่อง
ได้รู้ซุอัน ขุนเครื่องได้ยินคำอุบายอันนั้น ก็คั่นใจว่าพ่อกูยังรักกูฉนั้นอ ว่าอันแล้วก็ขึ้นข้างมากับ
ด้วยขุนอ่องหั้นและ

เมื่อนั้น เจ้ามังรายบังกับชายผู้หนึ่ง ยิงหน้าไม้แม่นนักช้อ้ายเสียน ถือน้ำไม้ปืนยาไปผก
อยู่หนทาง กั้นขุนอ่องนำขุนเครื่องขึ้นข้างมา อ้ายเสียนก็เอาหน้าไม้ยิงขุนเครื่องตาย ในที่ขุนเครื่องตาย
นั้นราบเพียงงามนัก จึงสร้างถันหื้อเป็นเวียง เรียกว่าเวียงยั้งต่อเท่าบัดนี้แล

เจ้าพระยามังรายจึงว่า ขุนเครื่องมันได้คบมิตรผู้ร้ายก็ตามกรรมมันแล้ว เจ้ามังรายก็เอาริพล
ไปเลิกซากส่งสะการขุนเครื่องเสี่ยยังเมืองเชียงราย แล้วเจ้าก็เสวยราชสมบัติในเมืองเชียงรายหากังวล
อันตรายบได้ ก็มีวันนั้นแล

ตะดา ในกาลนั้น ยังมีพระยาแก้วผู้หนึ่ง ชื่อท้าวแก่นพงษาเป็นลูกท้าวผาเรืองแม่นคำขา
เป็นหลานเจ้าพระยาเจือง ได้เป็นพระยาแทนพ่อยังเมืองพระกัน ก็ชื่อเมืองแก้ว (ญวน—เวียดนาม:
ผู้แปล) รู้ข่าวว่าเจ้าพระยาในเมืองลาวราชเชียงรายโพ้น เป็นเชื้อสายเผ่าพันธุ์อันเดียวกันดีหลี บัดนี้
ได้ยินข่าวว่าท่านจักละบ้านเมืองตนไว้ จักไปเอาเมืองหริภุญชัยว่าอันนา กุยังรำเป็งต่อเจ้าพระยามังราย
อันเป็นเชื้อชาติแห่งกูนา กุยังใครไปเยี่ยมหยามตามข่าวลุดตา ลวดจักเอาเครื่องอุตมะภิเศกไปอภิเศก
พ่ออาวกูเจ้ามังราย หื้ออายุหมั่นกินยืนมีเดชะอานุภาพมากนัก กุยังคิดใจฉนั้นนา เสนาทังหลายถามว่า
คำอันเจ้าเหนือหัวคิดใจนั้นควรนักรแล ว่าอัน

แล้วเจ้าพระยาแก่นพงษาหื้อแต่งเอาเครื่องราชาภิเศกและเชื่องและร้อยแปด กับหอยสังข์
ทักขิด จักกะหวัดเกี้ยวขาวแล้วก็แต่งลูกตนหื้ออยู่รักษาเมืองตนแล้วยศบริวารแห่งตนมารอดเมืองลาว
ตั้งทัพอยู่ริมน้ำแม่ของตรงสบแม่จัน

แล้วใช้อำมาตย์ผู้หนึ่งมาไหว้เจ้ามังรายว่าหลานแห่งเจ้าพระยาแก่นพงษา ลูกท้าวผาเรือง
แม่นคำขา หลานเจ้าพระยาเจือง หากเป็นราชวงศ์เจ้าเหนือหัวเอาเครื่องอุตมะภิเศกและเชื่องและร้อย
แปด จักมากระทำมุทธาภิเศกเจ้าเหนือหัวเป็นเอกราช บัดนี้มารอดจอดอยู่น้ำแม่ของตรงสบแม่จันจึง
ใช้ข้ามาไหว้เจ้าเหนือหัว หื้อรู้ข่าวดีหลีและ

เมื่อนั้น เจ้ามังรายก็รู้คำอำมาตย์ผู้ฉนั้นแล้ว ก็ยินดีมากนัก จึงหื้อแต่งบรรณาการของฝากไป
ต้อนรับเจ้าพระยาแก้วมากนัก กับแต่งดาเสี่ยดุริพลทังหลาย ด้วยเข้าเหล่าจีนปลาอาหารมากนักบหื้อ
กินอยากสักคน อยู่สองสามวัน ถึงวันดีเจ้าพระยาแก่นพงษา ก็มากระทำมุทธาภิเศกเจ้าพระยามังราย

ด้วยเครื่องอุทมาภิเศกและเขื่องและร้อยแปดช่ออัน เจ้าพระยาแก่นพงษาก็ถวายพรบวรอันซึ่งด้วย
คำว่า ชยตุกวัง มหาราชเจ้า จงผจญชนะข้าศึกศัตรูทั้งมวลในทิศานุทิศ ตั้งอยู่ด้วยราชภาวะ จำเริญ
ด้วยราชภาวะ จำเริญราชสมบัติ ด้วยสิทธิคุณทิวามปรารถนามีเขื่องใดจงสมฤทธิแก่่มหาราชเจ้า
จึ่งห้อมศรีทมาอายุหมั้น ขันขาวร้อยขาวขาบเข้าพระวรรัชษาจมีแก่่มหาราชเจ้าเทอะว่าฉันนี้หนแล

เจ้าพระยาแก่นพงษาก็จากับด้วยพระยามังรายว่า บู่หม่อนแห่งข้าเจ้าเจ้าพระยาเจืองหากเป็น
พระยาปราบในลวรัฐแล้ว ได้ปราบเมืองแก้ว เสวยราชสมบัติในเมืองแก้ว จึ่งมีลูกหลานสืบสายมา
ถึงตัวข้าบัดนี้ อันเป็นเชื้อชาติวงศาอันเดียวกันกับเจ้าเหนือหัวดีและ อันหนึ่งเชื้อชาติแห่งเราแห่ง
อาวน่องพ่อข้าผู้หนึ่งชื่อว่าข้าหัว ไปเป็นพระยาในเมืองล้านช้าง ผู้หนึ่งชื่อท้าวชุมแสงเป็นผู้น้องไป
เป็นพระยาในเมืองนันทบุรี ตัวข้าเป็นลูกท้าวผาเรืองแม่คำขากินเมืองแก้วพระกัน สันเช่นข้าไปสู่
ปรโลกแล้ว ข้าก็ได้เป็นพระยาแทนพ่อ พระยาชื่อเจ้าลุ่มฟ้าเอาท้าวพระยาทั้งหลายมาอภิเศกข้ายัง
ภูเทิด หือเป็นพระยาใหญ่ปราบเมืองแก้วทั้งมวล เป็นดังพระยาชื่อเจ้าลุ่มฟ้าเปาพิมานอภิเศกบู่ข้า
เจ้าพระยาเจืองวันนั้น ตนข้าหากเป็นเชื้อชาติเจ้าเหนือหัวแล ที่นี้ข้ามากระทำอุมาภิเศกเจ้าเหนือหัว จึ่ง
เสวยราชสมบัติด้วยสุขเทอะ ว่าอัน แล้วเจ้าพระยาแก่นพงษาก็อำลาเจ้าพระยามังรายตนเป็นเค้นราช-
ตระกูลแห่งตน แล้วก็เมื่อเสวยราชสมบัติในเมืองแก้ว สืบราชประเพณีมาต่อเท้าบัดนี้แล ข้อมเป็น
เชื้อชาติลวงจิงราชสืบ ๆ มาแล ท้าวพระยาทั้งหลาย คือเมืองฮ่อ เมืองแก้ว เมืองแมนตาทอกออกฟ้า
ตายัน เทียรข้อมเกรงขามมาแต่พระยาหนลาวเรามากนัก เหตุเจ้าพระยาเจืองได้ไปกระทำอุทกรรม
สงคราม ได้ฆ่าพระยาแก้วผู้ชื่อว่าท้าวทาวตายแล้ว ได้ไปเป็นพระยาในเมืองแก้วพระกัน ปราบเมือง
แก้วทั้งมวล เดชานุภาพอันแกร่งหาญปายเมืองลาวก็ยังคงต่อเท้าบัดนี้แล นิทานตำนานพระยาแก้วชื่อ
ท้าวแก่นพงษามากระทำราชาภิเศกพระยามังรายก็แล้วท่าน เป็นห้องก่อนแล ฯ

ถัดนั้นมาถึงปีรวายใจ ศักราชได้ ๖๔๘ ตัว เจ้าพระยามังรายอยู่ยังเมืองเชียงราย คณิงใจว่า
กูแต่งอุบายหืออ้ายฟ้าไปพองเอาเมืองหริภุญชัยด้วยเพทุบาย ก็บ่ส่งข่าวมาหือกูรู้สักเขื่องสักอันเทื่อ
ในหว่างอันนี้ก็ควรไปปล้นเอาเมืองภูยาวาและ ว่าอัน แล้วก็ยกเอาริพลโยธาไปถึงที่หนึ่งแดนเมือง
เชียงรายกับแดนเมืองภูยาวต่อกัน ที่นั้นชื่อว่าบ้านด้าย พระยาจำเมืองเจ้าเมืองภูยาวรู้ข่าวว่าพระยา
มังรายยกริพลไป พระยาจำเมืองก็ยกริพลออกมา ว่าจักไปต้อนรับพระยามังรายที่บ้านด้าย ที่นั้น
เจ้าพระยาทั้งสองต่างคนก็ต่างยกริพลเข้าจกัน ป้อยบ่รบกัน ลวดมมีไมตรีกับด้วยกัน เหตุว่าเวรานุเวรบมี
แก่กันแต่ภาวะชาติอันก่อน พระยาทั้งสองก็ใช้ไมตรีผู้รู้คำเมือง (ความเมือง) ไปมาหากัน แลยกกระทำ
ไมตรีสนิทต่อกันเป็นละหละสารหมั้นแก่กันด้วยกัน เจ้าพระยามังรายจึงเรียกพระยาจำเมืองว่าระเริน
เดียวกัน พระยาจำเมืองก็มีความชื่นชมยินดี จึงฝากแคว้นแก่พระยามังรายโพ้นปากนาหนึ่ง มีคน
๕๐๐ หลังเรือนแก่พระยามังราย จึ่งเข้ามาแคว้นเชียงรายเพืออันแล

พระยาทั้งสองกระทำมิตรซึ่งกันไปมาเป็นละหละหมั้นแก่กันดีแล้ว ต่างคนต่างเมื่อสู่เมือง
แห่งตนวันนั้นและ ในที่พระยาทั้งสองจักรบกันและบได้รบนั้น ชื่อว่า ราชบาน ลำดับต่อมาเท้าบัดนี้แล

อัปปรภา เค แต่นั้นยังมีพระยาตนหนึ่ง ชื่อพระยาร่วงเป็นเจ้าเมืองสุโขทัย พระยาร่วงนี้เป็นลูกพี่ลูกน้องกับนางหันทพรานป่าผู้หนึ่งมีรูปโฉมอันงาม จึงกุมเอาเป็นคู่ จึงได้ลูกชายผู้หนึ่งได้มาเป็นพระยาร่วง พระยาร่วงกับพระยาจำเมืองก็เป็นมิตรรักกัน ไปมาหาสู่กัน ไว้เนื้อเชื่อใจกัน พระยาร่วงเที่ยวข้อมไปค้าหัวขังแม่น้ำของ เอาช้างมาเป็นหมู่เป็นฝูง ผ่านเมืองกุยขาวไป หนทางอันพระยาร่วงเอาริพลและหมู่ช้างม้าทั้งหลายมานั้น เลยลิกเป็นแม่น้ำไป เมื่อภายหลังคนทั้งหลายเรียกว่า แม่น้ำร้องช้าง ต่อเท่าบัดนี้

เมื่อนั้นยังมีนางเทวีพระยาจำเมืองผู้หนึ่ง ชื่อนางอ้วเชียงแสน มีรูปโฉมงามนัก นางผู้นั้นมีใจเคียดแค้นพระยาจำเมือง ด้วยเหตุดังนี้ ยังมีในวันหนึ่ง นางอ้วเชียงแสนกระทำสู่ขวัญพระยาจำเมือง พระยาทักว่า นางพระยามาสู่ขวัญกูปางนี้ แกลงอ้อมลัดดี เท่าว่าถ้อยกว้างน้ำแกลงนักไปน้อยหนึ่ง ว่าอันนางพระยาเข้าใจว่าพระยาจำเมืองมาฆ่าว่าแค้น เลยเคียดข่มมักมาสู่มาหา พระยาจำเมืองดีเวียงเชียงแสน นางจึงยินดีมีใจใคร่รักกับพระยาร่วง อันเที่ยวมาค้าหัวและจอดขังอยู่ภายนอกเวียง พระยาร่วงรู้ว่านางอ้วเชียงแสนมีใจมักตน ก็หย่องไปอยู่นอกกับด้วยนางหลายทีนัก ภายหลังพระยาจำเมืองรู้ว่าพระยาร่วงมาสู่เมียตน จักฟ้องเอาพระยาร่วงด้วยดี จึงอุบายหื้อพระยาร่วงมากินแกล้ม พระยาร่วงรู้จึงบ่มา จักคำตอบว่าพระยาจำเมืองเป็นผู้น้อยกว่ากู บ่อยจักหากูไปฉนั้นไปและ ว่าอัน

พระยาจำเมืองได้ขึ้นคำพระยาร่วงกล่าวนั้นเคียดนัก จึงหาบ่าวตนผู้หนึ่งชื่อหาญบังนั้นมาแล้ว ใ้หื้อไปฟ้องเอาพวกน้อยผู้หนึ่งอันเป็นหลานพระยาร่วง มันได้เรียนศาสตรศิลป์กับพระยาร่วงดีนัก หาญบังก็ไปฟ้องเอาได้ตัวพวกน้อยหลานพระยาร่วงนั้น มาถวายพระยาจำเมืองเจ้าแห่งตน พระยาจำเมืองก็ถามพวกน้อย พวกน้อยก็กล่าวไหว้พระยาว่า พระยาร่วงกับนางอ้วเชียงแสนมักกัน ได้มาอยู่นอนด้วยกันมีแก้วอัน พระยาจำเมืองบ่อยซ้ำถามว่า ในคราวนี้บ่เห็นพระยาเจ้ามีงมากับด้วย หมู่ช้างม้ายศบริวารมากายเมืองกู เจ้าพระยามิ่งเวินไปทางใด ฤว่ากระทำตัวแปลกปลอมไปเป็นฉนั้นใด พวกน้อยกลัวอำนาจพระยาจำเมือง บ่อาจอำได้จึงไหว้พระยาว่า พระยาร่วงรู้จึงว่ามหาราชเจ้าจักคอยเอาตัว เลยบ่มาด้วยเพศอันเป็นพระยาลางคาบก็ชี้ข้างขี้ม้าปลอมมาก็มี ลางคาบก็เนรมิตรเป็นกวางคำไปก่อนหมู่ก็มี แล้วไปค้าหัวขังแม่ของฉนั้นและ

เมื่อนั้น พระยาจำเมืองซ้ำหาอำมาตย์แห่งตนผู้หนึ่งชื่อว่าท้าวมุงฉลาดจบด้วยศาสตรศิลป์มากนัก กับทั้งหาญบังหื้อไปเรียนเอาศาสตรศิลป์ทั้งมวลกับพวกน้อยผู้นั้นหื้อได้แล้ว พระยาจำเมืองก็หื้อสองขาไปฟ้องเอาพระยาร่วง ดวงได้ขาสองคนก็สวาดอาคม (สาธยายอาคม) อันหื้อรู้ว่า ท้าวร่วงแห่งตนเป็นฉนั้นใด หื้อรู้ยามนั้น ท้าวร่วงแต่งตนเป็นกวางคำพาหมู่มาถายเมืองกุยขาวแท้ ท้าวมุงกับหาญบังก็สวาดธียาฆมนต์ตะแหลง (แปลง) เป็นหมาสองตัวไล่กวางคำ กวางคำแล่นแรงนัก ขาไล่ตายเอาบ่ทัน ท้าวร่วงบ่อยตะแหลงเป็นรังต่อ แขนงอยู่ปลายไม้อยู่สูงนัก ท้าวมุงกับหาญบังไล่ไปทัน พระยาร่วงตะแหลงเป็นรังต่อแขนงปลายไม้อยู่ ขาทั้งสองบ่อยตะแหลงเป็นรังสองตัวใหญ่หนักชุกรังต่อ ผาตีหื้อพุ่งย่อยไป ท้าวร่วงบ่อยตะแหลงเป็นตุ่นใหญ่หนัก แล่นเข้าอยู่ในรูสูงในแก่นไม้ต้นต้นหนึ่ง

ท้าวมุกกับหาญบังไโล่ตามหันรอยตุ่นตัวใหญ่ยักษ์ เข้าอยู่ในรูสูงเค้าไม้ต้น ขาขุดต้องรากไม้ต้นนั้น ว่า
ตุ่นเข้าอยู่รึนและต้องเอาดวงได้ ว่าอัน ไม้ต้นนั้นเลยได้ชื่อว่าต้นต้องมาต่อเท้าบัคนี้แล ตุ่นตัวนั้นเล่น
ออกทางรูเป็ชวได้ ท้าวมุกกับหาญบังไโล่ตาม ท้าวรวงตะແຫຼ່ງเป็นจอมปลวกอันหนึ่ง กระทำชฎา
เกล้าตนเป็นหมวดหญ้าย่อยเหนือจอมปลวก ขาทั้งสองได้บ่หันท้าวรวง เท้าหันจอมปลวกมีหมวดหญ้าย่อย
ของอยู่เหนือจอมปลวก ขารู้ว่าท้าวรวงตะແຫຼ່ງเป็นจอมปลวกอยู่ ขายับเอาหมวดหญ้าย่อยไป
เย็บเย็บไปก็เย็บเสวตธิยามนต์ ห่อแกยงอคมท้าวรวง เพื่อบห่อท้าวรวงตะແຫຼ່ງได้ ในที่นั้นลวด
เรียกว่ารุมมาต่อเท้าบัคนี้แล

เมื่อนั้น ท้าวรวงยินลำบากนัก อดบ่ได้จึงบอกว่า กูพระยาร่วงค้าย ว่าอัน ขาได้พระยาร่วง
มาถวายแก่พระขำเมือง พระขำเมืองห่อแปงทับคอกขังไว้จิมประตูเวียงเชียงสุมนหอนาคณีย์
พระขำเมืองห่อแต่งอาสนาทนอนแก่พระยาร่วงเป็นสุขมากนัก ประตูนั้นลวดว่า ประตูสุขไส เมื่อ
กายลุนแพว่าประสูตบไสมาต่อเท้าบัคนี้แล

เมื่อนั้น พระขำเมืองรำเป็งว่า กูจักฆ่าท้าวรวงกับเมี่ยงเสยก็ได้แล เท้าว่าเมืองได้กับกู
จักเป็นเวรแก่กันสืบไปชะและ บ่ควรกูจักฆ่า อันหนึ่งเมี่ยงก็หากร้าย ก็ได้ผูกพระยาร่วงไว้จักตัดแต่ง
สินไหมเอาเองก็บ่ควร ส่วนตนกูก็เป็นพระยาใหญ่ ควรกูห่อไปไหว้สหาย เจ้าพระขำมังรายตนมีบุญ
สมภารแลมีพะญาอันฉลาด อาจแต่งถ้อยตัดความชอบสุคติ ควรไหว้ท่านมาพิจารณาตัดแต่งความ
ต่อนแก่เพื่อท้าวรวง อันมีวิวาทแก่กัน ห่อเป็นสุขควรและว่าอัน แล้วพระขำเมืองก็ใช้ห่อเอา
บรรณาการไปถวายพระขำมังราย ขอห่อมาชำระโทษ

เมื่อนั้น พระขำมังรายตนมี อุลลา รจยาชย รำเป็งโบราณธรรมแต่ก่อน เจ้าความข่อมมาจูก
ผู้รู้ใต้ความพิจารณาค้าย บัดนี้สหายทั้งสองเป็นความกับกัน หากไปพิจารณาความแห่งขาทั้งสองฉนั้น
เมื่อกูไปขาทั้งสองก็จักเป็นเวรแก่กันมากนักษาและ กูจักห่อเอาพระยาร่วงผู้มีโทษมาแต่งสินไหม
แก่มัน มันก็เป็นพระขามีอนุภาพมากนัก มันจักมีความละอายชาและ อันหนึ่ง พระยาศรีธรรมราช
นครหลวง กับพระยาศรีอุทัยอันเป็นญาติพระยาร่วง ก็จักเป็นเวรแก่สหายกูเจ้าพระขำเมืองชา
และ ควรกูไประงับเวรแก่สหายกูเจ้าพระขำเมืองและพระยาร่วงห่อหายกัจวลควรชาและว่าอัน

แล้วก็มาด้วยศบบริวารมากนัก มารอดเมืองภูยวตั้งทัพอยู่ในที่อันควร แล้วพระขำเมือง
ก็ออกมาต้อนรับ ยินดีนักด้วยสหายมาแล้ว พระขำเมืองก็แต่งราชบรรณาการของฝากของแกลัมทั้ง
ทั้งหลายไปถวายพระขำมังราย เจ้าพระขำมังรายจึง กล่าววว่า ดูราสหายเจ้า เรานี้เป็นท้าวพระยาใหญ่
น้ามูทธาภิเศกสรงเศศในหัวแห่งตนแล มีบุญสมภารยศบริวารชุกคน ดังท้าวรวงนี้ มันได้มูทธาภิเศกใน
เมืองสุโขทัยพ้นแล้ว แม้นท้าวรวงได้กระทำผิดสหายได้รักษาไว้ บัดนี้สหายจูงเอาท้าวรวงมา เราจัก
พิจารณาคุณและโทษ พระขำเมืองก็ห่อไปเอาท้าวรวงออกมาเราจักพิจารณาตามคุณและโทษ พระยา
ขำเมืองก็ห่อไปเอาท้าวรวงออกมา ห่อกระทำสัจจานุสัจจะต่อหน้าพระขำมังราย ท้าวรวงก็ปลง
ปฏิญาณว่าตนได้มักเมี่ยงพระขำเมืองโดยแท้ ที่นั้นพระขำมังรายกระทำอุบายห่อพระยาร่วงกับพระยา

จำเมืองยินดีซึ่งกัน ด้วยปริยายหลายประการต่าง ๆ แล้วพระยามังรายจึงแต่งหอท้าวรวงสมมาพระขางำเมืองสหายตนเป็นเบ็ช้เก้านั้นเก้านั้นแล้วแสนเก้านั้นเบ็ช้ ท้าวรวงก็ยินดีกับด้วยคำพระยามังราย ตัดแต่งหอสมมาพระขางำเมือง เพื่อหอหยาเวรนั้นและ พระยามังรายกระทำหอพระยาทั้งสองมีราชไมตรีสนิทติดต่อกันยินดีซึ่งกว่าเก่า ด้วยเดชไมตรีแห่งเจ้าพระยามังรายนั้นแล

เมื่อภายหลัง เจ้าพระขางำเมืองไปสู่พระยามังรายถึงที่อยู่ พระขางำเมืองจำซึ่งพระยามังรายว่า ท้าวรวงนี้มันรู้ศาสตร์ศิลปอาคมต่างๆ มากนัก มักเป็นอันใดก็ตะแหลงเป็นอันนั้น ได้ดีเสียด้วยเมื่อหน้าเขี้ยวท้าวรวงมีใจต่อราชา ท้าวรวงได้มากก็เมื่อย้ำ สหายเจ้าได้มาตัดแต่งแก่ท้าวรวง ห้อมีสินสมมาแก่ข้า ควรหาทั้งสองกระทำยังสักห้อมันจึงอย่าสงสัยและ ว่าอัน เจ้ามังรายจึงว่าดีนักและ มันใดจักดีบ่กว่าสหายแล ว่าอัน พระขางำเมืองจึงแต่งเครื่องบูชาพระยามังรายมากนัก แล้วห่อเล่นมหรสพยังหาดทรายขุนภู ๓ วัน ๓ คืน ห่อแต่งอาสนา ๓ อันริมฝั่งน้ำขุนภู พระยาทั้งสามนั่งอิงฝั่งน้ำแม่ขุนภูดูเล่นมหรสพนั้นแล

พระขางำเมืองบูชาสักการะด้วยเครื่องบูชาทั้งหมด หลายชิ้นก็ตั้งปฏิญาณตั้งสักจะต่อกันว่า เราทั้งสามพระขานี้ จึ่งห้อมีคำสักจิก คำช่อต่อกัน ตราบต่อเท่าสิ้นชีวิตทุกคน ผู้ใดว่าคำปากว่ารักใจบ่ช่อกระทำร้ายแก่ท่าน จงห้อมันผู้นั้นฉิบหาย จากราชสมบัติด้วยกังวลอันตรายต่างๆ เทอะ ว่าอัน แล้วก็ห่อเอาเม็ดมาแทงมือกันชุกคน เอาเลือดใส่แห่งฝาสู้กันกิน กระทำห่อเป็นทะเลสนิทติดต่อกันด้วยกันชุกคน ในแม่น้ำขุนภูนั้นและ แม่น้ำนั้น คนทั้งหลายก็เรียกว่า แม่อิง มาต่อเท่าบัดนี้แล

พระยามังรายก็อำลา พระยาทั้งสองก็เมื่อสู่เมืองตน เสวยราชสมบัติด้วยสุขในเมืองเชียงรายวันนั้นแล

เมื่อนั้น บ่าวท้าวรวงก็เมื่อเอาเบ็ช้เก้านั้นเก้านั้น ก็เอาแสนเก้านั้นเบ็ช้มาห้อมีสินสมมาแก่พระขางำเมือง วันนั้นแล พระขางำเมืองกับพระยาร่วงมีความรักกันยิ่งกว่าเก่า ท้าวรวงก็จำนำไปสอนศาสตร์ศิลปอาคมแก่พระขางำเมืองในวังน้ำแม่อิงที่หนึ่งทั้งวัน ที่นั้นปรากฏว่าวังคำ ภายหลังเรียกว่าวังคำต่อเท่าบัดนี้แล

* * * * *

ที่นี้จักจำถึงอ้ายฟ้าอาษาต่อพระยามังราย มาพองกระทำเพทุบายในเมืองหริภุญชัยในปีกาบเส็ดถึงปีร่วงได้ ศักราชได้ ๖๔๓ ตัว ได้ ๗ ปีจึงบริบูรณ์ ในกิจความมักอ้ายฟ้ากระทำเพทุบายในหว่าง ๗ ปีนี้มีดังนี้

อ้ายฟ้ามาฝากตัวอยู่กับพระยาขี้บา หัวที่มันแสรังกระทำถูกใจกับพระยาภิเสนาอำมาตย์และประชาราษฎร์บ้านเมืองทั้งหลาย พระยาภิเสนาอ้ายฟ้าว่า เมื่อขุนฟ้าอยู่เชียงราย เจ้ามังรายปลุกห้อมันเป็นช่อๆ อ้ายฟ้าไหว้วามังรายห้อมันเป็นช่อต่างใจ ไว้ห้อมันพิจารณาตัดอ้อยตัดความ ธิบเอาสินส่วยไรค่านาขุเขื่องแล ว่าอัน พระยาขี้บาก็ตั้งอ้ายฟ้าไว้ในฐานันดรที่พิจารณาอ้อยความกับห้อมันเอาสินส่วย

ไรค่าไรค่ามาชู่เอียงนั้นและ เมื่อหัวที่มันตัดความก็ชอบสุคติภมระชุตอ ขับเอาช่วยไรค่าไรค่ามาก็ค่อย ขับเอา บ่หื้อแพ้ไพร่ไทยสักอัน ค่าไรค่ามาที่ใดเต็ม มันก็หื้อลงหื้อผ่อนเสี่ยเอาหื้อนพอ มันกระทำ ฉนั้นได้ ๒ ปี ๓ ปี อยู่บ่นานเท่าใดมันก็นิ่งว่า ที่นี้ควรกฎกระทำเพทุบายแล ว่าอัน อ้ายฟ้าจึงไปไหว้ พระยาว่า ในเมืองหริภุญชัยเป็นเมืองใหญ่ มีเดชาอนุภาพอำนาจอาชญามากดีหลี เท่าบัดนี้ผู้ข้าหัน ไพร่ไทยชาวบ้านชาวเมืองผู้น้อยบ่ควรปากกับด้วยเจ้าเหนือหัว เจ้ามืด้อยความเอียงใดก็เข้ามาไหว้เจ้าเหนือหัวหื้อเลิงราชหฤทัย อันหนึ่งบ้านเมืองเจ้าเหนือหัวกว้างขวางนัก ได้ช่วยไรค่าไรค่ามาอันจักเข้า ราชโกฏเป็นอันน้อยนัก ในเวียงเชียงรายโพ้นเป็นเมืองน้อยเปล้าตาย มีเดชาอนุภาพเข้มแข็งนัก ไพร่ไทย ผู้น้อยมีถ้อยความเอียงใด บ่หื้อนจักปากด้วยเจ้าพระยามังราย เท่ามาถึงตู่ข้าหากแล้ว อาชญา เจ้ามังรายไว้กับตู่ข้าชื่อนั้น ส่วนเจ้ามังรายเท่าอยู่เสวยราชสมบัติอยู่เป็นสุขแล อันหนึ่งด้วยช่วยไรค่าไรค่า มาได้มาบ่าเพ็ญเต็มเล่มเต็มฉางมากนักดีหลีด้วย พระยาขี้บาได้อินคำอ้ายฟ้าไหว้สา ก็หลงด้วยอ้ายฟ้า จึงกล่าวคำสัหนาทว่าดังนี้ บ้านเมืองก็ใหญ่กว้างขวางมากนัก มีเดชาอาชญาสองเท่าเมืองเชียงรายด้วย บ่ป้อยได้สินไรค่าไรค่ามาอันฉนั้นบ่ควรว่าอัน จึงว่าแต่ขึ้นไปก็ไว้อาชญาแก่ขุนฟ้าหื้อพิจารณาชื่อนั้น อย่า หื้อรอดหูถูก ฉนั้นใดจักได้สินช่วยไรค่าไรค่ามาเติมเล่มเต็มฉาง บ่กว่าขุนฟ้า ว่าอัน อ้ายฟ้าจึงไหว้พระ ยาบว่า ขอเจ้าเหนือหัวสำแดงคำอันตั้งอาชญาไว้แก่ข้าในท่ามกลางโรงหลวงที่ชุมนุม หื้อปรากฏแก่ ข้าไทยเจ้าเหนือหัวกับทั้งชาวบ้านชาวเมืองหื้อรู้ไว้ชุกนเทอะ

เมื่อนั้นพระยาก็สำแดงคำอันตั้งอาชญาไว้แก่อ้ายฟ้า ชักกลางโรงหลวง ให้ปรากฏแก่คน ทั้งหลายวันนั้นแล

เมื่อนั้น อ้ายฟ้าได้โอกาสอันจักเพทุบาย มันมีความยินดีนักอ้ายฟ้าก็หื้อจัดประตู่ชุมพระยา ชู่แห่ง บ่อาจจักหื้อคนผู้ใดผู้หนึ่งเมื่อไหว้พระยาสักคน ชู่ทางอ้ายฟ้าเพทุบายหันและ อ้ายฟ้ากระทำ เพทุบายเหตุอันบ่หื้อชาวบ้านชาวเมืองหริภุญชัย มีใจยินดีพระยาขี้บามีหลายประการนักอันกิตตนาได้ เป็นว่าเถ้าอ้ายฟ้าแต่งเอาสินช่วยโรมากนัก ชาวบ้านชาวเมืองอดครางมากนักเถ้าอ้ายฟ้าว่าหากเป็นแต่เจ้า พระยาหื้อกระทำด้วย สูอย่างตรง เอามาตวงได้ว่าอัน เขาทั้งหลายใส่ใจว่าหากเกิดแต่พระยาบ่าหื้อขิน เอาช่วยไรค่าไรค่ามา เขาเถียงบ่ได้ ก็เอาออกหื้อแก่เถ้าอ้ายฟ้าแท้หันและ อ้ายฟ้าซ้าเอาอุบายไหว้พระ ยาขี้บว่า ข้าหื้อเสียบดูบ้านเมืองเจ้าเหนือหัวชู่แห่งชู่พันไร่พันนา เขากลับคิดหื้อรู้ว่าอัน ข้าหันพัน นาทวนปลูกดุ่มเหลืองฝ้ายบ่ดี เข้าตายแดดมากนัก ดังข้าจักชู่คร่อมน้ำอันหนึ่งเหนือปากแม่ปิ้งกล้าวัน ออกหื้อเป็นแม่น้ำ แผลวออกมาพันนาเชิงเรือมาต่อแม่น้ำกวง หื้อชาวบ้านชาวเมืองแปงเหมืองฝ้ายเอา น้ำเข้ามาเป็นฤชา พระยาบ่าว่า ฉนั้นใดจักดีบ่กว่าขุนฟ้าและว่าอัน

ถึงเมื่อฤดูร้อน ชุดดินเป็นไฟออก อ้ายฟ้าก็ปล่าวชาวบ้านเมืองทั้งหลายมาชูดหื้อเป็นเหมือง ไปต่อ เอน้ำแม่ปิ้งเหนือสบแม่แดง ฝ้ายวันออกล่องมาชวยหมั้นเจ็ดพันวา คนทั้งหลายมาชูดเหมืองอันนั้น เป็นอันร้อนไหม้ลำบากนัก มาอดมาคราง เถ้าฟ้าว่าบ่เป็นแต่ภูนา พระยาเจ้าหากหื้อชูดด้วยสู้อย่างตรง อ้ายฟ้าบ่ยอมจำ (บังคับ) ชูดต่อเท้าเสียงฤดูร้อน คนทั้งหลายครางว่าเราชูดเหมืองปางนี้แข็งนักและ ว่าอัน ลวดได้ชื่อว่าเหมืองแข็ง ว่าอัน

กาลขามนั้น คนก๊กขมมอเป็นหมู่แห่เจ้าพระยาบา และหอโพนแปดหมื่นคนขมมอมาเป็นพ่อเว้ก
ชูปันนา มือห้าหมื่นคนขมมอ อ้ายฟ้าห่อขุดเหมืองเสียงฤดูร้อน ๔ เดือนก่อนแล้ว ชื่อว่าเหมืองแข็งกาย
ถุนเช่นเจ้าก่อนนา จึงแผ่ขอเหมืองแก้วต่อเท่าบัดนี้แล

ถัดนั้นอ้ายฟ้าอุบายไหว้พระยาบาว่า เมืองเซียงรายเมืองน้อย พระยาเจ้าเมืองก็น้อยยังสร้างเรือน
หลังใหญ่อยู่หนา เจ้าเหนือหัวเป็นพระยาใหญ่นัก ควรสร้างเรือนหลังใหญ่หลังงามอยู่แล ข้าจักหาก
อาษาแปงห่อเจ้าเหนือหัวได้อยู่ทรงว่าอัน พระยาบาว่าฉันใดจักได้อยู่ทรงก็บ่กว่าอ้ายฟ้าและว่าอัน
ถึงเมื่อเดือน ๑๑ เดือน ๑๒ เข้าสร้างต้นสร้างกอเต็มทุ่ง อ้ายฟ้าแต่งห่อพ่อเว้กเข้าไปฟันเอาไม้เสา
เรือนยังคอยขี้หมาฟ้า พันนาเซียงเรือได้แล้ว อ้ายฟ้าก็ห่อลากเสาเรือนผูกเกล้าผูกปลายห่อลากลง
ขวางรุคต้นเข้า ชาวเว้กเสียมากนัก เจ้าเข้าน้อยใจร้องให้เข้ามาสู่อ้ายฟ้า ว่าตูล้ำลอบหายตายอยากเข้า
เสียแล้วและว่าอัน อ้ายฟ้าว่าบ่เป็นแต่กนา พระยาเจ้าหากผิดกระทำอันนี้ด้วย ชาวเมืองเขาน้อยใจ
มากนัก ว่าแต่ก่อนพระยา เราบ่ห่อนห่อกระทำฉันนี้หนอ เราบ่เบ็งยินดีด้วยพระยาคนนั้นและว่าอัน

ภายหลังแต่บัดนั้น ฉันทจักแพ้ไพร่ไทยชาวบ้านชาวเมืองทั้งหลาย บ่ห่อยินดีด้วยพระยาบาเถ้ออ้าย
ฟ้าจึงกระทำชู่เขื่อง เมื่อไพร่ไทยทุกข่ร้อนมากนัก บ่ยินดีด้วยพระยาบาสักคนหนึ่งดังอัน ทินนเถ้ออ้าย
ฟ้า แสร้งมายาจำซึ่งชาวเมืองทั้งหลายว่า พระยามังรายบ่ห่อนกระทำฉันนี้ มีใจกว้างขวางกรุณาไพร่
ไทยชาวบ้านชาวเมืองมากนัก บ่กระทำแสบใส่ใหม่ใจผู้ใดสักคน ดันักแท้ดีหลัด้าย เทว่าพระยามังราย
ฟังคำสอ่บพิจารณาตลอดขบขันนี้ด้วย มันอยู่ว่าฉันนี้บ่ขาดสาย ไพร่ไทยชาวบ้านชาวเมืองได้ขินข่าวว่า
พระยามังรายฉันนี้ เขาจำอ้ายฟ้าว่า ตูล้ำลอบรณาใครได้เจ้าพระยามังรายมาเป็นเจ้าแก่ตูล้ำลอบและว่าอัน
ทั้งเสนาอำมาตย์ไพร่ไทยชุกนเห็นและ เหตุว่าเสนาอำมาตย์ไพร่ไทยทั้งหลายมีพะหญาทูนซ้ำ เขาใส่ใจว่า
เป็นแต่พระยาบาห่อกระทำ บ่รู้ว่าอ้ายฟ้ากระทำเพทุบายห่อใจเขาแตกจากพระยาบา

ในขณะนั้น ฐู่ใจชาวเมืองใฝ่ใคร่ได้พระยามังรายมาเป็นเจ้าแก่เขาในเมืองหริภุญชัยฉันนั้น ถ้า
ปรารธนาเถ้อฟ้าบริบูรณ์ จึงมีหนังสือใส่มือผู้ไชร่รับขินเมื่อไหว้เจ้าพระยามังรายว่า ข้าพระบาทเจ้าเถ้อฟ้า
ไปกระทำเพทุบายได้ ๗ ปี บัดนี้ก็สมฤทธิความปรารธนาทุกประการแล้ว ขอรธนาเจ้าเหนือหัวยกกริพล
เสด็จลงไปด้วยรับแต่ ว่าฉันนี้ก็มิวันนั้นแล ฯ

(จบผูกที่หนึ่ง)

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ผูกที่ ๒

ตथा มัง ราชราชปัจจนัง ปวัตติ ปโมทยันติ ตथा ในกาลนั้น เจ้าพระยามังรายรู้ข่าวสารในหนังสือแห่งเจ้าฟ้า มีใจยินดีมากนัก จึงกระทำราชาบาย หื้อตักลองป่าวร้องว่าหื้อแต่งจตุลกังพลโยธาฉับพลันว่า บัดนี้เจ้าฟ้าเป็นข้าเราว่าร้าย ขับหนีไปอวยศพระยาบายังเมืองลำพูนเราจักตามไปเอาดวงได้ ผีว่าพระยาบายาออกหื้อก็เป็นอันแล้วกัน ผีว่าบ่เอาออกหื้อ จักรบเอาแล ว่าอันแล้วเจ้าพระยามังรายก็เอาเสนาโยธามาเลียบคูดยั้งเมืองฝาง ๓ วัน ๓ คืน ถึงวันไชยดิถีแล้วเจ้ามังรายก็ยกเอาริพลออกจากเมืองฝาง มาทางแจ้ตัก ลวดหื้อสร้างเวียงที่นั่น หื้อคนทั้งหลายอยู่รักษา แล้วจึงแว้งขึ้นมาห้วยหมาสร้างเวียงที่นั่น ประกอบด้วยโยธามากนัก เมื่ออันนั้นได้ชื่อว่าเมืองป้าว (เพี้ยนเป็นเมืองพร้าว) ต่อเท่าบัดนี้ แล้วจึงออกมาทางเมืองแกน ตั้งอยู่ที่เขาสร้างที่อยู่หื้อเจ้ามังรายคิดที่กิน มีลานข้างที่กลางเมืองนั้น ชาวเมืองทั้งหลายเขามักไคร่หั้นเจ้ามังราย มีบรรณาการของฝางมาถวายแก่เจ้ามังราย เขาต่างคนต่างชิงกันขึ้นชาน ชานหักเขาจึงเอาไม้ค้ำไว้ที่นั่นลวดได้ชื่อว่า ค้ำชาน (ปัจจุบันเรียกว่า บ้านแม่ชะจาน ต. แม่หอพระ อ. แม่แตง จ. เชียงใหม่) ภายหลังจึงแพร่ว่า คะจาน ต่อเท่าบัดนี้

เมื่อนั้น เจ้ามังรายแต่งอุปนิทจิตใช้มาบอกอ้ายฟ้ายังเมืองหริภุญชัยว่า บัดนี้ภูก็เอาริพลลงมาอยู่แคว้นนี้แล้ว เจ้าฟ้ารู้ข่าวว่าเจ้าตนมายังอยู่แคว้นเมือง เจ้าฟ้าแสร้งมาขานเล่นไปไหว้พระยาบายว่า บัดนี้พระยามังรายเอาริพลมาตั้งอยู่แคว้นเมือง ข้าใช้ไปหั้นหุมิรพลพระยามังรายตั้งทัพอยู่แน่นหนานัก เจ้าเหนือหัวจักหื้อกระทำฉนใด พระยาที่รับชุมนุมเสนาโยธาทั้งหลาย เรียกร้องคนบ่เข้ามาสักคน เท่าว่าบ่รู้กับเจ้าเหนือหัวเป็นฉนใด ตูข้าก็บ่รู้จักขับตามได้แล้วอัน พระยาบายก็ขับเอาริพลตามแต่ได้แล้ว จึงว่าแก่ขุนฟ้าว่ามังเอาริพลข้างม้า หมู่มุขไปต้อนรับพระยามังรายแต่ต้องชนเข้าที่ข้างหลังชาวหริภุญไชยแตกไป กระจัดกระจายพ่ายหนี เมื่อไหว้สาพระยาบายว่าหมู่มุขเจ้าเหนือหัวแต่งหื้อไป เมื่อภายหลังนั้น พระยามังรายแต่งหมู่มาวกหลัง ฝ่ายหมู่มุขเข้าแตกพ่ายมาหมดแล้ว บัดนี้หมู่มุขฟ้า ยังติดหมู่มุขที่อยู่ นั้นแล

ถัดนั้นขุนฟ้าใช้หื้อ (มาบอก) พระยาบายว่า บัดนี้ตูกข้ายังติดศึกอยู่ หมู่มุขพระยามังรายหลายนัก คูเหลือมีตูกข้าเท่านั้นแล จักเป็นฉนใด เจ้าเหนือหัวควรเปลี่ยนครอบครัวลูกเมียไปไว้เมืองเขลางค์กับลูกเจ้าเหนือหัวพระยาเบ็ยก่อนดีแล แล้วเจ้าเหนือหัวหื้อเจ้าพระยาเบ็ยกตลูกเอาริพลมาช่วยตูกข้าต้อนรับพระยามังรายจึงแพ้แล้วอัน พระยาบายรู้ข่าวว่าริพลพระยามังรายหลายนัก ลวดตกใจกลัว ที่นั้นเจ้าฟ้าแสร้งเล่นเข้าเวียงด้วยควรพลันนัก พระยาบายก็ขังกลัวอ้ายฟ้าจึงเล้าโลมพระยาบายว่าข้าจักส่งเจ้าเหนือหัวหื้อครอบครัวตกทางแล้ว ข้าทำเป็นกินมาทางเวียงเจ้าเหนือหัวแล้วอัน พระยาบายก็รับเอา

ครอบครัวลูกเมียหนีจากเวียงลำพูน จักไปหาลูกเจ้าพระยาเบิก ในเมืองเขลางค์เมื่อดึงยอดดอยที่พระยาบาทันหลังคืนคุณัน ลวดไปยังเวียงลำพูน พระยาน้อยใจก็ร้องไห้รำไรมากนัก ลวดได้ชื่อว่าดอยบาให้ ต่อมาจนบัดนี้

อ้ายฟ้าส่งพระยาถึงตีนดอยก็กลับ พระยาไปโปรดลูกคนในเมืองเขลางค์แล้ว ชวนลูกคนว่ามาลาพ่อลูก ประมวลริพลได้แล้ว จักไปรบเอาเมืองหริภุญไชยคืนหื้อได้ดังเดิม พระยาเบิกผู้ลุดว่าริพลน้อยนกว่าจักไปรบเอาเมืองบได้ เหตุว่ากลัวศึกเขตกทางแล้ว กันเขาได้เวียงแล้วเขาแต่งรักษาดีนัก เรื่อย่ารีบมั่นจะรื้อครอบครัว ก็ได้มาหยุดขั้ง เมื่อใดเราได้สหายที่พึงได้ เราทำเอาริพลข้างม้าไปปล้นเอาเมืองลำพูนได้ดังเก่า พระยาเบิกห้ามพ่อตนดังนี้ พระยาบาก็อยู่กับด้วยลูกคนนั้นแล

กันตั้งอ้ายฟ้ากันไปส่งพระยาไปถึงตีนดอยแล้ว กันมากินเข้างายแห่งหนึ่ง ซอดงแสนเข้าหื้อเซียงเรือ ๘ ร้อยได้ นายบ้านผู้หนึ่งชื่ออ้ายฮ้อว่าอัน เก็บเข้าห้อมาต้อน ลวดปรากฏชื่อว่าแสนเข้าห้อมจนบัดนี้แล

เมื่อนั้น เจ้าพระยามังรายก็เข้าปล้นเอาเมืองลำพูนได้แล้ว กันงเสวยเมืองลำพูนในปีร่วงได้ ศักราช ๖๔๓ ตัว เดือน ๘ ออก ๔ ค่ำ ยามก่อนงาย ยามนั้น อายุเจ้ามังรายได้ ๔๓ ปีและเจ้าอยู่เสวยเมืองลำพูนด้วยสวัสดิ์ ก็มีวันนั้นแล

ผิวจะกล่าวด้วยราชวงศ์กินเมืองลำพูน ตั้งแต่นางจามเทวี ลำดับมาถึงพระยาบาได้ ๒๕ พระยาแล ฯ

อิโต ปฎิฐาย อปรพาเก แต่้นนั้นเมื่อนั้น เชื้อชาติพระยาลาวเป็นต้นว่า พระยามังรายเป็นเจ้าเมืองหริภุญชัยแล กันว่าเจ้าพระยามังรายได้เข้าอยู่เสวยราชสมบัติในเมืองลำพูนแล้ว ก็หื้อกันลูกเมียครอบครัวเข้าของเงินคำแก่อ้ายฟ้า และเข้าประทานรางวัลเข้าของเงินคำยิ่งกว่าแก่นั้นแล อยู่ถุนได้ ๒ ปี ถึงปีกำเม็ด ศักราชได้ ๖๔๕ ตัว เจ้าพระยามังรายปลงบ้านเวรเมืองหื้อขุนฟ้ากินเมืองลำพูนแล้ว ก็ย้ายไปสร้างเมืองแห่งหนึ่ง ว่าจักสร้างเวียงอยู่ตั้งยาวเรื่อนมากนัก เจ้าพระยามังรายหื้อขุดแม่น้ำผ่าบ้าน หื้อเป็นที่ตกท่าแห่งคนทั้งหลาย ลวดเรียกว่าแม่แจวนั้นแล มีกายหน่อสถานแห่งเมืองลำพูน อยู่ทันนั้นได้ ๓ ปี น้ำท่วมเมืองกลางวษา ซ้างม้าวัวควายหาที่อยู่มิได้

ถึงปีรวายเส็ด ศักราชได้ ๖๔๘ ตัว เจ้าพระยามังรายย้ายมาสร้างเวียงกุมกามหื้อขุดคือเวียงทั้งสี่ด้าน ไปเอาน้ำแม่ระมิงค์เข้าใส่คือ ตั้งลำเวียงรอดทุกเบื่อง ตั้งบ้านตั้งเรื่อนอยู่มากนัก เจ้ามังรายสร้างคุ้มวังราชมณเฑียรแบบบ้านออกหื้อกว้าง ตั้งบ้านเรื่อนอยู่บ้านนั้นได้ชื่อว่าบ้านใหม่ มาต่อเท่าบัดนี้แล

มีอาชญาหื้อคนขุดร่องสระอันหนึ่ง เจ้ามังรายไซเบ็งชรหน้าป่องต่างเล็งดูคนขุดร่องอันนั้น ลวดได้ชื่อว่าร่องต่างป่อง ต่อเท่าบัดนี้

เจ้ามังรายหื้อตั้งกาดกุมกามหื้อเป็นที่ชอขายแห่งคนทั้งหลายนั้นแล เจ้ามังรายรำเป็งว่าไพร่ภูนยังสุขทุกข์เป็นอย่างไร ไกรรู้จึงแต่งตัวปลอม ถือกับตองตั้ง นุ่งผ้าฝั้นกำร้อยกำภายในนุ่งผ้าไทย

หอสมุด
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภายนอก ไปเข้าภาคกุมกาม นั่งอยู่แม่บึง อว่ำหน้าเมื่อวันออก เล็งดูคนทั้งหลายเข้าภาค เจ้ามั่งราย
รำบึงว่า กูจักอยู่ที่นี้ดูคนเข้าภาค แล้วลงอาบน้ำแม่บึง ผู้ใดอาบน้ำแล้ว ลูบผมลงลุ่มผู้นั้นหาสมบัติ
บได้ กูจักหื้อผ้าฝั้นคำร้อยคำแก่มันแล เจ้ามั่งรายดูฝูงคนอาบน้ำก็บ่หันผู้ใดลูบผมลงลุ่มสักคน เจ้า
มั่งรายหันคนชาวแซ่ซ่าง แซ่ซ่งเรือที่มากาดกุมกาม เรือล่นวันสองเล่มสามเล่มทุกวัน เจ้ามั่งราย
คณิงในใจว่าไฟรูกูบว่าตายว่าอันแล จึงแบ่งขัวกุมกามแต่นั้นมากแล เจ้ามั่งรายว่ากูมาสร้างเวียง
กุมกามเป็นที่เบิ่งใจนัก ควรกูจักก่อเจดีย์ไว้เป็นที่ไหว้และบูชาแด่ ในปีเบิกใจี ศักราชได้ ๖๕๐ ตัว
เจ้ามั่งรายจึงหื้อไปเอาดินหนองต่างมาก่อเจดีย์กู่คำวันนั้นแล ที่นี้ จักกล่าวอุบัติดินิทาน อันสร้าง
วัดถมฉันนี้ เจ้ามั่งรายมาสร้างเวียงกุมกามที่นี้ ยังมีไม้เค็ดเกลี้ยงต้นหนึ่ง คำน่าว่าไม้สะพานต้นใหญ่
นัก รุกขเทวดาตนสักสวาด (ศักดิ์สิทธิ์) อยู่รักษาไม้เค็ดต้นนั้น เทวดาตนนั้นมักโครหื้อเป็นคุณแก่คน
ทั้งหลาย ก็เนรมิตรเป็นแดนเผือกตัวหนึ่ง อยู่ไม้เค็ดต้นนั้นคนทั้งหลายหันก็เอากันไปสักการบูชา
แล้วปรารถนาเอาลูกหญิงลูกชาย เข้าของสมบัติก็ได้ตั้งใจอันมักดังคนทั้งหลายแล อยู่บ่นานเท่าใด ไม้
เค็ดต้นนั้นเป็นอันแก่นักลวดตาย คนทั้งหลายยอมไปสักการบูชาที่นั้น ตลอดถึงเจ้ามั่งรายมาตั้งเวียง
กุมกามแล

ในกาลนั้น ยังมีมหาเถรเจ้า ๕ คน มีมหาเถรตนหนึ่งช่อมหากัสสปะเป็นประธานอันประกอบ
ด้วยปฏิบัติปริยัตติอินทรีย์สังวรณีนันท์ ก็มาเล็งหันยังฐานะที่ไม้เค็ดตายนั้น เป็นที่สงัดวิเวกดีนัก มหาเถร
เจ้าทั้ง ๕ คนก็ลวดมาสถิตย์สำราญบำเพ็ญสมณธรรมในที่นั้น ยังมีในวันหนึ่ง พระขามังรายไปแอ้ว
หันเจ้าที่นั้น จึงถามกุมารน้อยผู้หนึ่งอันมาในที่นั้น กุมารน้อยไหว้พระขามังรายว่ามหาเถรเจ้ามีมหากัสสปะ
เป็นประธานมาอยู่ที่นี้แล

เจ้าพระขามังรายก็เข้าไปไหว้มหาเถรเจ้าแล้ว เจียรจาปราศรัยด้วยปริยายหลายประการ
ต่างๆมหากัสสปะเจ้าก็เล่านิยายพระขามังรายว่า พระขามังรายว่า พระขามังรายได้ด่อนิ้วมือพระเจ้า
มีเดชะฤทธิ์มากนัก อาจผจญแพ้พระขาร้อยเอ็ดตน ดังว่าได้สร้างพระพุทธรูปเจ้าตั้งตนแท้ จักกว้างฉันใด
ว่าฉันนั้น พระขามังรายได้ขินคำมหาเถรเจ้าเมตตาดนั้น มีใจใสยินดีมากนัก ไหว้สั่งอำลามหาเถรเจ้า
เมื่อสุราษฎร์แห่งตน แล้วจึงมาหาข่างไม้ผู้ชอกานโถมมาแล้วหื้อกระทำยังพระพุทธรเจ้า ๕
พระองค์ นิ่ง ๓ องค์ ยืน ๒ องค์ องค์หนึ่งใหญ่เท่าตนเจ้ามั่งรายแล้วเอาไปฐป็นนาไว้ที่มหาเถรเจ้า
ผู้นั้น แล้วอธิษฐานว่าด้วยเดชะบุญอันข้าได้สร้างพระพุทธรูปเจ้านี้ ข้าจักยกกริพลไปเอาเมืองรามัญ
เดชหงสาวดีเมืองแมน ผิวว่าพระขามังรายยังอ่อนน้อมกับด้วยข้า ด้วยอานภาพอันข้าได้สร้างพระพุทธรูป
เจ้าที่แท้ ข้ามารอดก็จักสร้างวิหารหื้อเป็นที่สถิตสำราญพระพุทธรูปเจ้าแล พระขามังรายอธิษฐาน
ฉันนี้แล้ว ก็ยกเอาริพลข้ามน้ำแม่คงไปถึงแม่น้ำอาสา ตั้งทัพอยู่ที่นั้น พระขามังรายตั้งชื่อสุดโตสม
(สุทธโสม) รู้ข่าวว่าพระขามังรายมาตั้งอยู่ในแคว้นแดนแห่งตน มีความสะท้านหวั่นไหวอุกขหลุก
มากนัก จึงใช้อำมาตย์ผู้ชาญฉลาดรู้สึบความเมือง เอราชบรรณาการของฝักออกมาต้อนรับถวาย
พระเจ้ามั่งราย แล้วถามข่าวกิจสุขทุกข์สรรพสวัสดิ์ทุกอัน แล้วอำมาตย์ผู้ใช้ไหว้วาเจ้าพระขามังราย

ผู้เข้ามาไหว้เจ้า เหนือหัวว่าเจ้าท้าวลานนาคนมีอำนาจมาถึงในบ้านเมืองแห่งผู้ข้าทั้งหลาย ข้าทั้งหลาย ก็จักห้อมล้อมอันมั่งแก่เจ้าท้าวลานนาทกประการแล ว่าอัน แล้วพระขามังรายตอบคำอำมาตย์ว่า เราน มาใครหั้นเมืองหงสาวดีมีใครมีสัพพะเสนาหาไมตรีกับด้วยพระยาเจ้าแห่งสุ ผิวว่าเจ้าเมืองหงสาวดีห้อม ล้อมอย่างหนึ่งแก่เราแต่ตั้งอัน อันอันเราบ่เอา เราเท่าใครได้ขออันรักอันพอใจแล้ว กล่าวห้อมเป็น ปัญหาแก่อำมาตย์ผู้ใช้นั้น

อำมาตย์ผู้นั้นก็อำลาเจ้ามั่งรายเมื่อไหว้เจ้าเหนือหัวแห่งตนนั้นแล พระยาหงสาได้ยินคำ อันนั้น จึงชุมนุมเสนาอำมาตย์นักปราชญ์บัณฑิตย์ในโรงหลวง แล้วนักปราชญ์ทั้งหลายไหว้พระยาหงสา ว่า ปัญหาอันท้าวลานนากล่าวมาว่าจักใครได้อันเป็งใจและรักนกว่าอันเป็งใจในโลกนี้ ก็เท่ามีแต่ราช บุตรีอันเกิดแต่อกแห่งท้าว พระยาทั้งหลายแล อันนี้ท้าวลานนาว่าสาวสารนางกุมารีคือนางปายโค (ในราชาธิราชว่าตะละแม่ศรี) อันเป็นลูกรักอันเกิดแต่อกแห่งมหाराชเจ้ามีรูปโฉมโนมพรรณอันงาม ล้วนล้วนทุกอัน จึงแต่งแสงมายังบ้านเมืองเรา เดิมเพื่อใครได้นางปายโคลูกรักแห่งมหाराชเจ้าเป็งมีแล มหाराชเจ้าบ่ห้อมลูกรักตนแก่เจ้าท้าวลานนาผู้มีอำนาจบ่ควรแล ว่าอัน

เจ้าพระยาหงสาตนชื่อสุตโตสมราชได้ยินคำอันนั้น รำเป็งว่ากูบ่ห้อมลูกรักนางปายโคแก่เจ้า ท้าวลานนาอันมีเดชะบ่ควรแล เป็งกูห้อมด้วยสวัสดิ์ ก็จักเป็นไมตรีสนิทติดต่อกันเป็นราชวงศ์สืบราชประเวณี ไปเมื่อหน้าต่อชวลูกชวลานแล แล้วพระยาหงสาแต่งเครื่องผ้าผ่อน ประหมิมอาภรณ์ทั้งมวลควรแก่ วิวาหห้อมแก่ลูกตน บ่เท่าแต่ัน ก็ห้อมช่าง ม้า ข้าหญิง ข้าชาย ปุณ ๕๐๐ ครว เพ้ออุ้มนางมาห้อมลูกรักตน ปายโคได้ใช้สอย แล้วก็นำเอานางทั้งขบบริวารอันมาก มาถวายแก่เจ้าพระขามังรายนั้นแล

เจ้าพระขามังรายกัณฑ์ว่าได้นางปายโค มาเป็นราชเทวีแห่งตนแล้วก็มีความชื่นชมยินดีมากนัก พระยาทั้งสองมาชุมนุมกันที่แม่น้ำอาสา ที่นั้นก็ห้อมพระทัยอ้อมด้วยเข้า เหล้า ชนปลาอาหารทั้งหลาย ก็ห้อมเล่นมหรสพ ๓ วัน ๓ คืน กระทำราชไมตรีสนิทติดต่อกันเป็นชงมิตรบวรมวลทุกอันแล้ว เจ้าพระ ขามังรายก็อำลามาสู่บ้านเมืองแห่งตนแล้วเสนาอำมาตย์ก็อุสาภิเสกนางปายโคเป็นราชเทวีนั้นแล

เจ้ามั่งรายเจียรจกบ่ด้วยเสนาอำมาตย์ทั้งหลายว่า กุอริชฐานสร้างพระพุทธรูป ๕ องค์ไว้ อารามมหากัสปะเถระเจ้าแล้ว ไปเมืองเม็งเพื่อกุชนะเม็งแท้ จักสร้างวิหารห้อมพระยาเจ้าอยู่ตำราญว่า ฉนั้นนั้น วันนั้น บัดนี้ไปเมืองเม็งมา พระยาเม็งก็กลัวอำนาจแห่งกู ด้วยเดชอำนาจแห่งกูได้สร้าง พระพุทธรูปเจ้า พระยาเม็งก็ห้อมลูกรักตนมาเป็นเม็งฉนั้น ควรกูสร้างวิหารแท้แล้วอัน เจ้ามั่งรายก็ห้อม ช่างการโถม ตัดวิหารหลังหนึ่งก้อมพอยกเสาใส่ไว้บ่ทันแล้วนั้นแล

ตัสมีง กาล ในกาลนั้นพระยาได้ใช้มาเป็นแขกเมือง ห้อมเอาหาวยเส้นหนึ่งยาว ๒๐ วาเหล่า ห้อมสนเข็มได้มาถวายแก่พระขามังราย เพ้อตำแดงคุณว่าชาวใต้ช่างนัก หาผู้จักเข็มเทียมบ่ได้ว่าอัน เจ้ามั่งรายก็ห้อมหาช่างไม้ผู้ชอการโถมมาแล้วกล่าวว่า ท่านยังอาจกระทำเหมือนนั้นได้นั้นฤ ช่างไม้การ โถมไหว้พระยาว่าชาวใต้เท่าแท้เหล่าหาวยยาว ๒๐ วาสนเข็มได้บ่คาย ก็มาตำแดงคุณฉนั้นหนอ ดังข้าเจ้า นี้เม้นว่าจักห้อมเหล่าหาวยร้อยวา สนเข็มได้ก็ยังจักได้คาย ว่าอันแล้ว ช่างไม้การโถมจักตำแดงคุณ อันหนึ่ง จึงแต่งห้อมคนเอาไม้ยาว ๓ วาถากห้อมแล้วตั้งาม เอาลงจุ่มจมไว้ในน้ำแม่เป็งเหนือชวลูกมกาม

แล้วมันห่อเอาแถบไม้ไผ่ประกอหุ้มห่อดีแล้ว เอลงจมไว้ในน้ำที่นั่น หอน้ำควักแถบไม้ไผ่ออกและน้อย
เป็นดั่งคนถากคนห้อยออกนั้น เอลงไว้กลางคืน ก็นุ่งเข้าช่างการโถมมาเฝ้าพระยามังราย จึงสร้าง
ไหว้วาข้าเจ้าจักขอค้ำน้ำพันขวานห้อยไม้ห่อแซกดูแล ช่างไม้การโถมก็ห้อยชักไม้เล่มหนึ่งยาว ๓ วา
บ่ห้อยพันลงน้ำแม่ปิงห่อแซกดูแล้วช่างการโถมฝน (ลับ) ขวานหอกมแล้วก็ค้ำน้ำพันขวาน ห้อยไม้เท้
ยามใหญ่หนึ่ง ช่างการโถมออกมาไหว้พระยาว่าผู้ข้าค้ำน้ำพันขวานห้อยไม้แล้ว ขอห่อเจ้าเหนือหัว
ห่อเอาออกดูที ว่าอัน เจ้ามังรายก็ห่อค้ำน้ำชักออกห่อแซกดู แซกหันไม้เล่มนั้นงามนักแหลมซ้อ
เป็นดั่งตีประทัดยังบกนั้น ลวดจูงว่าเขาช่างกว่าเรา ค้ำน้ำพันขวานได้ด้ายว่าอัน แซกซ้ำสำแดง
คุณอันหนึ่ง เราห้อยชายผู้นั้นจักเม็ดกลุ่มเม็ดหนึ่งเป็นรูปช้าง ๕ ตัว มาถวายแก่เจ้าพระยามังราย เจ้า
พระยามังรายห่อเอาเม็ดกลุ่มอันจักเป็นรูปช้างนั้น ไปห่อแก่ช่างการโถม ช่างการโถมว่าข้าใครรู้จักผู้จัด
เข้ากลุ่มนั้นว่าอัน แซกก็เอาช่างผู้นั้นไปสำแดงห่อช่างการโถมหันต่อหน้าเจ้ามังราย ช่างการโถมก็ชัก
ช่างผู้นั้นนอนคว่ำไว้ เอาขวานเถียรคมห้อยหัวห่อหมัดดีเป็นดั่งเอามีดโกนนั้น ช่างการโถมถามว่าเอา
ขวานโกนหัวเจ็บถูบ่เจ็บ มักบอกว่าบ่เจ็บ เป็นดั่งลูบเอานั่นแล แซกหันฉนั้นกล่าววว่า ช่างเมืองลาว
นั้นฉลาดนัก ดีเสียแก่เราแท้ด้าย แล้วก็ลาพระยามังรายเมื่อนั้นแล

พระยามังรายหันช่างการโถมสำแดงคุณแก่ชาวไถ้ในนี้ยกยอเมืองตน เจ้ามังรายก็ห่อช่างการ
โถมเมื่อกินเมืองเชียงแสน ยามนั้นเมืองเชียงแสนได้ชื่อว่าเมืองรอย ถึงเมื่อเจ้าพระยาแสนภูไปกินได้
ชื่อว่าเชียงแสนแล ช่างการโถมเมื่ออยู่เชียงแสนแล้ว จึงตัดเครื่องวิหาร เป็นต้นว่าแป้อาย แป๊ะ ข้อม้า
ตั้งใหม่แต่เชียงแสน ห่อเอามาใส่วิหารการโถม อันปกเสาสีขื่อไว้บ่ทันแล้วก็อมพอกุ่มช้อน บ่คับบ่
หลมนั้นแล ลวดปรากฏชื่อว่าวัดการโถมต่อเท่าบัดนี้แล

วิหารอันเป็นหอนอนยังมี เจ้ามังรายไปไหว้มหากัสสะปะเถระเจ้าว่า ภัณฑะ ข้าแต่ เจ้ากู ข้า
สร้างวิหารแล้วบวรมวลทุกอย่างแล้วแล มหากัสสะปะเจ้าเมตตาวิหารเป็นดั่งโรงกัณมหาราชนั้นมีแล
เท่ายังคันธกุฎี เจดีย์ หอนอนบ่มี ธรรมหาราชเจ้าก่อเจดีย์ อุโมงค์โขงห่อเป็นที่รูปนาตั้งไว้ควรแล้ว
อัน พระยามังรายมีใจชื่นชมยินดีมากนัก พระยามังรายสนิฐานใจว่า บัดนี้กูจักสร้างวิหารแล้วกูจัก
ไปแอ้วดูประเทศเมืองพุกามอั้งวะก่อน ฝ่าพระยาอั้งวะยังมีไมตรีน้อมซังกูแล ได้อันใดอันหนึ่ง เป็น
ดั่งพระยาหงสานั้น กั้นกูแพ้พระยาอั้งวะแท้ กูกลับมา กูจักก่อเจดีย์ไว้วัดการโถมแล ว่าอัน เจ้ามังราย
รำเป็งฉนั้น แล้วก็ยกกริพลทั้งหลาย อันมากนักไปด้วยลำดับคราวทางถึงแดนที่สี่มาเมืองอั้งวะ หน
อากณย์ ก็ตั้งทัพอยู่นั้นแล

พระยาอั้งวะรู้ข่าวจึงใช้อำมาตย์ผู้ฉลาด รู้สึบความเมือง เอราชบรรณาการของฝากมาต้อน
ถวายเจ้าพระยามังราย ถามข่าวสรรพสวัสดิ์ทุกอันแล้ว อำมาตย์ไหว้วว่า เจ้าพระยาเมืองพุกาม อั้งวะ
ใช้ผู้เข้ามาไหว้เจ้าเหนือหัวว่า เจ้าท้าวลานนาตนมีเดชะอนุภาพ มาถึงสี่มาบ้านเมืองแห่งเราด้วยเหตุ
ฉนั้นใดแล แม้นเจ้าท้าวลานนามาด้วยมาหามิตรไมตรีดั่งอัน เราก็คินด้นัก แม้นเจ้าท้าวลานนามัก
ประโยชน์อันใดในเมืองเรา เราก็จักห่อตามคำมกทุกอย่างแล ว่าอัน จึงห่อเข้ามาไหว้เจ้าเหนือหัวนั้นแล

พระยามังรายตอบคำอำมาตย์ว่า เรารู้ข่าวเมืองพุกามอังวะ สมฤทธิด้วยช่างม้าชุนอัน อันหนึ่ง เราเห็นว่าศาสนาพระพุทธเจ้ารุ่งเรืองมากนัก เราจึงเสด็จมาแคว่ดูประเทศบ้านเมืองพุกามอังวะด้วย ฝ่าเจ้าพระยาพุกามอังวะจักหื้อวัตถุสิ่งใดแก่เราเนี่ย เท้าว่าเข้าของเงินค่า แก้วแหวนในเมืองเรามากนัก เราก็มักประโยชน์ด้วยช่างทั้งหลายเป็นต้นว่า ช่างฉ่อง ช่างเหล็ก สิ่งเดียวแล อำมาตย์ผู้นั้นได้ฟังคำพระยามังรายแล้ว ก็เมื่อไหว้พระยาอังวะ พระยาอังวะรู้ข่าวความอันนั้นมีความยินดีมากนัก จึงเจียรจากับด้วยอำมาตย์ทั้งหลายว่า กูใส่ใส่ว่าเจ้าท้าวลานนาผู้นั้นมีเดชะอันมากำจัดบ้านเมืองเสียหรือว่าอัน เท้าใครได้ช่าง ฉ่องฉนั้น เราควรแต่งช่างฉ่องผู้ฉลาดถึงดั้นกันนั้นหนึ่งนาย กับช่างค่า ช่างทอง ช่างเหล็ก พร้อมทุกอัน หื้อแก่เจ้าท้าวลานนา เพื่อหื้อเป็นมิตรไมตรีติดต่อไปภายหน้าดีแล ว่าอัน แล้วก็หื้อเสนาอำมาตย์จัดแจงเอาช่างฉ่องนายหนึ่ง ช่างเครื่องช่างเงิน ช่างค่า ช่างทอง ช่างเหล็ก ทั้งหลายประมาณว่าได้ ๕๐๐ ครั้วมาถวายแก่เจ้าพระยามังราย เจ้าพระยามังรายก็เอาช่างค่ามาไว้เชิงตุง ช่างฉ่องกับพวกหาญบ้านมาไว้เชิงแสน เอาช่างเครื่องช่างเหล็ก ช่างทองมาไว้กมกาม ช่างทั้งหลายจึงมีมากับบ้านเมือง เมืองลานนาต่อเท้าบัดนั้นแล

เจ้ามังรายไปเมืองพุกามอังวะมาในปีกษัตริย์ ศักราชได้ ๖๕๒ ตั้ว มาถึงแล้วก็หื้อก่อเจดีย์ทำวัดการโถมตามปฏิญญาณแห่งตน เจดีย์นั้นตั้งธรณีกว้าง ๖ วา สูง ๔ วา แบ่งที่อยู่พระเจ้า ๒ ชั้น ชั้นลุ่มพระเจ้านั่ง ๓ องค์ ชั้นบนไว้พระเจ้าขึ้นองค์หนึ่ง แบ่งรูปพระเจ้าสารีบุตร โมกคัลลานและรูปพระยาอินทร์ และนางธรณีรักษาพระพุทธรูปที่นั้น

ในกาลยามนั้น ยังมีมหาเถรเจ้าหม่มหนึ่ง เอาธาตุพระพุทธเจ้ามาแต่สิงห์เมืองลังกามาหื้อแก่เจ้ามังราย ๒ ดวง เจ้าพระยามังรายรับเอาธาตุพระพุทธเจ้าแล้วมีความยินดีมากนัก จึงอธิษฐานว่าแต่ว่าเป็นธาตุแห่งพระพุทธเจ้าแท้ ขอรุ่งตำแดงหื้อหั้นอัจริยะ (อัจจรรย) หื้อหายสันตนะแห่งดูข้าทั้งหลายเทอญ พระยามังรายก็ทรงพระธาตุด้วยสุกัณธา ยามนั้น พระธาตุก็กระทำปาฏิหาริย์ในโกศค่า ตำแดงรัศมีในน้ำอันสรงนั้น แดกเป็น ๓ ส่วน ส่วนหนึ่งมีรัศมีอันเหลืองดั่งค่า ส่วนหนึ่งมีรัศมีอันเขียวดั่งแก้วอินทนิล ส่วนหนึ่งมีรัศมีอันขาวดั่งลวดเงิน เจ้ามังรายมีใจเลื่อมใสในพระธาตุยิ่งนัก ก็เอาพระธาตุดวงหนึ่งไปบรรจุไว้ในองค์พระพุทธรูปเจ้าอันหลวงนั้นแล

เจ้าพระยามังรายก็เอาคำปุน ๕๐๐ ผ่ากมหาเถรเจ้าไปบูชามหาโพธิเจ้าในเมืองลังกานั้นแล มหาเถรเจ้าทั้งสี่ ก็รับเอาคำทั้ง ๕๐๐ กลับกินเมื่อเมืองลังกา แล้วบูชามหาโพธิในลังกา มหาเถรเจ้าทั้ง ๔ คน อธิษฐานว่าผู้ข้าทั้งหลายจักเอาศาสนาพระพุทธเจ้าเมื่อดลในเมืองลานนา ฝ่าจักก้านกุ่มรุ่งเรืองแท้ ขอรุ่งลูกมหาโพธิตกลงเหนือจัปรแห่งดูข้าแต่ ว่าอัน ลูกมหาโพธิตกลงมาเหนือผ้าจัปรแห่งเขาเจ้าและตนและลูก มหาเถรทั้งสี่ ก็เอามหาโพธิใส่ในบาตรแต่งตน ลูกมหาโพธิเจ้าถึงออกออกทั้ง ๔ ต้น ก็เอามาหื้อแก่พระยามังราย เอาไปปลูกที่ดั่งข้าง เมืองฝางต้นหนึ่ง เอาปลูกยังริ้วนางต้นหนึ่ง เอาไปปลูกยังพันนาทะเลการต้นหนึ่ง พระยามังรายเอาหื้อราชมารดาแห่งตนชื่อว่าเทพคำค่าชและกับนางปายโค เอาไปปลูกแทนที่ไม้เดอเกลียง วัดการโถมต้นหนึ่งนั้นแล

พระยามังรายก็บุชามหาโพธิ์ด้วยเครื่องบูชาต่าง ๆ มหาโพธิ์ก็กระทำปาฏิหาริย์เปล่งรัศมีแจ่มทั่วเมืองทั้งมวล ในคืนนั้น เทพยดาที่แปลง (แปลง) ตนเป็นช้างเผือก มีบริวารได้พันหนึ่งมาแวดมหาโพธิ์อยู่รักษาคนรุ่ง บ่หือสัตว์สิ่งมาหลายได้สกัดัว แม้นมาหลายก็เป็นอันตรายแก่สัตว์ทั้งหลายฝูงนั้นแล

พระยามังรายก็แต่งวัตถุทั้งหลาย ไว้เป็นอุปการแก่วัดการโถม หือปักแดนแคว้นเก็บเบ็ยว่านปี่ไทน์ ๖ แสน ๒ หมันเบ็ย เป็นค่าจ้งหัน แคว้นแจม ๕ แสนเบ็ยเป็นค่ากิน แคว้นแซ่ข้าง ๕ แสนเบ็ยไว้เป็นค่าหมากเจ้าภิกขุทั้งหลาย บ่เท่าแต่นั้น เจ้ามังรายกับนางปายโค ก็หือคนทั้งหลาย ๕๕ บ้าน มี ๕๐๐ ครัว คือว่าเม็งอันเจ้ามังรายและนางปายโค เามาแต่เมืองหงสาวดีนั้นหยาดน้ำหมายทาน ไว้กับวัดการโถม วันนั้นแล

ที่นี้จักกล่าวด้วย สร้างเมืองเชียงใหม่มาก่อนแล เจ้าพระยามังรายอยู่กุมกามได้ ๕ ปี ถึงปี รุ่งเหมา ศักราชได้ ๖๕๓ ตัว ยังมีในวันหนึ่ง พระยามังรายทรงขัวคำออกไปทิสหนเหนือด้วยศบริวารเป็นอันมาก ไปถึงบ้านแหม นัยหนึ่งว่าบ้านแหม ฐานะที่นั้น ควรจักสร้างเวียงว่าอัน ยังอยู่ที่นั้น ๓ คืนคนนิมิตร ผันหันคนผู้หนึ่ง มาบอกว่าอยู่ที่นี้มีท้าวพระยามียสมากนัก เท่าว่าไว้เข้าของสมบัติด้ายว่าอัน เจ้ามังรายป้อย้ายไปทิสหนเหนือ หันที่ควรสร้างเวียง จึงยังนอนที่นั้น ๓ คืน คนทั้งหลายสร้างเรือมาล้อมรักษาเจ้ามังราย ลวดได้ชื่อว่าเชียงเรือต่อเท้าบดิน เจ้าอยู่ที่นั้น ๓ คืน บ่หันนิมิตรอันใด ซ้าแ่อวไปในวันหนึ่ง ลวดได้ชื่อว่าเชียงตมนี้แล เจ้าก็กินมาขังกุมกาม หันตันลานตันหนึ่งใหญ่นัก จึงเข้าขังรมลานตันนั้น ลวดได้ชื่อว่าขังพัก คือว่าเชียงลานกัว่าแล

เจ้าคั้นมาอยู่กุมกามหมดฤดูหนาวแล้ว เจ้ามังรายก็ทรงข้างมกลดตัวประเสริฐมีหมู่โยธา แวดล้อมเป็นบริวาร ไปแ่อวเลียบต้นดอยอุชูปัตตา คือว่าดอยสุเทพ ก็หือพรานป่าทั้งหลายไปไล่ป่าไล่เนื้อตามต้นดอย เกี้ยวออกทิสวันออกตามราวป่า ก็ไปพบป่าเลาลอมคาที่หนึ่ง เป็นที่อจริยะ (อัจฉริยะ) ภายนอกแห่งลอมคาเป็นอันหมดไสเป็นทุ่งราบเพียงขึงนัก พระยาเหลือบไปก็ซ้าหันลอมคาอันน้อยหนึ่ง อยู่ภายในที่นั้นเล่า ถัดลอมคาน้อยนั้นออกมาเป็นคุ่มหนามใหญ่น้อย เป็นถ้อยเป็นชั้นแน่นหนาขึงนัก ในท่ามกลางลอมคานั้น เป็นช่วงราบเพียงประกอบด้วย หุงมวยคำม่านคำไทยว่า หล้ามุงกระด้าย เกี้ยวแวดล้อมกุกกล้าทุกฝ่าย ควรระเมาเอาใจมากนัก ในขณะนั้นฟานเผือก ๒ ตัว แม่ลูกออกจากป่าลอมคา เพื่อจักไปหากินเหยื่อ ก็ผ่าออกมาท่ามกลางหมู่หมาและคนทั้งหลายอันมาก แล้วก็ขึ้นอยู่อย่างหน้าอวภายหลัง ผ่อหมู่คนและหมาทั้งหลายน้อยหนึ่ง แล้วก็ขึ้นเข้าไปในลอมคาที่นั้นตั้งเก่า ส่วนว่าหมาทั้งหลายเล่นไปแวดล้อมอยู่บ่อาจจักเข้ากัดเนื้อตัวนั้นได้ เมื่อนั้นเนื้อตัวนั้นได้อยู่ที่ชัยภูมิ บังเกิดทีฐิมานะบ่มีความเกรงขามหย่านกลัว ก็ซ้าเล่นออกมาหาหมา หมาทั้งหลายก็กลัวเล่นหนี บ่อาจจักขบขังพระยาเนื้อตัวนั้นได้ พรานป่าทั้งหลายหันอจริยะฉนั้นจึงมาไหว้เจ้ามังราย เจ้ามังรายก็ซ้าเข้าไปในที่นั้น ปล่อยหมาไล่เข้าไปในลอมคาที่นั้นเล่า ฟานทั้ง ๒ ตัวนั้นก็บ่แข็งบ่กล้า เล่นออกมาต้อนรบหมา หมาก็เล่นพ่ายหนี บ่อาจจักขบขังพระยาเนื้อ ๒ ตัวนั้นได้สกัดัว เจ้าพระยามังรายหัน

ซึ่งอัครราชบัณฑิตว่าแต่กูมาแคว่หาที่อันจักตั้งเวียงก็หลายที่หลายแห่งแล้ว บ่พบสักแห่ง จึงมาพบที่นี้เป็นชัยภูมิควรสร้างเวียงกรวมที่นี้ หือเป็นชั้นนครควรแลในที่ลอมคานี้ กูจักตั้งคุ้มวังมณเฑียรหอนอนได้อยู่หือทรง หือเป็นสุขสวัสดิ์แล ว่าอัน

แล้วเจ้ามั่งรายก็หือเอาหน้าเข้าแวกกลางจับยับเอาฟานเผือก ๒ ตัวด้วยสวัสดิ์ แล้วหือเอาไปทิสหนเหนือ จ้มใกล้น้ำแม่หยวก หือแปงลำเวียงล้อมฟาน ๒ ตัวนั้นไว้ ลวดได้ชื่อว่า เวียงฟานต่อเท้าบัดนี้แล

เจ้ามั่งรายจึงทำนายว่า ในกาลภายหน้า เมื่ออันนี้ จักมีพระยาแม่ลูกอยู่เสวยราชสมบัติสืบไปหมั้นแล ว่าอัน แล้วพระยามั่งรายจึงหือหาแสนเฒ่าเฒ่าเมืองมาพร้อมทุกคน บอกนิยายอันหมาโล่ฟานเข้าลอมคาน แล้วฟานแพ้หมานั้นหือเฒ่าแก่ทั้งหลายได้ยินทุกคน แล้วถามเขาว่า ในที่นี้สุรุ้ข้าวว่าเป็นชื่ออย่างฤชา เข้าให้พระยามั่งรายว่า สุรุ้ทั้งหลายได้รู้สืบมาว่า เหล่ากาสวนขวัญเป็นที่อยู่ที่ตั้งแห่งทั่วพระยาทั้งหลายมาแต่ก่อน กันรุ่งปีไหน ฟานเนื้อ ๒ ตัว แม่ลูกลูกแต่ป่าใหญ่มาอยู่ที่ชัยภูมินี้ ฟาน ๒ ตัวแม่ลูกเป็นสัตว์ตัววิเศษจึงแพ้หมาเมื่ออันด้าย

เจ้าพระยามั่งรายได้ยินคำอันนั้นแล้ว ข้าเร่งมีความยินดีมากนกว่าจักตั้งราชมณเฑียร แห่งต่อนั้นเป็นชัยภูมินั้นแล เจ้าพระยามั่งรายเข้าตั้งที่ชัยภูมิในวันเดือน ๗ ออก ๘ ค่ำ วันพฤหัสบดีไทยกตใช้ คีรี ๘ ตัว อินทาคีรี ๓๐ ตัว พระจันทร์เสวยนักษัตรฤกษ์กัต (กรกฏ) ตัวถ้วน ๗ ชื่อ บุณณรวสุตตรภัทท อาโปราษี ขามแดรรุ่ง ๓ ลูก อินทาลาย ๒ บาทหน้า ไร่ลักนาในมื่นอาโปราษี ขามศักราชขึ้นวันพฤหัสบดี ศักราชขึ้นแถมตัวหนึ่ง เป็น ๖๕๔ ปีแต่สี่แล

กันว่าเจ้ามั่งรายย้ายเข้าราชวังที่ชัยภูมิแล้ว ก็หือตั้งบ้านเมืองใหญ่ทั้งหลายมากนกว่าตามคำเขาร้องเรียกว่าบ้านต่ำบ้านสูง ต่ำคำม่านว่าเมืองจรวาว่าอันแล ที่เจ้าพระยามั่งรายมาตั้งอยู่ที่นั้น มีหนวันออกเฉียงเหนือแห่งชัยภูมินั้น เรียกชื่อว่าเชียงหมั้นแล ที่อันนั้น จอมแควนพระยาหือขุดกุ่มแผ้วถางไปทิสหนวันออก ลวดได้ชื่อว่าเชียงตองต่อเท้าบัดนี้

เจ้าพระยามั่งรายรำเป็งว่ากูจักตั้งเวียงในฐานที่นี้ ก็ควรรำเอาเอาใจแท้แล ทิสวันออกแจ่งเหนือก็เป็นหนองอันใหญ่ เป็นที่ช้าง ม้า วัวควายลงอาบน้ำกินดื่มนักแล เจ้าก็เรียกหามาช่างช่างไม้ทั้งหลายมาแล้วก็หือถากตะซ้อมไม้ทั้งหลายมากนกว่า ก็หือสร้างแปงหอ โรงช้าง โรงม้าทั้งหลายและหอประตู่ จักสร้างเวียงอันใหญ่ จักเอาชัยภูมิไว้ท่ามกลางสายคือเมือง ว่าอัน ก็หือขุดคือ และจักตั้งก่อเวียงและด้าน ด้านละ ๓๐๐๐ วา ว่าอัน พระยาชำระเป็งว่ากูจักสร้างบ้านแปงเมืองอันใหญ่แท้ควรกูไปเชิญเอาพระยาจำเมือง พระยาร่วงอันเป็นสหายกุมมาควรแล ว่าอัน ก็ใช้ให้ไปเชิญเอาสหายตนคือ พระยาจำเมือง พระยาร่วงมานั้นแล

กันพระยาทั้งสองมาถึงแล้ว ก็เอากันตั้งแปงวินจยคือสนามที่ใกล้แห่งชัยภูมิ เพื่อหือเป็นที่พร้อมเพรียงกับด้วยกัน พระยามั่งรายก็มาพร้อมกับพระยาทั้งสอง แล้วกล่าววว่า ในฐานที่นี้มีฟานเผือกสองตัวแม่ลูกอยู่ในลอมหญ้าคา ที่นั้นแม่นหมาและคนทั้งหลายบ่อาจจักกระทำร้ายได้ เป็นชัย

ภูมิอันวิเศษแท้แล ข้าก็มักใคร่สร้างเวียงที่นี้ เอาชัยภูมิไว้ท่ามกลาง ตั้งชัยภูมิไปทางเหนือวันตกวันออกและพันวา เป็นด้านละ ๒๐๐๐ วา ข้าเจ้าเป็งฉนั้น จึงหาสหายเจ้าทั้งสองมาเป็นที่เล็งสติมิควรบ่ควรเป็นฉนั้นใด เอาสหายเจ้าทั้งสองเป็นที่พิจารณา ว่าอัน

พระขางำเมืองว่าสหายจักตั้งเวียงแลด้านละ ๒๐๐๐ วา บ่ควรแล ว่าอัน พระขาร่วงว่าสหายเจ้าพระขางำเมืองว่านั้นก็หากแม่นแล เท่าว่าเป็นฉนั้นหากดีเสีย ควรรำเป็งการสัมปติและกาลวิบัติและภายหน้าบุคคลผู้มีปัญญาจักดูแควน ว่าบ่รู้รำเป็งภายหน้าภายหลัง จักว่าอันแล ภายหน้าหลอนอมิตตข้าศึกมาแควดวัง ดังหากบุคคลอยู่จักเฝ้าแหบได้ บ่อวันบ่เต็ม ก็จักยากแก่อนาคตกาล และข้ามักใคร่ตั้งแต่ชัยภูมิไปวันตก วันออก ได้ เนื้อปุณ ๕๐๐ วาและว่าอัน

พระขามังรายกล่าวว่าสหายเจ้าพระขาร่วงว่าอันดีแท้แล เท่าว่าเป็นโทสาคติเสียหน่อยหนึ่ง ก็สหายเจ้าทั้งสองนี้ ผู้ใดข้าก็บ่ละเสีย เท่าหรือเป็นฉนั้นชอบธรรมเทอญ ว่าฉนั้นแล้วเสนาอำมาตย์ทั้งหลายเป็งใจคำพระขางำเมืองนั้น ๓ ปุณ มีปุณ ๑ เป็งใจคำพระขาร่วงแควนมาก พระขาร่วงข้ากล่าว ว่า สุทโรฤทัยและสุกกทันตฤทัย ก็ยังได้ไซชนสมาปติอภิญาณ มีเดชะอานุภาพแม่นจักหอกกว้างหมั้นโยชน์แสนโยชน์ ก็ได้ด้าย เพื่อเล็งอนาคตภัยเมื่อภายหลังแล สร้างเวียงลำพูนจึงเอาหน้าหอยควบเอาเป็นประมาณด้าย ว่าอัน

พระขามังรายได้ยินอุปเทศเจ้าฤทัยทั้งสอง สร้างเวียงลำพูน จึงรำเป็งดูกาลสัมปติ และกาลวิบัติ จึงว่า ข้าแก่สหายทั้งสอง ฉีว่าอันเราจักตั้งลงแปพันวา ลงชื่อ ๕๐๐ วาเทอะ ว่าอัน แล้วพระยาทั้งสามก็มีฉันทว่าที่ถูกแม่นกับด้วยกันนั้นแล พระขามังรายก็ชวนเอาพระยาทั้งสองไปสู่ที่ชัยภูมิเพื่อจักแรกตั้งหอนอนและคุ้มน้อยนั้นแล

ในขณะนั้น ยังมีหนุเผือกตัวหนึ่งใหญ่เท่าคุมเกวียน มีบริวาร ๔ ตัว ลูกแต่ชัยภูมิออกไป วันออกเฉียงใต้ เข้าสู่สูงอันหนึ่ง ในต้นไม้ผัดเรือด ไม้นี้โครทก็ว่า เป็นคำมานว่าไม้พิงของ บ่ไกลแต่ชัยภูมิเท่าใดนัก พระยาทั้งสามหันหนุเผือกเป็นอจริยะ จึงพร้อมใจกันเอาเข้าตอกดอกไม้ไปบูชาพระยาหนุที่ได้ต้นนิโครท ด้วยเข้าตอกดอกไม้อันใส่ไถลคำ แล้วก็ห่อล้อมรักษาหอดี้ ลวดปรากฏเป็นไม้เสื่อเมือง มาต่อเท้าบัดนั้นแล

พระยาทั้งสามหอกวาดแผ้วที่จักตั้งเวียง เอาเชือกเชิงดูรู้ว่าแผ่นดินสูงวันตกหลังวันออก มีเดชะเป็นชัยมงคลอันมากนัก พระขางำเมืองและพระขาร่วงกล่าวกับพระขามังรายว่า ดูราเจ้าสหายเรา พร้อมกันสร้างตั้งเวียงที่นี้ เพื่อข้าหันชัยมงคล ๗ ประการ ดังนี้ อันแต่ก่อนเราได้ยินสืบมาว่า กวางเผือกสองตัวแม่ลูก ลูกแต่ป่าใหญ่หนเหนือ มาอยู่ชัยภูมิที่นี้ คนทั้งหลายยอมกระทำบูชาเป็นชัยมงคลปฐมมาก่อนแล อันหนึ่งว่าฟานเผือกสองตัวแม่ลูกมาอยู่ชัยภูมิที่นรบหมา หมาทั้งหลายพ่ายหนี บ่ออาจจักจึงได้สักตัว เป็นชัยมงคลถ้วนสอง อันหนึ่งเล่าเราทั้งหลายได้หันหนุเผือกกับบริวาร ๔ ตัว ออกมาแต่ชัยภูมิที่นี้เป็นชัยภูมิอันถ้วนสาม อันหนึ่งภูมิฐานที่เราจักตั้งเวียงนี้สูงวันตกหลังมาวันออก เป็นชัยมงคลอันถ้วนสี่แล อันหนึ่งอยู่ที่นี้หันน้ำตกแต่อุชูปัตตาตอยสุเทพมาเป็นแม่น้ำไหลขึ้นไป

หนเหนือ แล้วไหลตะไปหนวันออก แล้วไหลไปใต้ แล้วไหลไปวันตกเกี่ยวเวียงกุมกาม แม่น้ำนี้เป็นนครคุณเกี่ยวเมืองอันเป็นชัยมงคลถ้วนหน้า แม่น้ำอันไหลแต่ดอยมาที่ขุนน้ำ ได้ชื่อว่าแม่ข่าไหลเมื่อวันออกแล้วไหลไปใต้เทียบข้างแม่ปิง ได้ชื่อว่าแม่โตต่อเท่าบัดนี้แล อันหนึ่งหนองใหญ่มีวันออกเฉียงเหนือแห่งชัยภูมิ ได้ชื่อว่าอิสานราชบุรี ว่าหนองใหญ่มีหนอีสาน ท้าวพระยาต่างประเทศจักมาบูชาสักการะมากนักรับเป็นชัยมงคลถ้วนหน้าแล อันหนึ่งน้ำแม่ระมิงค์ไหลมาแต่อ่างสรง อันพระพุทธรเจ้าเมื่อยังทรมาณได้มาอาบในดอยอ่างสรง ไหลออกมาเป็นขุนน้ำแม่ระมิงค์ ภายวันออกเวียงเป็นชัยมงคลถ้วนเจ็ดแล

พระยาจำเมืองและพระขาร่วงสำแดงเหตุอันเป็นชัยมงคล ๓ ประการแก่พระยามังรายดังนี้แล

พระยามังรายคิดใจว่า สหายกู เจ้าพระยาทั้งสองมีความรู้ความฉลาด สัพพศิลป์ศาสตร์เกทลักษณะอันเป็นชัยมงคลยิ่งนักแท้ด้าย ว่าฉนั้นแล้ว พระยามังรายก็ชวนเอา พระยาทั้งสองไปเลียบดูที่จักขุดคือเวียงทั้งสี่ด้าน กับที่อันจักก่อปราการเวียงทุกแห่งทั้งที่จักควรแปงประตู แล้วพระยาทั้งสามเอากันมานั่งอยู่หนอีสาน พระยามังรายก็หื้อพระยาทั้งสองกินแถมแล้ว ก็หื้อเลี้ยงดูริพลสกลเสนาของเจ้าพระยาทั้งสองหื้ออ้อมด้วยเข้าน้ำ ชนปลา อาหารพร้อมทุกคนแล้ว เจ้าทั้งสองหื้อแต่งเครื่องบริกรรมบูชาเทวดาทั้งหลายผู้รักษาเมือง กระทำบริกรรมบูชาแต่เป็น ๓ โกฎาก บูชาที่ชัยภูมิอัน ตั้งอยู่ที่หนองน ที่สองบูชาเสื่อเมือง ที่พระยาหนุเผือกอยู่กลางเวียง โกฎากหนึ่งมาทำเป็น ๕ ส่วนไปบูชาที่จักทำประตูทั้ง ๕ แห่ง

เจ้าพระยามังรายหื้อเสนาอำมาตย์ผู้ฉลาดด้วยราชกิจการแต่งก่อเวียงทั้งหลายปูนละ ๕ หมื่นคน หื้อเวียกที่ชัยภูมิ หื้อสร้างราชมณเฑียรหนองน ราชวังคุ่มน้อย โรงกัน เล่ม ฉาง โรงช่างม้า สรรพกิจอันควรเวียกในคุ่มน้อยทุกประการ ยังก่อเวียง ๔ หมื่นคนหื้อเขาดาขุดคือก่อปราการเวียงทั้งสี่ด้าน หื้อดาแรกทำเขื่อนประตู หื้อหังหื้อเรือ หื้อพร้อมช้อน เจ้าพระยามังรายหื้อแต่งหมู่ชุน พ่อเวียกทั้งหลายสัพครบพร้อมแล้วทุกประการ ก็แรกตั้งราชมณเฑียรคุ่มน้อย ขุดคือก่อปราการกำแพงเวียงทั้งมวลในศักราช ๖๕๘ ตัว ปีรวายสี่ เดือนแปด เพ็ญเม็งวันพฤหัสบดี ฤกษ์กรกฎได้ ๑๖ ตัว ยามแตรโกลิ่ง ไร่ลัคนาในมิน อาโปราศี หื้อตั้งแรกสร้างทำสรรพทั้งมวล แรกขุดคือก่อปราการเวียงหนอีสานก่อน กะหวัดหนทักษิณ แวดรอดทั้งสี่ด้านหื้อพร้อมบ่ก่อนบ่ดูกัน แรกตั้งกาดเชิงใหม่ ก็ขณะยามเดี้ยวกันนั้น

เจ้าพระยาทั้งสามก็หื้อช่างแต่งบริกรรมเป็น ๖ โกฎาก อังลาดราชนาเทพดาทั้งหลายมาอยู่รักษาที่ชัยภูมิ ที่ท่ามกลางเวียงและประตูทั้งห้าวันนั้นแลฯ เจ้าพระยาทั้งสามพร้อมกันสร้างเวียงธาตุท้าวปราการ คุ่มน้อยราชมณเฑียร สัพพทั้งมวลนานได้ ๔ เดือนจึงแล้ว บั้วรมวลทุกประการ เจ้าพระยามังรายก็หื้อเล่มมหรสพ ๓ วัน ๓ คืน เลี้ยงเสนาโยธาและคนกระทำการก่อเวียงทั้งหลายอ้อมด้วย

เข้า เหล้า ขึ้นปลาอาหารทุกคน พระยามังรายและพระยาทั้งสองจึงพร้อมกันเบิกนามเมืองว่า นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ ในลอมก้านเป็นที่ชัยภูมิตั้งหอนอนกวมที่นั่น ลวดปรากฏว่าราชวังหอคำต่อเท้า บัดนี้แล

แล้วพระยาเมืองพระยาร่วงก็สั่งอำลาพระยามังราย อันเป็นสหายแห่งตนแล้วต่างตนก็ต่างเมื่อสู่เมืองตนวันนั้นแล

นักรา ปฏิสัง ขารานัง สมัตตัง ที่นี้จักกล่าวด้วยพระยาเข้า ไปอยู่กับพระยาเบิกผู้ลูกยังเมืองเขลางค์นครแล้ว เจ้าพระยามังรายก็แต่งคนเป็นอุปนิจิตตพิงรหัสพระยาบาแต่ปีเต่าสำ มาตราบถึงปรัวยสัน นานได้ ๔ ปี คนอุปนิจิตตรู้เหตุแจ้งจึงมาไหว้สาบอกล่าวสารแก่พระยามังรายว่า พระยาบากับพระยาเบิกจักมารบปืนเอาเมืองหริภุญชัยแลเวียงกุมกามและเวียงเชียงใหม่หือได้ บ่ได้ยอมว่าฉนั้นแล บัดนี้เขายังแต่งเอากันร่อข้างรอม้า ยิงธนูส่นาท ปืนน้อยปืนใหญ่ หักริพลโยธาทุก ๗ วัน ๗ คืน บ่ขาดสายดีแล ขอเจ้าเหนือหัวจงรับแต่งห้างริพลโยธาข้างม้ายู่ถ้าดาราบพระยาพระเบิกดีแล เขาผิดว่าเดือนสี่เพ็ญ พระยาเบิกจักยกริพลมาหมุ่หนา จักเข้าปล้นเอาเวียงเจ้าเหนือหัวได้ว่าอันดีหลัด้าย คนอุปนิจิตตมารอดเวียง เดือน ๑ แรก ๑๐ ถ้าเจ้ามังรายรู้ข่าวสารคำอันนั้นบังเกิดสุรภาวะ ลูกขันทบมือ ๓ ที่นี้ กล่าวส่นาททองอาจว่า ปางนี้กูจักผจญแพ้ข้าศึกแท้แล ว่าอัน แล้วเจ้าพระยามังรายจึงหือตักถองร้องป่าวหือสัพพหมุ่ริพลทั้งหลายมาพร้อมชุกนแล้วหือทานรางวัลเงินคำแก่เขา หือเป็นกำลัง ในขณะนั้นขอเครื่องคูได้ ๒ แสน ๓ หมื่น ๕ พันเครื่อง แล้วเจ้าพระยามังรายก็ใช้หือไปบอกข่าวสารทั้งมวลแก่ลูกต่นเจ้าขุนครามในเมืองเชียงรายชอน ว่าทำหือลูกกูป่าวขุนเมืองทั้งหลายแต่งดาข้างม้าย คนศึกทั้งมวลหือพร้อมแล้วหือลูกกูแต่งเป็นสองหมุ่ หือมาตั้งทัพอยู่ก่ายวันตกเวียงจิมตีนดอยคำ ดาต้อนรับหมุ่หัวหน้าพระยาเบิก หมุ่หนึ่งหือมาตั้งวันออกแม่น้ำปิง ถ่องไปหาเวียงลำพูน ดาตัดสายหลังพระยาเบิก ว่าฉนั้น เจ้าขุนครามได้ขึ้นคำพ้อต่นใช้มาฉนั้น ก็รีบป่าวริพลสกลเสนาโยธาทั้งหลายหือมาพร้อมกัน ทุกบ้านทุกเมืองเจ้าขุนครามขอเครื่องศึกปางนั้นได้ ๕๑๘,๐๐๐ เครื่อง แต่เนือเชียงราย ขับเอาลูกพันนาแถมได้ ๒๐๔,๐๐๐ เครื่อง ลอมทั้งมวล ๕๗๒,๐๐๐ เครื่อง ขุนครามแต่งเป็นสองหมุ่ หมุ่หนึ่งหือเจาเมืองฝางถ้อพล ๑๕๐,๐๐๐ เครื่อง หือไปตั้งทัพอยู่วันตกเฉียงใต้เวียงกุมกาม จิมตีนดอยคำตามคำพ้อต่น เจ้าขุนครามหือริพล ๕๗๒,๐๐๐ เครื่อง มาทางวันออกแม่ปิง ถึงประเทศที่หนึ่ง เจ้าขุนคราม หือตั้งอยู่ที่นี่ ขามกองแลง เจ้าขุนครามขึ้นอยู่หือเข็นผ้อดริพลทั้งสี่ทิศ สุดเจ็นผ้อผ้อก็บ่สัดแห่งโยธาริพลคนศึกแห่งต่น ในที่นั้นได้ช้อว่า เจ็นผ้อ มาต่อเท้าบัดนี้แล ฯ (เจ็น—ชัว,ระยะ, เช่น เจ็นคน—ชัวคน, เจ็นผ้อ—สุดสายตา—ผู้แปล)

เจ้าทั้งทัพจักนอนที่นั้น เสวยเข้าแลงแล้ว จึงเอาเข้าแกลว้าหาญอันขันอาสาชีวิตแทนเจ้าปุนพันหนึ่ง ส่วนต่นเจ้าข้างแก้วชัยมงคลมีพลหาญพันนั้นเป็นบริวาร เทียวมาไหว้พ้อต่น เจ้าพระยามังรายในเวียงเชียงใหม่ว่า เจ้าเหนือหัวหือไปบอกแก่ข้าว่า พระยาเบิกถ้อพลขึ้นมาว่าฉนั้น ข้าก็แต่งพลศึกมาเป็น ๒ หมุ่ ตามอาชญาเจ้าเหนือหัวขุประการ หมุ่ข้าหือขุนเมืองฝางถ้อพล ๑๕๐,๐๐๐ มาทาง

วันตก ห่อตั้งทัพอยู่ที่ต้นคอยคำ ภายฟากพื้นพระยาเบ็ก อันเข้าถือพลมาปูน ๕๗๒,๐๐๐ ไปรักษาพระมหา
 ธาตุเจ้ายังเมืองหริภุญชัยแล บัดนี้เข้าเฝ้าขอพรแก่พ่อเป็นเจ้า ขอพ่อเป็นเจ้าอย่าได้เสด็จออกจากเวียง
 ขอรุ่งอยู่เสวยสุขในราชมณเฑียรแห่งตน เเท่าห่อแต่งตั้งสุโยธาทั้งหลายระวังห้อมันกองอย่าห่อล้มสติวง
 เครื่องไว้สักคน ห่อบังเกิดสุรภาวะชุกนแก่

เจ้าพระยามังรายได้ยินเจ้าขุนครามลูกแห่งตน กล่าวพลศึกยินจำเริญใจนัก กล่าวคำอัน
 เจ้าลูกรักคิดนั้น พ่อก็หากแต่งริพลชาวเชียงใหม่มุมนแสน ๖ หมันเครื่องจักไว้ห่อรักษาเวียงทั้งสามแห่ง
 แล แห่งละ ๕ หมันเครื่อง แล้วยังพลมุมนหมันหนึ่งจักแต่งห่อชุดคือรวิหน้ามาต่อเวียงเชียงใหม่
 ถึงหัวภาคเชียงใหม่มื่อวันออก เอาแม่ปิงเป็นคือ ห่อรักษาเวียงทั้งสอง คือเวียงเชียงใหม่ เวียง
 กุมกามดีแล ส่วนตนพ่อจักชี้ข้างแกวต่นช่อเพชรบัลลังก์ กับหมูข้างทั้งหลายตกแควนสู้ชนสงคราม
 ปูน ๕๐๐ ตัว กับหมูม้าดีปูน ๘๐๐ ตัว กับหมูริพลแสนหนึ่ง พ่อจักห่อพลหมู้ออกสู่พระยาบาพระยา
 เบ็ก ล่องไป ส่วนเจ้าลูกรักพ่อ รุ่งขอพลศึกขึ้นมา ต่อรบพระยาพ่อลูกเอาห่อได้ อย่าห่อปล่อยสักคน
 เจ้าขุนผู้ลกว่า คำอันเจ้าเหนือห้อมืออาชญาอัน ชอบการศึกอันเจ้าเหนือห้อมือตั้งสอนตู่ข้านั้นแท้ แม้นขา
 พ่อลูกหากรอดไปถึงเขลางค์นครก็ดี ถึงโพธิญาณก็ดี ข้าจักเอาพลไปตามเอาห่อได้ บ่ได้ยอมแลฯ
 เจ้าขุนครามไหวพ่อตนฉนั้น

เจ้ามังรายได้ยินคำลูกตนจากลศึกช่อน เจ้าก็ยินดีในคำอันนั้นข่งนัก จึงปงบั้นแก้วแสง
 อันเป็นมงคลชัยชนะศัตรู กับเงินคำของรางวัลแก่ลูกท่านมากนัก กับทั้งดาบศรีภุญชัยเถียรหนึ่ง
 อันเป็นโบราณ ชักกามังคะมาแต่ลวจักรราชมา มีเดชะมากมก กั้นเอาออกขัดเมื่อใด หัวใจริพล
 โยธาหากบังเกิดสุรภาวะกล้าหาญชุกน ด้วยอานุภาพแห่งดาบเถียรนั้นแล

เจ้าขุนครามสั่งอำลาพ่อแห่งตน เทียวไปหาหมูริพลแห่งตนทั้งกัน รวาชศึกนั้นรุ่งแล้ว
 เจ้าเอาริพลล่องไปลำดับถึงท่าบันได ยามนั้นคนใช้ไปชำระศึกยามาไหวเจ้าขุนครามว่าพระยาผู้พ่อบมา
 มาเท่าแต่พระยาเบ็กผู้ลูก ถือพลมาดูหลายนัก บัดนี้หมูหัวหน้า ตั้งอยู่เชิงทอง หมูหลังยังลงมาหนานัก
 ว่าฉนั้น

เจ้าขุนครามก็เอาริพลไล่ล้อมหมูข้าศึกเมื่อ ภายหลังเจ้าก็เอาข้างม้า ริพลโยธาแห่งตนไป
 สกัดหลังข้าศึกได้แล้ว เจ้าก็ยกตามหลังข้าศึกเข้ามาถึงเชิงทอง แทนพระยาเบ็กคั้นนั้น พระยาเบ็ก
 นอนเชิงเครื่อง เอาริพลมาล้อมเวียงกุมกาม เจ้าขุนครามก็เอาริพลมาถึงที่หนึ่ง ภายได้กุมกามก่อน
 เทียงกันมดนัก ลวดพักยังริพลนอนที่นั้น ลวดได้ชื่อว่าคำคั้นมาต่อเท่าบดิน

เมื่อนั้นเจ้าขุนครามจึงใช้ขุนม้าปูนพันตัวม้า ห้อมาบอกแก่เจ้าเมืองฝาง ซึ่งยังริพลอยู่
 ต้นคอยคั้นนั้นว่า ในคั้นนั้น ยามจักใกล้รุ่ง ห่อเจ้าเมืองฝาง ถือพลศึกติดหมูหัวหน้าพระยาเบ็กอย่าห่อ
 รอดถึงเมืองเชียงใหม่ กั้นได้ยินศึกตู่ขอพลขันทหาเจ้าแล ว่าอัน ยามรุ่ง ชุนเมืองฝางก็ขอพลติดศึก
 หมูหัวหน้าพระยาเบ็กแท้ ได้ยินเสียงก้องหน้าลมุมนั้น เจ้าขุนครามก็รู้ว่าเจ้าเมืองฝาง เจ้าติดศึกแล้ว
 ว่าอัน ถึงยามตู่เข้า ขุนครามจึงขอพลศึกเข้ามาสู่กุมกาม ริพลพระยาเบ็กได้ยินเสียงกลองชัยบุลผา

ลาม้องโง้งมีนั้ก เจ้าจึงแล่นไปไหว้พระยาเบ็กบอกอาการชุนันว่า ภายหน้าบ่เส็งศึกมีนั้กนั้ฉันนั้ เราว่ากลศึกออกจากเวียงไปวกหลังเราหมู่หนึ่ง หื้อไปฝ่าตัดหมู่หัวหน้าผู้ล่องมากระทบกันแล ว่าอัน พระยาเบ็กได้ชินคำอันนั้ จึงหื้อริพลฝูงเป็นหัวหน้าว่าสูงจรบหมู่ศึกอันมาตัดหน้าเราหื้อแพ้ ส่วน ตนกูจักอว้าขหน้ารบหมู่ข้าศึก อันมาทางภายหลังแล ว่าอัน พระยาเบ็กกลับหน้าข้างมาทางวันต กก็ได้ ต้องศึกหมู่พระยาเจ้าภายวันตเฉียงใต้เวียงกุมกาม

เมื่อนั้น ขุนเมืองฝางขุนเมืองเชิง ขึ้นอาสาต่อเจ้าพระยาครามว่า เผื่อข้าทั้งสองขอรบ พระยาเบ็ก ผู้มเสตฉัตรนแล ขอเจ้าเหนือหัวจุงร้องเอาผู้ข้าเทอะ เมื่อนั้นเจ้าพระยาครามว่าหมู่ศึก ข้างศึกพระยาเบ็ก หันดูยังมากหลายงาเลียงงามาคดีแล หมู่ข้างศึกเผื่อเจ้าบ่เท่าเข้าย้เผื่อข้าจักรบขึ้นอาสา ขอรบแท้ กุลักแต่งกลศึกหื้อแก่เจ้าฉันนั้ ขุนเมืองเชิงของ จุงแยกเป็นปลีกขวา ขุนเมืองเชิงเป็น ปลีกซ้าย เชอเจ้าจุงบ่าวริพลหื้อใส่ใจอาสาชุกน หื้อตั้งหมู่กุมปลีกกาไว้หื้อขุนเมืองฝาง ผู้ล่องมาหาเรา ส่วนตนเราจักถ้อพลศึกชาวเชียงใหม่ฝูงใจแกล้วหาญ ไสข้างเข้าชุนพระยาเบ็กผู้ฉันนั้ผู้พลเข้าติด กุมปลีกกาแล้ว ขุนเมืองฝางก็หื้อขอล่องเป็นดั่งว่านั้เข้าเก้าชนฝูงชุนทั้งหลายหื้อดับแทงศึกชุกน ฝูงคน เดินดินหื้อเข้าฉันนั้กองหน้าไม้ธนูใส่เข้าพันแทงชุกนเทอะ เจ้าขุนครามแต่งกลศึกฉันนั้แล้ว ก็หื้อสัจญู ริพลเคาะม้องโง้งตีกลองชัยยกสกลเสนาโยธาเข้าชุนพระยาเบ็กผู้ฉันนั้มาวันนั้แล ทุดิชนครราชวังสา นิทานถกาสมตา ปรึปุ่นาแล้วแล ฯ

(จบผูกฉวันสอง)

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ผูก ๓

ตะตา ในกาลนั้น พระยาเบ็กรู้ว่าพระยาคราม ยกพลเข้ามาทวงหลังแห่งตน พระยาเบ็กรู้ว่าขี้หน้าข้างชนศึก ยามนั้น พระยาเบ็กลงน้ำมันของวงเข้ามา เจ้าพระยาครามหันบาทใส่ข้างตัวช้อป่านพลแสน เข้าสูบข้างพระยาเบ็กรู้ ข้างพระยาครามแทงคอข้างพระยาเบ็กรู้แบกขืนอยู่ไป เมื่อนั้นท้ายกลางพระยาครามเอาหอกแทงพระยาเบ็กรู้กับพะกั๊ (คือแห่งข้าง) ข้างเทิกไป ขดลอย แล้วว่าขี้หน้าแล่นหนี ที่พระยาทั้งสองชนข้างกันนั้นและเมื่อลูนคนสร้างบ้านอยู่ ลวดได้ชื่อว่าบ้านเน็กเมื่อลูนพองแบ่งขี้ขำน้ำแม่โทมุงขี้ไว ลวดได้ชื่อว่า ขี้มุงหินแล

เมื่อนั้น หมู่ศึกเจ้าเมืองฝาง ก็ยูล่องไปภายหลัง หมันเชิงของอ้อมบักกาคัดไล่ชิงขุนข้างขุนม้าพลศึกฝ่ายนครเขลางค์ตายมากนัก ถูกบั้นดั่งชนหมัน ในที่นั้น คนสร้างบ้านอยู่ ลวดได้ชื่อว่าบ้านหมันต่อเท่าบัดนี้

เมื่อนั้น ขุนชวานครเขลางค์ ขี้ข้างพังตีทัพเข้ากุมเอาพระยาเบ็กรู้ออกหนีได้ ข้างศึกพระยาครามบ่ทัน เหตุว่ามันหันข้างแม่นครเขลางค์ลวดงันอยู่ บ่แล่นบ่ชน ยุ่ทางข้างพระยาเบ็กรู้หนีและ

เมื่อนั้น หมู่พลศึกเห็นเหยะดั่งพลศึกคืนัก เจ้าพระยาครามจึงจำซึ่งเสนาอำมาตย์ทั้งหลายว่า พระยาเบ็กรู้ จักว่าตายกับพะกั๊ ว่าไม่ตาย เราก็บ่ได้ กวเราไล่ไปเอา ว่าอันจึงใช้มาบอกเจ้ามังรายพ่อตนยังเมืองเชียงใหม่ หื้อรู้ว่าตนไล่เอาพระยาเบ็กรู้ได้อันหนึ่ง หื้อพ่อตนแต่งคนมาเอาคนฝูงเจ็บฝูงฟ่ายเมื่อรักษา หื้อหมอยาพยาธิยาบาดหื้อหาย เจ้ามังรายได้ยินคำลูกตนให้มาหื้อมีความยินดีมากนัก จึงแต่งของรางวัลใช้ไปหื้อลูกตนและริพลขุมหื้อมีกำลังแล้ว เจ้าพระยาครามก็เอาริพลไปตามเอาพระยาเบ็กรู้ ก็ไปทันยังแม่ตาลแคว้นเขลางค์ เจ้าพระยาครามหื้อรางวัลแก่แก้วหาญเข้าชนเอาพระยาเบ็กรู้ได้กับหัวข้างแล้ว หื้อเอาลงชำระเสียในที่นั้น พลศึกชาวเขลางค์ตายที่นั้นมากนัก เจ้าก็เอาริพลไปปล้นเอาเมืองเขลางค์ได้ เมื่อนั้น พระยาขี้บาลวดไปฟังพระยาพิษณุโลกเมืองสองแคว ลวดเมียน (ตาย) ขี้เสียในเมืองสองแควนั้นแล

เมื่อนั้น พระยาครามก็หื้อจำเมืองนครเขลางค์เสียแล้ว เอาริพลเข้าไปตีกลองอุ้นเมืองอยู่เลี้ยงคูหื้อริพล ๓ วัน ๓ คืน หื้อรางวัลแก่หื้อริพลทั้งหลายมากนักชุกคน แล้วเจ้าจึงใช้ขุนม้าปุน ๕๐๐ คนคืนมาหื้อเจ้ามังรายพ่อตนยังเชียงใหม่ บอกข่าวสารทั้งมวลแล้ว หื้อขอริพลคนศึกแก่พ่อตนปุนแสนหนึ่งจักไปเอาพระยาขี้บายังเมืองสองแควหื้อได้ ผิเจ้าเมืองเอาออกหื้อก็เป็นแล้ว ผิบเอาออกหื้อก็จักรบเอาดีชาและ

เจ้ามังรายรู้ข่าวคำอันนั้น จึงใช้มาหาลูกตนว่า อย่าหื้อไปตามเอาพระยาขี้บาเทอะลูกกูได้ ขำพระยาเบ็กรู้ตายแล้ว ไปปล้นเอาเมืองเขลางค์ก็ได้ด้วยอนุภาวะแห่งลูกกูแล้ว เรียกว่าตั้งเมืองได้ขำเจ้าเมืองและ ลูกกูได้ชนะเท่านั้น ก็เป็นชัยชนะนักแก (มากนัก) แล้ว เท่าควรลูกกูแต่งขำแก้วคนหาญ

มีหมู่หมู่ไว้รักษาเมืองเขลางค์นครและ อันจักเป็นเสี้ยนหนามแก่เมืองนครเขลางค์ก็เท่ามีพระยาขี้บา และบ่หลังจักมารบเอาได้ง่าย อันเมืองนครเขลางค์นี้ หากเป็นลูกเมืองเนื่องกับเมืองลำพูน แต่เมื่อ มหาฤๅษีเจ้าหากสร้างห้อมหันตยศลูกนางจามเทวีอยู่อนันันแล

เจ้าพระยาครามได้ขึ้นอาชญาพ่อแห่งตนห้อมมาห้าม เจ้าก็บ่ไป อยู่ตามคำพ่อแห่งตนห้อมมา ห้ามหันแล เมื่อนั้น เจ้าพระยาครามจึงแต่งเสนาผู้ฉลาดอาจรรู้กิจยุทธกรรมทั้งมวล มีขุนไชยเสนาหอกิน เมืองนครเขลางค์วันนั้นแล แล้วเจ้าก็เอาหุมุริพลสดเสนามารอดเชียงใหม่ กราบไหว้พ่อชูประการ เจ้ามั่งรายก็หอลูกตนนั่งอยู่เหนืออาสนะ หือเป็นอุปราชาหันแล เจ้ามั่งรายยินดีซึ่งลูกตนกับทั้งขุนบ้าน ขุนเมืองชุกน ก็หือตักลองอุ่นเมืองทั่วเวียงเชียงใหม่และกุมกำมเจ็ดวันเจ็ดคืน เลียงคูหุมุริพลทั้งมวล ชุกน ก็หือรางวัลคำใส่แขน แหวนใส่ก้อย และผ้าผ่อนแก่ขุนบ้านขุนเมืองชุกน ส่วนไพร่ไทยทั้งหลาย เจ้าก็หือเข้าของเงินคำของจ่ายหือพร้อมชุกน บ่เศษเหลือสักคน ส่วนตนเจ้าพระยาครามนั้นเจ้ามั่งราย ก็หือเมืองเชียงดาวทั้งมวลเป็นเมืองรางวัล หือเป็นที่จอดไปมาแต่เมืองเชียงใหม่และเมืองเชียงรายแล้ว ก็หือเมียนางสี่คน ช้างพลายสี่ตัว ช้างพังสี่ตัว ม้าเกิดสี่ตัว ม้าแม่สี่ตัว เครื่องคำทั้งมวลชุดัว ชั้นคำ น้ำต้นคำ กะเต็งมะล้างคำ กับดุริยดนตรี เป็นต้นว่า กลองไชย พาทพิณ ปู อู ลา ภา ฮ้อ แกร สังกข์ พร้อมทุกประการ แล้วเจ้ามั่งรายก็ปลงประนามขึ้นชื่อลูกตนว่า เจ้าพระยาไชยสงคราม วันนั้นแล

แล้วเจ้าพระยาไชยสงคราม กับขุนบ้านขุนเมืองทั้งหลายก็อำลาพระยามั่งราย เมื่อสู่บ้านเมือง ตนหันแล กันเจ้าเมอรอดเมื่อเชียงรายแล้ว ก็เลียงคูขุนบ้านขุนเมืองแล้วต่างคนต่างเมื่อสู่เมืองตน

ถัดนั้น เจ้าพระยาไชยสงคราม ก็จึงแต่งฝูงชนเป็นกรรมการ ก็ช่างไม้ทั้งหลาย ห้อมมา เผี้ยวเวียงเชียงดาว ตั้งกุ่มน้อย ที่อยู่ที่กิน โรงช่างโรงม้า บริบูรณ์ช้อน รุ่งปีไหน เจ้าก็เที่ยวมาอยู่ เวียงเชียงดาว เที่ยวมาเฝ้าพ่อตน แต่เดือนสี่เพ็ญ ถึงเดือนแปดเพ็ญ จึงเมื่อเมืองเชียงราย จำเรียมา ฉันทันชูป แล้วเจ้าก็ห้อมมาแบ่งสาบ (ฉาง) เข้าไว้ในเมืองเชียงดาวมากนัก หือป่าเบ็ง (บ้ำเพ็ญ) ด้วยเข้าไว้เต็มฉางมากนักชูลัง สำหรับจักไว้เลียงริพลข้าแก้วคนหาญแห่งตน

เมื่อเจ้าเมื่ออยู่เมืองเชียงราย ก็แต่งจำบ้านดาบเรื่อนหืออยู่เฝ้าขุนนาง เมียรักแห่งตนในราช มณเฑียรเวียงเชียงดาว หันและ เจ้าพระยาไชยสงครามบังเกิดได้ลูก ๓ ชาย ผู้พี่อายชื่อว่าท้าวแสนภู ราชบุตรเตุหะประวัตินมิตร เมื่อนางผู้แม่ทรงคัพพะ (ทรงครรภ) ไกล่ประสูติ พระยาก็พานางผู้แม่ไปเล่น มหรศพ เมื่อจักใกล้ตักปีใหม่ นางสวดได้ราชบุตรเหนือภูคอดยทั้น ลวดได้ชื่อว่าท้าวแสนภูเพื่ออันแล

ผู้กลางชื่อพ่อท้าวหน้าถ้วมราชบุตร เหตุว่าบ่อนราชบุตรเกิดนั้น น้านองถ้วมบ้านถ้วมเมือง มากนัก จึงใส่ชื่อพ่อท้าวหน้าถ้วมเพื่ออันแล ผู้น้องช้อยชื่อพ่อท้าวจ้วมราชบุตร เหตุว่าวันราชบุตรเกิด นั้นชาวเมืองเอาบรรณาการต่างๆและหอยงัว มาถวายมากนัก จึงใส่ชื่อว่าพ่อท้าวจ้วม

ถึงเมื่อราชบุตรทั้งสามใหญ่พอเป็นราชบุตร เจ้าพระยาครามผู้พ่อ เทียรยอมห้อมมาเฝ้าเรียน คำรู้คำหลีก (ความรู้ความฉลาด) ในสำนักพระยามั่งรายพ่อตน เจ้ามั่งรายมีคำ (ความ) กรุณาหลาน ตน ก็สอนศัพท์ศิลปศาสตร์ศิลปทุกประการ เมื่อใด เจ้ามั่งรายเสวยเข้า เทียรยอมกรุณาหลายตนหือ ละกอกเข้าหอกิน ช้วน หันแล

ช ย สกาม ปรีจเลโท สมตฺโตฯ ทิน จักจาดด้วยลูกเจ้ามั่งรายทั้งสามชายพี่น้องดังนี้
ขุนเครื่องผู้พี่อายุผิวดำอาญาพ่อตน จักชิงกินเมืองเชียงราย เจ้ามั่งรายอยู่เมืองฝาง หือโลมเอาขุนเครื่อง
แต่เชียงรายมาแล้ว หือยิงเสีย ทินนลวดได้ชื่อว่า เมืองยง ต่อเท่าบัดนี้แล

ขุนครามผู้กลางมีใจกว้างขวาง รู้รื่องอาญาแก่พ่อตน ด้วยนัยยะดังกล่าวมาแล้วนั้นแล
ผู้พี่หือกินเมืองเชียงราย จึงขึ้นชื่อว่า พระยาไชยสงคราม

ขุนเครื่องผู้น้องช้อย ผู้มีใจบ่งาม ผู้พี่หือกินเมืองพร้าว อยู่บ่เขื่อง ย่อมไปมักเมียพัตน
เจ้าพระยาไชยสงคราม อันอยู่เมืองเชียงดาว หือมากอยเอาขุนเครื่อง ขุนเครื่องรู้กิจ เอาบ่ได้ก็อยู่ก่อน
แล

ถึงบ่ปลั่งไถ้ อายุเจ้ามั่งรายได้ ๗๓ บังเกิดพยาธิย้ายไปอยู่เวียงกุมกาม เมื่อนั้นขุนเครื่องหนี
จากเมืองพร้าวมาอยู่เฝ้าพ่อตนยังเวียงกุมกาม เจ้ามั่งรายหือหาลูกกรักแห่งตนเจ้าพระยาไชยสงครามมา
ถึงแช่สัก รู้ข่าวว่าขุนเครื่องยังอยู่เฝ้าพ่อตน ลวดยังอยู่เสียแช่สักใช้คนมาบอกข่าวสารเหตุการณ์แก่พ่อ
ตน เจ้ามั่งรายรู้ว่าขุนเครื่องอันยังอยู่เฝ้าตน กระทำมิจฉายาหมักเมียเจ้าพระยาครามผู้พี่นั้น เจ้ามั่งราย
รำเป็ง (รำพึง) ว่า ดังลูกกูสามคนอันกระทำหือเป็นคุณแก่กู ก็เท่ามีแต่เจ้าพระยาไชยสงครามผู้เดียว
นี้ ส่วนขาสองคนคนดังขุนเครื่องผู้พี่ก็ได้มาเสียแล้ว เท่ายังขุนเครื่องผู้น้องช้อยเมื่อกูจักมาเสียก็บ่ควร
เหตุขาพี่น้องหากผิดกัน เท่าเอาขุนเครื่องนั้นหนักเสียควรชะและ

ว่าอันแล้ว เจ้ามั่งรายจึงบังคับหือเอาขุนเครื่องได้แล้ว หือแต่งเอาลูกเมียข้าคนครอบครัวทั้ง
มวลพร้อมแล้ว จึงแต่งคนหือเอาขุนเครื่องขึ้นคราว (จองจำ) ไปส่งไว้ยังเมืองบ่องใต้ (บ่องใต้) หือ
เงี้ยวชาวบ่องทั้งหลาย มีต้นว่า เงี้ยวเซียงทอง เมืองบ่ัน เมืองลี้รักษาไว้ อย่าหือไปไหนว่าอัน เมื่อนั้น
เงี้ยวทั้งหลายว่า เจ้าพระยามั่งรายนี้ มีเตชะอำนาจแก้วหาญนักปราบบ้านเมืองทั้งมวล เป็นใหญ่แก่คน
ทั้งหลายชู้บ้านชู้เมืองด้าย บัดนี้ เจ้าพระยามั่งรายมีคำรัก (ความรัก) กรุณาเรา หือลูกกรักแห่งตนเจ้าขุน
เครื่องมาเป็นเจ้าเป็นนายแก่เราทั้งหลาย บ่ควรประมาทสักอัน เราทั้งหลาย ควรครบบ่าเอาเป็นเจ้าเป็น
นายแก่เราและว่าอัน เจ้าขุนเครื่องมีความยินดีกล่าวว่า กูบ่ผิวดำอาญาพ่อกูสักอันเท่าพี่กูเจ้าพระยาไชย
สงครามบ่เป็งใจกู พ่อเจ้ามั่งรายจึงหือกูหลัก หือกูกุมอยู่กับสุเจ้าทั้งหลายด้ายว่าอัน เมื่อนั้น เงี้ยว
ทั้งหลายยินดีนัก เขาจึงพร้อมใจกันสร้างเวียง หือเป็นบ้านเป็นเมืองทั้งคุ่มน้อยหอนอนหือขุนเครื่องอยู่
แล้ว เขาก็เอาบองค์สรงเกศเจ้าขุนเครื่องแล้วตั้งไว้หือเป็นเจ้าเป็นนายแก่เขาหันแล เมื่อนั้น เงี้ยวชาว
บ่องใต้ทั้งหลาย สร้างเมืองหือเจ้าขุนเครื่องอยู่ ลวดได้ชื่อว่า เมืองนายมาต่อเท่าบัดนี้แล ฯ

ในเมื่อเจ้ามั่งราย เอาขุนเครื่องหลักหือไปอยู่ด้วยเงี้ยวแล้ว เจ้ามั่งรายจึงแต่งจำบ้านกับ
หมื่นฝ่งแกน เอาช่างท่งตัวเป็นมั่งคละที่รักเสมอใจกับบรรณาการไปต้อนรับลูกตนนั้นแล เจ้าพระยา
ไชยสงครามได้ยินคำพ่อตนใช้มายินดีนัก ว่าพ่อกูเจ้ามั่งรายรักกูเท่าอัน เจ้าก็รับทรงช้างที่รักเสมอ
ใจเที่ยวมาท่งคั้น รวดเวียงกุมกาม ก็อยู่รักษาอุปถากพ่อตน พยาธค้อยระงับหายแล้ว เจ้ามั่งรายก็มา
เวียงเชียงใหม่หันแล

นับแต่ราชวงศ์ตั้งแต่ลวะจังกราชมาถึงเจ้ามังรายได้ ๒๕ ราชวงศ์ และผิจักจ้าวงศาท้าวพระยาผู้เสวยราชสมบัติในพบุรีศรีเชียงใหม่ อันตั้งเป็นปฐมหัวที่ อาจารย์เจ้าก็เท่ากฏหมายว่าเจ้าพระยามังรายเสวยกินเมืองเป็นปฐมก่อนทั้งหลายมาแล เป็นหัวที่หนึ่ง

เมื่อนั้น เจ้าพระยาไชยสงครามมาอยู่อุปถัมภ์อดน หายพยาธิแล้วก็คืนเมืองเชียงราย หั้นแล ส่วนเจ้าพระยามังรายอยู่เสวยราชสมบัติในเมืองเชียงใหม่ ด้วยประกอบชอบธรรมเล็กยกยอ วรพุทธศาสนา กระทำบุญหื้อทานไปใจ ๆ ทรบอายุได้ ๘๐ ปี ก็จติไปสู่โลกภายใน ด้วยวิบาก เพราะ ตายทำฝ่าที่กาด (ตลาด) เชียงใหม่ กลางเวียง ศักราชได้ ๖๗๕ ตัว ปีเมืองใส วันนั้นแล เสนาอำมาตย์ทั้งหลายก็เอาคาบ (ศพ) พระยามังรายใส่ในโกฏ์กำไว้แล้วก็ใช้ให้ไปไหว้สาเจ้าพระยาไชยสงคราม ยังเมืองเชียงราย หื้อรู้ชื่อนั้น

เจ้าพระยาไชยสงครามกันรู้ว่าพ่อตนจติ ก็มาด้วยหุมุริพลโยธาอันมาก ถึงเชียงใหม่แล้วก็สร้างเบ็งขังวิมานเมรุปราสาทใส่คาบพ่อตน กระทำบุญหื้อทานเล็กซากส่งสะการเผาเสียในกาดเชียงใหม่ ก็ก่ออุบรจตุกพ่อตนที่กาดเชียงใหม่ กลางเวียงที่นั้น เอาไม้ศรี (อ่านว่า สะหลี่ คือต้นโพธิ์) มาปลุกไว้เหนืออุที่นั้นแล ก็ตั้งลำทับล้อมไว้ เพื่อบหื้อเป็นสาธารณ์แก่คนทั้งหลาย หั้นแล

เจ้าพระยาไชยสงครามแต่งบ้านแปงเมืองอยู่ได้ ๔ เดือน แล้วก็กระทำอภิเสก ลูกตนผู้พี่ อ้ายตนชื่อ ท้าวแสนภู อายุได้ ๔๑ ปี หื้อเป็นพระยาเสวยราชสมบัติในเมืองเชียงใหม่แทนพระยามังรายตนปู่ ในปีเบิกสะง่า ศักราชได้ ๖๘๐ ในเดือนเชษฐ ไทยว่าเดือน ๘ เพียง วันนั้นแล เป็นราชวงศ์หนึ่งแล

ถัดนั้นก็หื้อแต่งลูกผู้กลาง ก็พ่อท้าวน้ำถ้วม หื้อไปกินเมืองฝาง หื้อลูกตนน้องช้อยคือ พ่อท้าวจั่ว หื้อไปกินเมืองเชียงของแล

เจ้าแสนภูเสวยเมืองเชียงใหม่ ถึงปีกัตเม็ด ได้ปีหนึ่ง เมื่อนั้น เจ้าขุนเกร็ดอนอ่าว อันกินเมืองนาย เอรืพลชาวปองใต้ (พองใต้) ทั้งหลายโพนแสนหนึ่ง มากระทำมายว่าจักให้บูชเจ้ามังรายพ่อตน เอรืพลข้างม้ามาตั้งทัพอยู่เวียงกุ่มก้าม ให้หุมุริพลเจ้าจักคำพระยาเกร็ดกินเมือง ออกตั้งทัพอยู่ทุ่งข้าวสาร บันานเท่าใด ก็เอาหุมุริพลไหว้พ่อตนยังกาด (ตลาด) เชียงใหม่ แล้วอุบายมีบรรณาการของฝางให้เข้าไปถามข่าวพระยาแสนภูหลานตน ว่าอ่าวแต่งมาเฝ้าเจ้าพระยามังรายอย่าสั่งกาแก่อ่าว อย่าขัดประตุเวียงแก่อ่าว อ่าวจักไปถามข่าวแก่หลานภู หื้ออยู่สวัสดิ์ว่าอัน แล้วเจ้าพระยาเกร็ดแต่งหื้อเอาเครื่องศักไปยังประตุเชียงใหม่ . ประตุสวนดอก จักเอาแสนภูยามพลาดสิ้นแสนภูรู้จึงรำเป้งว่า เมื่อกูจกรบอ่าว กันอ่าวชนะกูจักได้ฆ่ากู เมื่อกูชนะอ่าวฝูงข้าแก้วคนหาญกูจักฆ่าอ่าวกู บ่อย่าชะและ กูปควรอยู่และ ท่านรำเป้งฉั้นนี้แล้ว จึงเอาครอบครัวลูกเมีย ช้างม้า ข้าคนเข้าของเงินคำ แก้วแหวน แต่งเชื่องอันควรรค่าได้พร้อมแล้ว ก็เอาหุมุริพลแห่งตนหนึ่งทางประตุหัวเวียงถึงเชียง โลมก็อมเทียงกัน เจ้าก็เมื่อถึงท้าวน้ำถ้วม น้องแห่งตนที่เมืองฝาง พ่อท้าวน้ำถ้วมส่งพัตนถึงเชียงรายแล้ว เจ้าก็ไหว้พ่อตนเจ้าพระยาไชยสงคราม บอกเหตุอันอ่าวตนมาชิงกินเมืองชูประการ หั้นแล

เมื่อพระยาเศรษฐีมาชิงหลานกินเมืองเชียงใหม่ ในปีถัดมา ศักราชได้ ๖๘๑ ตัว เป็นชั้วราชวงศ์หนึ่ง แล

เมื่อนั้น เจ้าพระยาไชยสงครามรู้ข่าวอันนั้น บังเกิดราชมานะ กล่าวคำสัณหานว่าพระยาเศรษฐีมาชิงเอาเมืองกู บ่หล้าว่าจักได้ด้วยง่าย กุจกั้มักห้อมันฉิบหายอันใดก็ได้ด้วย อันหนึ่งมันมันมีโทษสามต่อ มันมักเมื่อกูต่อหนึ่ง มันมาชิงลูกกูเจ้าแสนกู กินเมืองเชียงใหม่ก็ได้บัดนี้ต่อหนึ่ง มันป้อยมาชิงเอาเมืองเชียงดาวอันเป็นเมืองรางวัลพ้อกูหื้อ ควรรูหื้อไปผจญมันและว่าอัน

ถึงปีถัดนั้น เดือนเจ็ด ออกเจ็ดค่ำ เจ้าพระยาไชยสงครามจึงแต่งริพลศึกหื้อแก่ลกตนท้าว นำถ้วมผู้กินเมืองฝาง ว่าเจ้าลูกรักแก่พ้อ จุ่งเอาริพลศึกไปเอาอาวขุนเครื่องขังเชียงใหม่หื้อได้ อย่าห้อมันปล่อยเมื่อเมืองเงี้ยวได้ กันมันปล่อย บ้านเมืองเราก็จักเป็นศึกยากใจเราชาและ กันเจ้าได้เมืองเชียงใหม่พ้อก็จักหื้อกินเมืองเชียงใหม่ชาและ เจ้าพ้อท้าวนำถ้วมไหวพ้อตนว่า ขำรู้ว่าอาวข้าผู้ช้อขุนเครื่องดูแควนพ้อเป็นเจ้าหลายเขื่องนัก ขำจักเอาเสียบแล้วดหืดด้วย บัดนี้ขำขอจักอาสาบ่หื้อเกิงราชหตุทัยพ้อเป็นเจ้า จักเอาอาวข้าขุนเครื่อง บ่หื้อปล่อยชาและ ว่าอัน

แล้วพ้อเจ้าท้าวนำถ้วมเมืองฝาง ก็เอาริพลคนศึกมารอดเวียงเชียงใหม่ ตั้งทัพอยู่ทุ่งแสนต่อในเดือนห้าแรม ๑๓ ค่ำ เม็งวันอังคาร (๓) ไทยระวายุชี่ ยามตูดเช้า เจ้าพ้อท้าวนำถ้วมแต่งพลศึกอันชื่อว่าราชปัญญา แต่งอุบายหื้อคนศึกเอาเครื่องศึกใส่หาบ เหมือนดั่งมารังเมืองนั้น หื้อเขายังอยู่ยังประตูเวียงชู่แห่ง พ้องแต่งหื้อรอดเวียงทั้งมวล หื้อรอดเป็นดั่งศึกจกมาล้อมเวียงนั้นพ้องแต่งหื้อระวังคุ่มน้อย หื้อรอดชู่เบื่องชู่ปล่าย กันพ้อท้าวนำถ้วมเข้าเวียงได้ ก็หื้อเกาะฆ้องโองตักกลองสabdไทยหื้อร้องเนืองนันมากนัก แล้วเจ้าพ้อนำถ้วมว่า ดั่งอาวกูขุนเครื่องนี้ เราไปได้เทือกก็เสมอดั่งเราได้แล้ว และ แม่นอวากุลล้วยตาย หากชิงไปทางใด สูอย่าได้ฆ่า เท่ากุมเอาตัวหื้อได้แล้วส่งแก่กู ว่าสนันช่าและ

ดั่งจกรูมานี้ ในคืนนั้น พระยาเศรษฐีกินเหล้าเมาพันประมาณนัก ยามก่อนรุ่งจึงเข้าเมื่อนอนอยู่เมื่อนาน เท่าเหงาเหล้าอยู่ นายประตูเล่นเข้าไปไหวพระยาว่า เจ้าเมืองฝางหลานแห่งเจ้าเอาริพลเข้ามาแควดคุ่มน้อยรอดชู่เบื่อง รอยว่าจักมาเอาเจ้าเหนือหัวชาและ พระยาเศรษฐีตกใจกลัวลูกจากที่นอน เหงาเหล้าแล่นมาตักกลองป่าวหาริพลทั้งหลาย ผู้ใดผู้หนึ่งจักเข้ามาก็บ่มีสักคนหนึ่งและ พระยาเศรษฐีกลัวตาย แล่นเข้ามาถึงคุ่มจกแต่งคารบกับทัน เมื่อนั้น เจ้าพ้อท้าวนำถ้วมจึงหื้อหาไม้เล่มใหญ่มาต้อนประตแบ้นเข้าไปกุมเอาพระยาเศรษฐีได้แล้ว หื้อเอาอาวตนไปแบ่งทับใส่ไว้ในเรือนขังในแจ่งเวียงหนวันตกแจ่งใต้ จึงแต่งหื้อหมื่นเรื่องไปอยู่เฝ้า มันสร้างบ้านเรือนอยู่ทันนั้น เมื่อลุนหมื่นเรื่องหื้อแบ่งขัวก่าย (ทำสพานทอด) ภายวันออกบ้านทันนั้น ลวดปรากฏมาว่า ข่วงเชียงเรื่องมาต่อเท้าบัดนี้แล

เจ้าพ้อท้าวนำถ้วมไล่ฆ่าเงี้ยวทั้งหลาย ผุ่งมากับพระยาเศรษฐีตายมากันวันนั้นแล ถัดนั้นเจ้าก็หื้อเฝ้าเวียงเชียงใหม่ราบเบียงแล้ว ก็ใช้หื้อบอกข่าวสารทั้งมวลแก่เจ้าพระยาไชยสงครามพ้อตน

เจ้าพระยาไชยสงครามรู้ข่าวสารคำอันนั้น ยินดีนัก แต่งเครื่องอภิเสกหอเสนาอำมาตย์ทั้งหลายมากระทำราชาภิเสกเจ้าพ่อท้าวน้ำถ้วม อายุ ๓๐ ปี หอเป็นพระยาภิเมืองเชียงใหม่ ในปีเต่าเส็ด ศักราช ๖๘๔ ตั้ว เป็น ๔ ราชวงศ์แล

แต่นั้นมาได้ ๒ ปี ถึงปีกาบใจ เจ้าพ่อท้าวน้ำถ้วมบ่ซ้อแก่พ่อตน เจ้าพระยาไชยสงคราม จึงปลงอาชญาหอแก่พ่อเจ้าท้าวจั่ว ผู้เป็นน้องช้อย มาเอาพ่อท้าวน้ำถ้วมไปจากเมืองเชียงใหม่ด้วยคำว้า พ่อท้าวน้ำถ้วมบ่ซ้อต่อผู้เป็นพ่อ ผิดว่าเชื่อเจ้าพี่น้องยักรักกัน กูพอกบ่ฆ่า และหอเอามันไปไว้เสียยังเมืองเข็ม (เข็มตุง หรือเข็มรัฐ) เทอะว่าอัน เมื่อนั้น พ่อเจ้าท้าวจั่วจึงแต่งหอเอาพ่อตนเจ้าพ่อท้าวน้ำถ้วมไปไว้เมืองเข็ม รักษาไว้ด้วยสัพสวัตดี

อยู่บ่นานเท่าใด ชาวเข็มทั้งหลาย มาประชุมชุมนุมกันว่า ดั่งพ่อท้าวน้ำถ้วมนี้หากเป็นลูกเกิดแต่อกเจ้าพระยาไชยสงครามคนมีอนุภาพมากนัก ควรเรากระทำหอเป็นใหญ่แก่เราทั้งหลายควรชะและว่าอัน เขาก็พร้อมกันอภิเสกเจ้าพ่อท้าวน้ำถ้วมหอเป็นพระยาในเมืองเข็มรัฐ หั้นแล

ดั่งเจ้าขุนเครืออยู่ทับข้างได้ ๔ ปี ก็ไปสู่ปรโลกแล เจ้าพระยาไชยสงคราม ก็มาส่งสะการน้องตน เจ้าพระยาเครือยังเข็มวันนั้นแล

เมื่อนั้น เจ้าพระยาไชยสงคราม รั่าเบ็งว่าดังลูกกู เจ้าพ่อท้าวแสนภูผู้รู้หลวกราบเบ็ยเข็มกาน มีอุสารจะยาไสล (มีธรรยาสรย์) รั่าราชประเพณีทุกประการดีหลี ควรกูอภิเสกลูกกูเจ้าแสนภูหอกินเมืองเข็มใหม่พอสองที่เล่าเทอะ ว่าอัน เจ้าก็ลูกแต่เมืองเข็มราชมาอภิเสกลูกตนเจ้าแสนภูหอเสวยเมืองเข็มใหม่ ในปีกาบใจ ศักราชได้ ๖๘๖ ตั้ว วันนั้น

เจ้าแสนภูเคยเสวยเมืองเข็มใหม่สองที่กับทั้น และเมื่อนั้น ยังมีเมียรักเจ้าแสนภูคนหนึ่งชื่อ นางซ็มคำ (จ็มคำ) เป็นอัครราชเทวี นางผู้นี้ยอมเทียวไปสู่เวียงกุ่มก้ามไปมาอยู่บ่ได้ขาด ได้ข้ามน้ำแม่โท นั้น ลวดได้ชื่อว่า ขัวจ็มคำ (ซ็มคำ) ต่อเท้าบดิน

เจ้าพระยาไชยสงครามมาอภิเสกเจ้าแสนภูลูกตนแล้ว ก็เมื่อเสวยสุขในเมืองเข็มราชอยู่ได้ ๒ ปี ถึงปีเมืองเหม้า ศักราชได้ ๖๘๘ ตั้ว อายุเจ้าพระยาไชยสงครามได้ ๖๓ ปี ก็ไปสู่ปรโลกในเมืองเข็มราช หั้นแล

เมื่อนั้นเจ้าพระยาแสนภูก็แต่งลูกตน เจ้าท้าวคำฟูอยู่รักษาเมืองเข็มใหม่ ส่วนตนเจ้าไปส่งสะการเจ้าพระยาไชยสงครามพ่อตน ได้เดือนหนึ่งบริบูรณ์ ท้าวก็เลยอยู่เสวยเมืองเข็มราชหั้นแล แล้วก็แต่งหออภิเสกพ่อท้าวคำฟู ลูกตนอายุได้ ๒๖ ปี หอเป็นพระยาในเมืองเข็มใหม่ อยู่บ่นานเท่าใด เจ้าพระยาแสนภูจึงไปสร้างเมืองร้อย (หรือเมืองร้อย) เจ้าก็หอขุดคูเวียงทั้ง ๓ ด้าน ด้านวันออกเอาแม่ของ (แม่น้ำโขง) เป็นแดนคู แล้วก็หอก่อปราการเวียงทั้ง ๓ ด้าน แล้วบริบูรณ์ เจ้าแสนภูเลยอยู่เสวยราชสมบัติในเมืองทั้นนั้น จึงปรากฏได้ชื่อว่า เมืองเข็มแสน มาต่อเท้าบดินแล

ตำนานว่าสร้างเมืองเข็มแสน ปีเมืองเหม้า ศักราช ๖๘๘ ตั้ว ตำนานหนึ่ง ว่าปีเปกส์ ศักราช ๖๘๐ เดือน ๗ ออก ๒ คำ วัน ๔ (พุธ) ไทยเปกส์ ยามแตรคำ วัลักณาในราชันตล สร้าง

เมืองเชียงแสน ลวงแป้ (ด้านยาว) ๑,๕๐๐ วา ลวงซ้อ (ด้านกว้าง) ๗๐๐ วา ประตูยางเดือน ๑ ประตู
ประตูหนองมุด ๑ ประตู ประตูเชียงแสน ๑, ประตูท่าม่าน ๑, ประตูคินขอ ๑, มี ๕ ประตู เขตแดนเมือง
ทางใต้ แม่เต็มเป็นเขตต่อแดนเชียงแขง วันตกเฉียงใต้ คอยกั้วคอกหมายต่อแดนเมืองฝาง วันตก
ผาด้าแหลวต่อแดนเมืองสาคร วันตกเฉียงเหนือ เมืองไร่ คอยข้างเป็นเขตต่อแดนเชียงตุง ทางเหนือ
เมืองกายสามท้าวต่อแดนแดนเชียงตุง วันออกเฉียงเหนือ เมืองหลวง บ่อแฮ้วเป็นเขตต่อแดนอ้อ ทาง
วันออกคอยเชียงซี้เป็นเขตต่อเชียงของ วันออกเฉียงใต้ กั้วก้างหวายหนองงัวต่อแดนเชียงของ- ทาง
เหนือไว้หัวปังก้างนึ่ง ทับพิงก้าง ๑ วันตก ทับยางก้าง ๑ ทับหมากก้าง ๑ ทางใต้ท้าวลงก้าง ๑ วันออก
หาดหลวงก้าง ๑ กลางในทางของมูก้าง ๑ ท่าทรายก้าง ๑ เจ้าเมืองใส ๕ พันนา แคว้นขวา ๘๐๐๐ นา
นอกเมืองพะยาก ๑๐๐๐ นา เมืองไร่ ๑๕๐๐ นา เมืองหลวง ๑๕๐๐ นา ปูคา ๑๐๐๐ นา เมืองเลนเหนือ
เข้าใน ๕๐๐๐ นา เจ้าเมืองเลนใต้เข้าใน ๘๐๐๐ นา ขวาคั้งปะแลวนั้นเป็นชาวมือ ไว้ขุนแต่งกว้าน
๑๒ ขุน ไว้จำใช้กว้านขุนหนึ่ง ไว้เฝ้าฉางเข้าขุนหนึ่ง ไว้เฝ้าแทกลูกขุนหนึ่ง ไว้รักษาราชวังสองขุน
ไว้ไปนอกเมืองขุนหนึ่ง คั้งปักแคว้นเขตแดนเมืองเชียงแสนทั้งหมดมี ๓๒ พันนาแล คั้งปักแคว้น
เขตแดนอันทานไว้กับศาสนาแล ทานคนไว้หื้ออยู่ปฏิบัติวัดวาอาราม หากมีตามศัลาจารึกแลคั้งไพร่
ไทยเมืองเชียงแสนทั้งหมด คั้งหื้อเป็นบวกรเป็นกอ เป็นขุมเป็นต่อไว้คั้งเจ้าเงินเจ้าค่าช่างฆ้องด้วยเจ้า
ทั้งหลาย ก็ยื่นถวายเจ้าตนกินเมือง คั้งข้างหาย ขายข้างหลอน ข้างม้า ข้างคน ข้างควาย
ฝั่งชาบบาบมัน เต่าเหล่าเตาขนม บวกรหลุมขุมถ่าน ต่อแต่นแขวนไม้ น้ำรักลินคั้ง คั้งค่อไร่
นาสวนเลือกฝู่น้ำฝู่นบกทั้งหมด เกิดมีในแคว้นเจ้าตนใด ก็ยื่นถวายเจ้าตนนั้นสืบ ๆ มาแล

เจ้าแสนภูก็หื้อไปสร้างบ้านที่หนึ่ง ยังหัวดอนแทน ยังมีในวันหนึ่ง พระยาแสนภูนอนใน
บ้านนั้น ยามจกใกล้รุ่ง เห็นยังมีมิตรฝันว่า ชายผู้หนึ่งมาจกกับตนว่า กูจกมาแบ่งกลอง ๓ ลูก
จกรักษาเมืองเชียงใหม่ลูกหนึ่ง จกรักษาเมืองเชียงรายลูกหนึ่ง จกรักษาเมืองเชียงแสนนี้ ชาและ
ว่าอัน พระยาแสนภูคั้งตั้งตั้ง รุ่งเช้าซัดตาฝ่อเมืองเหนือ หันไม้ลำหนึ่ง ค้างอยู่หัวดอนแทน จึงหื้อไป
เอามา รู้จกว่าเป็นไม้คู้ จึงตัดเป็นกลองสามลูก ลูกเฝ้าหื้อเอามาเป็นกลองยามในหอกกลางเวียง
เชียงใหม่ ลูกหนึ่งไว้กับหอกกลางเวียงเชียงราย ลูกหนึ่ง ไว้กับหอกกลางเวียงเชียงแสน ที่วัดพระหลวง
วันนั้นแล

เจ้าแสนภูเสวยเมืองได้ ๓ ปี บังเกิดพยาธิหาหมอมาถวาย (ทำนาย) ในที่สงัด หมอถวาย
ว่า อายุเจ้าเสวยในปีนี้อัน เสนาอำมาตย์ทั้งหลาย พร้อมกันแต่งอุบายคาดขนานเรือสองเล่มใหญ่นัก
เอาปราสาทขึ้นตั้งสำแดงว่า พระยาเราจกอยู่เย็นใจสุขสำราญในที่สงัด ในท่ามกลางแม่ของว่า ฉะนั้น
บ่สำแดงว่าเป็นพยาธิหื้อผู้ใดรู้สักคน กันหื้อคนทั้งหลายรู้ จกปรากฏแก่ท้าวพระยาต่างประเทศ
เหตุท่านจกมาผจญบ้านเมืองจกเป็นศึก กันแต่งแบ่งแล้ว ก็เอาขึ้นอยู่เหนือปราสาทอันตั้งอยู่เหนือ
ขนานเรือยังท่ามกลางแม่ของแล้ว หื้อชักค้ำวข้ามแม่ของตรงท่าพระอิน รอดดอนแทนมารอดท่านาง
เพื่อบหื้อเรือล่องได้สักเล่ม อยู่ ๓ วันพระยาก็สวรรคต เขาก็เอาพระยาใส่โกฏิก้าหื้อหนึ่งไว้ยังท่าม

กลางน้ำแม่ของได้ ๒ เดือน ใช้ข่าวสารมาบอกพระยาคำฟู เจ้าพระยาคำฟูแต่งลูกตน เจ้าท้าวผายุ
 ห้อยูร์รักษาเมืองเชียงใหม่ ส่วนตนเจ้าก็เอริพลชาวเชียงใหม่ ชาวฝาง ชาวเชียงราย ปูน
 ๒๔๐,๐๐๐ คน มารอดเวียงเชียงแสนแล้ว เสนาทั้งหลายก็หื้อเอาคาบพระยาไปไว้เวียงเก่า ทางเหนือ
 สบกก ตรงกาดเปือก จึ่งหื้อขุดขุมใหญ่ แบ่งหลังเรือนกัวม คนทั้งหลายหื้อล่องขนานเรือจอดกาดเปือก
 เขายกโกฏีก้าออก คนทั้งหลายจึงรู้ว่าพระยาสวรรคต หั้นแล คนทั้งหลายก็เอาโกฏีก้าลงใส่ขุมนั้น
 แล้วหื้อเอาเครื่องเงินเครื่องคำใส่โถลค้ำลงไว้สองถลาข้างโกฏีก้า แล้วก็หื้อแต่งขุนนางกับคนทั้งหลาย
 ไว้เป็นข้าอยู่รักษา ปูน ๕๐ ครัว ภายหลัง ข้ำผีทั้งหลาย เขาแบ่งคนกันมาเป็นคนห้ามขั้วสังฆราชา
 วัดพระหลวงโพน ๒๐ ครัว ยังอยู่ ๓๐ ครัว รักษาคาบพระยาแสนภูอยู่หั้นแล อายุเจ้าพระยาแสนภู
 ได้ ๖๐ ทัด ไปสู่ปรโลกเป็น ๕ ขั้วราชวงศ์แล

ยามนั้น ศักราชได้ ๗๐๐ ตัว ปีเป็กขี พระยาคำฟูไคร่เสวยเมืองเชียงแสน อยู่บ้านเท่าใด
 พระยาคำฟูหื้อไปชวนพระยาหวานั้น มารบพระขำเมืองเมืองพะยาว พระยาทั้งสองก็เอริพล
 คนศึก เข้าปล้นเอาเวียงพระขำเมืองทั้งสองเวียง พระขำเมือง ออกหนีได้ บ่าวพระยาคำฟู
 ได้ของดี เป็นต้นว่า แก้วแหวนเงินค้ำมาถวายแก่เจ้าคำฟู เจ้าคำฟูปั้นแก่พระยาหวานั้น เขาหวานั้น
 เคียดนัก ขุนงัวชวนพระยานั้นรบพระยาคำฟู ยังมีบ่าวพระยาคำฟูผู้หนึ่งชื่อว่า อ่องขวานค้ำ ผู้หนึ่ง
 ชื่อว่าแสนผานอง หากรู้ล่ำมว่าดีของดีพอใจ ชวนพระยาคำฟูออกถอยมาถึงเชียงราย

* * * * *

เมื่อนั้น กานโถมจึ่งหื้อไปเกล้า (เล็ก) กาดลีเสี่ยชู่แห่ง บ่หื้อหวานั้น ซ้อขายกินได้แล้ว
 พระยาคำฟูก็เอริพลถอยเมื่อเมืองเชียงแสน พระยาหวานั้นก็ยกไปจูเชียงแสน พระยาหวานั้นถอย
 มาปล้นเอาเมืองฝาง พระยาคำฟูเคียดขกริพลไปตามรบหวานั้น บ่าวหวานั้นผู้หนึ่งชื่อนายโง
 หั้นแสนผานอง มันกะนึ่งว่าเป็นพระยาคำฟู จึ่งไสข้างเข้ามา จึ่งรู้จักว่าเป็นเสนาแสนผานอง นายโง
 ไสข้างเข้าชนข้างแสนผานอง ข้างนายโง กวานั้นแทงถูกเกล้าขึ้นข้างแสนผานอง ข้างเพลิงหลวง
 แสนผานองเพิกหนี นายโงกวานั้นไล่ตัดเอาหางข้างเพลิงหลวงได้ พระยาคำฟูขอพลศึกเข้าล้อม
 เอาแสนผานอง บ่าวหวานั้นผู้หนึ่งชื่อว่าขุนยอนงวากชนข้างอองขวานค้ำ พระยาคำฟูก็หื้อเคาะฆ้อง
 ตีกลองสับดีไชยพอลศึกเข้ารองล้อมอ้อมเอาอองขวานค้ำ ได้แล้วหื้อพลศึกพระยาหวานั้นเลยหักหนี
 พระยาคำฟูขกริพลตามไล่ฆ่าบ่าวหวานั้นตายมากนัก พระยาคำฟูไล่ศึกพระยาหวานั้นถึงเมืองแ
 แล้วก็เอริพลถอยคืนเมื่ออยู่เมืองเชียงแสนวันนั้น ส่วนพระยาหวานั้นเอริพลศึกหนีเมื่อทางเมือง
 ชะลา กายหัวเมืองพะยาว เมื่อเมื่อนั้นวันนั้นแล

ถึงบักดี่ ศักราช ๗๐๒ ตัว อายุพระยาคำฟูได้ ๓๘ ปี เอริพลไปปล้นเอาเมืองแพร่ได้
 หนีคืนมาทางนครเขลางค์ หื้อแสนใหม่ฝั้นหลังพลมา (ยกพลตามหลังมา) ชาวแพร่ออกส่งศึกจักได้
 ตัดเอาหางข้างพระยาคำฟู พระยาคำฟูหื้อแสนดาช่วย (จ้วย) แสนใหม่รบชาวแพร่ ตามดวยบ่ได้
 หนีคืน เจ้าพระยาคำฟูเอาพลศึกถอยมาเมืองเชียงแสนวันนั้น

แต่นั้นมา เจ้าพระยาคำฟูลวดบ่เอาริพลไปตักศึกในทีใด เท้าอยู่เสวยราชสมบัติด้วยสุข
ในเมืองเชียงแสน หั้นแล ฯ

เมื่อนั้น ยังมีกษัตริย์ผู้หนึ่ง ชื่อจัวหงษ์ เป็นคิมเข้าของมากนักร มีเมียหนุ่มหลายคนขึ้น
ใหญ่ มีรูปโฉมงามล้วนล้วนทุกแห่ง ควรเลี้ยงแลแก่ตาแห่งผู้ชายทั้งหลาย กษัตริย์ผู้นั้นอยู่เวียง
เชียงคำ ลูกพินนาเชียงแสน เจ้าพระยาคำฟูเอาเป็นมิตรเรียกกันว่าเรือนเดี่ยวรักกันนัก พระยามัก
อันใด จัวหงษ์ก็หือตามใจ จัวหงษ์จักมักอันใด พระยาก็หือตามใจ เสนาอำมาตย์ข้าคนพระยาก็ดี
ผู้เฒ่าผู้แก่ข้าคนฝ่ายจัวหงษ์ก็ดี ไปมาหาสู่รักกันนัก เมื่อใดพระยาไปหางจัวหงษ์ยังพินนาเชียงคำ จัก
ขึ้นเรือนจัวหงษ์ จัวหงษ์ก็หือเมี่ยมันมาชำระต้นพระยาทุกที เมื่อยังจัวหงษ์หั้นรูปพระยามนักร เลยมมี
ใจรักปฏิบัติซึ่งพระยาบ่ขาดสาย เมื่อใดจัวหงษ์มาสู่คุ่มพระยา จักขึ้นเมื่อเรือนหลวง พระยาก็หือ
ขุนนางเมี่ยมตบผู้งามมาชำระต้นจัวหงษ์ แล้วจูงมือเมื่อเรือนหลวง เขาหั้นรูปจัวหงษ์ผางร้าย หนง
(เกียง) กันมาชำระต้นจัวหงษ์ บ่มีใจปฏิบัติซึ่งจัวหงษ์สักคน เขาเจ้าทั้งสองเชื่อใจกัน หือคำ
กัตติกา (กตिका) แก่กันว่า เรารักกันฉันนี้ บั้น (ให้) ชีวิตแก่กัน อย่าหือมีใจคดเลี้ยวแก่กันสักคน
ผู้ใดหากจงใจคดเลี้ยวต่อกัน หือผู้นั้นฉิบหายตายวาย แม้นไปทางบกหือมีอันตรายตายด้วยเสือหมี
ผีป่า ไปทางน้ำหือเืองอกกินเทอะ ว่าอัน เขาเจ้าทั้งสองหือคำสะบด (สาบาน) แก่กัน ฉนั้นหั้นแล ฯ

ภายหลังแต่นั้น ยังมีในวันหนึ่ง พระยาคำฟูมีใจจะเรียกมักใคร่เล่นสหาย คือจัวหงษ์
หือหายง่อม (ให้หายเหงา) จึงเอาออก (ลิง) ตัวผู้ใหญ่หนึ่งมาหือก (ถอน) ขนเสี้ย เอาช่างไม้ทา
เอานุ่นจิวัดหือมันเป็นขนแล้ว หือเอาใส่มองจิด (คงจะเป็นกลองใหญ่) ดีแล้ว จึงใช้พวกน้อย
(บ่าวไพร่) สองคนช่างเล่นหือหายง่อม เอาไปส่งแก่จัวหงษ์ว่า พระยาเจ้ามีพวกน้อยผู้หนึ่งมีรูป
งามนักรใส่ในมองนี้แล้ว ใช้หือเพื่อข้าเอามาส่งหือเจ้ากูแล้วอัน เขาทั้งสองจักกันว่าแม้นชื้อดั่งฤชา
ท่านเศรษฐีผู้นั้นไล่ตีเราบ่อย่าชาและ ว่าอัน เขาก็เล็งดูทางอันจักเล่นหั้นนี้ ยามตะวันใกล้จักตักจัวหงษ์
ก็หือไขมองอันนั้นดู ก็หือออกตัวใหญ่ เอานุ่นจิวเป็นขนผางร้ายนักร จัวหงษ์เคียดก็จิด (ปีด) ประตุไว้
จักตีเขาทั้งสอง ว่าฉนั้น เขาเลขหน้ทางช่องได้ จัวหงษ์จึงรับหือห้างมาจักข้ไล่เอาเขาทั้งสองคนนั้น
กันว่ามาผู้นั้นก็หากเป็นที่รักแห่งเขาทั้งสองคนเล่นหั้นนั้น มาห้างมาฉนั้นใดจักข้จักนาน มันสร้าง
กระทำกวนเขี้ยะรับเขี้ยะพัง สร้างเอาแถมม้ายัดกันม้าย จัวหงษ์ว่ามึงห้างมาฉนั้นใดนั้น คำว่าม้าว
เจ้าฟังข้าก็ฟัง ได้เอาแถมม้ายัดกันม้าย จึงเข้าไปเพื่ออันค้าย ว่าอัน มันจึงห้างมาหือเป็นปกติดี แล้ว
ท่านกษัตริย์ว่า สุรับไซประตุ กูจักไล่เขาสองคนร้ายนี้ว่าอัน เขาสร้างตอกหล้มประตุไว้ ไซบได้
เมินนักร เลขคำจิวินตาเสี้ย จัวหงษ์หือตามไฟดู หั้นรอยตอกหล้มประตุเข้า จึงว่าแก่มันผู้ตอกหล้ม
ประตุ มันว่ามีคณักร เขาได้รับตอกประตุใส่ใจว่า จักตอกหล้มประตุ หือหล่อนออก หล่อนได้ตอกหือ
เข้าค้าย ว่าอัน เพื่อว่าไซประตุได้ เขาสองคนหนีไปไหนบ่รู้ ลวดบ่ได้ตีหั้นแล คำอันว่า เจ้าฟังข้า
ก็ฟัง แคมม้ายัดกัน ว่าอัน มีแต่นั้นมาต่อเท่าบัดนี้แล ฯ

พระยาอำมาตย์รู้ว่าสหายของตนเคียด จึงไปเมืองเชียงคำ อุบายเล่าโลม อย่าให้สหายตนเคียด หันแล พระยาอำมาตย์จกขึ้นเมืองเรื่อน เมียงวังหงษ์ผู้หนึ่งมีรูปโฉมงามนัก มาชำระต้นพระยาแล้วจูงมือ พระยาเมื่อเรื่อน นางผู้นั้นกระทำมายาล่อพระยา พระยาบังเกิดตัญหาคลาดจากสติ มีใจปฏิพัทธ์ ไคร่อยู่นอนกับด้วยนางผู้นั้น จึงหยกมือนางผู้นั้น หื้อสัญญา ยามตัญหาเกิด พระยา ก็เอานางผู้นั้น มาอนด้วยกันรุ่ง ท่านกณภูมิก็บรู๊สภาวะอันพระยาเอาเมียตนไปอยู่ไปนอน หันและ ได้ ๖ วัน ๗ วัน พระยาไปดำหัวสงเคราะห์ในแม่น้ำเชียงคำ เมื่อนั้นเงือกตัวหนึ่งใหญ่นัก ลูกแต่เงือกผาออกมา ชักเอาพระยาเข้าไปในเงือกผาที่นั่นหันแล คนทั้งหลายเป็นต้นว่าเสนาอำมาตย์หาพระยาพบสักแห่ง นานได้ ๗ วัน ชากพระยาจึงไหลออกมา คนทั้งหลายจึงรู้ว่าพระยาอำมาตย์ตายหันแล พระยาอำมาตย์เป็น ราชบุตรได้ ๒๕ ปี อายุ ๔๗ ปี ไปสู่ปรโลก แล ได้ ๖ ชั่วโมง

เสนาอำมาตย์ทั้งหลายก็เอาทรากรพระยามาไว้ยังเชียงแสน ท่านกณภูมิบังเกิดโศรกทุกข์ มากนัก และเสนาอำมาตย์ทั้งหลาย กับท่านกณภูมิจึงใช้ห้อมาบอกข่าวสารอันพระยาอำมาตย์ตายแก่ เจ้าพ่อท้าวผาญู ตนเป็นลูกยังเชียงใหม่ เมื่อนั้น เจ้าพ่อท้าวผาญูก็หื้อลูกตน เจ้าพ่อท้าวก่อนอายุรักษา เวียงเชียงใหม่ ส่วนตนเจ้าพระยาผาญู ก็ไปส่งสะการเจ้าพระยาอำมาตย์ที่เมืองเชียงแสน ได้ เดือนปลาย ๑๕ วัน บริบูรณ์ แล้วเจ้าก็เอาลูกพ่อตนมาจุไว้ยังเวียงเชียงใหม่ ปายประตูดอก หื้อก่อเจดีย์กุมไว้ในที่นั้นแล้ว ก็หื้อสร้างอาราม หื้อชาวเจ้าทั้งหลายได้อยู่ เมื่อนั้นคนทั้งหลายเข้าลี (ตลาด) ยังหัน หันอารามที่นั้น ลวดปรากฏว่า ลีเชียงพระ เมื่อภายหลังน เอาพระพุทธรูปหิ้งก็มาอยู่ในอารามที่นั้น จึงปรากฏชื่อว่า วัดพระสิงห์ มาต่อเท่าบัดนี้

เมื่อนั้น เจ้าพ่อผาญู อายุได้ ๒๕ ปี เสนาอำมาตย์ทั้งหลายก็อภิเสกหื้อเป็นพระยาในเมือง เชียงใหม่ ในปีดับเล่า ศักราชได้ ๗๐๗ ตัว เจ้าได้เสวยเมืองแล้ว จึงหื้อไปราชนามหาอภัยจุฬเสร กับลูกศิษย์ ๑๐ คนยังเมืองหริภุญชัย มาอยู่อารามวัดลีเชียงพระหันแล และ เจ้าผาญูเสวยเมืองชอบด้วย ทศพิธราชธรรม ยินดีในวรพุทธศาสนา เจ้ามีลูกชายสองคน ผู้พี่ชื่อท้าวก่อนราชบุตร เหตุได้ด้วย จิตราเทวี อันเป็นลูกเจ้าจ้าวเถิง (ในพงสาวดารโยนกกว่า เจ้าจ้าวเถลิง) ผู้กินเมืองเชียงของแล เจ้า ราชบุตรตนนี้หลายชื่อ เมื่อจึงเกิดมาวัดหลอนเดือน ใสชื่อว่าพ่อท้าวพันตุ ถัดนั้นว่าพ่อท้าวเวสภู ถัดนั้นว่าพ่อท้าวก่อนนา เหตุว่าพ่อหื้อกินนาปูนต่อหนึ่ง ภายหลังเรียกว่าพ่อท้าวก่อนนาแล ฯ

ผู้น้องชื่อว่าท้าวมหาพรหม ผู้นี้ใหญ่มา เจ้าผาญูตนเป็นพ่อ หื้อไปกินเมืองเชียงราชหันแล เจ้าผาญู เป็นราชบุตรอยู่ได้ ๒๕ ปี เป็นพระยาได้ ๒๘ ปี อายุได้ ๕๗ ปี ไปสู่ปรโลก ได้ ๗ ชั่วโมง แล

เสนาอำมาตย์ทั้งหลาย ก็อภิเสกพ่อท้าวก่อนนา อายุ ๔๐ ปี เป็นพระยาในเมืองเชียงใหม่ ในปีเมืองเม็ด ศักราชได้ ๗๒๕ ตัว เจ้าพระยาก่อนนาเสวยราชสมบัติประกอบชอบธรรม มีปสาท ศรัทธาเลื่อมใสในบวรพุทธศาสนา สร้างวัดวาอาราม สร้างเจดีย์ กุฎีวิหาร ที่สถาปนากันรุ่งเรือง มากนัก เจ้าพระยาก่อนนาตนนั้น เป็นอันตรัสยังธรรม ศาสดา ราชสัตร นิตานอุปเทศ มีเดชานุภาพ

ฉลาดในศาสตร์ศิลปะคุณ เป็นต้นว่า กษ จสโต ร คือ คุณช้างยี่นั๊ก ท้าวพระยาต่างประเทศเกรงขาม
 มากนัก รุ่งปี แยกเมืองเอาบรรณาการมาถวายบ่ขาด กาลยามนั้น เมืองพินธ์เชียงใหม่ ชนบานด้วย
 เสนาอำมาตย์ทั้งหลาย แกล้วหาญ บ้านเมืองชุ่มเย็นเป็นสุขสำราญบานใจแก่ไพร่ฟ้าข้าเมืองมากนัก
 เจ้าท้าวก่อนามี่ลูกชายคนหนึ่ง ได้กับนางยสุนทรเทวี นางผู้เป็นหลานพ่อท้าวจัวเจิง เมือง
 เชียงของแล เมื่อเจ้าราชบุตรเกิดมาวันนั้น ท้าวพระยาต่างประเทศเอาบรรณาการมาถวายมากนัก
 เอนามิตรอันนั้น เป็นเหตุ เจ้าพระยาก่อนนาจึงใส่ชื่อลูกตนว่า เจ้าพ่อท้าวแสนเมืองมาราชบุตรหันแล ฯ

เจ้าพระยาก่อนนาจึงสร้างบ้านอันหนึ่ง นอกเวียงกายเหนือที่ตรงวัดพราหมณ์ยัง บมีเทือ
 เจ้าอยู่เสวยราชสมบัติในเมืองเชียงใหม่ ๒๑ ปี ไปสู่ปรโลก เป็น ๘ ชั่วโมงค์ แล

ในเมื่อบ่ทันเสียคาบเจ้าพระยาก่อนนาจึง ยังเอาไว้ยังบ้านเวียง ตรงทุ่งวัดพราหมณ์หัน
 เมื่อนั้น พ่อท้าวมหาพรหมรู้ข่าวว่าพัตน เจ้าก่อนตายยังไปเสียเทือ จักมาชิงเอาเอาเจ้าแสนเมือง
 มาหลานตนกินเมืองเชียงใหม่ ตั้งทัพอยู่ที่หนองจี่ ภายลุนแล้ว หนองพะจี่ ต่อเท้าบดินแล

เจ้าท้าวมหาพรหมห้อมาบอกแก่อักรมหาเสนา ผู้ชื่อว่าแสนผานอง อุบายว่าจักส่งสะการ
 พัตน แสนผานองรู้เหตุอันท้าวมหาพรหมจักมาชิงหลานตนกินเมือง จึงตอบคำว่า ตูข้าจักแต่งดาไป
 รับเจ้าเหนือหัวก่อน ว่าอัน จังรับร้องเอาคนขัน (ชายฉกรรจ์) ได้หมื่นคน แต่งรักษาเวียงดีแล้ว จึง
 สว่ายไกล่ ได้ไกล่คุ้มแสนเมืองมา ได้ไกล่บ่อนวางคุ้มพลแสน จึงหื้อเกาะน่องโหยงให้ร้องอยู่นั้น
 คับเวียง ท้าวมหาพรหมได้ยิน เขาบ่เป็นเราหันค้ายว่าอัน จังล่องไปกวาดเอาชาวกุมกามได้แต่ผู้หญิง
 กับสิ่งของทั้งมวล หนีไปนอนกาดอ้ายข้าง ภูมาถึงข้างบึง ผู้ชาวฝัวเขาเทียวมาบอกแก่แสนผานอง
 แสนผานองแต่งคนขัน (คนฉกรรจ์) ไปเฝ้าเวียงคือ หมื่นลคนคร (คือหมื่นโลกนคร เจ้าเมือง
 ลำปาง) กับคน ๘๖,๐๐๐ คน เขาแสนผานองถือพลปืน ๗,๐๐๐ คน ไปตามหมู่ท้าวมหาพรหมก่อนดึก
 เจ้าแสนผานองออกจากเวียงถือพลเทียวไปทันหมู่ท้าวมหาพรหมยามเที่ยงคืน ชาวกุมกามหย่องไป
 ร้องหาหมู่ลูกเมียเขา ลูกเมียเขาได้ยินเสียงปากฝัวเขาผู้หญิงทั้งหลายฝูงนั้น หย่องเอาดาบบ่าวท้าว
 มหาพรหมได้ เขาพร้อมกันเอาดาบฟันบ่าวท้าวมหาพรหมตายมากนัก เอาเข้าของออกมาหาฝัวเขา
 ในที่อันบ่าวท้าวมหาพรหมตายนั้น ภายลุนคนทั้งหลายก่อเจดีย์สร้างหื้อเป็นวัด จึงเรียกว่า วัดกู่นาง-
 หาญ มาต่อเท้าบดินแล

ในขณะนั้น เจ้าแสนผานอง หื้อคนให้ร้องกรพลไล่หมู่ท้าวมหาพรหม ท้าวมหาพรหม
 ลูกจากที่นอน กันว่าได้ฝัวเขียะไปเขียะแล่นขึ้นข้าง เอาหุมุริพลหนีไปทางม่วงฟอม ออกไปทาง
 เมืองนคร (ลำปาง) หนีไปถึงพระยาบรมไตรจักร ยังเมืองอโยธยา วันนั้นแล

เมื่อนั้น แสนผานองกินมาเสง (ปรึกษา) เสนาทั้งหลายว่า เราทั้งหลายจกรีบส่งสะการ
 คาบเจ้าเหนือหัวบ่ทัน แม่นดั่งฤ เจ้าพ่อท้าวมหาพรหมก็เตียงไปชวนพระยาใต้บรมไตรจักรมาค้าชู
 กินเมืองเชียงใหม่ บ่อย่าชาและ เราควรเอาคาบเจ้าเหนือหัวไว้ในเวียงดีชาและ เท่าจักเอาเข้าทาง

ประตู่เวียง ป่ควร เขียงมันแสงภายหลัง ว่าอัน จึงพร้อมกันบ่อง (เจาะ) เข้าเวียงตรงวัดพราหมณ์
เอาคาบเจ้าก่อนนาใส่โกฏ์คำ แปล้งขัวขำมคือเวียงเอาเข้าไปไว้ในเชิงขวาง แล้วจึงหื้อหมั้นลก
(หมั้นโลกนกร) เมื่อรักษานครเขลางค์ หั้นแล

ท้าวมหาพรหมไปฟังพระยาใต้ ได้สองเดือนปลาย ๑๒ วัน พ้อท้าวมหาพรหมชวนพระยา
ใต้เอาพลศึกขึ้นมาทางนคร หมั้นลกขัวงออกต้อนรับ ตรงวัดเชิงภูมิ แสนผานองเอาริพลออก
ต้อนรับชาวใต้ ชาวใต้ลวดหักหนเมื่อทางเมืองใต้หั้นแล

แต่ไว้คาบเจ้าก่อนนาใต้ ๖ เดือนพอดี เขาจึงส่งสะการคาบเจ้าก่อนวันนั้นแล

เมื่อนั้น เจ้าแสนเมืองมาอายุได้ ๑๔ ปี เสนาอำมาตย์ทั้งหลาย เป็นต้นว่าแสนผานอง
ก็อภิเสกหื้อเป็นเจ้าเป็นพระยาเสวยราชสมบัติในเมืองเชียงใหม่ ในปีถัดไป ศักราชได้ ๗๖๒ ศั
วเดือน ๘ เพ็ญ เม็งวันศุกร์ (๖) ไทยเปลิกขี้ เมื่อนั้น เจ้าท้าวมหาพรหม ลงไปฟังกับพระยาใต้บ่อย
กระทำร้ายแก่ที่ฟัง ไปมักเมื่อยพระยาใต้ พระยาใต้หั้นหลาก จึงส่งท้าวมหาพรหมขึ้นมา ในขณะนั้น
เมื่อยพระยาใต้ลักเอาพระสิงห์ (พระพุทธรูปสิงห์) หื้อแก่ท้าวมหาพรหม จึงได้พระสิงห์เจ้าขึ้นมา
ด้วยง่าย เพ้ออันแล หากแจ้งในตำนานพระสิงห์เจ้าฟูนแล

เมื่อนั้น ท้าวมหาพรหมมารอดแล้ว เจ้าแสนเมืองมาก็บ่ถือว่าร้าย เจ้าก็ส่งอาวตนเจ้าท้า
วมหาพรหมหื้อเมือกินเมืองเชียงรายดังเก่าวันนั้นแล

โต ปรำ ถัดแต่นั้นไปหน้า เจ้าเมืองสุโขทัย ผิดพระยาบรมไตรจักร เมืองอโยธยา
เอาเมืองมาฟังเจ้าแสนเมืองมา เจ้าแสนเมืองมายกรพลไปว่าจะปล้นเอาเมืองสุโขทัย ตั้งทัพอยู่
นอกเวียง เจ้าแสนเมืองมาเท่าอยู่บ่ออกคำศึก อันจักแต่งแปลงเอาเมืองท่าน เจ้าเมืองสุโขทัยไปเฝ้า
ก็เท่าใช้นางเฒ่าแก่กับเรือนสี่คำออกมาจา เจ้าเมืองสุโขทัยหั้นบ่หลางจักรบพระยาใต้ชนะยามดึก
เจ้าเมืองสุโขทัยแผล (แปร) ขอพลศึกเข้ารบเจ้าแสนเมืองมา หมู่ชุมแตกพ่ายหนี เจ้าแสนเมืองมา
พลัดขังม้าหมู่ชุม ออกหนีมาทางทับสลิด เท่าพบขาสองคน ผู้หนึ่งชื่อว่าอ้ายออบ ผู้หนึ่งชื่อว่า
ขระ ขาเปลี่ยนกันแบกเจ้าแสนเมืองมา มาต่อเท่าเมืองเชียงใหม่ เจ้าแสนเมืองมาเลี้ยงขาทั้งสอง
หื้อเป็นพวกซ้ายขวา ขาดังบ้านอยู่หนใต้เชิงโลม ฟากทางเบ้องวันออกขาหื้อแปลงรูปข้างเผือก
สองตัวไว้ซ้ายขวา เทียวเข้าออกตามหว่างกลางรูปข้างนั้นมาต่อเท่าบัดนี้ หากเป็นโบราณมาฉนั้น
จึงรู้รูปข้างสองตัวนั้น บได้เพ้ออันแล

ถัดนั้น เจ้าแสนเมืองมาอยู่กระทำบุญ เป็นต้นว่า หื้อหล่อพุทธรูปเจ้าสิขีองค์หนึ่งไว้ยัง
วัดกานโลม (คือวัดข้างคำ อ.สารภี เชียงใหม่) ไว้มาเป็นเข้าพระเจ้าแสนเบ็ช ไว้เป็นจ้งหั้นชาว
เจ้าแสนเบ็ช หั้นแล ทินจักจากันหลังก่อน

ในเมื่อเจ้าก่อนนาจักจตุวันนั้น วางจิตบ่ข้าง ตายได้ไปเป็นรุกขเทวดา อยู่ยังไม่นิโครธ
ต้นหนึ่งริมหนทางไปเมืองพุกาม ยังมีพ้อคำเมืองเชียงใหม่หมู่หนึ่ง ไปคำเมืองพุกาม กั้นมา
จอดนอนรุ่มไม้โคธต้นนั้น เจ้าก่อนนาจักเป็นรุกขเทวดาก็สำแดงหื้อปรากฏ แล้วบอกแก่พ้อคำ

ทั้งหลายฝูงนั้นว่ากุนก่อพระยาก่อนมา กูเป็นพระยาในเมืองเชียงใหม่ หุมด้วยกัษะศาสตรเภท กือ เป็นหมอซ้าง ตายมาเป็นเทวดา ตายมาเป็นเทวดาอยู่ไม้นิโครตนั้น จักไปเกิดเทวโลกบ่ได้ สูง บอกแก่ลูกกู เจ้าแสนเมืองมาหื้อสร้างเจดีย์ยังท่ามกลางเวียงหลังนี้ สูงพอกนอนอยู่ไกลพอสองพันวา ผ้อหัน แล้วจึงหื้อทานหยาดน้ำอุทิศบุญหื้อแก่กู กูก็จึงไปเกิดเทวโลกได้ชาและ ว่าอัน พ้อคำ ทั้งหลายฝูงนั้นก็มาบอกแก่เจ้าแสนเมืองมาด้วยดั่งว่านั้น

เจ้าแสนเมืองมาจึงหื้อเสี้ยวท่ามกลางเวียง ภายใต้คุ่มแล้ว หื้อบุตรากเรือนหินธาร จึงแปลงมหาโพธิ์ต้นหนึ่ง มีลำแล้วด้วยเงินมีใบและยอดแล้วด้วยคำ สูงค่ากิง (สูงเท่าองค์) เจ้าแสนเมืองมา แล้วหื้อหล่อพระรูปพระเจ้าองค์หนึ่งแล้วด้วยคำ ตนหนึ่งแล้วด้วยเงิน ก็ไปไว้ใน รากเจดีย์นั้น ก็เอาพุทธรูปสององค์หื้อนั่งเกล้าไม้มหาโพธิ์นั้นแล้ว ก็แต่งเครื่องบูชาตั้งไว้สองหน้า มหาโพธิ์กับพุทธรูปเจ้าหันแล ท้าวก็หื้อก่อเจดีย์กวม บ่ทันแล้ว คอมพอเพียงชายคา แต่แรกก่อ เจดีย์ได้ ๑๐ ปี เจ้าเสวยเมืองได้ ๒๕ ปี อายุได้ ๓๕ ปี สุรคต เป็น ๕ ชั่วราชวงศ์ เจ้าแสนเมืองมา มีลูกต่างแม่ ๒ คน ผู้หนึ่งชื่อว่า ท้าวยี่กุมกาม เหตุว่าเจ้าราชบุตรตนนี้ เกิดยังเวียงกุมกาม ผู้หนึ่ง ชื่อว่าสามฝั่งแก้ว เหตุเจ้าราชบุตรนี้ เมื่อนางทรงกัพะได้ ๓ เดือน เจ้าแสนเมืองมาพานางผู้แม่ ไปแหว่ดูในบ้านเมืองแห่งตนในสิบสองพันนาอยู่และแห่งและหน้อยได้ ๑ เดือน มาถึงพันนาฝั่งแก้ว ก้อมถ้วน ๑๐ เดือน ก็ประสูติได้เจ้าราชบุตร จึงใส่ชื่อว่า สามฝั่งแก้ว เพื่ออันแล

ทีนี้จักจาดด้วยแม่เจ้าราชบุตรสามฝั่งแก้วก่อนแล ดั่งนางผู้นี้เป็นเชื้อท้าว มีรูปโฉมอันงาม นางเป็นสาวนาฏสนมอยู่ใช้สอยมหาเทวีแม่เจ้าแสนเมืองมา ยังมีในวันหนึ่ง นางผู้นี้เอาผ้าเช็ดหน้า มหาเทวีออกตาก หันนกกจอกตัวหนึ่งมาภายในนาง ๑ บาทข้าง ลู่นั้นมหาเทวีใช้นางเอาจิ้งหรีดไป ส่งมหาสวามีพุทธญาณ วัดเชียงชั้น นางบอกเหตุอันตนได้หันนกกแก้วมหาสวามี มหาสวามีจึงว่า ดูรา นางอุบาสิกา มึงอย่าบอกแก่ไฟ มึงจักได้เป็นเทวี ดั่งมหาเทวีบัดนี้ บ่อย่าชาและว่าอัน

ถัดนั้น มหาเทวีใช้นางไปหาเจ้าแสนเมืองมาลูกแห่งตน เจ้าแสนเมืองมาก็เอานางไปอยู่ นอนด้วย นางจึงทรงกัพะได้ ๓ เดือน มหาเทวีหันหลากจึงถามว่า นางทรงกัพะลูกไฟว่าอัน นางบอกว่าข้าทรงกัพะกับเจ้าเหนือหัว ลูกแม่เทวี ว่าอัน มหาเทวีจึงแต่งเครื่องอมสรนางหื้อ เป็นเมียเจ้าแสนเมืองมาลูกแห่งตน เจ้าจึงพานางไปแหว่ดูบ้านเมืองแห่งตนดั่งกล่าวแล้วนั้น มาถึง พันนาฝั่งแก้ว จึงประสูติได้ราชบุตรที่นั้น เจ้าเกิดมาในปีกัได้ ๑๕๑ ตัว ส่วนเจ้าราชบุตรตนที่ กือ เจ้าพ่อท้าวยี่กุมกามใหญ่มาได้ ๑๒ ขวบเข้า เจ้าพระยาแสนเมืองมาตนพ้อหื้อไปกินเมืองเชียงราย หันแล

เจ้าราชบุตรสามฝั่งแก้วผู้น้องใหญ่มาได้ ๑๓ ปี กระทำหื้อจำเริญใจ พ้อตนเจ้าพระยา แสนเมืองมาจักสวรรคตสั่งไว้หื้อเจ้าสามฝั่งแก้วเสวยราชสมบัติแทนตน อายุเจ้าแสนเมืองมาได้ ๓๕ ไปสู่ปรโลกแล

เสนาอำมาตย์อภิเสกเจ้าราชบุตรสามฝั่งแกน อายุได้ ๑๓ ปี เป็นพระยาในปลีวงศ์สักราช ได้ ๗๖๓ ตัว เดือน ๘ เพ็ญ เม็งวันศุกร์ (๖) ไทยกตสง่า เจ้าเป็นพระยาแล้วนางผู้แม่ก็ได้เป็นมหาเทวีชื่อว่าติโลกจุกะเทวี ตามคำมหาสวามีเจ้าทำนายชุนัน เจ้าก็หื้อไปสร้างวัดกวมที่ประสูติออกยังพินนาฝั่งแก่น นั้งามนั้ก ใส่ชื่อว่าวัดเป็ง มาต่อเท้าบัดนี้แล

ดั่งเจดีย์อันเจ้าแสนเมืองมาตนพ้อสร้างยังบ่ทันแล้ว ก็อมพอลถึงชายคานั้น มหาเทวีตนแม่ ตั้งเรือนอยู่บ้านสวนแห่จักไปซำก้อเจดีย์หื้อแล้ว จึงบ่องประตุทางท้าวออกไปก้อเจดีย์นั้น ได้ชื่อว่าประตุสวนแห่ (ในพงสาวดารโยนกกว่าประตุสวนแร) เป็นโบราณฉนั้น จักทับเสียบได้เพื่ออันแล เจดีย์หลวงนั้นชื่อว่า กู่หลวง ก่อนนั้นแล

เมื่อเช่นเจ้าพระยาโลกนั้ กู่หลวงพังเสีย เจ้าพระยาโลกจึงหื้อหมั้นคำพรวดเอาหินแลงมาก่อในปีเบิกเส็ด สักราชได้ ๘๐๐ ตัว เดือนเจียง แรม ๑๐ ค่ำ เม็งวันพฤหัสบดี ไทยกำเบ้า ฤกษ์ ๑๒ ตัว ก่อได้ ๓ ปี แล้วชุนัน เป็นที่บริบูรณ์คั้นธรณีกว้าง ๒๗ วา สูง ๔๑ วา จึงขึ้นชื่อว่าเจดีย์หลวงมาต่อเท้าบัดนี้

เมื่อนั้น เจ้าพ้อท้าวย์กุกามกินเชียงราย รำเป็งว่า กูบ่อยบ่ได้เป็นพระยาในเมืองเชียงใหม่ เขาบ่อยว่าจูน้องกู เจ้าสามพระยาฝั่งแก่น เป็นพระยาฉนั้นเนอ ว่าอันแล้ว ก็เอาริพลแต่เชียงรายมาจักชิงน้องกินเมืองเชียงใหม่ เอาบ่ได้จึงเอาหมู่ชุมแห่งตนหนีเมื่อไปฟังพระยาไสล้อยังเมืองสุโขทัย พระยาไสล้อยังแต่ริพลจักมากำชูหื้อพ้อท้าวย์กุกามหื้อกินเมืองเชียงใหม่แล้ว เอาริพลศึกขึ้นมาจากเมืองปุยาว (พระยา) จึงหื้อตั้งหอเรือที่หนองเต่า สูง ๑๒ วา กว้างพอกนอนอยู่ได้ ๗๐๐ คน เมื่อนั้น ชาวเมืองกุยาวจึงไปรีดเอาทองหลังวัดมหาพน มาหล่อลำบูเล่มหนึ่ง ใหญ่ ๘ กำ หนักล้านทอง หื้อตัดเป็นเล่มใหญ่ ใส่ความเดือนกว้าง ๔ วา แล้วหื้อพลควายเผือกตัวหนึ่ง ยิงออกถูกหอเรือหัก ชาวได้ฝูงอยู่เรือตายปุน ๒๐๐ คน พระยาไสล้อยันร้ายจึงหื้อพ้อท้าวย์กุกาม นำหมู่ขึ้นไปทางบ้านแซ่พรานรอด เชียงราย เจ้าพ้อท้าวย์กุกามจึงเสียงริพลพระยาไสล้อยแล้ว เจ้าพ้อท้าวย์กุกามเป็นหัวหน้านำพลศึกพระยาไสล้อยมาจากเมืองฝาง แล้วรอดเชียงใหม่ เม็งวันเสาร์ (๗) ไทยปลีวงศ์เม็ด รอดกาดเชียงเรือก ฝูงคนเข้ากาดคั้นเสียงของเป็นอันมากนั้ก พระยาตั้งทัพอยู่ยังโหยง (?) แล้วใช้หื้อคนเข้ามาถ้อความเมือง (เจรจากความเมือง) ว่า สู้จักหื้อพ้อท้าวย์กุกามผู้พี่กินเมืองเชียงใหม่ก็เป็นดีแล ผิบหื้อสู้จักรบเอาชาและ ว่าอัน ชาวเชียงใหม่ตอบว่า สู้จักหื้อพ้อท้าวย์กุกามกินเมืองเชียงใหม่ บ่มีแล แม่นสู้อจักรบจักผาบดาบศูกั้มาเทอะ ชาวได้ว่ากันผาบกัน ผู้ใดพันถูกคอดือชนะเชียงใหม่แล ว่าผู้ใดพันถูกคอกก็คือว่าชนะแล้วอัน เขาจึงเอาชาวได้ผู้หนึ่งมาว่า รู้เชิงดาบนัก ยังมีชาวเชียงใหม่ผู้หนึ่ง ชื่อหาญยอดใจเพชรรู้เชิงดาบนัก ขาคือ (ถ้อ) เช่นกับดาบ ไปผาบกันยังเชิงขวาง เสียงเขยาและคนละสองใบ ผู้หาญยอดใจเพชรเชียงใหม่ได้พันถูกคั้นชาวได้ เลขคือชาวเชียงใหม่ชนะแล

ถัดนั้น ยังมีชาวเชียงใหม่ผู้หนึ่ง ชื่อว่าเพชรยศ มารวมเอาคนสกรรจ์ อายุ ๑๖ ปี ขึ้นถึง ๓๐ ปี ปนได้ ๒๐๐ คน ขึ้นไปซุยังคอยอุจสุบรรพต (คอยสุเทพ) ผ่อดูชาวได้อันออกหาหน้ำข้างหน้ำ

มาเขาลงผ้าเอาฝูงไปปักไปกอย ได้ฆ่าตายตัวตัดหัวมาถวายเจ้าพระยาสามฝั่งแกนทุกวัน เจ้าพระยาสามฝั่งแกนว่าเขานี้เป็นเด็กชายน้อย ป็อยหาญฉันทันนอ ว่าอัน จึงแต่งหื้อเขาเป็น ๔ หมู่ ออกไปฆ่าเอาศึกได้หัวมาถวายทุกวัน จึงเรียกเขาว่าเด็กชาย มาต่อเท้าบัดนี้

วันหนึ่ง พระยาไสล้อแต่งดาจ่าจกปล้นเอาเมืองเชียงใหม่ ว่าฉันทันนั้น พระยานอนกลางกินฝั้นหันข้างไล่ราชสีห์ เลขบ่ปล้น อยู่ ถ้วน ๗ วัน พระยาไสล้อจึงไปตั้งอยู่ต้นดอยเจ็ดริน ขึ้นไปดำหัวยังดอยผาลาดหลวง เมื่อนั้นชาวตาแสงข้างละวางเข้ามาอยู่เวียงเหนือ เจ้าแสนผานองหื้อเขาออกตั้งค่ายแต่หัวรินขึ้นเมื่อจุดต้นดอยเจ็ดริน หื้อเอาเกวียนเลี้ยงกันขึ้นเมื่อไปประมาณ ๒๐๐ เล่ม เขาเอาตุ้งคำแดงขาวเหลืองปักหมายหัวเกวียนทุกเล่ม พระยาไสล้อแต่งหื้อกุมขาวเชียงใหม่ได้ผู้หนึ่งเอาไปถามว่า ช่อตุ้งอันมากกามันนั้นเป็นช่อลือชา มันบอกว่า ชาวเชียงใหม่อยู่เวียงเหนือเสียเขาออกตั้งค่ายอยู่ บักช่อตุ้งหมายหมู่จกคารบหมู่พลศึกพระยาเจ้าด้ายว่าอัน พระยาไสล้อมีใจกลัวขามมากนัก ว่าพ่อท้าวขี้กุ่มกามัน มันชวนเรามาตายวายันด้าย ว่าอัน เราขึ้นมาฉันทันนี้ เขามาขอพลศึกเข้ามาฆ่าทัพเราว่าตายวายเสียงซาฤฯ จึงรีบลงมาห่างข้าง แล้วหื้อปล่าวีรพลทั้งมวล ยามกลองรุ่งเชียวถกออกหนี เมืองทั้งรับทั้งฟัง ข้ามแม่น้ำปิงตรงสบกลาง เมื่อทางวันออก แต่งหมู่ไว้ฝั้นหลังพลเขาแต่งกันเป็น ๓ หมู่ ชูอยู่ตรงหนองแห่งหนึ่ง

ยามนั้น เจ้าพระยาสามฝั่งแกน จึงแต่งหื้อหมื่นหมากขามหนึ่ง หมื่นสามหมากบูหนึ่ง หมื่นเข็มหนึ่ง หมื่นเขื่อนหนึ่ง เขา ๔ คน ถือพลไปตามพระยาไสล้อ บรู่ว่าเขาแต่งกันเป็นหมู่ที่ฉันทันเลขคะเชิงไล่ชาวใต้ ขอพลรบกันที่ฉันทัน ชาวเชียงใหม่กับชาวใต้ตายมากนัก ฝั้นกันเป็นบังเป็นท่อนอยู่ยังข้างหนองที่ฉันทัน เลยได้ชื่อว่าหนองแสนท่อนมาต่อเท้าบัดนี้

วันนั้น พระยาไสล้อไปนอนหนองไผ่ จุ่มแ่งเจ้า แล้วขึ้นเมืองเหนือข้ามแม่ปิงมาวันตกไปตามทางเป็นเดือน อันหนึ่งพระยาไสล้อว่า กูได้กินน้ำ ๗ ริน ยินรำแก่ใจนัก น้ำที่ใดจกเป็นดั่งน้ำ ๗ รินนั้นจา ว่าอัน ด้วยอนุภาวะแห่งพระยาไสล้อ น้ำจึงแตกออกแต่ดอยนั้นมา หื้อพระยาได้เสวยลำดั่งน้ำ ๗ รินนั้น เลยได้ชื่อว่าดอยน้ำรินมาต่อเท้าบัดนี้

เจ้าท้าวขี้กุ่มกามันก็นำหมู่พลพระยาไสล้อไปด้วยลำดับรอดเชียงราย อยู่เลยรพลเสียง ๗ วัน มีวันหนึ่ง พระยาไสล้อพ่อดุกระบวนเมืองเชียงราย หันดอยข้างกุ่มเป็นรูปหนู ดอยถ้าพระเป็นรูปช้าง จึงจกกับด้วยคนทั้งหลายว่า เมืองอันนี้ ผู้ใดอยู่ บ่สมฤทธิเป็นดั่งมีเข่าของสังและว่าอัน พระยาไสล้อจึงกวาดเอาชาวเชียงราย กับทั้งพ่อท้าวขี้กุ่มกามันเมื่อรอดเมืองสุโขทัย พระยาไสล้อหื้อพ่อท้าวขี้กุ่มกามันกินเมืองอันช่อซาก เลยเมียนช้วยังเมืองใต้เห็นแล

เมื่อนั้นเจ้าสามพระยาฝั่งแกน เอานิมิตรอันพระยาไสล้อเอาพลศึกไปตั้งอยู่ต้นดอยเจ็ดริน แล้วขึ้นไปดำหัวทรงเกษขังผาลาดหลวง มีใจกลัววีรพลชาวเชียงใหม่มากนัก เจ้าสามพระยาฝั่งแกนจึงหื้อสร้างเวียงเจ็ดรินไว้เป็นที่ชัยชนะแก่ข้าศึกศัตรูก็มี หั้นแล ฯ

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ผูก ๔

นโม ๆ เจ้าพระยาสามผญาฝั่งแก่นเสวยเมือง ป็รวังไต้ถึงปีเต่าสง่า ได้ปีหนึ่งพระยาถือ มาตคัก ถัดนั้นพระยาอ้อเจ้าลุ่มฟ้า ห้อฮ้อผู้ใหญ่มาเอาส่วยเข้าเพ้า ๔ พัน การนหากตัดเสี้ยแต่เช่น ปู่เจ้าพระยาก่อนวันนั้นแล ๆ กุบ้อห้อได้แล ๆ ว่าอันแล้ว เสนาฮ้อผู้ใหญ่ก็เมื่อบอกพระยาอ้อเจ้าลุ่มฟ้า เป้าพิมานนั้นและเจ้าลุ่มฟ้าเคียดมากนั้ จึงห้อเจ้าฝ่ายฟ้าเมืองแสถ้อริพลศึกมามากนั้ จักปล้นเอา เมืองเชียงแสน เจ้าพระยาสามผญาฝั่งแก่นจึงแต่งห้อเจ้าแสนคำเรื่อง ขันชอว่า เจ้าแสนไชยปราบสัตรู ถ้อริพลชาวเมืองพิงค์เชียงใหม่ ช่วยรักษาเชียงแสนปุ่นเหมือนเครื่องขามนั้นผู้กินเมืองเชียงแสนจัด เครื่องทั้งลูกพันนา ๑๓๐,๐๐๐ เครื่อง และพลศึกชาวเมืองฝาง, เชียงราย, เชียงของซึ่งปุยาวไปปุ่น ๒๒๐,๐๐๐ เครื่องเข้าจึงพร้อมกันแต่งรักษาเวียงเชียงแสนภายนอกภายในดีทุกด้านแล้วเข้าฝู่เป็นเจ้าพล จึงพร้อมกันไปเส็งความศึกในที่สงัดแล้ว เขาจึงไปแต่งสนามที่จัดรบฮ้อกายเหนือเวียงเชียงแสน ที่หนึ่ง ลวงรี ๒,๐๐๐ วา ลวงกว้าง ๑,๕๐๐ วาในคืนนั้น เขาจึงแต่งห้อไปซุดซุมเล็กแดนตัดบอกไม้ทหมาฝั่ง ตองตั้ง ปักถมดำเล็ดทุกแห่งไกลกันหว่างวา ถัดนั้นห้อซุดถางกว้างอกเล็กวา ขดหว่างซุมนั้นแล้วสาน เรือกปบบนเรือนดินดีทุกอันฉันใด บ้อห้อหันรอยเขาแต่งไว้ กลางทางเมืองเหนือวันตกวันออก กว้าง ร้อยวาแต่งกลศึกฉันทุกประการ แล้วเขาจึงแต่งพลศึก*ชาวฝางเป็นปีกขวา พลศึกชาวเชียงของ แลซึ่ง เป็นปีกซ้าย ชาวเชียงใหม่ ชาวปุยาวเป็นองค์ แล้วจึงแต่งหมุ่ม้าออกจอบ (จอบ—ล่อ) ปุ่น ๕ ตัว ยาม แตรจักใกล้เที่ยงวัน ฮ้อยกพลศึกเข้ามาชาวเราจึงเกาะหม้อตั้งสับด ไชยขอพลศึกกวมปีกกากุมติดไว้ พลศึกฝู่เป็นองค์แสร้งแต่งถอยฮ้อใส่ใจว่าพลศึกเราพ่ายฮ้อขอพลไล่เข้ามาข้างม้า หล่มซุมตกลงชาว เราขอพลศึกกวมปีกกกกุมไคว่ ทุกแห่งพลศึกฝู่ไล่แทงฮ้อตายมากนั้ ชาวเราได้ข้าง, ม้า, ฝู่หล่มซุม มากนั้ อยู่ได้ ๓ วัน ฮ้อก็เอาพลศึกมาจักปล้นเอาเวียงเชียงแสนชาวเราออกกวาดเป็นเสื่อป่าไล่แทง นายข้าง นายม้า, คนตั้นฮ้อถูกบ้อเข้าฮ้อทั้งหลายเหี้ยร้อมนุ่งชายเหล็ก, ข่ายทอง, ข่ายหนัง ทุกคน ชาวเราไปกุมเอาฮ้อได้มาผู้หนึ่งมาถามมันว่าจักฟัน จักแทง จักยิง ฮ้อด้วยหอก ดาบ สี่ขนาด หน้าไม้ ธนุกีบเข้าแล ๆ อันจักแพ้เขาเท่าฮ้อขัวหินขัวทรายแล้ว บ้ากเหล็ก ตักหว่านไป ห้อเขาหล่มข้ายเขานุ่งห้อ ไฟร้อนใหม่ เขาจึงแพ้แล้วอันชาวเราได้รู้กต้ออันนั้นจึงกวาดเอาหินแร่กับทรายมาขัวห้อแดง เบียงไฟ แล้วเอาบ้ากเหล็ก ตักหว่านไปเข้าหล่มข้ายไฟไหมร้อน เนื้อเครื่องฮ้อจึงพ่ายหนีเมือหาเมืองเขวันนั้น แล ๆ ถุนนั้นได้ ๓ ปีถึงปีดับเกล้า ศักราชได้ ๗๖๕ ตัว** พระยาอ้อเจ้าลุ่มฟ้าป้อยแต่งริพลศึกห้อมาตั้งแดน เมืองเชียงแสนใช้ฮ้อมาร้องบอกชาวเราว่า เจ้าลุ่มฟ้าห้อซุดข้อมาบอกตคักในบ้านเมืองเจ้าท้าวลานนาทุก แห่งและว่าอัน ๆ เจ้าพระยาสามผญาฝั่งแก่นรู้ขัวจึงห้อซุมหม่มห้อมโหรานักปราชญ์ทั้งหลายมาพิจารณา

* โยนกว่าเมืองเชียงรายและเมืองฝาง

** โยนกว่า ปีระกาสปีตศก ศักราช ๗๒๗

ดูชาติเมืองเชียงใหม่, เชียงแสน ก็ว่าเคราะห์เมืองมีมากนักรด้วยนัยดังกล่าวแล้วนั้น มหาเถรเจ้า สิริวังโส อภิบาลมอโหราแลนักปราชญ์ทั้งหลายว่า เราพร้อมกันพิจารณาเคราะห์เมืองมีควรจักเสีย เมืองว่าอันแล ๆ คำอันนี้จักเป็นสัจจิ่ง มันเที่ยงแท้ไม่มี แม้นพระยาอินทราทนายพระยาอโศกและ พระยา สังกั ก็ยังบ่แม่นยังรู้กลาดคลาเสียด้วยอุบายด้าย ๆ ผิยังจักฟังคำเราเราควรพร้อมกันอยู่ชา ชาติ เมืองก่อนแล ๆ ถัดนั้นควรบูชาศรีเตชาอายุเมืองแล้ว บูชาอารักษ์ เมืองทุกแห่ง ถัดนั้นหอบูชา ท้าวจตุโลกบาลทั้ง ๔ และอินทราชเป็นถ้วน ๕ แล้ว หอราชนาทเวดาทั้งหลาย หอช่วยรักษาเมือง เราท้าวธรรมาทุกแห่งดีแล ๆ ว่าอันเมื่อนั้น มอโหรานักปราชญ์ทั้งหลายก็พร้อมกันว่าควรทุกประการ นักปราชญ์ทั้งหลายเป็นต้นว่ามหาเถรเจ้า สิริวังโส เจ้าก็แต่งเครื่องบริกรรม บูชาทุกแห่งตามในยดังกล่าวมาแล้วชุน แล้วเจ้าพระยาสามผญา ก็แต่งเครื่องบริกรรม หอเมื่อกับมหาเถรเจ้าหอเมื่อบูชาอารักษ์ เชียงแสน เชียงราย กับหอบูชาอารักษ์ตามหนทาง มหาเถรเจ้าก็บูชาหนทาง แต่เชียงใหม่ต่อเท่าถึง เชียงราย เชียงแสน แต่งบูชาอารักษ์เมืองทุกแห่งเป็นต้นว่า บูชาเจ้าพระยามังรายด้วย อันครบแล้ว บูชาอารักษ์ในหนทางแต่เชียงราย ฮอด เชียงแสน และมหาเถรเจ้าจึงสูตรมนต์ครันสูตร เมตตาอาภา นาผิยสูตรแล้วหยาดน้ำอุทิศบุญหอแก่อารักษ์เทพดาอันรักษาเมืองทุกแห่งแล้ว มหาเถรเจ้าก็แต่งบูชา อารักษ์เมืองเชียงใหม่ทุกแห่งหอแต่งหอบริกรรม ๔ แห่งไว้ท่ามกลางเวียง บูชาท้าวจตุโลกบาลทั้ง ๔ ในหอท่ามกลางอุทิศบูชาพระยาอินตา แล้วหอแต่งบูชาอารักษ์แม่น้ำของทั้งมวลในวันนั้นบ่ทันคำ ขาม กลองแลงบังเกิดเป็นฝนเป็นลมฟ้าเผียะ ๓ ทีในถ้วนที่ ๕ ฟ้าผ่าหอกับเจ้าพลศึก หอฮ้อทั้งหลายตายฟ้า ผ่า ปางนั้นมากนักรฮ้อทั้งหลายรวดว่ามาเมือง ชาวลานานันมีเตชานุภาพ ขัดเส้อมมากนักร เราป้อย มาผิดเจ้าลานนาหอตายวายเสียงแท้แล ๆ แต่ไปเราบ่ควรมาตักศึกในบ้านเมืองท้าวลานนาสักทีสืบชั่ว ลูกชั่วหลานเราภายหลังหน้าเทอญว่าอันแล ๆ

ตำนานฮ้อมาตักศึกมีดังนี้แล ส่วนเจ้าพระยาสามผญา มีลูก ๑๐ คน ต่างแม่เกิดมาด้วยลำดับกันดังจกกล่าวมานี้แล ๆ ผู้หนึ่ง ชื่อท้าวฮ้าย ผู้หนึ่งชื่อท้าวขี้ ผู้หนึ่งชื่อท้าวสาม ผู้หนึ่งชื่อท้าวไส ผู้หนึ่งชื่อท้าวงั่ว ผู้หนึ่งชื่อท้าวลก ผู้หนึ่งชื่อท้าวเจ็ด ผู้หนึ่งชื่อท้าวแปด ผู้หนึ่งชื่อท้าวเก้า ผู้หนึ่งชื่อ ท้าวสิบ ถ้วน ๑๐ คนฉนั้น ในท้าวทั้ง ๑๐ นั้นผู้ฮ้ายเกิดมาได้ ๕ ขวบ เจ้าพ่อตนตั้งไว้ว่าจักหือเป็นพระยา แทนไปตั้งบ้านอยู่ที่ข้างเวียง ๗ ถิ่นได้ ๔ ปีอายุได้ ๕ ปีตาย ท้าวงั่วผู้ถ้วน ๕ พ่อหือไปกินพันนาเชียงเลื้อ เรียกว่าเจ้าเชียงลาน ท้าวลกผู้ถ้วน ๖ หือกินเมืองพร้าวหือที่ชาวพร้าววังหินปูน ๕๐๐ นา ท้าวเจ็ด หือกินเชียงราย ท้าวสิบน้องช้อยหือกินเมืองฝาง เรียกว่าเจ้าท้าวช้อย ส่วนท้าว ๕ ตนคือว่า ท้าวขี้ ท้าวสาม ท้าวไส ท้าวแปด ท้าวเก้า เขาเจ้าหมื่นหากไปตามกรรมแล ๆ จกกล่าวหือท้าวลกก่อนเจ้า เกิดมาในปีกัศเบ้า ศักราชได้ ๗๗๑ ตัวกินเมืองพร้าววังหิน ผิดอาชญา พ่อตนหือเอาไปไว้ยวมได้ ยังมีเสนา เจ้าพระยาสามผญาผู้หนึ่งชื่อว่า นายสามเด็กข้อยหือกินเข้าขันรองตนกูที่มันบ่ชื้อแก่เจ้าตน มันจึงค้าชูเจ้าท้าวลกกินเมืองเชียงใหม่ จึงใช้คนไปเอาท้าวลกขยวมไว้บ่หือไผ่รู้สักคนเอามาชุ่มช่อมไว้

ในเวียง ในขณะนั้นเจ้าพระยาสามผลญาฝังแก่นบ่ออยู่เวียงเชียงใหม่ เท่าอยู่เวียง ๗ ลิน เป็นปรกติบ้านเท่าใด ยังมีในวันหนึ่ง ยามจกใกล้เที่ยงคืน นายสามเด็กข้อย เอาไฟเจาะปราสาทเจ้าพระยาสามผลญา ยังเวียง ๗ ลิน เสียสิ้นเสียงแล้วหนี เข้ามาอยู่เวียงยามจกใกล้รุ่ง พระยาสามผลญาเห็นว่าลูกตนเข้ามาอยู่เวียงเจ้ากัทรังมา เล่นแต่เวียง ๗ ลิน เข้ามาถึงคุ้มจึงรู้ว่าลูกตนมาอยู่ในราชมณเฑียรแล้ว รุ่งเช้าเจ้าพระยาพ่อลูกจึงออกนั่งตั้งตนและอันอยู่ข้างโรงหลวง เบื้องเหนือ เจ้าพระยาสามผลญาตนพ่อ จึงหื้อไปนิมนต์ชาวเจ้า คณะสงฆ์มาพร้อมกัน เจ้าพระยาทั้ง ๒ อยู่บ่ปากสาขนัก ยังมีมหาเถรเจ้าตนหนุ่มหนึ่งว่า มหาราชทั้ง ๒ หาเราทั้งหลายมาจักว่าฤๅ ก็ว่ามาว่าอัน เจ้าพระยาตนพ่อจึงกล่าวว่ เมืองเชียงใหม่ทั้งหมดคนก็หากเป็นราชสมบัติของข้าแล ฯ บัดนี้ผู้ขากก็จักเวนเมืองนหอลูกข้าเจ้าท้าวติลกหื้อเป็นพระยาว่าอัน จึงเอาน้ำต้นคันธทำมาหยาดเวนเมืองนหอแก่ลูกตนแล้วพูดกับด้วยลูกตนว่า ดั่งนี้ ดั่งมันผู้ซ้อสามเด็กข้อยนี้ พ่อขุณณาหื้อมันกินขันเข้รองตนทุกที่มันยังบ่ซ้อแก่พ่อค้าย ส่วนเจ้าลูกรักพ่อบ่ขุณณามันทัน พ่อไหนง่ายแม่นซ้อว่ มันมาก้าซ้อเจ้าหื้อเป็นพระยาแล้ว มันก็ยังจักบังเกิดใจคดเลี้ยวบ่ซ้อแก่เจ้าเราเจ้าอย่าว่าจักเลียงมันไว้เป็นเจ้าเป็นขุนผู้ใหญ่สักเม็ดเทอญ ฯ ส่วนพ่อนี้เบิ่งใจที่ใดก็จักขอไปอยู่ที่นั่นแล ฯ ว่าอันเจ้าท้าวติลกก็จึงเอาพ่อตนไปไว้เมืองสาตหันแล ฯ เจ้าพ่อท้าวติลกอายุได้ ๓๔ ปี เสนาอำมาตย์ทั้งหลายก็อาภิเชกหื้อเสวยสมบัติในเวียงเชียงใหม่ ในปีเต็นเส็ดศักราชได้ ๘๐๔ ตัว เดือน ๘ เบิ่งเมืองวัน ๖ ไตยก็คิดใจ จึงขึ้นซ้อว่ มหาศรีสุธรรมติโลกราชนั้นแล ฯ เป็น ๑๐ ชั่วโมงศัแล ฯ เจ้าพระยาติโลกราชได้เสวยเมืองแล้วจึงเลียงนายสามเด็กข้อยหื้อเป็นเจ้าเป็นขุนหรือกินพันนาคาม จึงเรียกซ้อแสนขานนั้นแล ฯ อยู่ถุนวันเดือนปาย ๑๕ วัน นายสามเด็กข้อยแม่นได้เป็นเจ้าแสนดังอัน ก็ดีมันก็ยังบังเกิดใจบ่ซ้อยังจักซิงเจ้าตนกินเมืองเชียงใหม่เป็นดั่งเจ้าพระยาตนพ่อทำนายไว้ั้นแท้แล ฯ มันจึงขึ้นแคงอยู่ยังโรงคำเจ้าเหนือหัวเจ้าพระยาติโลกราชเจ้า พระยาติโลกราชจึงหื้อหาหมื่นโลกกินทันกร (คือลำปาง) มา ชาวนครถือเครื่องมาปุณ ๘,๐๐๐ คน เจ้าเหนือหัวจึงว่าหื้อหมื่นโลกนครว่า บัดนี้แสนขานขึ้นอยู่ยังโรงคำแข็งแก่เรานา ฉันใดจักหื้อมันออกจากโรงคำ บ่ล้ากว่าอ่าวและ เท่าอย่าฆ่ามันเสียหมื่นโลกนครหมื่นม้าหมื่นสิบ หมื่นตาม เข้าไปอยู่กลางโรงคำ ก่อนแล้วกล่าวแก่แสนขานว่า เรานบ่ใช่เชื่อท้าวพระยา จักเป็นพระยาบ่ได้ แสนขานก็บ่ปาก หมื่นโลกนครไหว้เจ้าเหนือหัวว่าข้าจักฆ่ามันเอาออกจากโรงคำและรวดหนีแล เจ้าเหนือหัวจึงว่า อ่าวเท่าเอามันออกด้วยดี อย่าฆ่ามัน มันยังได้กำซูกุเป็นพระยานา หมื่นโลกจึงเอาชาวนครทั้ง ๘,๐๐๐ คนนั้น ดันยัดอยู่เต็มโรงคำ แล้วกล่าวว่ บ่ใช่ที่เราควรอยู่บ่ควรแล ว่าอัน แล้วก็หื้อมื่อแสนขานออกจากโรงคำ หื้อเอาไปไว้ที่ฟากเหมืองแก้วกล้านั้น เมื่ถุนเจ้าเหนือหัวจึงหื้อไปกินพันนาทวร จึงเรียกว่าหมื่นทวร มันจึงตั้งบ้านอยู่เหมืองแก้วที่หนึ่งซ้อว่บ้านหนองหล่มนั้นแล

ภายหลังเจ้าเหนือหัวจึงรำเบิ่งว่าควรเลียงหื้อมันไปกินเมืองแคว้นไกลเทอะ ว่าอันแล้วก็ตั้งหื้อไปกินเมืองเชียงแสนนั้นแล ถัดนั้นเจ้าพระยาติโลกราชว่าแก่หมื่นโลกนครว่า อ่าวจูงมาอยู่เชียงใหม่กับกูเทอะ แม่นเมืองนครมีเท่าใดกูจักหื้อแก่อ่าวแล หมื่นโลกว่าผิเจ้าเหนือหัวจักหื้อเข้ามาอยู่เชียงใหม่

แต่ ข้าจักษอพร ๔ อันผีเจ้าเหนือหัวหอแก้วข้า ข้าจึงมาอยู่บ้ำเริน (บ้ำเริน—บ้ำเรอ) เจ้าเหนือหัวแล เจ้าพระชาติโลกจึงว่าพรเขื่องใดอวาก็เอาเทอะว่าอัน หมั้นโลกว่าพรส่ประการนั้นจันนี้ อันหนึ่งว่าคนนอกคนเครื่อง คนแควรหากหนี่ฟ่งภายนอกภายใน จักขอพินสู่นั้นเสี่ยหอเป็นถาอันหนึ่ง, สิ่งเมืองพร้อมกันตัดความแล้ว ป้อยมาไหวเจ้าเหนือหัวว่า บ่แล้ว ข้าจักขอพินสู่นั้นเสี่ยหอเป็นถาอันหนึ่ง, ผู้น้อยเกิดมีถ้อยคำเขื่องใด บ่บอกกล่าวแก่ดูข้า ป้อยไปไหวเจ้าเหนือหัวกำเดี้ยว จักขอพินสู่นั้นเสี่ยอันหนึ่ง, คนส่วยคนส่วนเข้าขอหอไว้กับเจ้าแคว้น สิ่งสินอากรอันเป็นส่วยเข้าทำรู้เอากับเจ้าแคว้น ข้าขอพรส่อันนั้นแล ว่าอัน

เจ้าพระชาติโลกว่ากุ๊กหือแก้วอวแล ว่าอัน หมั้นโลกนกรก็มาเป็นหมั้นสามล้านอยู่บ้ำเรินเจ้าพระชาติโลกราชอยู่เขื่องใหม่ หือหมั้นแก้วผู้ลูกกินเมืองนครแทน ชื่อหมั้นกัทยาแต่ท้องกินเมืองกัทยาแล หมั้นโลกสามล้านเกณฑ์คนเอาศึกในพันนาแะได้ ๒,๐๐๐ เครื่อง แะช้างได้ ๒,๐๐๐ เครื่อง เขื่องเลื่อ ๒,๐๐๐ เครื่อง พันนาทวร ๒,๐๐๐ เครื่อง รวมทั้งหมดได้ ๘,๐๐๐ เครื่อง แล้วหมั้นโลกสามล้านไหวเจ้าพระชาติโลกว่า จักไปเอาเจ้าพระยาสามฝั่งแกน ตนเป็นพ่อเจ้าพระชาติโลกอันไปอยู่เมืองสาตปรากฏชื่อว่าสามผญาแม่ในนั้นว่าอัน แล้วยักไปหือหมั้นกัทยาแต่ท้องเป็นหัวพลไป เจ้าท้าวช้อยผู้กินเมืองฝางรู้ข่าวว่าเจ้าท้าวลกเอาเจ้าสามผญาแม่ในตนพ่อไปไว้ในเมืองสาต เจ้าท้าวช้อยว่าเรายังตายท้อบเป็นข้าไผเลยวว่าอัน แล้วยิ่งไปราชนาเอาเจ้าสามผญาแม่ในตนพ่อมาไว้เมืองฝาง แล้วไหวเจ้าสามผญาแม่ในว่าดูข้าจักค้าชูเจ้าเหนือหัวกินเมืองเขื่องใหม่ดั่งเก่าและ เจ้าสามผญาแม่ในว่ากูได้หยาดน้ำ เวนเมืองหอแก้วเจ้าท้าวลกหือกินเมืองเขื่องใหม่แล้วแล กูจักกินเมื่อเป็นพระยาในเมืองเขื่องใหม่พอ ๒ ที่บ่ได้แล ว่าอัน เจ้าท้าวช้อยจึงขับคนแคงอยู่เวียงเมืองฝางนับเสี่ย

หมั้นกัทยาแต่ท้องบ่ได้เจ้าสามผญาแม่ในยังเมืองสาตบ๊อก (กลับ) ลงมาเสี่ย เจ้าพระชาติโลกรู้ข่าวจันนั้น จึงจักด้วยหมั้นโลกสามล้านว่า ท้าวช้อยเอาพ่อกูมาไว้เมืองฝาง บัดนี้เขาชวนกันเจ้าแคงอยู่ยังเวียง เราจักเยี่ยะฤๅดจา หมั้นโลกสามล้านจึงไหวว่า ข้าจักหือลูกข้าหมั้นกัทยาแต่ท้องไปเอาแล้ววว่าอัน จึงแต่งหมั้นกัทยาแต่ท้องคุมคนศึกหมั้นหนึ่ง ยกไปปล้นเอาเวียงเมืองฝางบ่ได้ถอยมา เจ้าพระชาติโลกช้ำแต่งหมั้นโลกสามล้านถ้อพลไปปุนหมั้นส่พันเครื่อง ยามนั้นขุนหมั้นไปทัพด้วยหมั้นโลกสามล้าน ๔ คน หมั้นทวรหนึ่ง, หมั้นเร่องกินทะเลการหนึ่ง, หมั้นคั่นกินพันนาฝั่งแกนหนึ่ง หมั้นลำพุนหนึ่ง รวมเครื่องปางนั้นได้ ๒๔,๐๐๐ เครื่อง ไปถึงที่หนึ่งชอดอยผาตายหมั้นโลกสามล้านยัง (หยุด) กินเข่างาย กล้านี้ พันพวกดาบว่าช้างข้าอิด ข้าอยู่วางช้างด้าย หมั้นโลกสามล้านว่าม่านจ่ากลุบเปล้าดาบ ยังมาทันกูด้าย ว่าอัน แล้วยักเอาพันพวกดาบไปพินเสี่ย เอาม่านจ่ากลุบเป็นพันพวกดาบแทน ไปชอดเมืองฝางยามงาย แล้วหมั้นโลกสามล้านจึงเอาหมู่ไปถึงยามกองแสง (กลองคำ) จึงเข้าปล้นเอาเมืองฝางได้ หมั้นโลกสามล้านเข้าไปในเวียง เจ้าสามผญาว่าหมั้นสามล้านมิ่งอย่าฆ่ากูเนื้อว่าอัน แล้วยักเข้าไปไล่หาท้าวช้อยเจ้าเมืองฝาง บ่ได้ท้าวช้อยหนีไปพินหมั้นเชิงสามไชหาญ เขาตวยฆ่าท้าวช้อยตายยังเมืองเขื่องนั้นแล หมั้นโลกสามล้านหือส่งเจ้าสามผญามาเขื่องใหม่ เจ้าพระชาติโลกจึงหือพ่อตนอยู่หอกำนั้นแล

ภายในโลกสามล้านพรากเมืองมาโปรดเชียงใหม่เพื่อ หม่อมสามไชหาญจึงใช้ห่อถือนั่ง
 สือไปชักพระยาบรมราชา พระยาบรมราชาเอาพลศึกมาตั้งทัพที่เชียงทอง หม่อมโลกสามล้านมาขอ
 เชียงใหม่ ยามแรก เจ้าพระยาตีโลกจึงว่ากูได้เป็นพระยาใหม่ ศักใหญ่ป้อมมาฉันนี้ จักกระทำ
 ฉนั้นได้จ้ะ หม่อมโลกสามล้านไหว้เจ้าว่าเจ้าเหนือหัวอย่าร้อนใจ ไร่ข้าผู้เดียวจักขวงเมืองเชียงใหม่
 เท่าเจ้าเหนือหัวอย่าออกจากเวียงผู้ใดจักรั้งชั้บรูได้ ข้าจักไปอาสา เท่าว่าเจ้าเหนือหัวหม่อ้นไปอาสา
 เท่าเมืองฝางกลับมานั้น เขากันยากนัก ขอเจ้าเหนือหัวเลี้ยงกันเด้อว่าอัน เจ้าพระยาตีโลกราชาจึงทาน
 เงินผ้าผ่อนแก่เขาทั้งหลาย ยามแรกหม่อมสามล้านออกไปนอนดงไว้ เจ้าเหนือหัวหาหม่อมเชียงสาม
 ไชหาญมาขอเชียงใหม่ เจ้าเหนือหัวว่ามึงมาขอดีและ ห้อมันไปหาหม่อมสามล้านเถอะ หม่อมสาม
 ไชหาญมันไปเฝ้าหม่อมสามล้าน หม่อมสามล้านว่ามึงมาขอดีแล้ว บัดนี้พระยาตีเอาริพลมาตกล้อม
 เจ้าเหนือหัวเรานา หม่อมเชียงไชหาญว่าคืนักแล แม้นสิบพระยาตีมาต่อข้าก็จักรบแล หม่อมสามล้าน
 จึงเอาหนังสืออันมันแค้น ห่อไปนั้นออกมาต่อมัน มันว่าหาญจินข้าแท้และ เท่าว่าหนังสือนั้นข้าบรู
 หม่อมสามล้านจึงเอาพวกน้อยมันซอม้งคลออกต่อมัน มันเลี้ยงบ่ได้ มันว่าบรูจักว่าฤ แลหากเป็น
 แต่บาปแต่กรรมข้าแล ว่าอัน หม่อมสามล้านจึงห่อชักเอาหม่อมเชียงสามไชหาญออกไปพันเสีย ตัดหัวใส่
 แพบขวกไหลไปหาพระยาตีขอพระยาบรมนั้นแล เจ้าหม่อมสามล้านไปตั้งทัพอยู่ลำพูน ขุน ต่างเมืองมา
 ทั้ง ๕ คน คือ หม่อมมอกลองกินเมืองพร้าว, หม่อมกอมกินเชียงราย, หม่อมคำฝากกินเชียงแสน,
 หม่อมแก้วลูกหม่อมสามล้านกินนคร, (ลำปาง), หม่อมยลอกกินเมืองฝาง

หม่อมโลกสามล้านห้อยเครื่องชาวเชียงใหม่กับชาวต่างเมืองได้แสนปลายเครื่อง จึงมาไหว้
 เจ้าเหนือหัวว่า ข้าจักขับเกณฑ์ปายพันนากรม พันนาขาน พันนาเกน มาใส่จ้ะและ ผู้ข้าจักเข้าเอาพระยา
 บรมห่อได้แล ว่าอัน เจ้าพระยาตีโลกว่าห่อไปขับเกณฑ์ไปหาหม่อมสามล้านหรือร้องว่า บ่าสามไชหาญ
 ตูหากลอบไปหาบ่ขอต่อหน้าว่าอัน เมื่อนั้นยังมีชาวเชียงของ ๓ คนผู้หนึ่งชื่อหาญอาย ผู้หนึ่งชื่อ
 หาญย ผู้หนึ่งชื่อหาญสาม มาไหว้เจ้าเหนือหัวว่า ตูข้าทั้งสามจักตั้งขันอาสาเข้าเฝ้าทัพพระยาตีห่อฟุ้ง
 (แตก) แล ว่าอัน เจ้าเหนือหัวจึงหอนำขาทั้งสามไปหาหม่อมสามล้านยังลำพูน หม่อมสามล้านว่าพลศึก
 พระยาตีมากหลายนักดีด้าย เท่าสามคนเปล้าด้ายผาดังฤจักฟุ้งจว่าอัน หาญบอนแม้นมีเท่าใดก็ดี
 เอะตูข้าหากจักอาสาห่อฟุ้งเท่าว่า ในกันนี้ กันเสียงกันนั้น ในทัพพระยาตีตั้งอัน เจ้ากูเยี่ยขอพลศึก
 เราผู้เข้าไป หาตูข้าเถอะเน้อ ว่าอัน ถึงยามซุ่มค่ำ (พลบค่ำ) หาญทั้งสามนั้นจึงหาบหญาปลอม
 เข้าไปในทัพ พระยาตีและคนและคนและ ทางส่วนผู้หาญอายมันหาบหญาเข้าไปที่ข้างพระยาตี
 ทว่ามันมันทอดหญาข้างแล้วไปนอนอยู่หนึ่ง ผ่าปกหัวกระด้างเยี่ยะ (แกล้งทำ) เป็นดั่งเป็นเปยธิ
 (พยธิ) นั้น จักถึงยามชาวไตมาจัด หาญอายคนึงในใจว่ากูจักเอาดวงแล้วเถอะว่าอัน เขามาจักจวบกูจา
 จึงย่องขึ้นไปฮ้านข้าง (ร้าน) ได้ดาบพันคอนายข้างตายทั้งผัวทั้งเมียแล้วมันเดินลงทางข้างตัวนั้นไป
 ตัดเชือกอกข้าง ห่อข้างร้องลวดต้นทั้งทัพ หม่อมสามล้านได้ยินเสียงนั้นนัก เอาหุมุพลศึกผู้เข้าไปหา
 ชาวไต ชาวไตพ่ายทั้งกัน ชาวเราจุดไฟไล่ได้ชาวไตตายมากนัก พระยาตีตกหกหน้กันใดคอมรุ่ง จึงตั้ง
 ทัพอยู่ที่นั้น หุมุพลศึกชาวเชียงใหม่และชาวต่างเมืองไล่ถึงดอยปลาก้อ หม่อมมอกลองพะยาวยังกินเข้า

ภายข้างทางที่นั่น หมื่นแก้วนครไปทันถามว่าหมู่ไพร่ มาอยู่ภายหน้าภูนั้น เขาว่าหมู่เจ้าเมืองพะยาวด้าย
 หมื่นแก้วนครว่าศึกมาบ่รบ จักอยู่สั่งนักจักไปรบพระยาไต้ หมื่นมอกลองพะยาวว่าบุรปร่างได้บ้านได้
 เมืองมาถวายแก่เจ้าเหนือหัวบ่รู้จักเมืองแล้ว ลูกอ่อนบ่ด้ายอดหาญ ป็อยว่าแก่กู ว่าอัน จึงเอาฝาปอนมา
 หือข้างเม็งคฺทชกินเสียงสามหม้อดวง แล้วจึงขึ้นขี่ช้าง ขอบุงหูใส่เข้ารบพระยาชะเลียงสุโขทัยว่ากำแพง
 เปก (เปก คือ เพชร) พลหมื่นมอกลองชนยังปลายคอยปลาก่อ ทั้งบน พองาข้างเม็งคฺทชหักกะจังไป
 แพ้ข้างชาวไต้ ข้างชาวไต้ตักคอยตายปูน ๑๐ ปลาย ผู้กินเมืองสองแควหันปัดี้ จึงจึงจากบ่พระยาบอน
 (บวร—บรมราชา) ว่าพระเป็นเจ้าจึ่งรับรองก่อนเทอะ ข้าจักปองภายหลังจาวาอัน พระยาสองแคว
 จึงเอาพลศึกปืน ๖,๐๐๐ เครื่อง เข้ารบหมื่นมอกลองอยู่ ข้างเม็งคฺทชตม้นกับพระยาสองแคว พระยา
 สองแควจึงเอาข้างแวงเอา หมื่นมอกลองว่าจักยับเอาเป็น หมื่นมอกลองว่ากูบ่กินเข้าปลายตองไฟได้แล
 พระยาสองแควจึงหือตัดเอาหัวไปถวายแก่พระยาไต้ เอาพานกำมารับเอาหัวหมื่นมอกลองว่าผู้เป็นฉัน
 นี้ ป็อยหาญคั่นน้อ มั่นมาหือชาวเราตายกับมันนักหนาแล้ว ว่าอัน แล้วก็หือเอาหัวหมื่นมอกลองลงไป
 ไหลน้ำเสียหันแล

หมื่นสามล้านเอริพลคนศึกมาถึงเชียงใหม่แล้วไหว้เจ้าเหนือหัว เจ้าพระยาติโลกว่าดังผู้
 หาญอายนี้ มีคุณมากนักควรเลี้ยงแล เจ้าเหนือหัวจึงเลี้ยงหาญอายนี้หือเป็นหมื่น คารวดเรียกว่าหมื่น
 อ้ายหางข้างวันนั้นแล แลลุนนั้นได้บ่หนึ่ง ถึงกล้าใส่ พระยาแก่นท้าวกินเมืองน่านนั้นได้มาเป็นเมือง
 เจ้าเหนือหัวเทื่อ พระยาท้าวบ่ช้อจักพองเอาเจ้าเหนือหัวเสีย จึงอุบายมาไหว้สาเจ้าเหนือหัวว่าแก้วจักมา
 ตกเมืองน่าน ขอหือพลศึกนั้นมารั้งเมืองน่านแล เจ้าพระยาติโลกราชาบ่รู้ว่าจักกระทำคจิงแต่งพลศึก
 หือ๕ หมื่น หือหมื่นแปงพะยาวถือพลไปกับขุนช้าง บ่เท่าแต่่นั้น ขุนต่างเมืองหือหมื่นเชิงตางาม ๑
 หมื่นยลกลินลอ ๑ หมื่นอ้อย ๑ หมื่นแซ่พาน ๑ หมื่นงาวกาว ๑ หือไปรังเมืองน่าน หือตั้งทัพอยู่
 ฝากแม่น้ำเบืองวันออก จัดเครื่องได้สองหมื่นสามพันเครื่อง อยู่บ่่านเท่าใดพระยาแก่นท้าวจักปอง
 เอาหมื่นแปงพะยาว จึงอุบายข่มพลศึกเจ้าเหนือหัวไปเกี่ยวเข้านา หมื่นแปงพะยาวบ่รู้จักไปแท้เท่ายัง
 หลอ (หลอ—เหลือ) หมื่นเชิง ถึงยามแลงพระยาแก่นท้าวหือหมื่นแปงพะยาวกับขุนช้างทั้งหมู่เมื่อ
 กินแถมยังโรงแล้ว พระยาแก่นท้าวบ่กับหือเอาพลเจ้าเหนือหัว เป็นต้นว่าหมื่นแปงตายทั้งมวล
 เจ้าเหนือหัวเคียดนัก จึงเอาพลศึกไปรบเอาเมืองพะยาแก่นท้าวเมืองน่านในปีกำไ้ เดือนขี ออก ๑๓ กำ
 ไปถึงเมืองแพร่ ผู้กินเมืองแพร่ผู้หนึ่ง ช้อท้าวแม่นคุณ มันจัดพลศึกเข้าเชิงอยู่เวียงเมืองแพร่บ่ออก
 เจ้าเหนือหัวไปฮอดเมืองน่านแล้ว จึงแต่งพลศึกหือมหาเทวีแม่ต่นหือมารบเอาเมืองแพร่ดวงได้ มหา
 เทวีเจ้าจึงแต่งพลศึกหือแวงเวียงเมืองแพร่ฮอดทุกเบืองทุกฝ่าย ท้าวแม่นคุณก็บ่ออกไหว้มหาเทวี
 มหาเทวีเจ้าจึงว่าท้าวแม่น คุณมันบ่อ่อนแก่เราฉันนี้ จักกระทำฉันใดดีจา เจ้าขุนทั้งหลายไหว้มหาเทวีเจ้า
 ว่าควรปล้อขบู่เจ้าเข้าเวียง หือมันกลัว หากจักออกแล ว่าอัน มหาเทวีเจ้าว่าผู้ใดรู้ว่าบู่เจ้าหือว่าเทอะ
 ว่าอัน ยังมีแก้วผู้หนึ่งช้อว่าบ้านสมกาม เป็นพันล่านาไหว้มหาเทวีว่า ข้าก็ขี้รู้แต่งบู่เจ้าแล ว่าอัน
 พันล่านาบ้านสมกามว่าเท่า แต่งเครื่องบูชาหือแก่ข้าเทอะ มหาเทวีเจ้าหือแต่งเครื่องบูชาแก่บ้าน

สมกามพันล้านมา ถวายเผือกตัวหนึ่ง ไข่เผือก ๑๓ ตัว เป็นหมื่นสามพันตัว เสือสาดอาสนา ขันหมาก น้ำดื่ม หม้อใหม่สาดใหม่ เครื่องพร้อมช้อน แล้วพันล้านมาบ้านสมกามก็แต่งบูชาพร้อมเครื่องในวัน ลุนนั้น บ้านสมกามว่าข้าจักยิงต้นตาลต้นที่มีจิมประตูเวียงห้อยอดหักตกเขาหันเข้า จักกลัวจักอ่อน น้อมต่อเราด้วยกำลังบูเจ้าแล้วอัน บ้านสมกามก็ยิงถูกคอตาลหักตกหักแท้วแม่นคุณก็บ่ออัน บ้าน สมกามว่าข้าจักยิงปืนบูเจ้า นหือถูกกลางต้นตาลหือฉีกลงถึงเค้าปลายแล บ้านสมกามแต่งปืนบูเจ้าไป ถูกกลางต้นตาลฉีกไปดังว่าอันแท้ ท้าวแม่นคุณหันมีใจกลัวนักจึงอ่อน แล้วจึงเอาของแถมเข้าสาร กับถวายออกมาถวายกับมหาเทวีเจ้า มหาเทวีเจ้าก็หือท้าวแม่นคุณกินเมืองแพร่ตั้งเค้า หั้นแล

ส่วนเจ้าพระยาดีโลกราช อยู่รบพระยาแก่นท้าวแต่ปีกล่าไ้มาถึงปีเป็กสี่ ได้ ๖ ปี จึงได้ เมืองน่าน ส่วนพระยาแก่นท้าวหนีไปถึงพระยาใต้ เจ้าเหนือหัวจึงหือท้าวผาแสงน้องพระยาแก่นท้าว กินน้ำสัจจาแล้วหือกินเมืองน่านแทนพระยาแก่นท้าว ในปีเป็กสี่ วันนั้นแล แล้วเจ้าเหนือหัวจึงเอา พลศึกคั้นมาถึงเมืองแพร่ ในปีกัด้สี่ เดือน ๘ มหาเทวีเจ้าสุรคตยังเมืองเชียงใหม่ เจ้าเหนือหัว ละหมุ่ศึกไว้ทรงม้าล่องมาถึงเชียงใหม่ กอมลอดพระยาชวา (ล้านช้าง) หั้นเมืองน่านชুবชาบบ่หมั้น บ่เที่ยง จึงเอาพลศึกมาตกเมืองน่าน ตั้งทัพอยู่ที่ทัพสัมป่อย ปุน ๘๐,๐๐๐ เครื่อง เจ้าเหนือหัวจึงหือ หมั้นเงินผู้กินเมืองพร้าว กับชาวต่างเมืองเอาศึกไปตั้งทัพอยู่แห่งหนึ่งจิมใกล้ทัพสัมป่อย แล้วจึงเอา พลศึกชวาต่อสู้อันอยู่หั้นแลจักบ่แพ้ หมั้นเงินกินเมืองพร้าวจึงหือมาไหวเจ้าเหนือหัว เจ้าเหนือหัว จึงหือพลศึกชวาเชียงใหม่บุนแสนปลาย ไปรบชวาที่ทัพสัมป่อยจึงแพ้ชวาทักหน้หั้นแล

ลุนนั้นมาถึงกตสง่าได้บ่หนึ่ง เจ้าเหนือหัวจึงเอาพลศึกไปรบลอบบ้านปุงเมืองของใต้ ถึงปี ล้วงเม็ดได้บ่หนึ่ง พระยาชุกติสเถียงกินเมืองสองแควมาน้อมตัวเป็นข้าเจ้าเหนือหัวอุบัติเหตุมน่มฉนั้น พระยาบรมไตรโลกกับพระยาชุกติสเถียงสองแคว เมื่อยังนับข้าเจ้าเป็นสหายกัน ชุกติสเถียงจากับพระบรม ไตรโลกว่ากันคู่ได้เป็นท้าวพระยาแล้วจักหือข้าเป็นใหญ่ปุนใจจา บรมไตรโลกว่าผิดคู่ได้เป็นพระยา แท้จักหือสหายเป็นอุปราชกินเมืองครั้งหนึ่งจาว่าอัน เมื่อบรมไตรโลกได้เสวยราชสมบัติแท้ เท้าหือชุกติส เถียงกินเมืองสองแควเปล่าตาย บ่หือเป็นอุปราชตั้งคำอันได้จากัน ชุกติสเถียงเคียดแก่พระยาบรม ไตรโลกจึงไซ้คนมาไหวเจ้าเหนือหัวคือ เจ้าพระยาดีโลกราชว่า ข้าจักยินดีด้วยเจ้าเหนือหัวแล ว่าอัน เจ้าเหนือหัวว่าดีนักแลหือมาเทอะ ชุกติสเถียงหือถามว่าเมื่อข้ามาจักหือเป็นฤจา เจ้าเหนือหัวว่ากูจัก เรียกว่าลูกว่าอัน แลคนไซ้ว่าขอเจ้าเหนือหัวค้าเอาเทอะ ว่าอันแล้ว ในปีล้วงเม็ด เดือน ๕ ออก ๑๓ ค่ำ วัน ๓ ไชยดีดี เจ้าเหนือหัวจึงเอาริพลไปค้าเอาชุกติสเถียงสองแคว ไปตั้งทัพอยู่ทุ่งยางเมืองฝาง หือจัด เครื่องดูได้ ๒๕,๐๐๐ ชาวเชียงใหม่ได้ ๔๐,๐๐๐ เครื่องแล้วไปตั้งทัพอยู่ข้างแม่ตั้งในเมืองสองแคว อยู่ชวา ปลายวัน พระยาสองแควชวนเจ้าเหนือหัวไปเอาปากยมได้ อยู่กินเมืองปากยมมีรูปงามนัก เจ้าเหนือหัว จักเอามันมา พระยาสองแควว่าผิเจ้าเหนือหัวจักเอามันอยู่กินปากยมเมื่อเสียเทอะ เจ้าเหนือหัวรำเป็ง ดูแล้วก็หือข้าผู้กินปากยมเสียแล้ว จึงกินมาสองแคว พระยาสองแควจึงแต่งแถมหือเจ้าเหนือหัว เสวยยังเรือ พระยาสองแควจึงเอาหมุ่ชุมช้างม้าข้าคนสิ่งของพร้อมช้อน แล้วออกมากับเจ้าเหนือหัว

ชาวสองแควทั้งหญิงชายจัดกันได้หมื่นปลายคน หมื่นหาญนครแห่เข้ามาถึงที่หนึ่งชอน้ำลิม กรูบาทมหาเถรทั้งหลายมาบอกเหตุการณ์ทั้งหลายถือว่า ที่นี้บ่ควรนอน ชาวชะเลียงเขามีนากัน หลอนเขามากกระทำร้ายบิดาหมื่นยี่ดาตอบว่า เจ้ากูย้าร้อนใจ ตูข้ำหากหลายนักแก บ่เป็นสัง ชาวชะเลียงก็ออกมาฆ่าตัดหัวหมื่นนครเสียวนครไปมากนัก ได้ชาวสองแควคืนมากับปลายคน หมื่นนครหักคืนมา หมื่นเป็งตันเซียงเถาชาวได้ไล่ไปถึง หมื่นเป็งตันเซียงหัดถ้รขวานำหมู่ ชาวใต้หันเข้าใจว่า หมู่เจ้าเหนือหัว ชาวใต้ดูอยู่ ชาวเราจึงมาไหว้เจ้าเหนือหัว เจ้าเหนือหัวจึงหื้อหมื่นมำคำแวงกลับ หมื่นกานดั่งเอามาไปปูนพันตัว กับพวกหน้าไม้ปืนพันหนึ่ง บันไปถึง ชาวใต้หื้อพบตบบอนมำหน้าไม้ปืนยักหื้อยิงนายข้าง นายมำหมื่นมำ หมื่นพระยาก็กระทำตามอาชญาเจ้าเหนือหัวซุอัน ชาวใต้กลับคืนมา ก็นรบกับชาวใต้ตายมากนักลวดหักหน้หันแล

มาถึงวังกองหาญมีคนหมู่ชาวเรามาไหว้วว่า ชาวชะกา (น่าน) จักมาฆ่าเราแล ว่าอัน เจ้าเหนือหัวเถียดนัก จึงหื้อหมื่นยี่ดาไปกับเจ้าขุนทั้งหลายแห่หมู่ชาวสองแควมา เจ้าเหนือหัวแ่วอยู่ กองหาญไปรบชาวชะกาได้ ชาวชะกาออกมานั้นแล มาสอดเซียงใหม่จึงหื้อพระยาขุทิศเถียงสองแคว กินพันนาภูคา แล้วจึงหื้อกินพะยาว พระยาสองแควว่าดั่งพระยาใต้ ผู้น้อยบ่ดาบยังเรียกว่าพระเจ้านา เต้นเมือหน้า ตูข้ำจักพิฑูลเจ้าเหนือหัวว่าพระเจ้าแล ว่าอัน จึงว่าพระเป็นเจ้าแต่นั้นมาแล

ปีกาบเส็ด พระเป็นเจ้าไปเมืองชาว ได้เซียงดิน ของน้อย ของหลวง ถึงแกแล้งแลหื้อ หมื่นเป็งตันเซียง กับชาวเซียงใหม่ และชาวต่างเมืองไปทางเมืองเหลือกออกทางนูนแม่ของไปเป็นเจ้า ไปถึงแล้วกัน หมื่นเป็งตันเซียงไปเมืองนูนแล้วกัน พระยาชาวหื้อหมื่นชาว ถ้อพลขินมาตวยแม่ของ หื้อหมื่นพรานดั่งว่าชาวชาวตามมาหมู่พระเป็นเจ้า ฉนั้น ข้ำขันรบ ชาวผู้ตกแม่ของหื้อตายนับเสียงแล

พระเป็นเจ้าว่าหมื่นพรานจักคันอาสาดีนักแล เอาแต่พรานมั่งอยู่เอะ หมื่นพรานจึงเอา พลศึกข้างมำหมู่มัน ไปซุ่มซ่อนอยู่ยังป่าที่หนึ่ง แล้วจึงอุบายหื้อตมำตัวหนึ่ง หื้อขาหักแล้วจูง ข้ำมหาดทราย หื้อผู้นำมำแบกหอกมาตวยหลัง ชาวหันออกมาไล่เอามาเต็มหาดทราย พรานดั่งจึง ยอพลเอาชาวหักตกแม่ของ ได้ฆ่าชาวตายมากนั ชาวหันร้ายจึงหักหน้กันเมือหันแล ๆ ฉุนนั้น ถึงปีดับไถ่ ได้บ่หนึ่งพระเป็นเจ้าติโลกราชขอพลศึกไปเซียงรุ่งได้เมืองตรูเมืองลอง ยังบ้าน แซบได้ในปีรายใจ พระเป็นเจ้าเข้าไปเซียงรุ่งบ้านแซแล้ว รบเอาเท่าใดเมืองอิง บ้านแซก็ได้ เมื่อนั้น พระยาใต้บรมราชา รู้ข่าวว่าเมืองเซียงใหม่มีราชานุภาพมากนั ส่วนว่าพระยามหาติโลกราช ตนเสวยเมืองก็มีฤทธิอำนาจมากนั มีเสนาสุระโยธาผู้แก้วหาญชิ่งนั ไปรบเอาบ้านเอาเมืองที่ใด ก็ได้ฉนั้น พระยาใต้รับเหตุใดเมืองเซียงใหม่ป้อมมีอำนาจฉนั้นว่าอัน จึงพิจารณาหาเหตุอัน นั้นจึงใช้ อุปนิชิตต์ผู้ ๑ ชื่อ หาญพรหมสะท้านปลอมเข้ามาในเมืองเซียงใหม่ หื้อดูความระหัด ทั้งมวลนั้นแล ๆ ในหว่างนั้นเจ้าพระยาติโลกราชก็ใช้อุปนิชิตต์ผู้หนึ่งชื่อหาญไสสูง ตัดผมนุ่งผ้า เหมือนชาวใต้ ปลอมเข้าไปดูระหัดในเมืองได้หาญไสสูงมันอยู่ดูระหัดในเมืองไต่ก่อนนั้นแล ๆ ส่วน หาญพรหมสะท้าน มันปลอมเข้ามาเมืองเซียงใหม่ รอดขุเบืองมันเท่าหน้ไม้โคจรตั้นใหญ่สูง

มีฉายาร่มกว้างมากนัก มีหน่อसानภายนอก คือเวียงภายนอกที่ตั้งศรีภูมิ บัดนี้คนทั้งหลายย่อมเข้าไปอยู่ร่มไม้ไม่นานควรสนุกแก่ใจนัก มันจึงหมายใจว่าต้นไม้ต้นนี้เป็นศรีเมืองพินธุเชียงใหม่ จึงมีเดชอาณุภาพแล ๆ ว่าอัน ถัดนั้นยังมีในวันหนึ่ง ยามแต่ใกล้ค่ำคนย่งเข้าศาลม้นปลอมเข้าประตูทางเชียงเลือกนายประตูเห็น หากกุมผูกเอาได้แล้ว ไปบอกแก่หมื่นแจ่มว่าบ้าน หื้อเขียนถามคุณมัน มันบอกว่าพระเป็นเจ้าทั่วบรมราชาแสรังใช้ข้ามาดูระหัดในเมืองพินธุเชียงใหม่ชูประการ อันหนึ่งหื้อรู้ว่าพระเป็นเจ้าทั่วหนเหนือยังอยู่เสวยสุขในเมืองฤ ว่าเอริพลไปเอาเมืองที่ใดที่หนึ่ง ก็นรู้จะไปท่อนก็จักยกมาเอาเมืองเชียงใหม่นี้ก็ได้ดังใจนัก จึงแสรังใช้ข้ามาด่าข หมื่นแจ่มว่าบ้าน รู้เหตุ อันนั้น จึงไหว้เจ้าพระยามหาดีโลกราชชูประการ พระชาติโลกราชว่าหมื่นจำบ้านเยยะเอาไว้เห็นแล ๆ วันพุกยามก่อนนายเยยะหื้อบ่าวหมื่นจำบ้าน ๒ คน เอาหาญพรหมสะท้านมาถวายแก่พระชาติโลกราชแสรังกระทำอุบายบ่หื้อหมู่แห่แหนสักคน ส่วนตนเจ้าเท้าออกมาทรงตั้งงอกอยู่คู่อู่โคไว้แกงกินยังข้างโรงห้างเบื่องเหนือ แล้วจึงหื้อจำบ้านเอาหาญพรหมสะท้านมาแล้ว เจ้าพระชาติโลกจึงซ้ำหื้อเขียนถามหาญพรหมสะท้านก็บอกด้วยนัยดังพระชาติใช้ทุกประการแล้วมันก็ขอชีวิต ซึ่งเจ้าพระชาติโลกแล้วมันก็ขอกินน้ำสัจจาขออยู่เป็นข้าพระเป็นเจ้าแล ๆ ว่าอัน เจ้าพระชาติโลกก็หื้อชีวิตแก่มัน แล้วก็ว่ามิ่งนี้เป็นดังสุนัขนั้นแล ๆ เจ้าหื้อขบไหนดก็เท้ารู้ขบหันด้าย กุบจ่ามิ่งและอื่น หนึ่งข้าก็ม่มากนัก กุบเอามิ่งไว้เป็นข้าและกุกักหื้อมิ่งเมื่อเมืองใดดังเก่าแล ๆ ว่าอัน แล้วแสรังจามันว่าฉนั้น ดุยังหื้อเสนาอำมาตย์ทั้งหลายไปศึกเมืองเหนือไปเสียงแล ๆ พ่องไปรอดริมโค้ง (แม่น้ำคง) แล้ว พ่องก็ยังไปได้ด้ายว่าอันแล้วจึงบังคับหื้อขุดหัวมันเสียแล้วหื้อเอาผ้าเสอกกับเอาเงินมาแปงหื้อแก่มัน ร้อยเป็ง แล้วตั้งว่ามิ่งจูงเมื่อบอกแก่พระชาติเจ้าเมืองมิ่งเป็นดังมิ่งหันทุกประการเทอะเนื้อ ว่าอันแล้ว แสรังหื้อหาญพรหมสะท้านออกไปทางประตูหัวเวียงหื้ออยู่ศาลากลางภาค แล้วแสรังหื้อแต่งหมู่ริพลทั้งหลายถือเครื่องศึกลูกหนวันตควันออกมาประสพกันที่หัวเวียง แล้วไปทางเชียงสม เป็นดังไปตามหาเจ้าพลศึกนั้นแสรังตำแดงฉนั้นหื้อมันหัน แล้วจึงหื้อหาญเด็กชายเอามันไปส่งถึงแดนที่เมืองใต้เห็นแล ๆ เจ้าพระชาติโลกราชแสรังกระทำอุบายฉนั้น เพื่อหื้อพระชาติย้อพลศึกมาจากเอาพลศึกแห่งตนไปรบเอริพลแห่งพระชาติไว้ฉนั้น จึงหื้อขุดหัวหาญพรหมสะท้านปล่อยหื้อเมื่อเพื่ออันแล ๆ ก็นส่งหาญพรหมสะท้านเมื่อแล้ว จึงหื้อบ่าวขุนเมืองทั้งหลาย หื้อสดับศึกไว้กันสงครามมียามใดหื้อตันยามนั้นว่าฉนั้น ส่วนหาญพรหมสะท้าน ก็เมื่อไหว้พระยาบรมไตรโลกทุกประการเห็นแล ๆ พระชาติบรมไตรโลกราชใส่ใจว่า เจ้าพระชาติโลกราชหื้อพลศึกเมืองเหนือแท้ใน ปีเมืองเป้าได้กับอินทราชาผู้ลูกจึงเอาพลศึกขึ้นมา ว่าจักมาเอาเมืองเชียงใหม่นี้ ก็มาทางละคร (ลำปาง) ขึ้นมาตั้งทัพอยู่ฟากน้ำแม่ราชธานีกล้าพลเจ้าพระยามหาดีโลกราชเอาพลศึกชาวเชียงใหม่นี้กับชาวต่างเมืองไม่ตั้งทัพยังต้นเขาด้ายยามนั้น เสนาอำมาตย์ทั้งหลายไปทันเจ้าพระชาติโลกราชเป็นต้น แล้วเจ้าพ่อทั่วบุญเรื่องตนอันกินเมืองเชียงรายหนึ่ง เจ้ายอดเมืองตนหลานอันกินเมืองแซ่สัก ๑ หมื่นเป็งต้นเชียงหนึ่ง หมื่นคำฟ้าหาญแต่ท้อง ขุนต่างเมืองทั้งหลายไปพร้อมทุกคนเป็นต้นว่า เจ้าพระยาสองแคว

ก็ไปตั้งทัพอยู่ที่หนึ่งประตูทัพที่พระยาสองแควอยู่นั้นมีหนองสองอันกับไม้ไผ่แวดรอบข้างในขณะนั้น พระยาบรมราชาใช้คนอุปนิภจิตต์มาดูหรือรู้ที่ทัพเจ้าพระยาสองแควแล้ว พระยาบรมราชาว่าอันจักหือ คึกนก็แม่น พระยาสองแควนั้นแล ๆ ผู้ใดจักไปฝ่าทัพมันได้ชื่อว่าอัน เมื่อนั้นอินทราชาผู้ถูกพระยาได้ ๑ ขุนเปก (ขุนเพชร) จัดผู้กินเมืองกล้าแปง (กล้าแพงเพชร) หนึ่ง ขุนราชอาสาผู้กินเมืองสุโขทัยว่า ดูข้าทั้ง ๓ จักอาสาฝ่าทัพพระยาหาม จักรื่องนั้นหือได้และว่าอัน ยามเที่ยงกันเขาเอาริพลศึกไปจักฝ่าทัพ พระยาสองแควหือคนไปก่อนหน้ายังบ่ถึงทัพพระยาสองแควปุน ๘ พันวาหือยโคมไฟไว้อย่างไม้ไว้แล้ว คักไปจักฝ่าทัพพระยาสองแคว พระยาสองแควรู้จึงหือห่างข้างเปกมหาปนาย (เพชรมหาปนาย) ออกอยู่ที่ประตูทัพล้านช้างอินทราชา อินทราชา—ไสข้างเข้าสู่มข้างพระยาสองแควยามเที่ยงกันพระยาสอง แควว่ามิ่งนี้ใครได้มาชนข้างกู อินทราชาว่า กูอินทราชาแล ๆ ว่าอัน พระยาสองแควผู้ตกหนอง ขุนเปกจัดข้าไสข้างเข้ามาจนข้างพระยาสองแควแลมข้างพระยาสองแควแทงข้างขุนเปกจัดถูกที่ออบไฟ ผู้ตกหนองขุนราชอาสา ข้าไสข้างเข้ามาแลมพระยาสองแควไสข้างเปกมหาปนายเข้าสู่มข้างขุนราชอาสา เบ็งถอยหนีข้างเปกมหาปนาย พระยาสองแควดัดเข้าแทงถูกมชนข้าง ขุนราชอาสาผู้ตกหนอง เหล่านั้น พลยามนั้นในกาลยามนั้นเส็งเลือนนั้นนักพระเป็นเจ้าหือหา ๔ พันกุมกามและพุ่มตาแสรังถือ หมู่แห่อยู่แล้วก็หือเคาะฆ้องโย้งขอพลศึกเจ้าแซ่สักข้างมงคล หมันจำช้อยข้างขวัญเพชร พวกเจ็ด ข้างผู้เสนาข้างภูพาน หมันดั่งนครข้างไชยสงคราม รุดใหญ่ไล่หมู่อินทราชาแล้ว หือลุมยักกอง ยิงหน้าไม้ถูกชาวไตตายมากนั้ พระอินทราชาถูกปืนกองที่หน้าผากหันลวดบัวอยู่หมันดั่งไล่ไปตัด หมู่ชาวไตขาดกลางชาวไตกุมปึกกากู่มหมันดั่งหือบินเครื่องแดงออกนอกปุมชาวไตว่าหมู่ไหน หมันดั่ง จูชนออกมายามนั้นไปรุ่งแจ้ง เทื่อมต้นักฟ้าแมบลวดหันใส่หมันเด็กชายก็คักว่าชาวไต เด็กชายลุมยัก หมันดั่งว่าสู้อย่างยักกู กูหมันดั่งดาว่าอันแล้วพระยาสองแควกับหมันดั่งเป็นต้น รุดไล่ชาวไตหัก ไปกะจิงหมู่พระยาบรมราชาทั้งคนพระยาบรมราชาหันร้ายบ่คักจิงหือหุดเสตตสัตว์เส็งยุดถอยเท่าบ่ผ้อ หันโคมไฟพระยา เมื่อนั้นเจ้าพ่อท้าวบุญเรืองกับพระยาแซ่สักเข้าไปไหว้พระเป็นเจ้าดีโลกราชขอเอา ข้างแห (ข้างดู) ในตัวช้อเก๊าเท๊า ๑ ตัว ช้อบ้านชมพู ๑ จักขี้ไล่เอาพระยาบรมไตรโลกดวงได้ว่า ฉนั้น พระยาดีโลกราชว่าเชื่อเจ้าทั้ง ๒ ยังเป็นลูกเป็นหลานกูด้วยเชือบไชชนศึกสักเทื่อชาติ ท้าว นี้เขาบ่ได้ตีหมันดั่งกลองบ่ควรจักตั้งอยู่เชื่อเจ้าป้อยจักไปอย่าเอาหมู่พระยาบรมไตรโลกทั้งกันนี้บ่คักอย่า ไปเขาจักริเอาด้วยอุบายค้าย บัดนี้พลศึกพระยาได้มามากนั้ แก่คักหือค้าย จักเอาเข้าด้วยง่ายบ่ได้แล ๆ หมันดั่งจิงแตงริพลศึกหือคอกหลังปุน ๔ พันคนหือแตงจักเกิดไม่ลากไป หือเท่าฟ้าอันหนึ่ง หือเอาเข็ง ข้างกับจองวองข้างไปช้อมอยู่ ยังกุมแล้ว หมันดั่งหือเคาะฆ้องโย้งตีสะบัดไชยเป่าปุลลาทาปี่ค้อยขอ พลศึกหือฝูงอยู่กุมไม้ สว่ายเข็งข้างต้อมองผู้เข้าไปโห่ร้องม้นนั้ หมันดั่งแสรังร้องว่าเวย... เวย... ชาวไตสู้อยู่เยยะสังบ่หน้หมู่หลวงพระเป็นเจ้ากุมาทันบัดเดยวันสูตายเส็งแล ๆ ว่าอัน กันชาวไตได้ยินเขาก็หักคั้นไปหมู่พระยาหลวงไตลวดเล็กหักหนันบ่เส็ง หมันดั่งไล่ข้ามเขาพลึง ไปถึงเขาพลึงแล้วลงข้างนั่งอยู่หือเขาตัดหัวเอาหัวเอาตีนชาวไตนายข้างนายมา ตายมากนั้ ชาวไต

ลวดดอยหน้ก้นนับเสียงหันแล ฯ ในปีกัดเหม้าเดือน ๔ ศักราช ๘๒๑ พระเป็นเจ้ายกไปสองแคว พระยาไตเข้าไปอยู่เวียงเมืองสองแคว พระเป็นเจ้าไปขังไว้เมื่อนักพระยาจากันว่าพลพระเป็นเจ้าหนเหนือมาขังไว้เมื่อนักเราก็เป็นอันค่าย อันแก่นักเราก็เขี่ยะฤๅดีจาแม่นพระนาไตรว่าพระเป็นเจ้ายาออกเท่าเอาเวียงเป็นเล่าเป็นโรงเทอะ ที่นั้นขุนเปกจิงขันอาสาแก่พระยาไตจันนี้ ข้าขอฝ่าหมุ่ทัพพระเป็นเจ้าหนเหนือในก้นนขอแต่กนออกกับข้าปุ่น ๖ พันเทอะ พระยาไตว่าก็ดีแล ฯ ขุนก็จูงออกฝ่าทัพเทอะ เมื่อนั้นขุนรามเถารู้ข่าวจึงไหว้พระยาไตว่าพระเป็นเจ้าจุกหือขุนเปกจิดออกฝ่าหมุ่พระเป็นเจ้าหนเหนือแท้หรือ พระยาไตว่ามีแท้ขุนรามเท่าว่าขุนเปกจิดนี้มันกล้าแต่กำปากด้ายพระเป็นเจ้าหือมันถือพล ๖ พันออกไปคั้นนี้ มันจักกั้นมาช่วยรักษาเวียงสองแควเจ้าบมีแล ฯ มันจักลวดพาคนร้องหนีไปตกเมืองโยธियाแล ฯ พระยาไตว่าแต่ก่อนขุนก็บ่ห้ามกู ๆ ได้ว่าจิงห้ามจักหืออยู่บได้แล ฯ พระยาไตถูกใจจิงเอาคำหือเป็นรางวัลขุนรามเท่าลูกนนี้แล ฯ

ในก้นนั้น ขามเทียงก้นขุนเปกจิดมันจ้เรื่อร้องก้นพันหลวง พระเป็นเจ้าตีโลกราชแล้วมันหือลูปกลองเป็นดั่งหมุ่หลวง พระยาไตกับอินทราชาล่องหน้ันรุ่งเช้า พระเป็นเจ้าหือหาหมันดั่งมาแล้ว ถามหมันดั่งว่า มึงแต่งขุนผู้ใดไปรักษาทางนี้ปล่อยหือชาวไตล่องหน้ได้เอาเขามาจักกักดาเสีย นับเสียงทุกคน หมันดั่งไหว้สาพระเป็นเจ้าว่าข้าแต่งหมันห้า หมันตาน หมันเสิม หมันพวกทาน หมันเวียงดิน หืออยู่เฝ้าและขามชาวไตล่องหน้ันมีคนนักปานดั่งกำดาชาวไตก็บ่ฟายเรื่อสักเม็ด เข้าล่องพลหมุ่หลวงพระเป็นเจ้า เมื่อนั้นพระยาให้แหกออกหน้เจ้าพระยาตีโลกราชขอพลศึกไล่ชาวเราไล่ฆ่าชาวไตตายมากนักรุ่งเช้าหมันแล้ว จิงให้ร้องด้าย ผิพระเป็นเจ้ากวักดาเขาแหมนควักดาฆ่าเทอะ พระเป็นเจ้าก็รวดบ่ข่างว่าฤๅหันแล ฯ

ขามนั้นเจ้าพ่อท้าวบุญเรื่อ กับเจ้าพระยาแซ่สัก ข้าเจ้าทั้ง ๒ บังเกิดสุระภาวะกล้าหาญจักใครอาสาแก่บูแก่พ่อตนบือบ่หือไป ข้าเจ้าน้อยใจนักรังว่าจักอาสาบือบ่หือไปแหมนเมื่อนอนกับเมียอยู่ดีกว่าว่าจันนี้หันแล ฯ เมื่อนั้นพระยาได้แหกออกหน้เจ้าพระยาตีโลกราช ขอพลศึกไล่ชาวไตฆ่าเราไล่ฆ่าชาวไตตายมากนักรุ่งเช้าหมันดั่งนกร ไหว้เจ้าพระยาตีโลกราชว่า บัดนี้พระยาได้หักหน้ไปตั้งทัพอยู่ริมแม่น้ำราชธานี มีคนตีปุ่น ๔ บันคนลันนั้นเจ็บป่วยมากนักรังว่าข้าหือหมุ่มาทั้งหลายระวังแวดไว้เสียแล้ว ข้าจักขอไปอยู่ตกแม่น้ำราชธานี กุมเอาพระยาไตหือได้ทั้งเป็นแล ฯ ว่าอัน เจ้าพระยาตีโลกราชว่ามันพระยาเราแพ้มันเท่านั้นมันก็อายเราแล้วหมันดั่งมิงอย่าไปเทื่อว่าอันแล้ว เจ้าพระยาตีโลกราชก็นำเอาริพลดอยมาเมืองเชียงใหม่ เลียงคูริพลทั้งหลายหือ รวงวัลแก่ขุนบ้านขุนเมืองทุกคนส่วนเจ้าพระยาสองแควหือเมืองงาวกาวเมืองแพร่ทั้งแคว้นทั้งกาว น่านเป็นของรางวัลแก่เจ้าพระยาสองแคว เหตุพระยาสองแควอาสาให้ชนข้าง ๓ ตัวหันแล ฯ

เมื่อนั้นอินทราชาลูกพระยาไตแยงแวนหันหน้าผากบ้าวบังเกิดความเคียดว่า เมื่อกูยังมีชีวิตตราบใดบได้รบบได้จันพลศึกเมืองเชียงใหม่หือแพ้ บ่ยอมว่าอันแล ฯ ในปีเป็กยี่ (มะโรง) เจ้าพระยาตีโลกราชหือหมันคำฟ้าไสนา ปีกัดเหม้าเจ้าพระยาตีโลกราชขอพลศึกไปเมืองโพง ขณะ

เมื่อเจ้าจ๊กไปนั้นห่อไปตามหมื่นดั่งนครว่าจ๊กไปศึก เมืองลือสั่งว่าชาวใต้มาตักศึกในสี่มาเมืองพระ เป็นเจ้าห่อได้แล ๆ ว่าอัน พระเป็นเจ้าตีโลกราช ก็ยกกริพลไปตักศึกเมืองลือแท้ เข้าปล้นเอา เมืองโพงบได้ ถอยลงมาทันถึงเมืองเทอ พระยาใต้ บรมราชารู้ข่าวว่า เจ้าพระยาตีโลกราชไปตัก ศึกเมืองลือ จึงเอาริพลมาตักศึกเมืองแพร์ ข้ามเขาพลึงมามากนักหมื่นดั่งนคร รู้จึงขอพลศึกไป ต้อนรับฝูงเข้าหมื่นดั่งว่า เราสู้รบไฉนเราก็จักแต่กันเข็ญดีแล้ว เข็ญรบด้วยพระยาจึงแพ้เขาแล ๆ ว่าอัน เมื่อนั้นพระเป็นเจ้าตีโลกราช ถอยพลศึกแต่งเมืองลือลงมาถึงเชิงใหม่รู้ว่าพระยาใต้มาตักศึก ในสี่มาบ้านเมืองแห่งตน หมื่นดั่งนครไปต้อนรับรับผู้เป็นเจ้าก็เข้าเอาพลศึกไปตามหาหมื่นดั่งนคร แล้วก็รบกันกับพระยาใต้ พระบรมราชานั้นและหันพลศึกของพระเป็นเจ้าตีโลกราชแน่นหนานักบ่ อาจจักต้านทานได้จึงถอยหนีลงไปหันแล พระเป็นเจ้าตีโลกราชเอาพลศึกไล่ตามไปบ่ทันพระยาใต้ พระเป็นเจ้าไปถึงเมืองชะเลียงว่าจ๊กเข้าปล้นเอาเมืองชะเลียง พระยาชะเลียงมีใจกลัวริพลพระเป็น เจ้ามากนักรวดออกตีกำแพงเมือง (ความเมือง) ขอบมาเป็นข้าพระเป็นเจ้าหันแล ๆ พระเป็นเจ้าเข้าห่อ ปล้นเอาเมืองสองแควบได้ พระยาชะเลียงไหว้พระเป็นเจ้าว่าชาวเมืองบลาบพล (เมืองฝาง สวางคบุรี) วังเวียงสองแควเส็งแล้ว ดั่งพระเป็นเจ้าไปเอาเมืองบลาบพลก็ได้แล ๆ ว่าอัน พระ เป็นเจ้าห่อหาลูกพระเป็นเจ้าคือพ่อท้าวเซียงรายมาว่า บัดนี้พระยาชะเลียง สุโขทัย ขวนเราไป เอาเมืองบลาบพลนาพ่อท้าวเข็ญปลาขวนเราไปทุกเมืองเทอะ ลูกพระเป็นเจ้าไหว้ว่าข้าคนพลศึก พระเป็นเจ้าเป็นอันบ่าวล้าไชนัก ข้ามมาภายหลังดูเขาหันผ้าปกหัวอยู่ทุกคนบ่ต้วงบ่ตึงดีหลัด้าย พระเป็นเจ้าว่าพ่อท้าวปล่อยตามใจไพร่ฉนั้น เข็ญบ้านบ่เป็นเมืองและว่าอัน จึงห่อพวกดาบไป เอาไฟลนตีคนดูทุกคน ผู้ใดยังต้วงได้ห่อไปตวยเราทุกคน คนทั้งหลายกลัวอาชฌาก็ถูกไปตาม พระเป็นเจ้าชุกคน วันนั้นและไปบ่รอดบลาบพลน้อยมีลูกหญิงลูกชายชาวบลาบพล ๒ คนออกมาดำ หัวหมู่ชาวเรา ไปกุมเอาได้มาถวายแก่พระเป็นเจ้าห่อถามว่าคนในเวียงบลาบพลมากน้อยเท่าใด ข้า ไหว้พระเป็นเจ้าคนอยู่ในเวียงนี้บ่บ่บั้นแล ๆ ว่าอัน พระเป็นเจ้าก็รีบไปแท้วบลาบพลยังก้อง หน้าลำแบ่งออกมามากชาวเราจ๊กเข้าไปจ้องบ่ได้ พระเป็นเจ้าจึงไปตั้งทัพอยู่ภายนอกเวียง ๓ วัน จึงถอยคืนมาเมืองชะเลียงดั่งเก่า พระเป็นเจ้ารวดเอาพลศึกถอยมาเมืองเชิงใหม่ไว้หมื่นดั่งกับล้าม หมื่นเวียงกอยู่รุ่งเมืองวันนั้นแล ๆ

ในปีลวงใส พระยาชะเลียงมีใจบ่ช้อต่อพระเป็นเจ้าแต่งห่อมาขวนหมื่นดั่งไปเล่นไก่ หมื่นดั่งมาไหว้พระเป็นเจ้าว่าพระยาชะเลียงมาขวนข้าไปเล่นไก่ยังเมืองชะเลียง ว่าฉนั้น ยังจักควร ข้าไปตีบ่ซาพระเป็นเจ้ารู้ว่าใจพระยาชะเลียงจักบ่ช้อ จึงห้ามหมื่นดั่งว่า มึงอย่าไปเขาเข็ญแก่มึง เหมือนดั่งพระยาแก่นท้าวเมืองน่านเกาะ หมื่นแปงพะขาวไปฆ่าเสี้ยนนั้นชา ลุนนั้น พระยาชะเลียง ข้าห่อมาขวนทั้ง ๒ เทอเราพระเป็นเจ้าก็บ่ไป มาขวนแถมถ้วน ๓ หมื่นดั่งมาไหว้พระเป็นเจ้ายังเมือง เชิงใหม่ พระเป็นเจ้าว่าเกาะมึงไปฆ่าเสี้ยนด้าย ๆ หมื่นดั่งไหว้พระเป็นเจ้าว่าเขาก็จักเกาะข้าไปเสี้ยน

บได้เข้าจักไปฆ่าเขาแล้วจะตาย ๆ พระเป็นเจ้าว่าหมันดังเต็มใจก็ไปเทอะว่าอัน หมันดังก็ถือพลไปหมัน
 ป้าย เอาคนเข้าเวียงหมันหนึ่ง แล้วจึงแต่งห้อมหมันพวกทาน ๑ หมัน เวียงดิน ๑ หมัน ม้า ๑ หมัน เสิม
 ๑ หมัน ตามหนึ่ง ถอดาบกุมือ แล้วห้อมไปชุ่มช่อนอยู่ยังเวียงชะเลียงชู่แห่ง ห้อมเขาตเหล็กไฟกับมุดทุก
 คน สักกันว่าเสียงนั้นในเรือนพระยาชะเลียง ผู้ใดอยู่ไหนห้อมเขาเห็นชู่แห่งว่าฉันแล้ว หมันดังจึงจัดคน
 ขึ้นเมื่อโรงพระยาชะเลียงปูน ๕,๐๐๐ คน ห้อมเขายืนอยู่บ่ห้อมหนึ่งสักคน บ่าวพระยาชะเลียงอยู่บ่ได้ลงหนี
 นับเสียง ยามนั้นพระยาชะเลียงนั่งอยู่จงยังกลางโรง หมันนครยืนอยู่จากกับพระยาชะเลียงว่าเจ้าพระยา
 หากขึ้นถ้อยขึ้นคำเมืองแก่กว่าจักเมื่อเป็นข้าพระเป็นเจ้าแห่งกู ก็พราหลายทีนั้แล้ว ทีนั้พระเป็นเจ้า
 ห้อมกูมาเอาพระยาเมื่อกับกูตาย ๆ พระยาชะเลียงกลัวหมันดังนั้นก็จึงว่าน้องจักเมื่อเป็นข้าพระเป็นเจ้ากับ
 พี่เราแล ๆ เท่าว่าน้องจักเข้ามือในแต่งดาหอบก่อน หมันดังว่าอย่าเมื่อกูพ้นเสียเขาทำห้อมเมียเจ้าดาหอบ
 ออกมาเทอะหมันดังจึงว่าห้อมหมันมาหมันเสิม ห้อมไปติดประตูเวียงอยู่ชู่แห่งชู่ประตู เมื่อนั้นพระยา
 ชะเลียงจึงห้อมว่าชาวชะเลียงทั้งหญิงทั้งชายทุกคนว่าผู้ใดจักเมื่อเป็นข้าพระเป็นเจ้ากับกูผู้ใดจักอยู่ก็ห้อม
 อยู่เตอะ เมืองชะเลียงทั้งมวลนี้หากเป็นเมืองพระเป็นเจ้าตาย หมันดังก็เอาพระยาชะเลียงมาเชิงใหม่
 หั้นแล ๆ พระเป็นเจ้าก็ห้อมหมันดังกินเมืองชะเลียงบั้น หมันดังได้กินเมืองสองเมืองคือเมืองนครกับ
 เมืองชะเลียงวันนั้นแล ๆ พระยาชะเลียงมาเป็นข้าพระเป็นเจ้า พระเป็นเจ้าว่าบ่ช้อห้อมเอาพระยาชะเลียง
 ออกไวยังเมืองหางเมื่อลุนรวดตายยังเมืองหางวันนั้นแล ๆ เมื่อนั้นพระยาได้บรมราชารำเป็งว่า พระยา
 ติโลกราชเสวยสมบัติในเมืองเชิงใหม่มีเดชานุภาพมากนั้ มีเสนาสุระโยธาทั้งหลายมวลเจ็ยร้อม ผู้
 แก้วผู้หาญมากนั้ เมื่อกูยังมีชีวิตอยู่จักขอพลศึกไปรบพระชาติโลกราชนั้จักได้แล ควรกูห้อม
 ไปถือความเมืองฉนั้ไชยไมตรีห้อมติดต่อดีแล้ว กูจักออกไปบวชกระทำเนกขัมมบารมีไว้เมืองแก่ลูกกู
 อินทราชากรแล ๆ ว่าอันจักห้อมมาถือความเมืองหั้นแล ๆ หมันดังบ่ห้อมเอาความเมืองพระยาได้
 บรมราชานั้ห้อมมาถือความเมืองบ่ได้ จึงใช้ราชทูตห้อมมาไหว้เจ้าพระชาติโลกราชขอเอาเครื่องบริวาร
 กับชาวเจ้าสังฆทั้งหลายห้อมไปบวชตนยังเมืองได้หั้นแล ๆ

เมื่อนั้นเจ้าพระชาติโลกราชก็แต่งเครื่องสมณบริวารกับทั้งชาวเจ้าสังฆทั้งหลายหนอรัญญา
 วาสี ๑๒ คน เป็นต้นว่าพระเถรเทพกุลกับล้ามแขกห้อมไปบวชพระยาได้หั้นแล ๆ กับแล้วพระยาได้ก็
 ห้อมรางวัลแก่ล้ามแขกกับชาวเจ้าทั้งหลายแล้วก็ส่งห้อมมาเมืองเชิงใหม่หั้นแล ๆ บ่บานเท่าใดพระยาบรม
 ราชานบวชนั้นก็แต่งใช้มหาเถรคนหนึ่งชื่อโพธิสมภาระเป็นราชทูตห้อมมาขอเอาเมืองชะเลียงห้อมเป็น
 เข้าปีนติบาตว่าฉันแล้ว ๆ เมื่อนั้นเจ้าพระชาติโลกราชรำเป็งว่า ถ้าอันนี้เป็นค่านักบวชด้วยฝ่าห้อมมา
 แห่งเราห้อมไปแห่งมหาเถรรัตน์ปราสาทแล้วห้อมชุนุมชาวเจ้าอรัญญวาสีทั้งหลายชุกนแล้วจึงห้อมราชนา
 มหาเถรคนหนึ่งชื่อโพธิสมภาระ ไปพูดจากับด้วยชาวเจ้าทั้งหลาย เป็นต้นว่ามหาเถรเจ้าสังฆธรรมรัตน์
 แล้วเจ้าพระชาติโลกราชแล้วก็ห้อมส่งเมืองทั้งหลายเป็นต้นว่า หมันเบ็งต้นเชิง ๑ หมัน หนึ่งแห่ง ๑ และ
 คนทั้งหลายห้อมไปพร้อม สังฆทั้งหลายจึงห้อมมหาเถรเจ้าคนชื่อโพธิสมภาระไปเล่ากิจจกดีความทั้งมวล
 อันพระยาได้บวชแล้วห้อมมาขอเมืองชะเลียงห้อมเป็นค่าเข้าปีนติบาตนั้น มหาเถรเจ้าคนชื่อว่า สังฆธรรม

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ผูก ๕

โตเถโร ปุณฺณติ ฯ ในกาลนั้นส่วนว่าชี่มานตนนั้นก็ถามคฤงักระบวนสถฐานยังเมืองเชียง
ใหม่ มันตั้งอยู่เป็นดั่งฤๅ ราชนักบวชจึงหื้อหาหาญพรหมสะท้านมาบอกกล่าวแก่ชี่มานั้นแล ฯ หาญ
พรหมสะท้านว่ายังมีไม้นิโครตต้นหนึ่งเป็นศรีเมืองตั้งอยู่หนือสถาน แห่งเมืองและว่าอื่น ฯ ชี่มานจึงว่า
ตราบใดไม้ต้นนั้นบิณฑาย เสวยเมืองเชียงใหม่ก็ยังมีเดชะอนุภาวะมากนักแล หาญพรหมสะท้านกล่าว
ว่า ผิอันจักหื้อคำพันหนึ่งเป็นของจ้างแก่เจ้ากู หื้อไปกระทำหื้อไม้ต้นนั้นบิณฑายเสีย ยังจักได้บิณฑา ชี่มาน
ว่า เราอาจจักกระทำหื้อต้นไม้ต้นนั้นบิณฑายได้ชาแล ฯ ว่าอื่น หาญพรหมสะท้านก็จึงไหว้ราชนักบวชก็จึง
เอาคำพันหนึ่งกับเงิน ๓๐๐ กับผ้าจิวรสองคูไปหื้อเป็นค่าจ้างแก่ชี่มาน ฯ ได้ค่าจ้างแล้ว ก็คืนเมื่อเมืองพุก
กามแล้วมาทางเมืองหงสาออกมาเมืองก้าง ขึ้นมาด้วยลำดับต่อเท่า์รอดเมืองเชียงใหม่มาจอดอยู่วัดนั้น
ทารามก่อนนั้นแล ฯ

เมื่อนั้นพันคราวอายเข็ชรย่อมาหื้อทานรักษาศีลฟังธรรมยังวัดนั้นทาราม รู้ว่าชี่มานพุกาม
รู้ศาสตร์ศิลป์ดีนัก มันจึงมาไหว้พระชาติโลกราชทุกประการ พระชาติโลกราชจึงหื้อนักปราชญ์หมอ
โหราทั้งหลายไปตามด้วยหนังสือแล ฯ โจตนา ด้วยศาสตร์ศิลป์แห่งชี่มานตนนั้น ชี่มานก็แก้หนังสือได้
ทุกกัมภีร์แล้วก็สำแดงศาสตร์ศิลป์สืบพระคุณ (สรรพคุณ) อันเป็นสาระคุณหื้อเชื่อทุกประการ นัก
ปราชญ์กับหมอโหราทั้งหลายก็มาไหว้พระชาติโลกราชชูประการ เจ้าพระชาติโลกราชว่าท่านรู้ศาสตร์
ศิลป์สืบพระคุณอันดีแท้ดั่งนั้นดีนักแล้วอื่น จึงหื้อพันคราวอายไปสร้างกุฎิโรงในอารามน้อย ฟากทาง
ไปหามหาโพธิ์เบ่องใต้ หื้อชี่มานอยู่หั้นก่อนแล ฯ

ถัดนั้นบ้านเมืองมีเหตุเยื้องใดก็หื้อไปถามเถรพุกามตนนั้น ท่านก็บอกหื้อกระทำสวดสะดี
(สวดดี) ทุกประการนั้นแล ฯ

แต่นั้นไปหน้าฉันใดจักวุฒิก่บ้านเมืองยิ่งกว่าเก่า ชี่มานตนนั้นก็ทำชื่อนั้นแล ฯ อาราม
น้อยนั้นลวดปรากฏได้ชื่อว่า วัดพุกามมาต่อเท่า์บัดนี้แล ฯ

ชี่มานตนนั้นมาอยู่ในเมืองเชียงใหม่นี้ เคยปรากฏว่าเถระพุกามมั่งลุงหลวงหั้นแล ฯ

เมื่อนั้น เจ้าพระชาติโลกราช จึงใช้หมื่นช้าง หมื่นกุมกาม พันเทพคุณ ล่ามแขก หื้อไป
ถามเถรพุกามมั่งลุงหลวงว่าแต่ศาสตร์ศิลป์สืบพระคุณอันเจ้ากูรู้มาสำแดงในบ้านเมืองเรานี้คฤงักรจำเริญ
ชื่อนั้นเท่าศาสตร์ศิลป์คุณอันจักหื้อจำเริญแก่บ้านเมืองพินักเชียงใหม่ ยังมีมากด้วยประการฉันใด ส่วน
ตนเราอันเสวยเมืองเชียงใหม่ จักมีเดชะอนุภาพทั่วไปในศัักกละหุมภูทวี่ปชฺเมือง อันหนึ่งวิธักรรม
อันกระทำด้วยตนเราหื้อมีอายุหมื่นยืนยาว อยู่สุขสวัสดิ์ด้วยประการฉันใดเยี่ยหื้อมหาเถระพุกามมั่งลุง
หลวงกล่าวแก่เราทุกประการเถิดว่าอื่น หมื่นช้างกุมกามกับพันเทพคุณ ล่ามแขกก็ไปปฏิสนฐาน
ด้วยเถรพุกาม ถามดูศาสตร์ศิลป์สืบพระคุณดั่งว่านั้นทั้งมวลชื่อนั้น ที่นั้นเถระพุกามมั่งลุงหลวงว่า

ศาสตรคุณอันหือวุฒิจำเรญแก่บ้านเมืองและหือพระยาเจ้าตนเสวยเมืองมีเดชานุภาพปราบชมภูทวีป
ทั้งมวลเป็นดังพระยาธรรมอโสกราชมีอายุหมื่นยืนอยู่สวัสดิ์ เราก็ยังได้รู้ได้เรียนมาดีแล เท่าว่ากรรม
อันนั้นเป็นทุกกระกรรมกระทำยากนักฝิว่าสมเด็จมหाराช ว่าแม่นยากเท่าใดก็อาจจักกระทำได้แท้
เราก็จักกล่าวหือเมื่อทุกประการ ฝิว่าบ่อาจกระทำได้เราก็บ่ควรสำแดงได้แล ฯ

หมื่นข้างกุมกามกับพันเทพคุณและล้ามแขก ก็มาไหว้เจ้าพระยาติโลกราชทุกประการ
เจ้าพระยาติโลกราชว่า กรรมอันควรกระทำนั้นแม่นยากเท่าใดก็ดี ภูหากจะรู้ในราชหรัทัยชาแล ฯ
เมื่อนั้น หมื่นข้างกุมกาม กับล้ามแขกก็ไปบอกแก่เถระพุกามมั่งลุงหลว้างว่า พระเป็นเจ้าก็อาจกระทำ
ได้ทุกประการแล เจ้ากุงกล่าววิธีอันกระทำนั้นทุกประการเถอะ ว่าอัน เถระพุกามมั่งลุงหลว้างจึง
กล่าววิธีกรรมว่าดังนี้ ส่วนเมืองพิงก์เชียงใหม่นี้ ศรีอยู่ฮีสาน ควรตั้งนิเวศน์ในสถานทีนั้น เท่าว่าจักได้
ข้าม คือ กับประการเวียงภายในจึงถูกลักษณะอันเป็นสิ่งลักษณะและอันจักหือเสียวที่ภายในภายใน
นอกหือราบเพียงเรียงงาม แม่นไม้ใหญ่ก็ตัดต้นพร้าวต้นตาลก็ตัดหือตัดหือขุดเกล้ารากออกเสีย หือราบ
เพียงดีแล้วจึงตั้งราชมณเฑียรในที่นั้น หือเอาไม้แะไม้คู้มาเป็นเสามงคลเป็นคู้กันนอกกว่านั้นไม้อันจัก
ควรหือแล้วในราชมณเฑียรหอนอนจงเอามากระทำตามใจมหाराชเถิด ทีนั้นควรเป็นคามเขตตั้งคุ่มน้อย
หอนอน และโรงช้าง โรงม้า เราหากจักไปชี้ที่เป็นมงคลชาแล้วอัน ทีนั้นหมื่นข้างกุมกามกับพันเทพ
คุณและล้ามแขก ก็มาไหว้เจ้าพระยาติโลราชตามคำเถระพุกามมั่งลุงหลว้างชุประการ

เจ้าพระยาติโลราชได้ยินข่าวสารอันนั้นมีความยินดีมากนัก จึงหือไปราชนาเถระพุกามมั่ง
ลุงหลว้างมาจอดอยู่วัดพราหมณ์ เพื่อจักหือมาตุริรังสร้างบ้านอันใหม่ขึ้นแล แล้วเจ้าพระยาติโลกราช
จึงหือหาสิ่งเมืองเป็นต้นว่า หมื่นเกิง ดินเชียงหนึ่ง หมื่นคำพร้า หาญแต่ท้องหนึ่ง หมื่นล้ามหนึ่งกับทั้งพ่อ
เวียกทั้งหลายมาพร้อมทุกหมู่ หือไปขุดบ้างประการเวียงอันเจ้าพระยามังรายหือก่อน นั้นเสีย แล้วหือ
ถมเวียงหือราบเพียงดีแล้ว หือไปตัดไม้โคจรต้นเป็นศรีเมืองเชียงใหม่มี่สาขาร่มกว้างงามนัก หือขุดเสีย
ทั้งเกล้าทั้งราก แล้วหือเสียวที่ทั้งมวลหือราบเพียงดีทุกแห่งแล้วเถระพุกามมั่งลุงหลว้างก็ไปชี้ที่หือตั้งคามเขต
และคุ่มน้อยหอนอน โรงช้าง, โรงม้า, หือหือดีทุกแห่ง แล้วจึงปลงสนามว่า ศรีภูมิขึ้นแล ฯ จึงหือ
บ่องประตุเวียงดินชื่อว่า ประตุศรีภูมิแล้วก็หือแปลงขัวศรีภูมิในปีนั้น

เถระพุกามมั่งลุงหลว้างว่าเราสร้างศรีภูมิแล้วบริบูรณ์ชุประการ เดือนใดวันใดดีจักกระทำ
อภิเสกมหाराชหือปราบสักกระชมภูทวีปทั้งมวล อันหนึ่งบ้านศรีภูมิมีเดชะฤทธินัก ตั้งหอนอนทีนั้น
มีเดชะนักเมื่อใดได้ยินข่าวข้าศึกจักมาแต่ทิศไหนใด เท่าหือแต่งดอกไม้คันระของหอมไปตั้งไว้เหนือ
ราชอาสนาในหอนอนแล้ว ตบเสาในทิศหนั้น ข้าศึกหากจักพ่ายหนีด้วยเดชะนุภาพแห่งเสามงคลเดิม
นั้นชาแล้วอัน แต่สร้างบ้านศรีภูมิในปีดับแล้วได้ขুবหนึ่งจึงบริบูรณ์ในปีรายเส็ด ศักราชได้ ๘๒๘
ตัว เดือนวิสาขเพ็ญ เถระพุกามมั่งลุงหลว้างกับสิ่งเมืองขุนบ้านนายเมืองทั้งหลาย พร้อมกันอภิเสกเจ้า
พระยาติโลราชหือมีเดชานุภาพจักหือปราบทวีปเป็นดังพระยาอโสกรธรรมิกราชขึ้นแล แล้วจึงหือเจ้า

พระชาติโลกราชขึ้นทรงสีกาก้า ลูกถือปราบไตรจักรและทรงเครื่องท้าวราชาสุบสอดมงกุฎเพ็ญดวง
ชื่อว่า พรหมเทศทรงเครื่องพะหนิมอาภรณ์งามล้วนล้วนขุประการ ขึ้นสู่ราชมณเฑียรในบ้านศรีภูมิ
เหมือนดังอินทราชิดีราช ขึ้นสู่เวไชยยันต์ปราสาทวันนั้นแล ฯ

ตั้งแต่ชั่มานตนนั้นได้กินจ้างพระยาไต้มาเมืองศรีเมืองแล้ว หอตั้งบ้านศรีภูมิเป็นที่อยู่เสีย
อุจจาระปะสาวะ ก้อมะละมุนทิลเหนือที่ศรีเมือง แรกแต่นั้นมาอันตรายข้อมเกิดแก่บ้านเมืองและ
ขัตติยชาติเสนาอำมาตย์ทั้งหลายเห็นแล ฯ

อยู่ไม่นานเท่าใดเจ้าแม่ท้าวหอม मुखใส่โทษแก่เจ้าพ่อท้าวบุญเรืองว่าบ่ดี เจ้าพระชาติโลกราช
ห่อเอาไว้เสียเมืองน้อยเมื่อลุนแม่ท้าวหอม मुखลักใจเจ้าพระชาติโลกราชห่อได้ฆ่าพ่อท้าวบุญเรือง ภายหลัง
จึงรู้ว่าหาโทษบ่ได้

ถัดนั้นหมื่นมาแก้วหาญด้นัก บ่มีโทษสัง ยังมีผู้หนึ่งชื่อว่า ร้อยงั่ว เขากับหมื่นมาแก้วกันร้อย
งั่วแปลงหนังสือหมื่นมาบ่ช้อ จักเขยวคดแก่เจ้าว่าอัน แล้วร้อยงั่ว จำพวกน้อยไปลักเอาหน้าจิตหมื่น
มาบ่มา จักหนังสือแล้ว ห่อเอาไปทอดไว้จุ่มขุม ในคุ่มกายเหนือประตูเป็น พวกดาบไปเก็บได้อวายแก่
เจ้าพระชาติโลกราชเจ้า พระเป็นเจ้าห่ออ่านดูหนังสือ ว่าหมื่นมาบ่ช้อ จึงห่อเอาหมื่นมาไปฆ่าเสีย ภาย
ลุนรู้ว่าหาโทษบ่ได้ เจ้าพระชาติโลกราชกินแค้นใจมากนัก เลขปลงอาชญาไว้ว่า บ่ห่ออ่านหนังสือหาย
แต่นั้นมาต่อแก้บ่คืนแล ฯ

อยู่ไม่นานเท่าใด พระยาไต้บรมราชา ใ้ราชทูตเอาบรรณาการมาแจก เพื่อจักห่อรู้ข่าวสาสน์
ชั่มานพุกามมังคุดหลวงอันมาเมืองศรีเมืองเชียงใหม่เสียนั้น อันหนึ่งพระยาไต้บรมราชาจ้างผาส์ผู้
หนึ่ง ชื่อว่าทิพล่อง ห่อมาตุล่องเจ้าพระชาติโลกราชเสีย อันหนึ่งผิงยา ยังประตูเวียง ขุแห่งอันหนึ่งเจ้า
พระชาติโลกราชข้อมมีปกติด้วยราชเกียรติยศแก่แขกเมืองอันมาเฝ้ากันและสะกานบูจา (บูชา) ชาวใต้
ว่าเขารู้มายาเกียรติยศตนมากนัก

เจ้าพระชาติโลกราชจึงห่อหอบแค้นหนึ่ง หมอบ้านล่องหนึ่ง หมอจวงนะหนึ่ง หมอบอก
อาการชอน ถึงวันแขกจักเข้าวังจึงอุบายห่อตั้งโง่งปราสาทห้องยังประตูชุประตู แล้วจึงเอาไม้เอนโรง
ผิตายสาวฝ้ายแล้วควาย โต้งขานรางหมู กุ่มดินบันได มาก่ายขวางประตูกายบนแล้วจึงเอาผ้าแดงห่อหุ้ม
เสียห่อดีแล้ว จึงห่อแขกลงช่วงประตูควานจำกายเหนือ เมื่อนั้นผาส์กับชาวใต้ผู้หนึ่งจักรอดประตูโง่ง
ลงช่วงบ่ได้ เจ้าพระชาติโลกราชจึงห่อเอาเขาทั้งสองมาเขยนถามดู ผาส์ผู้นั้นบอกว่าพระยาไต้จ้างห่อ
เข้ามาผิงยาว่าอัน บ่เท่าแต่นั้นพระยาไต้ยังจ้างชั่มานตนหนึ่งชื่อว่า มังคุดหลวงโพ้นพันคำ ห่อมา
กระทำอุบายมังไม้ศรีเมืองเชียงใหม่เสียวว่าฉันนี้ จึงแสรังไซ้แขกมาดูอาการอันนั้น ผิงว่าชั่มานมังไม้
ศรีเมืองเสียบ่ได้ ห่อเอากำกำจ้างพันนั้นคืนว่าฉันนี้

เมื่อนั้นเจ้าพระชาติโลกราช จึงห่อเอาชาวใต้ผู้นั้นไปต่อชั่มานตนนั้น มันก็ขานว่าบ่ได้เชิง
ได้สักคำ ก็ห่อตั้งชั่มานตนนั้นก่อนเห็นแล ฯ วันลุนนั้นก็ห่อแขกไต้มา กันถวาชราชบรรณาการไซ
ราชสาสน์แล้ว ก็ห่อตั้งเข้าแก่แขกทั้งหลาย ขามขุ่มคำ อุปทูตบังเกิดโลกจิต ลักเอาขันคำใส่ถุงแล้ว
แขกทั้งหลายก็กราบไหว้พระชาติโลกราช แล้วหัวถุงออกหนีเมื่อ

เมื่อนั้นยังมีพราหมณ์ละกาผู้หนึ่ง ช่างแกงกินมันมาจัดแจงแก่พ่อครัวหอดังเข้า พราหมณ์ผู้นั้นหันอุปทูตลักเอาขันคำใส่ถุง มันจึงหื้อพวกดาบกับจ่าเส้อออกไปติดตามเอาขันคำกับอุปทูตมาสำแดงแก่เจ้าพระชาติโลกราช เจ้าพระชาติโลกราชจึงหื้อล่ามแขกกับหาลิบจ่าหล้า เอาผู้ลักขันคำไปสำแดงแก่ราชทูต มันก็ขานว่าบังเกิดโลกก็ได้ลักแท้แล้วอัน เจ้าพระชาติโลกราชก็ส่งแขกได้เมื่อตามโบราณนั้นหันแล ๆ ส่วนขี้มันตนนั้นก็ผาสีผู้นั้นก็หื้อตักแล้วหื้อเอาไปทอดคกน้ำเสี่ยยังแกงกอก (โยนกว่า แกงปอก) วันนั้นแล ฯ

ส่วนอุปทูตผู้ลักขันคำนั้น หมั้นดำพร้าอ้าย หื้อเอาไปส่งแพรพันแจ่ม ไปฆ่าเสี่ยหันแล กั้นแขกเมืองไปถึงแดนที่หมั้นดำพร้าอ้ายเจ้าไหว้พระชาติโลกราชหื้ออานัติแก่หาญเด็กชายคุมคนไปสองร้อยคนไปนั่งทางถ้ำที่แขกจ๊กไปถึงที่นั้น หาญเด็กชายออกคุบฆ่าแขกหมื่นนั้นตายนับเสี่ยบ่เหลือสักคนหันแล ฯ

แล้วเจ้าพระชาติโลกราชหื้อขุดประตูทั้งสามก็ได้ไหยาออก ๖ ไห ซ้ำขุดท่ามกล่าวเวียงได้ออกไหหนึ่งเป็น ๗ ไห แล้วก็หื้อเอาไปเผาเสี่ยยังหัวขัวเชียงคำ แล้วหื้อกวาดฝุ่นต๋าน้ำแม่ทะโรเสี่ยหันแลในวันนั้นแล ต๋านานเมืองเชียงใหม่กับเมืองไตเป็นมิตรกันบ่เป็นทุกข์หมั้นแก่นสักกาบแล ฯ

ทันจิกจาด้วยพระชาติโลกราชไปเมืองเงี้ยวฉนั้น ในปีเต่าสง่าศักราชได้ ๘๒๔ ตัว กำรอดผู้กินเมืองตูกตุ เมืองคำเผือกผู้กินเมืองเชียงทอง หื้อมาไหว้เจ้าพระชาติโลกราช ขอหื้อไปเอาเมืองนายพระเป็นเจ้าหื้อท้าวยอดเชียงรายผู้เป็นหลาน ถือว่าลูกท้าวบุญเรือนั้น กับขุนต่างเมืองกับพลศึกไปตูกศึกเมืองนาย ไปถึงที่หนึ่งชื่อว่า ดอยม้าเต่า เจ้าเมืองนายหื้อเงี้ยวไปตั้งทัพอยู่ที่ดอยม้าเต่ากล้านั้น เจ้าพ่อท้าวยอดเชียงรายวกได้เงี้ยวพ่ายหนีไปเมืองนาย พระเป็นเจ้าติโลกราชรีบยกไปทันหลานพระเป็นเจ้าจึงยอศึกเข้าไปเมืองนาย ได้เจ้าเมืองนายซื้อเงินปองฟ้าลกลอบหนีไปล้อยู่เมืองหนองบอนพระเป็นเจ้าไปตั้งทัพอยู่ที่กลางภาคเมืองนายภายหลัง พระเป็นเจ้าก็หื้อหาเจ้าเมืองตูกตุกับเจ้าเมืองเชียงทองเข้ามาเฝ้า กั้นเจ้าเมืองตูกตุกับเจ้าเมืองเชียงทองก็เข้ามาไหว้ พระเจ้ากล่าวคำยินดีมากนัก พระเป็นเจ้าก็หื้อเจ้าฟ้าหัวเมืองทั้งหลายมานั่งพร้อมด้วยลำดับ เป็นต้นว่าเจ้าเมืองตูกตุ เจ้าเมืองเชียงทอง กับขุนเมืองทั้งหลายหื้อหนึ่งลุ่ม หื้อโอราทคำสอนแก่เจ้าเมืองและขุนเมืองเงี้ยวทั้งหลาย แล้วพระเป็นเจ้าก็ชักพลศึกไปเมืองหนองบอน ตามเอาเจ้าเมืองนาย เมื่อนั้นเจ้าเมืองนายกลัวแต่อาณาภทก็ออกมาไหว้พระเป็นเจ้าหันแล ฯ พระเป็นเจ้าก็เอาเจ้าเมืองนายมาหื้อกินเมืองนายเจ้าเมืองตูกตุก็หื้อกินเมืองตูกตุเจ้าเมืองเชียงทองก็หื้อกินเมืองเชียงทองดั่งเก่า พระเป็นเจ้าหื้อไว้ลำแบ่งและเมืองสองเล่มก้อง และเมืองและ ๒๐๐ เล่ม พระเป็นเจ้าคั้นมานอนบ่างข้าง มานอนบ้านโทก มานอนน้ำรำมานอนเชียงทองมานอนด้วยลำดับรอดเชียงใหม่.

พระเป็นเจ้าไปเมืองเงี้ยวบางนั้นได้เงี้ยว ๑๑ เมือง เมืองสุหน่ง, เมืองลาขข้าหน่ง, เมืองจิดหน่ง, เมืองจางหน่ง เมืองกิงหน่ง เมืองลอกจอกหน่ง เมืองจำกาหน่ง เมืองของห้วยหน่ง เมืองหนองบอนหน่ง, เมืองสับบอหน่ง เขากันเป็น ๑๑ เมือง และเจ้าพระชาติโลกราชได้เงี้ยวมาเป็นข้อยปางนั้นตั้งหญิงทั้งชายโพ้น ๑๒,๓๒๘ คน เจ้าพระชาติโลกราชหื้อเอาเงี้ยวทั้งหลายผู้ได้มาเป็นข้อยนั้นแจกไว้ยังบ้านนาโก้น, พ่องอยู่เก้าช่อง พ่องอยู่เมืองพร้าว พ่องหื้อเป็นด่าง สืบต่อมาต่อเท่าบัดนี้ แล ฯ

ในปีถัดปี ศักราช ๘๓๒ ตัว พระเป็นเจ้ากับแม่ท้าวหมุกข์ไปเมืองปูนเมืองนายเล่า เจ้าเมืองนายชื่อว่า เงินปองฟ้า ห่อลูกมันมาไหว้พระเป็นเจ้าและถวายบรรณาการ หมั้นบุญเรื่องผู้กินเมืองเชียงรายได้ไปตายเสียในเมืองเงี้ยวปางนั้นแล ฯ

ถึงปีถุนันปีรุ่งหมาแม่ท้าวหมุกข์ตาย ปีเต่าส่าไก่อยู่ป่าบสง่า ศักราช ๘๓๖ ตัวหมันดังผู้กินเชียงซันตาย เอาหมันแคว้นผู้กินเซ่หม่ม ไปกินเชียงจัน (เมืองลอง) แทนเอาหมันกองผู้กินเชียงเลื้อไปกินนคร (คือลำปาง)

ปีนั้นพระยาหลวงสุโขทัย เอาพลศึกมาปล้นเอาเมืองเชียงจันได้ นำหมันแคว้นผู้กินเมืองเชียงจันตาย ลวดได้เชียงจันกันดั่งเก่า ยามนั้นหมันผู้กินนครไปรังเชียงจันออกหนีได้พ้นไป.

ในปีศักราช ๘๓๗ ตัว ปีดับเม็งรวายสัน เมืองเล่าเป๊กเส็ดในปีนั้น หมันดำพร้ากดสร้างมหาเจดีย์หลวง กลางเวียง

ถึงปีถัดปีศักราชได้ ๘๔๑ ตัว เดือน ๘ พระเป็นเจ้าติโลกราชเสด็จไปยatraไปพระจอมผางได้ ๒๗ วัน กินมาเวียงในปีเดิวนั้นเดือน ๔ ออกเอาพลศึกไปว่าจักไปหลุมเมืองเงี้ยวเสียไปถึงเมืองหางแก้วเมืองขวา (ขวาหรือเซ้าคือหลวงพระบาง) รบแก้ว (ญวน) แก้วข้ามที่เมืองขวาจักมาถึงสี่มาแดนที่เมืองน่าน ท้าวขาก่าน ผู้กินเมืองน่านเอาพลศึกไปปูน ๔๐,๐๐๐ ต้อนรบแก้วชนะ ได้ฆ่าแก้วตายมากนัก ตัดเอาหัวมาถวายเจ้าพระยาติโลกราชแก้วเคียดปล่อย เจ้าพระยาติโลกราชจ่าซึ่งขุนทั้งหลายว่า แก้วหากเข้ามาสี่มาเมืองเราแท้ เราจักกระทำฉันทัดจ่า สิ่งเมืองขุนเมืองทั้งหลายพร้อมกันไหว้ว่าพระเป็นเจ้าฟ้องว่าจักเอาเชือกหนังผูกกับหางช้าง แล้วเอาท่อนค้อนยาววา ผูกกับเชือกหนังแล้วหอบปล่อยช้างแล่นเข้าไป เกลาหมู่แก้วช้างแล่นค้อนอันนั้นหากกวัดแกว่งถูกหัวแก้วตาย หมู่แก้วหากจักพุ่งซาแล้วอัน ฟ้องว่าจักเอาเชือกหนังผูกกับอกช้างแล้วปล่อยช้างสองตัว ห่อเชือกหนังรัดหัวแล้ว ช้างหากจักไปเก้าย้ายแก้วตายว่าอัน ยามนั้นยังมีผู้หนึ่งเป็นพวกหน้าไม้ชื่อว่าหมันตุม รู้แตงหน้าไม้ขายาว ๓ วา ปีนี้ใหญ่กำปลายหมันตุมผู้นั้นไหว้พระเป็นเจ้าหรือช่างผู้นั้นมาแปลงหน้าไม้บ่ทันแล้ว เมื่อนั้นฮ่อขุนหลวงพี่น้อง ไหว้พระเป็นเจ้าว่า แก้วปล่อยฉันทัดกับแก้วทั้งหลายรู้ภาษากันนา เพื่อข้าพี่น้องหากจักไปจำแก้วถอยหนีได้ด้วยอนุภาพพระเป็นเจ้าเป็นฤชาว่าอัน เจ้าพระยาติโลกราชว่ากันอันดีแล้ว จูงหรือพาพี่น้องไปจำแก้วตามภาษาเข้าเทอะ ว่าอัน จึงหรือรางวัลแก้อ้อขุนหลวงโพนพันเงิน แล้วหรือฮ่อพี่น้องข้เรือไปจำแก้วด้วยอุบายว่าฉันทัด .. ท้าวพระยาฝูงอยู่ที่ศวันตกเอริพลมาช่วยท้าวลานนามากนัก จักหรือท้าวขาก่านเป็นหัวหน้า มาเอาหมู่แก้วเราหรือตายนับเสียบหรือ เหลือสักคนว่าอันฉันทัด บัดนี้ยังตั้งแตงมามากคร้ามนัก อันหนึ่งเจ้าพลศึกคือเจ้าบัวสามก็ตายแล้ว เพื่อสุแสร์มาบอกค่าย ภูบ่ถอย บัดนี้ชาแล ว่าอัน ฯ แก้วได้ขินคำอันนั้นกลัวตายมากนัก จึงถอยคันทันแล แล้วพระเป็นเจ้าก็เอารพลกินมาเชียงใหม่กันรอดแล้ว จึงหรือย้ายท้าวขาก่านไปกินเมืองเชียงราย ห่อหมันซาทับไปกินเมืองน่าน แทนวันนั้นแล ฯ

(* สวงน โขติสุขรัตน์ ว่าเชียงจัน คือเชียงซัน จัน-ตะกั่ว หมายถึงว่า เมืองที่มีตะกั่วมาก นักประวัติศาสตร์ต่างท่านเขียนว่า เชียงซัน ซึ่งผิด เชียงจันอยู่ในท้องที่ อ. ลอง จ. แพร่ มีแร่ตะกั่ว และแร่เหล็กมาก)

แล้วเจ้าพระชาติโลกราชรำเป็งว่าควรกู้อเอาแก้วอันได้มาเป็นข้อยนี้ ไปถวายแก่เจ้าลุ่มฟ้า และ ว่าอันจึงหื้อแต่งเอาข้อยไปถวายแก่เจ้าลุ่มฟ้าไหวเจ้าลุ่มฟ้าว่า แก้วเอาพลศึกไปตกเมืองล้านช้าง สองแสนรบชาวชนะแล้ว ข้ามเมืองล้านช้างมาตกสัมาแดนเมืองน่าน ลูกบับนาเจ้าท้าวลานนาจึงหื้อ ท้าวขาก่านผู้กินเมืองน่านมีพล ๔๐,๐๐๐ ออกตั้งเอาพลแก้วตายมากนัก ท้าวขาก่านหื้อตัดเอาหัวมา ถวายแก่ท้าวเจ้าลานนาก็มากนัก ได้มาเป็นข้อยก็มากนัก เจ้าท้าวลานนาจึงหื้อดูขำเอามาถวายแก่เจ้า ลุ่มฟ้าตนเป็นใหญ่ค่ายว่าอัน เจ้าลุ่มฟ้าว่ากูบับฟังแล้วอัน เจ้าฝ่ายฟ้าเมืองแสไหวเจ้าลุ่มฟ้าว่า คำทั้ง มวลแม่นมีก็ดีบับก็ดี ก็เท่าดีถามข้อยฝูงนี้ดูเดอะ เจ้าลุ่มฟ้าก็หื้อถามต่อปากข้อยดูแท้ ข้อยว่าพระยา แก้วดูขำแต่งพลศึกให้ไปหล่มเมืองล้านช้างโพ้นสามล้าน แต่งเจ้าบัวสามถ้อพลศึกไปตกเมืองล้านช้าง ส่วนเจ้าบัวสามกับท้าวขาก่านได้ฆ่าตายพลแก้วสามล้านนั้นท้าวขาก่านได้ฆ่าตายมากนักเท่ายังเหลือเมื่อ บับปลานได้ฆ่าแล้วอัน อันหนึ่งได้ดูขำมาเป็นข้อยก็มากนักก็จึงได้ดูขำมาถวายแก่เจ้าลุ่มฟ้าฉนั้นแล้วอัน เจ้าลุ่มฟ้าจึงตบแขนร้องว่าเว่ยๆ ชาวเราเหย แต่ได้ลุ่มฟ้าเห็นอดิน กูก็ว่าเป็นผู้ชายผู้เดี้ยวมีเดชะ อนุภาพปราบเมืองทั้งมวลค่าย บัดนี้เจ้าท้าวลานนาบ้อยยังเป็นผู้ชายมีเดชะอนุภาพแก้วหาญเป็นถ้วน สองกับกูฉนั้นอันหนึ่งเจ้าท้าวลานนามีบุญญาภิมากนัก แม่นคนมีวิพลคนศึกมากนัก เท่าใดก็ดี แสร้ง อุบายลำแดงว่ามีน้อย บับหื้อปรากฏแจ้ง เพื่อจัดแท้บ้อยได้พลศึกมากมีขำแก้วคนหาญก็มากนัก อันกล่าวน้อยบ้อยมีมากหากเป็นกิจจะผู้มีบุญญากล่าวแท้แล ว่าอันจึงหื้ออาชญาไว้ว่าแต่ันเมื่อหน้า อย่าหื้อใช้เจ้าท้าวลานนาแห่งเพียงเจ้าพลแสนหอน่งเพียงเจ้าพลล้าน เจ้าท้าวลานนาเป็นผู้หนักผู้ใหญ่ อย่าหื้อน่งเพียงคนใช้ท้าวพระยาต่างประเทศว่าอันแล้ว หื้ออาชญาแต่้มลายเจียไว้ยังหื้อเจียคำเหลือองว่า แต่ันไปเมื่อหน้า ภายวันตกนกนอนไว้เจ้าท้าวลานนาเป็นหนักเป็นใหญ่หื้อปล่าวเตินท้าวพระยาฝูงอยู่ วันตกนกนอน หื้อฟังคำเจ้าท้าวลานนาขุบ้าน ชูเมืองเดอะว่าอัน ภายวันออกหมอกดาวไว้กูจักเป็นใหญ่ จักปล่าวเตือนเขา ว่าอันแล้วเจ้าลุ่มฟ้าจึงใช้หื้อผู้ใหญ่ ๒ คนเอาลายจุมลายเจียมาเป็นแขกแก้วรอด เมืองเชียงใหม่มาเบิกบายสั่งเจ้าพระชาติโลกราช หื้อเป็นใหญ่แม้นว่าเสียนหนามศัตรูกายเจ้าลุ่มฟ้า หากบังเกิดมีหื้อเจ้าท้าวลานนาปล่าวเตือนท้าวพระยาทั้งหลายเอาพลศึกไประงับเสียวฉนั้น หื้อผู้ใหญ่ ทั้งสองก็เอาลายจุมลายเจียมาเป็นแขกแก้วรอดเมืองเชียงใหม่

ถึงวันดีเจ้าพระชาติโลกราชก็หื้อแขกห้อมากันหื้อผู้ใหญ่ทั้งสองจักน่งตั้ง เมื่อเจ้าพระชาติโลก ราชเป็นดั่งหื้อผู้ใหญ่ได้ไปแขก แล้วน่งตั้ง เมื่อท้าวพระยาฝูงอันนั้นเจ้าพระชาติโลกราชจึงหื้อล่ำมแขก ไปว่าแก่หื้อผู้ใหญ่ทั้งสองว่ามาแขกปางนี้หนักเป็นใหญ่กว่าทุกปาง เหตุว่าเจ้าลุ่มฟ้าหื้อหื้อผู้ใหญ่ ทั้งสอง เอาลายจุมลายเจียมาเบิกบายศรีกูหื้อเป็นท้าวหนักพระยาใหญ่ภายวันตกนกนอนไว้กูเป็นใหญ่ หื้อกูปล่าวท้าวพระยาทั้งหลายภายวันออกหมอกดาว ไว้เจ้าลุ่มฟ้าปล่าวเตือนเขาเจ้าลุ่มฟ้าหื้อกูเป็นใหญ่ เทียมเจ้าลุ่มฟ้าว่าฉนั้นดีหลด้าย อันหนึ่งกูแต่งคนใช้กูไปเมื่อเจ้าลุ่มฟ้าท่านก็ยังหื้อคนใช้กูน่งเพียงเจ้า พลล้านค่ายดั่งกูไปพร้อมเจ้าลุ่มฟ้ายังเมืองวิเทหะฉนั้น จักหื้อกูน่งเพียงใจจา หื้อหื้อทั้งหลายรำเป็งคูก่อน

จักหื้อเชอทั้งสองนั่งเพียงกูแท้ กูบ้อยจักปล่าวเตอนท้าวพระยาทั้งหลาย อันอยู่ดวยวันตกนกนอนได้ตั้ง
 ๗ ข้อทั้งสองหากเอาอาชญาเจ้าลุ่มฟ้ามาเบิกบายศรีกูหื้อเป็นท้าวหนักพระยาใหญ่ แล้วข้อทั้งสองบ้อย
 จักรีดมายังอาชญาเจ้าลุ่มฟ้าเสียฤว่าอัน

ฮ้อผู้ใหญ่ได้ยินคำเจ้าพระยาติโลกราชกล่าวคำอันหนักอันใหญ่ยินจักนั่งเพียงเจ้าพระยาติโล
 ราชปได้ เท้าหงายหน้าเมือบนแล้วกล่าวตามภาษาส่อสี่ลำ จึงปล่าวคำอันฮ้อผู้ใหญ่กล่าวนั้นว่าเจ้า
 พระยาลานนาารู้หลวกหนัก เท้าเว้นไว้แต่เจ้าลุ่มฟ้าตนเดียวท้าวพระยาต่างประเทศบ้ออาจจักแตกเทียม
 ไปได้สักตนแล้วอัน ฮ้อผู้ใหญ่ทั้งสองจึงลงคำว่า เจ้าท้าวลานนาจักแต่งที่นั่งเผื่อข้าเพียงใดก็ตามเทอะว่า
 อัน เจ้าพระยาติโลราชหื้อเอาสะลี (ฟูก) กมสูงกับปลาย ๔ นิ้ว มาหื้อผู้ใหญ่ทั้งสองนั่งยังช่วงกัน
 พระยาติโลราชเห็นแล อยู่เดือนปลาย ๑๕ วัน ฮ้อผู้ใหญ่ทั้งสองก็อำลาเจ้าพระยาติโลราชเมือเห็นแล

อยู่บ่นานเท่าใดเจ้าลุ่มฟ้าก็หื้อถึงท้าวขาก่านฤว่า แก้วหาญรักใคร่หันรูปกายท้าวขาก่านว่า
 ฉนั้น จึงหื้อฮ้อผู้ฉลาดมาแถมเอารูปท้าวขาก่านมาด้วยอิริยาบถทั้ง ๔ เมือไว้ยังหื้อเจ็ยคำเหลืองสับมา
 ต่อเท้าบดินแล ฯ

ถัดนั้นอยู่บ่นานเท่าใดเจ้าลุ่มฟ้าใช้ฮ้อผู้ใหญ่สองคนมาถามเอาเส้นกึ่งข้อ กั้นเจ้าพระยา
 ติโลราชบ้อกล่าววว่า แต่ก่อนเจ้าลุ่มฟ้าหากหื้ออาชญาตแต่งลายจุมลายเจ็ยมาไว้แก่ท้าวทิววันตกน
 กนอนไว้หื้อกูปล่าวเตอน แม้นข้าศึกศัตรูกับเจ้าลุ่มฟ้าหากมี หื้อกูเอาข้าแก้วคนหาญแห่งกูไปรังับเสีย
 ว่าฉนั้นเส้นกึ่งข้อกั้นเจ้าลุ่มฟ้ามีเท่าใดก็กูรู้จักเอาเล็ยนาข่างนายม้าข้าแก้วคนหาญแห่งกู ชุมไป
 อาษาแก่เจ้าลุ่มฟ้าแล ฉนั้นเอาเส้นกึ่งข้อกั้นแท้ก็จักหื้อแล ฯ เท้าว่าเสียนหนามศัตรูเจ้าลุ่มฟ้าหากมี
 กูกับหื้อไปรังับแล้ว ข้อทั้งสองเย็ยเมือบอกแก่เจ้าลุ่มฟ้าคูก่อนเทอะ ว่าอันฮ้อผู้ใหญ่ทั้งสองก็เมือ
 ใหวเจ้าลุ่มฟ้าบอกอาการทั้งมวลตามดั่งเจ้าพระยาติโลราชหากสั่งทุกประการเจ้าลุ่มฟ้าจึงว่า ในได้ฟ้า
 หนือดินหากผู้เป็นแก้วหาญศึกเสมอดั่งเจ้าท้าวลานนามีสักคนแล ผู้ใดอย่าดูหมิ่นดูแควนว่าท้าว
 ลานนามบ้านน้อยเมืองน้อย อย่าใส่ใจว่าอัน เมืองลานนามีเท่าใดก็กูไว้แก่ท้าวลานนา หื้อเล็ยข้าแก้ว
 ข้าหาญไว้อาษา แก่เราเทอะว่าอัน เจ้าพระยาติโลราชรำเป็งว่าเจ้าลุ่มฟ้าบ้อเอาเส้นกึ่งข้อกั้นแห่งกูฉนั้น
 ควรแต่งบรรณาการไปถวายแก่เจ้าลุ่มฟ้าแล้วอัน จึงหื้อแต่งราชบรรณาการ ๔ อย่าง ก็อ่างาข่าง
 เกล้าลำ (๕ ลำ) ผ้าหม่าน ๕ ผืน ผ้าไทย ๕ ผืน นอ ๕ ยอด หั้นแล ฯ

ในปีกุดใจ ศักราช ๘๔๒ ตัว เมืองเชียงใหม่วุฒิจำเรญด้วยเจ้าของสมบัติชินบานสุขเกษม
 หนัก เจ้าพระยาติโลราชหื้อหมั้นคำพร้าครังจัดเอาเช่าเมืองบึง และเช่าต่างเมืองได้คำ คำเงิน
 คำเบ็ย ส่วยไรมาเข้าราชโกฏีมากหนัก ถึงปีรุ่งเบ็ยศักราช ๘๔๓ ตัว ฉลองมหาเจดีย์หลวง

ปีเต้ายหมั้นคำพร้าควายเอาไปไว้เสียขวมได้ (อ. แม่สะเรียง จ. แม่ฮ่องสอน) ปีกำหมา
 เดือน ๗ แรม ๒ ค่ำ หมั้นจำไตควายในปีเด็ยนั้น เดือนเจ็ยหมั้นดินเชียงขุนหลวงอ้ายปีกำบสี่ อยู่
 สบายปีดับใส่เจ้าพระยาติโลราชหื้อสั่งเมือง หมั้นหลวงเชียงหน่ง หมั้นคำพร้าอ้ายหน่ง หมั้นจำคำ
 น้อยหน่ง ใส่เครื่องมหาเจดีย์หลวงด้านหนือ

ในปีเดิวนั้น ข้าลัวะเอาพลศึกมารบเอาเมืองของพระเป็นเจ้าห่อหม่นจำค่าน้อยไปไล่ข้า
ลัวะหนีไปอยู่เชียงรุ่ง หม่นจำค่าน้อยไปปล้นเอาเมืองเชียงรุ่งได้ พระเป็นเจ้าห่อหม่นดำพร้าอ้ายไปช่วย
ข้าลัวะปล่อยข้างน้ำมนออกมาเกล้าหมู่ หม่นดำพร้าอ้ายห่อรุ่มก้อง ยิงข้างตัวนั้นตาย หม่นดำพร้าอ้าย
เข้าปล้นเอาเมืองเชียงรุ่งได้แล้วคืนลงมา

ในปีเดียวดับไสนั้น พระยายศราชได้มาสืบไมตรีราชทูตอุปทูตมาแขกเจ้าพระยาติโลกราช
บ่หือ ก็น้อยอยู่ ๑๓ วันแขกลาเมื่อ หม่นดำพร้าอ้ายอ้ายดีหือลูกบ่าวแห่งตนไปนั่งถ้ำที่ท่าเรือรุมฆ่าแขก
ตายเสียสิ้นแล ฯ พระเป็นเจ้าข้าหือบั้นปวงคูหลานหม่นดำพร้าอ้ายไปเลียบด่านเดินเขาไปขึ้นเอา
ลานชาวดัมาเลียบด่านพบชาวเราอันขึ้นลานลวครบกันทันนั้น พระเป็นเจ้าข้าหือหม่นอ้ายนครลงไปช่วย
พันพวงตุมารบชาวได้ขังเมืองเดิน ชาวได้จึงหักหนีไปสิ้นแล ฯ

ปีรวายสง่า ศักราช ๘๔๘ ตัว ชายใต้เอาพลศึกมาเมืองกับมาเมืองหิน ลูกพันนาเมืองน่าน
ชาวใต้ได้ฆ่าหม่นกับหม่นหินตาย พระเป็นเจ้าติโลกราชเสด็จยาตราไปถึงแม่ทา ขุนเมืองน่านหือหม่น
หนั่งส้อมมาไหว้พระเป็นเจ้าว่าศึกถอยแล้ว พระเป็นเจ้าเลยคืนมาเมืองเชียงใหม่ในปีรวายสง่านี้

เมื่อพระเป็นเจ้ามารอดแล้ว จึงหือขุนไปเรียงกร ๘ คน คือหม่นดำพร้าอ้ายหนั่ง หม่น
จาค่าน้อยหนั่ง หม่นเจ็ดข้างผู้กินเมืองเชียงแสนหนั่ง หม่นมะละผู้กินเมืองเชียงรายหนั่ง หม่นมหินท
ผู้กินเมืองฝางหนั่ง หม่นพร้าวหนั่ง เขาพร้อมกันตั้งอยู่สบต้อย ดังหม่นเชียงรายหนั่ง หม่นพร้าวหนั่ง
หม่นเชียงเรือหนั่ง หม่นจำค่าน้อยหนั่ง เขาพร้อมกันบ่ชื้อ เขาจำกันว่า จักค้าหม่นเวียงดินเป็นพระยา
เขาอุบายดูใจหม่นดำพร้าอ้ายบ่พร้อม มันจักปองฆ่าหม่นดำพร้าอ้ายเสีย หม่นบองลูกเขย หม่นพร้าว
รู้คำแจ้งจึงหือกับประตู่เวียง เอาข้างคำประตู่เวียงไว้ทุกประตู่ หม่นจำค่าน้อยรู้จึงหนีไปถึงมหาเถรเจ้า
ตนป่าแดง พระเป็นเจ้าเลยหือเอาเขาไปพร้อมกันยังป่าแดง หือนักปราชญ์ไป ๓ คน โพน ล่ามแขก
กัสปะหนั่ง บั้นเชิงอุปถัมภ์หนั่ง หม่นสมังตละหนั่ง พันว่าแก้วหนั่ง บันจัตนน้อยหนั่ง ไปได้คำเขาดู
พิจารณารู้แจ้งว่าโทษมีแทก้า พระเป็นเจ้าหือพันล่ามแขกเอาหม่นมะละเชียงรายไปฆ่าเสีย หือพันล่าม
แขกกินเชียงรายแทน หือล่ามบุญเอาหม่นพร้าวไปฆ่าเสีย หือล่ามบุญกินเมืองพร้าวแทน หือล่าม
ค่าน้อยเอาหม่นเชียงเรือไปฆ่าเสีย หือล่ามค่าน้อยกินเชียงเรือแทนหม่นจำค่าน้อยโทษแควนเบาไปฟัง
มหาญาณเถระเจ้าป่าแดงเถระเจ้าขอลวดบ่ฆ่าเสียแล ฯ

ถึงปีเมืองเม็ด ศักราช ๘๔๘ ตัว เดือน ๘ ออก ๓ ค่ำ วันอาทิตย์ยามละแหลรุ่งเจ้าพระยา
ติโลกราชสวรรคต และเจ้าพระยาติโลกราชกินเมืองได้ ๔๔ ปี อายุได้ ๗๘ ปี และนับแต่เจ้าพระยา
มังรายมาถึงเจ้าพระยาติโลกราชได้ ๑๐ ชั่วราชวงศ์

เจ้าพระยาติโลกราชมีลูกชายคนหนึ่งชื่อพ่อท้าวศรีบุญเรือง พระยาตนพ่อหือกินเมือง
เชียงราย กระทำผิดอาญาพ่อตนเอาไปไว้เมืองน้อย เจ้าพ่อท้าวบุญเรืองมีลูกชายหนึ่งชื่อว่า พ่อท้าว
ยอดเชียงรายราชบุตรตนนี้เกิดปีรวายใจ ศักราช ๘๑๘ ตัว อายุได้ ๓๒ ปี ได้เป็นพระยาแทนเจ้าพระยา
ติโลกราชป่ตน ในปีเมืองเส็ด ศักราช ๘๔๘ ตัว เดือน ๘ เพ็ญเม็งวันจันทร์ไทยรวายสง่าเจ้าพระยายอด ฯ

ตั้งแสนจู้หอเป็นเจ้าแสน หอกกลางเชียงเป็นหมื่นสามล้าน เสนาหมื่นจำ หอเป็นหมื่นอาจกินนคร
เจ้าพระยาขอด ๆ มีนางราชเทวีผู้หนึ่ง ชื่อว่านางโป่งน้อยมีรูปงามนัก เจ้าพระยาขอดมีลูกกับนางโป่ง
น้อยเจ้าราชบุตรเกิดปีเต้ายี่ ศักราช ๘๔๔ ตัว ชื่อว่าเจ้ารัตนราชบุตร อายุได้ ๑๔ ปี เป็นพระยาในปีดับ
เหมา ศักราช ๘๕๗ ตัว เดือน ๗ เพ็ญ เม็งวันอาทิตย์ไทยเป็ยกี่ปรากฏชื่อว่าภูตราชิดีราช พระยาแก้วแก้ว
แล ๆ ท้าวขอดเชียงรายตนพ่อเสวยเมือง ๕ ปี เอาไปไว้เสยชะวาด (เมืองจวาด) เมืองน้อย เจ้าพระยา
แก้วภูตราชิดีราชเจ้าได้เป็นพระยาแล้ว เจ้าก็กระทำบุญเป็นต้นว่า หอสร้างบุปพารามแล้วไปอาราธนา
มหาสังฆราชปุสสะเทวะมาเป็นสังฆนายกรักษาพระเจ้าในอารามหันแล ๆ ในขณะอันเวนอารามหอเป็น
ทานนั้น แผ่นดินไหวเป็นอันจระนิษนักเลขสร้างพระพุทธรูปเงินองค์หนึ่งสถาปนาไว้บุปพารามหันแล
เจ้าหอสร้างสังฆอารามเป็นที่ชาวเจ้าหนสวนดอกหนเวียงจอดหอแล้วสังฆกรรม ก็ขอชาวเจ้าลงขนาน
บวชเป็ยกี่ทำช่างแม่โป่งวันนั้นแล ๆ ถัดนั้น เจ้าหอสร้างวัดพระสิงห์เจ้าและวัดมหาเจดีย์หลวง ก็แล้ว
บริบูรณ์กระทำบุญหอท่านบำเพ็ญบิชาดหันแล ๆ ส่วนเจ้าพระยาขอดตนพ่ออายุได้ ๕๐ ปี ได้ไปอยู่
ชะวาดเมืองน้อยได้ ๑๐ ปี อายุได้ ๕๐ ปี ก็สวรรคต

ในปีดับเหมาเจ้าพระยาแก้วเสด็จไปเลิกซากส่งสะการพ่อตนได้เดือนหนึ่งเอาไปปลงที่มหาโพธิ์
แล้วสร้างอุโบสถกวมเผ้าที่นั่นหันแล ๆ

ถึงปีรวายี่ศักราชได้ ๘๖๒ ตัว ถ้าเมืองคำขายฟ้าเอาหมูมาเป็นข้าพระเป็นเจ้าทั้งหญิงทั้งชาย
มากนัก พระเป็นเจ้าหอเจ้าเมืองคำขายฟ้าไปกินเมืองแพร์แล้วไปกินเมืองเชียงหันแล ปีเมืองเหมาศักราช
๘๖๕ ตัว เจ้าพระยาแก้วเอาเรือพลไปตักเมืองสุโขทัยจกปล้นเอาเมืองบิได้ถอยกลับมา ชาวไตมาตัดหางพล
ยังแม่ไซน หมื่นอาจเจ้าเมืองนครได้รับชาวไตตายที่นั่นมากนัก.

อยู่มาถึงปีสี่ ศักราชได้ ๘๗๐ ตัว ชาวไตผู้หนึ่งชื่อว่า ชะลาโห ถือพลศึกมาตักเมืองแพร์
หมื่นจิกผู้กินเมืองน่านเอาพลไปต้อนรบพ่ายแก่ชาวไตต้อมเครื่องกรวี่เสยที่นั่นมากนัก หมื่นชายหมื่นชาว
น่านกับไพร่ไทยที่นั่นมากนัก ปีถัดสี่ศักราช ๘๗๑ ตัว จำบ้านร้องได้เป็นขุนหมื่นถือพลไปรบเงี้ยวเมือง
ปงจกปล้นเอาเมืองบิได้พ่ายแก่เงี้ยว.

ปีถัดสี่ศักราชได้ ๘๗๒ ตัว ชาวไตผู้ชื่อว่า ชะลาโห บิถือพลศึกมาตักเมืองแพร์เล่า
หมื่นสามล้าน หมื่นคำพร้าอ้ายพ่ายแก่ชาวไต ถอยมาตั้งทัพอยู่บ่อทองชาวไตถอยหนี หมื่นคำพร้าผู้กิน
นครไปรบชนข้างชาวไตชนะ ชาวไตพ่ายหนี ชาวเรากับชาวไตตายที่นั่นมากนัก.

ปีเก่าเล่า ศักราช ๘๗๕ ตัว หมื่นบิยังไปหลอนเอาชาวสุโขทัย ได้ข้อยมาปูน ๔๐ กว่าคน

ปีเก่าเล่าศักราช ๘๗๖ ตัว เดือน ๘ หมื่นบิยังกับหมื่นลีไปหลอนเอาชาวสุโขทัยและชาวชะ
เลียงได้ข้อยมาปูนมา ๒๐ คนได้ชาวชะเลียงมาเป็นข้อยก็ปีเดียวกันนั้น เดือน ๔ พระเป็นเจ้าพระยาแก้วเสด็จ
ไปเมืองเชียงแสนลวดเอาชาวเจ้าหนป่าแดงไปลงขนานยังแม่ของกนดาชออกสุกมากนัก อยู่นาน ๔
เดือนกลับมาเชียงใหม่.

ปีดับไ้ศักราช ๘๗๗ ตัว หมันปีงษ์ไปเอาสุโขทัยได้ หมันมาลากินหัวเคียน เอาพลไป หลอนเอาชาวกำแพงเพชร ได้ช้างสามตัว ได้ข้อยโพนมา ๓๐ คน มาเชียงใหม่จึงเลี้ยงหมันมาลากินนคร ในเดือนเจียง หมันมาลาถือพลเมืองนครไปเอาชาวกำแพงเพชรเจ้าหลอนเอาบได้ ในขณะที่นั้น หมันปีงษ์ ถือพลศึกเข้าไปตวาดคะเขิน ไล่ชาวไต้เกล้ารบกันเสียขุนม้าชาวเราไปพ่องหมู่หลวงพระยาไต้เลยมา ตามปางนั้น ลูกพระยาไต้มีสองคน ผู้หนึ่งชื่อว่า พระเอก^๑ ผู้หนึ่งชื่อว่าพระอาทิตย์ อำมาตย์มี ๔ คน ผู้หนึ่งชื่อว่า ยุทธ ผู้หนึ่งชื่อว่าไสยะ ผู้หนึ่งชื่อว่าเอเชียรา^๒ ผู้หนึ่งชื่อว่า สหัสสไชย ห่อถือพลเป็น หัวหน้ามาโพนสามแสน เดือนข้อยออก ๗ ค่ำ ชาวไต้ปล้นทัพม่วงแพ้ได้เสียขุนชาวเราไป ๖ หัว เป็นต้น ว่าเจ้าแสนกำเชียงราย ล้าันบ่กฏหมายได้

ในเดือนข้อยออก ๑๓ ค่ำ ชาวเราข้ามแม่วังไปรบชาวไต้ที่น้ำแก่งหอยชาวเราโพนตายไป ๒ หัว ในขณะที่นั้นหมันด้างเต่าคำได้ชนช้างชาวไต้ชนะ ล้าหมันช่วยอุคมเต็นจับช้างชาวไต้ได้มาถวายมากนัก จึงเลี้ยงล้าหมันช่วยพร้าหรือเป็นหมันเพชรชาย ในวันเดือนข้อยเพ็ญ เม็งวัน ๓ (อังคาร) ยามก่อนงาย จักใกล้สู่แสง ชาวไต้ข้อยหมู่เข้าปล้นเมืองนครไต้ที่ประตูท่านางก่อน ในขณะนั้นเสียชาวเราเสีย ๓ หัว ช้างหมันธรรมหนองขว้างและชาวเราตายในเวียงมากนัก

ปีรวายไ้ ศักราช ๘๗๘ ตัว ชาวเชียงใหม่ชาวต่างเมืองขึ้นดินจักก่อเมกเวียงเชียงใหม่ในปี เมืองเป้า ศักราช ๘๗๘ ตัว พระยาแก้วหรือหมันปีงษ์รังก่อเวียงเชียงใหม่ปีเดียนั้นเดือน ๑๑ ออก ๗ ค่ำ เม็งวัน ๖ เจ้าเมืองเชียงทอง พระยากายกับเจ้าเมืองนายเอาไพร่ไทยช้างม้าออกเป็นข้าพระเป็นเจ้าพระยาแก้วทั้งหญิงชายใหญ่น้อยที่ ๒๓,๒๒๐ คน เจ้าพระยาแก้วหรือหมันปีงษ์หนึ่ง หมันด้างเต่าคำหนึ่ง ไป รับเอาคนครัวเมืองนายมา ได้ช้างมาโพน ๓๘ ตัว ได้ม้า ๒๕๐ ตัว พระเป็นเจ้าหรือเจ้าเมืองเชียงทอง กินเมืองฝางชื่อว่า แสนฝาง และพระยากายงิ้วอยู่อยู่กับแสนฝาง จัดทั้งหญิงทั้งชายโพน ๑,๒๐๐ คน ล้าันแจกหรืออยู่ พันนาทะกาน,เก้าช่องเมืองพร้าหั้นแล ๆ ส่วนเจ้าเมืองนายพระเป็น เจ้าเลี้ยงหรือกิน เมืองคลอง เลียงหรือเป็นร้อยต่างวันนั้นแล ๆ

อยู่ ๓ ปีถึงปีกััดเหมาศักราช ๘๘๑ ตัว เดือน ๖ เพ็ญลงขนานหนสวนดอกบ่ทันแล้วหรือหมัน ด้างเต่าคำเป็นเจ้ารังเงียวทั้งหลาย เป็นต้นว่าเจ้าเมืองนายกินเมืองคลองหน้เมื่อเมืองเงียว เจ้าพระยาแก้ว หรือแสนข้อยก็หมันส้อยนคร ถือพลศึกไล่หมันด้างเต่าคำถึงเมืองชะวาดทะมานเจ้าเมืองมหินท ผู้กินเชียง แสน แล่นทันได้เข้ารบกันเสียเจ้าเมืองเชียงแสนมหินทตายที่นั้นเอาคาบมาส่งสะก้า (ปลงศพ) ยังวัด ป้าแดงเมืองหางล้าันเสียขุนพันหลายคน ขุนต่างเมืองไล่เงียวไปได้มาตายพ่องล้าันข้ามกงเมือง เงียวหั้นแล ๆ

เมื่อกันมา เจ้าพระยาแก้วย้ายหมันสามล้านคำลอมมาเป็นหมันหลวงจำบ้านเอาหมันส้อย นครมาเป็นสามล้านแทน

๑ โชนกว่า พระเอก

๒ พงศาวดารโยนกกว่า ชินวรรัฐ

ปีศักราช ๘๘๒ ตัวปีกดสี่ จักรราชาภิเศกเจ้าพระยาแก้วยังบ้านมหามังคละเล่นมหรสพยังช่วง
หลวงตั้งหอไชยหอเดื่อ ตรงกว้านจำหลังใต้.

ปีร่วงใส่ศักราช ๘๘๓ ตัว ปกหอกลองยังช่วงหลวงกับสนามจิมหน้าหอยอดนคร

ปีเต่าสง่าศักราชได้ ๘๘๔ ตัว พระยาอาทิตย์กินเมืองใต้ไคร่สืบไมตรีใช้ราชทูตมาสืบคำเมือง
ไปได้อ่านราชสาสน์ไมตรียังวัดหมื่นสาน

ในปีเม็ดศักราช ๘๘๕ ตัว พ่อท้าวเซียงคงกับพระยาหินซิงกันกินเมืองเขมรราช พระยาหินไป
ฟังทำคำแลบพ่อท้าวเซียงคงหนีมาฟังเจ้าพระยาแก้ว พระยาเทิกผู้ว่าคำเมืองไว้ถ้า เจ้าพระยาแก้วหือ
หมื่นอ้ายอยู่รักษาเมืองเซียงใหม่หือแสนยี่ปึงไชยถือพลศึกโพ้นสองหมื่นกว่า นำเอาพ่อท้าวเซียงคง
ไปจักคำหือกินเมืองเขิม ขึ้นไปทางเซียงแสนหมื่นส้อยสามล้าน ถือพลศึกสองหมื่นกว่าไปทางเมือง
สาตแสนยี่ปึงไชยเจ้าไปถึงเมืองเขิม (เขมรรัฐคือเซียงตุง) ไซ้หือเข้าไปว่าแก่พระยาเทิกผู้คำเมืองไว้ถ้า
นั้นออกมาต้อนรับพ่อท้าวเซียงคง พระยาเทิกบ้อยแข็งอยู่บ่อนแสนยี่ปึงไชยเข้าปล้นเอาเมืองเขิมได้
เมืองเปล่า พระยาเทิกหนีไปชักพลศึกฟ้าคำแลบมารบแสนยี่ปึงไชยที่เมืองเขิม แสนยี่ปึงไชยเอาพล
ศึกออกมาจากเมืองเขิมถึงดอยม้าให้พลศึกเงี้ยวกับชาวเขิมไล่ทันเขารบกันชาวเงี้ยวกับชาวเขิมตายมาก
นัก ชาวเราที่ตายเสียขุนช้างชาวเราโพ้น ๕ หัวช้างเจ้านครขุนหลวง ๑ หมื่นศรีกินเชิง ๑, หมื่นคำ
พากินเซียงราย ๑, หมื่นขวาเมืองเซียงราย ๑, เจ้าเมืองนายคำยอดฟ้า ๑, เจ็บบาดป่วยลามไปนัก
แสนยี่ปึงค์ไชย เอาพ่อท้าวเซียงคง ถอยลงมาอยู่เซียงแสน เจ้าพระยาแก้วเคียด ว่าหมื่นยี่ปึงค์ไชยมี
โทษ ๓ ประการ หนึ่งศึก ๑ บ่มีโทษบ้อยฆ่าเสีย ๑ ได้เมืองท่านบ้อยบ่ตั้งพ่อท้าวเซียงคงกินเมืองบ่เอา
รพลรักษาที่ดาราบท่าน บ้อยเข้ามาอยู่เมืองท่าน ๓ เดือนปลายหือ ข้าศึกได้กำลังเสียไพร่ไทยมากนัก
จึงใช้หมื่นอ้าย ๑, พันดาบน้อย ๑, สามช้าง ๑, ไปพร้อมหมื่นส้อยสามล้าน เอาแสนยี่ปึงค์ไชย กับ
หมื่นสาทแก้วคางมูยังวัดมหาพลเซียงแสนออกไปฆ่าเสีย แล้วเอาท้าวเซียงคงมากินเมืองพร้าวก็ในปี
กำเม็ด ศักราช ๘๘๕ ตัวนั้น เมื่อพระยาหินซิงพระยาเทิกกินเมืองเขิมก็ในปีเดียวกันนั้น เมื่อลุนหือ
ฆ่าพระยาเทิกเสียวันนั้น

ปีกาบสัน ศักราช ๘๘๖ ตัว น้ำหลายน้ำถ่วมเซียงเรือกคนมาเข้ากาดยังช่วงศรีภูมิคนดึกน้ำ
ตายมากนัก

ปีดับเล่าศักราช ๘๘๗ ตัว เดือน ๕ ออก ๑๐ กำเจ้าพระยาแก้วสวรรคต ตั้งแต่เจ้าพระยาแก้ว
เสวยเมืองปีดับเหมามาถึงปีดับเล่าได้ ๓๐ ปี อายุเจ้าพระยาแก้วได้ ๔๔ ปี กินชนม้ตาย ถ้าเบือชนม้
เลขสวรรคตแล ฯ

เสนาอำมาตย์ทั้งหลายไปเอาเชษฐราชบุตรตนเป็นน้องพระยาแก้วคือลูกพระยาขอดเซียงราย
อยู่เมืองน้อยมานั่งแทนแก้วแทนในปีดับเล่านั้น เดือน ๕ แรม ๘ คำ ท่านเกิดปีเมืองใส่ศักราช ๘๕๕
ตัว อายุได้ ๒๕ ได้เสวยเมืองถึงปรัวยเส็ด ศักราช ๘๘๘ อายุท่านได้ ๓๐ ปีจึงราชาภิเศกยังช่วงหลวง
ได้ชื่อว่าพระยาเกศ

ปีเมืองไถ้ศักราช ๘๘๕ ตัว สร้างบ้านหัวเวียงหื้อเป็นอาราม ขึ้นชื่อว่าวัดโมฬี กับหื้อสร้าง
วัดบุญเกียรสร้างวิหารปีเป็กใจ ศักราช ๘๘๐ ตัวก่อมหาเจดีย์และปกวิหารวัดโลกโมฬี ๆ ปีกัดเข้าอยู่ ๆ

ปีกดขี้ศักราช ๘๘๒ ตัว ไฟไหม้โรงหลวงเจ้าพระยาเมืองแก้วสร้างนั้นเสีย

ปีร่วงหม้าศักราช ๘๘๓ ตัว เดือน ๖ ไฟไหม้บ้านท่าแพเสียของคนทั้งหลายมากนัก
เจ้าพระยาเกษแม่ ลูก ย่า หลาน ทานเงินแก่ชาวท่าแพโพ้น ๒๐,๐๐๐ เงิน

ปีเต่าสี่ ศักราช ๘๘๔ ตัว ปกโรงห้างหลังหลวงแทนปีเก่าใส่ศักราช ๘๘๕ ตัว เจ้าพระยาเกษ
เอาแขกได้ไปไหว้ธาตุลำพูน เดือนข้อยอก ๘ ค่ำ เม็งวัน ๕ ไทยกาบขี้ยามกองคำ หันอุบาทว์ที่พุ่งได้ใน
อากาศทั่วทิศทั้งมวล หันอากาศเป็นดังชาวชดนั้น ถึงเดือน ๓ ไม้หมาก ยังเมืองหนองขวางต้นใหญ่
พอดกปลีรู้ย้ายคลาจากที่ไปทั่วทิศทั้งมวลหนเหนือไปโพ้น ๑๑ วา ปีกาบสง่า ศักราช ๘๘๖ ตัวเดือน
เจียง มหาเทวี อโนชา แม่พระยาเกษสวรรคต

ปีดับเม็ดศักราช ๘๘๗ ตัว เดือนเจียง เสนาทั้งหลายเป็นต้นว่าหมื่นสามล้านกินนกร ๑ ลูก
หมื่นสามล้านชื่อว่าหมื่นหลวงชั้นนอก ๑ หมื่นข้อยาย ๑ จักกระทำคดแก่พระยาเกษเชษฐราชพระเป็นเจ้า
รู้งหื้อเอาหมื่นส้อยสามล้านไปฆ่าเสียวันนั้น

เช่นเจ้าตนนหื้อหมื่นมหินท ไปกินเมืองเชียงแสนปีเป็กเส็ดศักราช ๘๐๐ ตัว เสนาอำมาตย์
ทั้งหลายบ่เบ็งใจ พระเมืองเกษเขาลวดพร้อมกันปลงพระยาเกษเอาไปไว้เสียเมืองน้อยเอาเจ้าพ่อท้าว
ชายตนเป็นลูกขึ้นนั่งแทนแก้วในปีเป็กเส็ดนั้น

เช่นนหื้อพระยาสุทฺธสนะไปกินเชียงแสน เจ้าพ่อท้าวชายเสวยเมืองบ่ชอบทศราชธรรมเสนา
อำมาตย์พร้อมกันฆ่าพ่อท้าวชายเสียในปีเก่าหม้า ศักราช ๘๐๕ ตัว เข้าไปเอาพระเมืองเกษเชษฐราช ยัง
เมืองน้อยคั้นมาเสวยเมืองแถม พระเมืองเกษเชษฐราชได้เสวยเมืองสองที่อยู่ได้สองปีถึงปีดับใส่ศักราช
๘๐๗ ตัว เจ้าพระยาเกษเชษฐราชกระทำบุญหื้อชาวเจ้าหนบ้าแดงลงอุปสัมปตะกรรมยังท่ามหาฐาน แล้ว
เข้ามาทางประตูหัวเวียงยามพาดคำ แสนคร้าวจำหื้อหมื่นเตลิน ลูกพ่อท้าวเชียงกงหนึ่ง ลูกหมื่นอาย
พวกข้างหน่อคำ ๑ หมื่นเสิมลูกแสนคร้าวหนึ่ง หื้อกระทำมาตเววิพาศแก่เจ้าพญาเชษฐราชพระเมืองเกษ
ยังหัวข่วงหลวงเบ่องเหนือแล้วเอาไปส่งสะการยังวัดแสนพอกเอากระดูก ไปบรรจุไว้ยังวัดโลกโมฬี
ฝ้ายแจ้งหนเหนือทางนอกหัน

แสนคร้าวจึงหื้อไปราชนาพระยาเจิมรัฐมากินเชียงใหม่กับสูรับปฏิญาณ พระยารำพึงเป็น
สองใจเลขนำมาแสนคร้าวซ้ำไซ้พันดางไปราชนาเจ้าเมืองนายหื้อมากินเชียงใหม่ เจ้าเมืองนายยังบ่ทันมา
เจ้าหมื่นสามล้านอาย เจ้าเมืองนคร หมื่นแก้วเจ้าเมืองเชียงราช หมื่นมโนเจ้าเมืองเชียงแสนหมื่นเจ้า
เมืองพาน หมื่นหนั่งสือหลวง เจ้าขุนทั้งหลายพร้อมกันยังเชียงแสนจึงหื้อหมื่นตาแสงพ่อน้อย ไปราชนา
พระยาล้านช้างก็รับปฏิญาณว่าจักมากินเมืองเชียงใหม่ยังบ่ทันมาหมื่นหัวเคียนแสนหัวเอารพลมาว่าจัก
มาเอาแสนคร้าวเสีย แสนคร้าวจึงปล่าวคนทั้งหลายอยู่พันาทั้งมวลเป็นต้นว่า พันนาخانพันนาทะ
กานเมืองเคียน คือละพุน ทุมตุ้มตาแสง แซ่ข้างเชียงเลื้อ ปุคาฝั่งแก่น พันนาทั้งมวลมาลงทับบันอยู่

ประตู่เวียงทั้ง ๖ ตั้งรบกััน ๓ วัน ๓ คืน ถึงวันถ้วน ๔ หมื่นหัวเคียนแสนหัวถกหนีไปอยู่เวียงลำพูน แล้วจึงเอาชาวไตฝูงมาแขกอยู่ยังเชิงเลือกโพ้น ๑๑ คนใช้ให้ไปบอกแก่พระยาไตให้รับมาเอาเชิงใหม่ พระยาไตรู้เหตุอันนั้นแจ้งแล้ว ก็เอารพลจีนมาปัดถึงเทอ ขณะนั้นเจ้าขุนทั้งหลายลูกเมืองเชิงแสนมารอดเชิงใหม่ เอาแสนกร้าวหนึ่งหมื่นเตริน ลูกพ่อท้าวเชิงกงหนึ่ง ลูกหมื่นอายพวกข้าง หน่อคำหนึ่ง หมื่นเสิมลูกแสนกร้าวหนึ่งฝูงอันเขาพร้อมกันฆ่าเจ้าพระยาเกษเชษฐราชขึ้นไปฆ่าเสียนับเสียง แล้วจึงพร้อมกันเอามาเทวีเจ้าจिरประภา เป็นพระยาในปัดบใส่ศักราช ๕๐๗ ตัวเดือน ๑๐ แรม ๒ ค่ำ เม็งวัน ๕ ไทยเป็กขัั้นแล ฯ

ยามนั้นพระยาไตบรมไตรจักร์ เอารพลมาถึงเชิงใหม่ตั้งทัพอยู่ทุ่งหนองผาแต่บวันออกสวนลานพระเป็นเจ้ามหาจिरประภาเทวี แต่งเจ้าขุนเอาบรรณาการไปถวายหั้นแล ฯ

เดือน ๑๐ แรม ๔ ค่ำ วัน ๗ (เสาร์) ไทยกคส์มาตั้งทัพอยู่เวียงรวนาง แรม ๖ ค่ำมากระทำกุศลบุญยังกุ้เฝ้าเจ้าพระยาเกษเชษฐราชยังวัดโลกโมฬี พระยาไตบรมไตรจักร์ไว้เงินหอสร้างกุ้เฝ้า ๕,๐๐๐ เงิน กับผ้าทรงผืนหนึ่งกับหอรางวัลแก่เจ้าขุนฝูงไปต้อนรับชุกน

เดือน ๑๐ แรม ๗ ค่ำ พระยาไตสร่งเสพยังเจ็ดริน เดือนแรม ๑๒ ค่ำ วันอาทิตย์ยามก่อนรุ่งพระยาไตเสด็จเมื่อนอนสบกวง เมื่อด้วยลำดับตราบถึงอโยธยาหั้นแล ฯ

ปีเดียวกันเดือน ๑๑ ออก ๓ ค่ำ วัน ๗ (เสาร์) ไทยกาบสง่าเจ้าเมืองนายฟ้าของห้วย เอาศักมาตั้งอยู่ปูเกียง

เดือน ๑๑ แรม ๓ ค่ำ เงี้ยวมาปล้นเอาค่ายเชิงโลมแรม ๔ ค่ำ ยามแตรค่ำ แผ่นดินไหว หวั่นร้องดังค้ำงมากนัยกยอดมหาเจดีย์หลวงและเจดีย์วัดพระสิงห์หักพังตก เจดีย์หลังอันหักพังตกมากนั้ เดือน ๑๑ คับ เจ้าเมืองนายฟ้าของห้วยเอารพลมาตั้งอยู่เวียงสวนดอก แต่งพลศึกมารบกายวัดป่าเขตวัดเชิงก่อม เลขไปตั้งอยู่วัดป่าตาล แผลงแต่ะแผลงทัพต่อสู้เข้าถมก่อเหนือแจ่งกูเรือ่งชาวเชิงใหม่ แบ่งทัพต่อสู้ออกรับชนดินที่เงี้ยวถมนั้นออกเสีย เงี้ยวเหลิมหลาวไม้ตาลลงจคคือชาวเชิงใหม่ก็เอาออกเสีย เงี้ยวอยู่ถมก่อเดือนปลาย ๑๕ วันนับได้ เลขเผาทัพต่อสู้เดือนเจียง แรม ๑๐ ค่ำ เผาทัพในเวียงสวนดอกเสียไปตั้งอยู่แม่สาได้ ๗ วัน เดือนย่อยออก ๔ ค่ำ เม็งวัน ๕ ไทยก่าไก้หนีเมื่อด้วยลำดับรอดถึงเมืองเขา

เดือน ๓ ออก ๘ ค่ำ วัน ๕ (พฤหัสบดี) ไทยกคส์ใส่พระยากลางพระยาสูง ลูกจากล้านช้างมารอดเชิงใหม่มารักษาเมืองในขณะนั้น พระยาไตบรมไตรจักร์หื้อหมื่นสุโขทัยเอาเรือใส่เครื่องศึกขึ้นมาทางน้ำมารอดลำพูนเดือน ๓ แรม ๑๒ ค่ำ เม็งวัน ๕ ไทยคับเหมา ก้อคำเมืองต่อราชมุฬีและเจ้าขุนทั้งหลายเป็นต้นว่า เจ้าหมื่นหน้งสีอหลวงมิตร หมื่นชายมุงเหยียน หมื่นลำพูน หมื่นมหาธาตุ หมื่นดาง หมื่นระตุหอ หมื่นขาวแกนล้าน ว่าจักค้อคำเมือง (ถือความเมือง) หมื่นพร้าว หมื่นดางล้านพวกหน้า เรือน ๓ คนนับสู้อเอาคำเมืองว่าจักรบ เดือน ๔ ออกค้ำ ๑ ราชมุฬี (โมฬี) กับเจ้าขุนทั้งหลายเอาคำเมืองออกต่อหมื่นสุโขทัยละโว้วว่ามาตีบกระทำร้าย ให้เป็นแผ่นคำลำเดียว หื้อเข้าไปออกมากากัน อยู่ค่าย

เวียงก็บ่หอลง อยู่ถึงยามก่อนคึก หมั้นสุโขทัยข้างเข้าประตู ถึงที่เรือนหมั้นหนังสือเลขมากุมเอา
 หอกดาบเข้าของทั้งมวล เลขกุมเอาจุมเจ้าจุมขุนชาวเมืองชุกน เลขเผาทางประตูทำนางไปถึงประตุมหา
 วันใหม่สัน หมั้นดางล้านหมั้นพร้าวหน่อออกมาได้ พระยาไต้พรากลำพูนขึ้นมาตั้งทัพอยู่ที่ตนไรตนหลวง
 เหนือกู่กำกุมกาม.

เดือน ๕ ออก ๑ ค่ำ วัน ๖ (ศุกร์) พระยาไต้ หมั้นศรีมหาเทพ ๑ พันเทพมณเฑียร ๑ เอา
 บรรณาการมาถวายพระเป็นเจ้าแม่ลูกทั้งสอง เอาเมืองออก ๒ ค่ำ วัน ๗ บ่ใคร่กำเมืองยามก่อนนาย
 พระยาไต้ห่อหมั้นสุโขทัย ถ้อพลมารบด้านวันตกพายหนี เจ้าหมั้นสามล้านอ้ายแต่งเจ้าขุนทั้งหลายออก
 รบทางหัวริน ชาวไต้ตายนัก เลขหักหนีพายไปด้านวันออก พระยาไต้ห่อหมั้นกำแพงเพชรถ้อพลมา
 รบยังรบทุ่งหนองหญ้าหนองมอน เจ้าแสนพิงค์ไชยแก้ว แต่งเจ้าขุนออกรบ ชาวไต้ตายมากนักหกดก
 แม่ปิ้งข้ามไปฝ่ายวันออก วันเดี่ยวยามแลลค้ำชาวไต้มาปล้นเอาประตูแสนปงบได้ วัน ๘ ค่ำ ๙ ค่ำ ซ้ำ
 มารบก็บ่ชนะ เลขเผาวัดแสนทองเผาบ้านเสี่ย วัน ๙ ค่ำยามเที่ยงคืน พระยาไต้ถกหนีแต่งหมูไว้ก้ำ
 ภายหลัง วัน ๑๑ ค่ำลวดถกหนีทั้งมวล เจ้าขุนทั้งหลายทั้งแก้วหาญออกไปถึงเชียงเค็งได้ม้าโพ้น ๓๐ ตัว
 ได้ฆ่าคนห่อตายมากนักได้คนเป็นก็มากนักพระยาไต้หนีเมื่อทางเมืองลี ม่วงบ้อมถึงห้วยหาดเจ้าเมือง
 น่านชื่อว่า ยี่มั้งกละ และหมั้นครวนกับชาวนครหมั้นน้อยเชียงเลื้อได้ไล่รบชาวไต้ไล่ถกห้วยหาดตาย
 มากนักได้ข้างสัตว์ หมั้นกำแพงเพชร หมั้นจิตร ชาวไต้ตายเห็นแล ฯ ชาวไต้ไปทางน้ำโพ้นสามหมั้น
 หมั้นด้างประตูหอ หมั้นแซ่หน่อค้ำ ทั้งแก้วหาญไล่ฆ่าได้ฆ่าขุนบุรีปัญญาเจ้าตาย ขุนจอมราชมณเฑียร
 บาลตาย คนตื่นตายหมั้นกว่าเรือชานาวาเสี่ยโพ้น ๓,๐๐๐ เล่มก็มีวันนั้นแล ฯ

ถึงปีรวายสง่า ศักราช ๙๐๘ ตัว เดือน ๘ ออก ๑๐ ค่ำ วัน ๗ (เสาร์) ไทยรวายเส็ดเจ้า
 พระยาอุปเขาว์ลูกเมืองล้านช้างมารอดเชียงแสน อยู่เชียงแสนห่อชาวเจ้าลงขนานบวชเป็นอุปสัมปะทะ
 กรรม แล้วอยู่เมืองเชียงแสนได้ ๒๑ วัน เดือน ๘ แรม ๗ ค่ำ มารอดเชียงรายอยู่ได้ ๘ วัน เดือน ๑๐
 แรม ๕ ค่ำ วัน ๔ ไทยดับไถ้มารอด หมั้นหอมเหมืองแก้ว

แรม ๖ ค่ำวัน ๕ ไทยรวายใจ เจ้าแสนพิงค์ไชยแก้วเจ้าหมั้นสามล้านอ้าย เจ้าแสนกรว้นนัท
 คิริ เจ้าหมั้นหลวงพราน เจ้าหมั้นหลวงจำบ้าน เจ้าหมั้นหลวงพุทธเจ้า หมั้นหลวงล้ามแขกญาณกิติขุน
 หมั้นขุนพัน นายร้อยนายสิบ ชั้นนอกชั้นใน พร้อมกันเอาเครื่องบริโภคราชและสัตตภัณฑ์ขวานข้างม้า
 หอกดาบ เครื่องแห่ เครื่องแหน ทั้งมวลออกไปต้อนรับเอาพระยาอุปเขาว์อังกาสราธนาเจ้ามาถึงประตู
 โขงวัดเชียงยืนพระเป็นเจ้าถอดเครื่องประดับไว้ ทรงผ้าเสื่อขาวถ้อขันเข้าตอกดอกไม้เทียนเงินเทียน
 ค้ำ เข้าไปบูชาไหว้ นพพระสัพพัญญูเจ้าวัดเชียงยืน ยามละแหล่สู่เที่ยง เข้าประตูข้างเผือกหัวเวียง
 เข้าถึงราชมณเฑียร นั่งแทนแก้วยามเที่ยงวัน ถึงแลลค้ำไปไหว้พระเจ้าแก้วยังหอ แรม ๗ ค่ำยามแลล
 ค้ำไปไหว้มหาเจดีย์หลวง ปุเสื่อแต่คุ้มไปถึงวัดพระยาภิเษกเดินไปจนแผลเห็นแล ฯ

ถึงวันเดือน ๑๑ ออก ๔ คำ วัน ๔ ไทยเมืองได้ฤกษ์ ๒๖ ตัว ยามเที่ยงวัน เสนาอำมาตย์
พร้อมกันกระทำมงคละอุตสาห์ราชาภิเศก พระราชอุปเขาว์เป็นพระยากินเมืองเชียงใหม่ยังสวนแห่ นั้ง
แท่นแก้วโรงหลวงกับพระราชธิดาทั้งสอง คือพระคันทิพย์ เป็นอัครมเหสี กับพระคันทิเป็นน้อง
หันแล เดือน ๑๑ แรม ๕ คำ พระเป็นเจ้าอุปเขาว์ราช เสด็จไปไหว้พระธาตุเจ้าสุเทพ เดือน ๑๑ แรม
๑๐ คำ วัน ๔ พระเป็นเจ้าอุปเขาว์ทานยังสิรินามทักษ์ศักดิ์แก่เสนาอำมาตย์ทั้งหลาย ตั้งแสนพิงค์ไชย
แก้ว หือเป็นพระยาแสนหลวงสิทธิราชพะเถียร หมั้นสามล้านอาย เป็นพระยาสามล้าน คือไชยเสนา
บดีกินเชียงราย, หมั้นแก้วมโนหือเป็นพระยาสถิตย์อำมาตย์ หมั้นหลวงพรานหือเป็นพระยาพะชะเรออำ
มาตย์ หมั้นบึงยหือเป็นพระยาสุทรสนอำมาตย์ในพระยา ๕ ตนนหือขันคำเครื่องพร้อมทุกอันหมั้นหลวง
ล้ำนแขกหือเป็นแสนแขกไชยมงคล แสนกร้าวเกรีหือกินเมืองลำพูนหือชื่อว่าแสนลำพูน ขุนสองคน
นหือขันเงินเสอผ้าเครื่องพร้อมหืออัน พระยาสุทรสนะ กินเชียงแสน พระยาวิชระอำมาตย์กินเมืองพาน
และพระยาลือชัยกินเชียงราย

ถึงศักราช ๕๐๕ ตัว ปีเป็กสัน เดือน ๑๒ ออก ๕ คำ พระเป็นเจ้าอุปเขาว์วราชกินเมื่อเมือง
ล้านช้างหันแล ฯ

ตั้งแต่นั้นมาบ้านเมืองเป็นอันหวนไหวเกิดเป็นกลุ่กุกมากนั้ ปีเป็กสันศักราช ๕๑๐ ตัวเดือน
ยี่ดับ พระยาสุทรสนะว่าจักเอาแสนพิงค์ไชยเชียงใหม่เสีย แสนพิงค์ไชยรู้ถึงเสียก่อนเอาบ่ได้เลยอยู่ไป
ถึงเดือน ๔ แรม ๒ คำแสนค่างประตือหือ นุ่งขล่ายขัดดาบเอาคนพวกต่างไปกับ ๓ คนไปที่
เจ้าพระยาลือไชยยามก่อนดึกเจ้าพระยาแสนชัยหมั้นขอกเมืองหน่อคำ ไปหาหมั้นขุนหลวงนครที่ประตือ
เชียงเลือก มาพบแสนค่างประตือหือ หมั้นขอกเมืองหน่อคำจึงมาบอกแก่เจ้าพระยาแสนหลวงว่า แสน
ค่างนุ่งขล่าย ขัดดาบไปฟังรหัสกลางคืนว่าอัน เจ้าพระยาแสนหลวงจึงรำเป็งว่า แสนค่างนุ่งขล่ายขัดดาบ
ไปฟังรหัสคั้นนี้ รอยว่าเขาพร้อมกันเอากูแท้ดีหือด้าย เจ้าพระยาแสนหลวงจึงปล่าวชาวพวกต่างมาก
นั้ พระยาสุทรสนะและเจ้าขุนก็ปล่าวเตือนกันมา เลยตั้งค่ายรบกันยังในเวียงเชียงใหม่เดือน ๔ แรม
๕ คำ ยามแลเที่ยงวัน แสนค่างหมั้นธราแก้วหาญรบหมั้นข้าย หมั้นขุนหลวงนครยังหัวช่วงกล้าได้
หมั้นข้ายหมั้นขุนหลวงไสข้างไล่ล่าขะมอกลางเวียง

เดือน ๕ ออก ๕ คำวัน ๕ (พฤหัสบดี) ไทยรวาย ส่งย้ายยามก่อนแลงพระยาสุทรสนะและเจ้า
ขุนทั้งหลายเอาหมู่ขุมข้าง, ม้า, แก้วหาญรบพระยาแสน พระยาวิชระอำมาตย์ หมั้นข้าย หมั้นขุนหลวง
ยามกองพาด เอาหมู่ขุมข้าง, ม้าครอบคร้วออกหน้ทางประตือหัวเวียง เมื่อเมืองนครเที่ยงคืนจึงเมียน

ปีกตเส็ดศักราช ๕๑๒ ตัว เดือน ๖ แรม ๖ คำ พระยาแพร์มารอดเชียงใหม่มาเป็นที่พระยา
สามล้านกับพระยานครล้านช้าง ๑ พระยาหัวเวียงล้านช้างหน้ เขาทั้งหลายจักพร้อมกันกระทำร้ายแก่
เมือง แล้วกระทำร้ายบ่ได้ออกหน้

เดือน ๗ แรม ๖ คำ เจ้าขุนทั้งหลายแต่งแก้วหาญทั้งหลายออกตามรบยังภาคเชียงใหม่เลย
หักหน้เมื่อเมืองแพร์หันแล ฯ เข้ามาเชียงใหม่ได้ ๒ เดือนปลาย ๑๕ วันหันแล ฯ

ถึงปีร่วงไก่ ศักราช ๕๑๓ ตัว เดือน ๘ เจ้าพระยาอุปเขวราชใช้หื้อเอารูปเทียน ข้าวตอก ดอกไม้เทียนเงิน เทียนคำมาสมา พระธรรมสังฆเจ้าแล้วบอกว่าบ่มาแล้ว ปลงบ้านเวนเมืองเชียงใหม่ ทั้งมวลไว้แก่มหาเทวีหั้นแล ฯ

เสนาอำมาตย์ทั้งหลายรู้ว่าท้าวอุปเขวว์บ่คืนมาแล้วจึงใช้ไปราชนาเอาเจ้าท้าวแม่กูนเป็นราชวงศ์สืบสายมาแต่เจ้าขุนเกรือ ถูกเจ้าพระยามังรายมาอันอยู่เมืองนายนั้นเจ้าท้าวแม่กูนับสูรับนิมนต์ แห่งเสนาอำมาตย์ทั้งหลาย แล้วก็เสด็จมาปีร่วงไส้ ศักราชได้ ๕๑๓ ตัวนั้น เดือน ๘ ออก ๔ กำ พระเป็นเจ้าแม่กูนเสด็จเจ้าเวียงเชียงใหม่ขึ้นสถิตโรงหลวงยามก่อนงายนึ่งแทนแก้ววันนั้นแล ฯ ถึงเดือน ๔ แรม ๑๐ กำ เสนาอำมาตย์พร้อมกันหุดห่อราชาภิเศกอยู่เอาโชคเอาชัย ๗ วันแล้ว จึงแวดเวียงออกประตุศรภูมิ.

ถึงปีเต่าใจศักราช ๕๑๔ ตัว เดือน ๘ ออก ๑๐ กำ ฟ้าเมืองนาย ๑ ฟ้าเชิงทอง ๑ เจ้าฟ้าพี่น้องมารอดเชียงรายเดือน ๘ แรม ๒ กำ ไปรอดเชียงแสนตั้งทัพอยู่คอยแก้วกึ่งสบกกเดือน ๘ แรม ๘ กำ ได้ฆ่าชวานตายได้ดาบฝักกำกนตีตายโพ้น ๒๐ กว่า เดือน ๑๐ ออก ๑๐ กำ ฟ้าพี่น้องและเจ้าขุนทั้งหลายพรากเชียงแสนมารอดเชียงรายเดือน ๑๑ ออก ๑๐ กำ ฟ้าพี่น้องเจ้าเอาพระยาอ้อชัย เจ้าเมืองเชียงรายยังคอยปะทุมบ่ได้ เดือน ๑๑ ออก ๘ กำ ฟ้าพี่น้องและพระยาฝาง พรากเมืองเชียงรายเมื่อหั้นแล ฯ

ในปีเต่าใจปีเดิวนั้นพระยาอ้อชัยเสนาลูกเมืองเชียงรายลงมาเฝ้า ถิ่นพระเป็นเจ้าแม่กูนยังเมืองเชียงใหม่ อยู่นาน ๕ เดือนปลาย ๘ วันแล ฯ

ปีดับหม้าศักราช ๕๑๗ ตัว เดือน ๘ เพ็ญเจ้าฟ้าเมืองนายข้ามารอดเชียงรายแถมได้รับชะว่า (ชวา) ยังดับเตาโพ้น ทัพป่าเข็ชะยังช่วงหมันม้าเชียงราย ช้างกอคำเจ็ดขอยเหนือขังชานชังชว่าชว่าขังเข้ามารุม ๖ ตัว ชังชว่าบ่ชนะ หักเข้าทัพป่าเข็ชะ ได้ฆ่าชว่าตาย ๗ ขุน หมันแก้ว ๑ หมันกับแพร์ ๑ หมันกาว ๑ หมันหลวง ๑ ตาย เดือน ๘ แรม ๑ กำ พระยานครสีฟ้า และชว่าทั้งมวล เลขหนีเมื่อเชียงแสน เดือน ๘ แรม ๓ กำ ฟ้าเมืองนายพรากเชียงรายเมื่อหั้นแล ฯ

ปีรวายสี่ ศักราช ๕๑๘ ตัว เดือนพระเป็นเจ้าแม่กูนเสด็จไปนครกระทำบุญพระมหาธาตุลำปางยังเมืองตาล หันอุบาทว์ เกิดมีสองเขื่อง อันหนึ่งหันรูปฟ้าเป็นนาคเดินเอาหัววันตก เอาหางไปวันออก เอาหลังเมื่อเหนือ ท้องเมืองไต้ยาวโพ้น ๑๐ วา ปลายอันหนึ่งหันดาวพฤหัสบดีเป็นคว้นเป็นทางทวนกระแสมือเหนือ นานโพ้นเดือนกรำจึงหาย

ปีเมืองสี่ศักราช ๕๑๙ ตัว ฟ้าเมืองนายหื้อมาแต่งพระเป็นเจ้าแม่กูนว่าบัดนี้ เจ้าฟ้าหงษาได้มาแต่งแปลงในเมืองสี่เปียนใส่ผู้กินเมืองชุมสายฉั่นนี้ หากหลังเราผู้พี่ได้แต่งแปลงด้าย เราผู้พี่ก็ได้กำจัดผู้กินเมืองชุมสายเสียและ บัดนี้เจ้าฟ้าหงษา ว่าจักเอารพลชนมว่าฉั่นนี้ ผีหากมีแท็ชอน้องเราพระเป็นเจ้าเมืองพิงค์เชียงใหม่ แต่งรพลมาช่วยผู้พี่แต่ หือหมันน้อยแก้ว กับป็นมอนถือหมายามา มาว่า

ฉันทน์เมื่อลูนฟ้าเมืองนายห้อมนล้ามแขกมาบอกว่า บัดนี้หมู่หัวหน้าฟ้าหงษามารอดเมืองสี่พันแล้ว หอน้องเราพระเป็นเจ้าเมืองพิงค์เชียงใหม่แต่รพลมาอยู่ข้างน้ำริมคงหือเอาหน้าไม้มาห้อมมากหลาย กับเอาผู้รู้ทำแรว์หินมา หือแสนเชิงดาว ถือพลมาดีแล้วอ้อ

ลูนนั้นเจ้าเป็งภาวะมังตรา ซ้าไซ้อุ้ดระกับนายเมืองทั้งหลายมารอดเมืองเชียงใหม่แลมาไหว้ พระเป็นเจ้าแม่กว่าเจ้าเป็งภาวะมังตราฟ้าหงษากรักคลองพระราชไมตรีกับด้วยพระเป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่เราก็ได้เอาแขกพระเป็นเจ้าเชียงใหม่ไปกับเราให้รู้ให้เห็นในเมืองอั้งวะสี่พัน เมืองมีดบ่สร้างฟ้า งิ้วเมืองร้อนเมืองยางชู่แห่งก็ได้บ้างมีจมาทฎฐิ์แห่งเขาเสียแล้ว ได้สร้างเจดีย์วิหารก็มากนั้ บุญอันนี้ เราก็ถวายส่วนบุญแก่เจ้าพระยาเชียงใหม่ และประการหนึ่งเจ้าฟ้าเมืองนายก็มีสัจปัญญาไมตรีต่อกัน มีบักเงินบักคำไว้ บัดนี้บ้อยมาม้าง สัจอันใดตั้งได้แต่งไว้กับด้วยกันนั้นเสีย บ้อยฆ่าผู้กินเมืองชุมสาย เราก็จักเอารพลข้าง, ม้า, ไปแต่งแปลงเมืองนายชาแล ๆ มันบ่อาจจักอยู่ได้ ก็จักไปพึ่งสมภารพระเป็นเจ้าเมืองพิงค์เชียงใหม่ชาแล ๆ กันมันไปถึงก็เยะหือส่งมาแก่เรา กันอื่นคลองพระราชไมตรีก็จัก สำนวนนั้กว่าเก่าชาแล ๆ ว่าฉันทน์เมื่อลูนเจ้ามังตราฟ้าหงษา ซ้าแต่งแขกมาเชียงใหม่แลหือสุริโยชา เป็นราชทูตตำแหน่งพราหมณ์เป็นอุปทูต ศรีพระมูลเป็นตรีทูต ยี่คำเมืองเป็นคนทะเลมารอดจำบ้าน ถวายคำเมืองตามโบราณ จารึกใส่ป้ายราชสาส์นมา ว่าแต่ก่อนฟ้าเมืองนายมีคำรักแบ่งกับด้วยกัน มีบักเงินบักคำไว้ บัดนี้บ้อยม้างสัจเสียไปกระทำร้ายแก่เมืองชุมสายบ่เส็งบ่ป้อองเรา เราก็จักเอารพลไปแต่ง แปลงเมืองนายดีหลีแล ๆ แม่นฟ้าเมืองนายหากเมื่อพึ่งเมืองพิงค์เชียงใหม่ เยะหือส่งมาว่าฉันทน์.

เจ้าฟ้าหงษามาถึงเมืองบั้นซ้า ไซ้บ้านกลางเป็นราชทูต ปราบกำลังเป็นคนทะเลมะมาบอก พระเป็นเจ้าแม่กว่า ฟ้าเมืองนายก็ออกมาไหว้มากราบเวนตนตัวลูกเมียบ้านเมืองทั้งมวลเป็นข่าเรานับ เสียแล้ว เยะหือพระเป็นเจ้าเมืองพิงค์ได้มาปากจาด้วยเราข้างแม่คงแต่ว่าฉันทน์

ที่นั้นพระเป็นเจ้าแม่กุ จิงมีพระโอวาทแก่สิ่งเมือง แต่งแขกไปตอบห้อมนล้ามแขกซ้าเป็น ราชทูต พันรัตนผาบเป็นอุปทูต ยี่จำบ้านล้ามแขกเป็นตรีทูต ญาณสาครและศรีโสภเป็นทะเลมะไปตอบ สุริโยชาเห็นแล ๆ หมู่แขกพระเป็นเจ้าแม่กุยังไปบ่รอดเทือ เจ้าเป็งภาวะมังตราฟ้าหงษา ขกมาถึงแม่คง แล้วแต่งหือฟ้าเชียงทอง ๑ โหม่งปลีกซ้า ๑ รัตนบุญ ๑ มาไหว้พระเป็นเจ้าเมืองพิงค์เชียงใหม่หมู่แขก พระเป็นเจ้าเชียงใหม่ พบพาเชียงทองยังเชิงดาวกันรอดจิงถวายราชสาส์นพระเป็นเจ้าแก่เจ้าฟ้าหงษา ยังหางร้วงเจ้าฟ้าหงษาเลยหือนันทชิต ๑ กำหมั่งเค็ม ๑ มากับแขกเชียงใหม่ หือมาบอก พระเป็นเจ้า เชียงใหม่แต่งออกไปตอรับเจ้าฟ้าหงษาเลยกรพลตามหลังแขกมารอดเมืองเชียงใหม่ เดือน ๗ ออก ๘ คำ ตั้งทัพอยู่ยังหยุดพักที่น้ำบ่อกรณิกา พระเป็นเจ้าแม่กุจิงนิมนต์สมเด็จพระสังฆ์และ มหาสังฆราชาไชยพระเดียรรัตนปัญญาแม่กิมหาพุทธิมา หมันมหาแม่หมากเล็ก และเจ้าพระยาแขก พุทธิมา ๑ เจ้าแสนทวนญาณเสถียร ๑ หมันล้ามแขกซ้า ๑ วชิรปัญญา ๑ ไปไหว้เจ้าฟ้าหงษา เจ้าฟ้า หงษาว่าหือพระเป็นเจ้าเมืองพิงค์เชียงใหม่ออกมานั่งร่วมอาสนาเราเทอะ ว่าฉันทน์กันบ่วะระบัตินันก็จัก

เป็นสุขแก่รัฐประชาราษฎร์ทั้งมวลชาแล ๆ ว่าอัน วันอุณนั้น เจ้าฟ้าหงษามาแวดคูเวียงเดือน ๗ ออก
๑๒ กำวันศักราชขึ้นปีเป็กสง่า ศักราช ๕๒๐ ตัว เจ้าฟ้าหงษาย้ายรพลมาตั้งอยู่ทุ่งข้างกับเลขกุมเวียง
วันนั้นทั้งคืน ได้ ๓ วัน ๓ คืน ถึงวันเดือน ๗ เพ็ญ วัน ๗ (เสาร์) ไทยเต่าเส็ด ขามก่อนงาย ได้เวียง
เชียงใหม่หันแล ๆ

เจ้าพระมังรายมาสร้างเมืองเชียงใหม่วายสันเดือน ๗ เพ็ญ เม็งวัน ๕ (พฤหัสบดี) ฤกษ์ ๘
ขามละแหลรุ่งลักนาราศัตถุย์ ศักราช ๖๕๘ ตัว ตั้งแต่นั้นมาได้ ๒๖๒ ปี ถึงปีเป็กสง่าศักราชได้
๕๒๐ ตัว เดือน ๗ เพ็ญเม็งวัน ๗ ไทยเต่าเส็ดฤกษ์ ๑๓ ตัว ขามก่อนงายเส็ดเมืองเชียงใหม่วันนั้นแล ๆ

เช่นพระขามแม่กุเสวยราชหื้อพระขากำพลได้ไปกินเชียงแสนกันว่าเจ้าเป็งภาวะมังทร่าฟ้าหงษา
ปราบได้เมืองเชียงใหม่อีกก็ปราบไปทั่วลานนาไทยทั้งมวล จึงกรุณาทานสุกว่าดังนี้ เจ้าฟ้าโมยชาแก่
สถานปุ่กอยทั้งมวลก็มารอดพระองค์เราเสียงแล้ว ดังพระข่าเชียงแสนกลัวแต่อำนาจอาชญาเรटकไปอยู่
ที่ใด เจ้าเมืองเชียงแข็งไห้วสาว่าตามข้าพระบาทเจ้าได้รู้ว่าเข้าไปพึ่งอยู่สืบสองพันนาลือเมืองอุ ไหว้สา
ว่าดังนี้ พระเจ้ามังทร่ากรุณา ทานสุกหื้อพระข่าเชียงแข็งได้ไปเรียกร้อมมาในราชสำนักเรานาฉนั้น
เจ้าเมืองเชียงแข็งไห้วสาว่าฉนั้น ข้าเจ้าบ่หลวกบ่ข้างก็เป็นชาวปุ่ชาวดอย ที่จักแล้วแก่ราชการเจ้าบ่มี
ข้าเจ้าขอเอาเมืองของเชียงล่าบ บ้านยุ เมืองหลวย ไปเด้อมพันกับด้วยข้าทั้งหลายไห้วสาฉนั้น.

เจ้าเป็งภาวะมังทร่าจึงมีอะมินต่อทานสุกหื้อพระข่าเชียงแข็งได้ไปร้อมเอาเมืองของเชียงลาข
บ้านยุ เมืองหลวย ไปเด้อมไปร้อมเมืองอุได้พระขากำพลเจ้าเมืองเชียงแสนมารอดเป็งภาวะมังทร่าแล้ว
เจ้าก็ทานสุกหื้อพระขากำพลกินเมืองเชียงแสนดั่งเก่าแล้วเจ้าเป็งภาวะมังทร่าก็เวนราชสมบัติบ้านเมือง
เชียงใหม่ทั้งมวลหื้อแก่พระเป็นเจ้าแม่กุ หื้อเป็นเจ้าใหญ่ในลานนาไทยดั่งเก่า แล้วมีอาชญาแปลงหลาย
กำไว้แก่เจ้าขุนท้าวพระยาทั้งหลายหื้อบริบูรณักรบ ฟ้าเรัญยินดีกับด้วยน้องเราพระเป็นเจ้า เมืองพิงค์
เชียงใหม่หากเป็นเชอมหากษัตริย์ เจ้ามังรายมากรบเป็นเจ้าแก่แผ่นดินแล้ว ก็อุตสาหัภิเสก หื้ออยู่
สถิตสำราญ ในราชนิเวศน์ ในวันเดือน ๗ แรม ๕ กำ เม็งวัน ๕ หันแล ๆ

เจ้าฟ้ามังทร่าก็แต่งสุริโยธา ขุนเมืองหมอยเป็นโยกบัต พระข่าจักรวูฒิ ขุนเมืองสังเหยียบ
เป็นปลัดและขุนเมืองขันบันรพลทั้งมวลหม่นหน่ง หื้ออยู่ฟ้าเรัญพระเป็นเจ้าแม่กุตนเป็นเจ้า

ถึงวันเดือน ๘ แรม ๔ กำ เจ้าฟ้ามังทร่าก็เอารพลเสด็จเมือเมืองหงษาวันนั้นแล ๆ เจ้าฟ้า
มังทรามาอยู่เชียงใหม่ได้เดือนปลาข ๑๒ วันหันแล ๆ

อุณนั้นมาท้าวพระยาเจ้าขุนทั้งหลายฝูงอยู่ฟ้าเรัญพระเป็นเจ้าเมืองพิงค์เชียงใหม่บ่ไหว้นพ
กรบยำแก่พระเป็นเจ้าตนเป็นเจ้าพระเจ้าฟ้ามังทร่า จึงให้อภินท ๑ ลุนเครื่องข้อง ๑ ถอลายเจ้าฟ้าพระยา
มังทรามาหื้อท้าวพระยาขุนนางไหว้กราบพระเป็นเจ้าตนเป็นพระหันแล ๆ

ในปีเป็กสง่า ศักราชเดียนั้นเดือน ๕ ออก ๖ กำเม็งวัน ๖ ไทยเป็กสัน พระเป็นเจ้าแม่
กุตนเป็นพระเสด็จยาตราไปรบข้าศึกขวาและขันต่างเมืองฝูงเป็นขวา วัน ๖ กำ เสด็จแต่เชียงใหม่ ไป
นอน เป็งเมือง หม่นรา ยังอยู่เป็งเมือง วันหนึ่ง เป็กเมืองไปนอนป่าข้าย หนึ่งหม่นสองพันวาป่าข้าย
ไปนอน เถียงแล้งผาผั่ง ๘,๐๐๐ วา เถียงแล้งไปนอนเปาน้อย ๘,๐๐๐ วา เปาน้อยไปนอนแซ่สั๊ก หม่นวา
แซ่สั๊กไปนอน เพยไถ่ ๑๒,๐๐๐ วา เพยไถ่ไปนอนแซ่แห่ง ๑๐,๐๐๐ วา แซ่แห่งไปนอนท่าข้ามแม่ควา

๑๐,๐๐๐ วา ทำข้ามไปนอนเมืองเจ้า ๓,๐๐๐ วา เมืองเจ้าไปนอนบ้านเหยี่ยว ๖,๐๐๐ วา บ้านเหยี่ยวไปนอนกลายเรือ ๒๐,๐๐๐ วา กลายเรือไปนอนรอดเชียงราย ๖,๐๐๐ วา ถึงเชียงรายแล้วจัดเครื่อง ชาวเชียงใหม่ และชาวต่างเมืองทั้งหมดได้ ๔๘,๐๐๐ เครื่อง ช้าง ๒๗๐ พลาย ม้า ๑๒,๐๐๐ ตัว อยู่เชียงราย ๕ วัน แต่เชียงรายไปนอนหนองบอน ๑๑,๐๐๐ วา หนองบอนไปนอนทุ่งย่างแม่ม้า ๑๐,๐๐๐ วา ทุ่งย่างไปทำตัน ๑๐,๐๐๐ วา ทำตันไปบ้านไร่หัวเวียงเชิง ๑๒,๐๐๐ วา

เดือน ๕ แรม ๑๓ ค่ำ ได้พระยาเชิงเดือน ๖ ออก ๖ ค่ำ ยามพาดล้นค้ำ พระอุปฮาดล้านช้าง พรากเมืองเชียงแสนเมื่อล้านช้าง เดือน ๖ ออก ๑๓ ค่ำ แต่งหื้อพระยากำพลไปกินเมืองเชียงแสน พระเป็นเจ้าตนเป็นพระเสด็จจากเมืองเชิงไปนอนกาดคู่ ๖,๐๐๐ วา กาดคู่ลอดเวียงลอบ ๖,๐๐๐ วา เวียงลอบไปนอนข้าวขาว ๑๐,๐๐๐ วา ข้าวขาวไปนอนพระยา ๑๒,๐๐๐ วา พระยาไปนอนแช่ตำ ๘,๐๐๐ วา แช่ตำไปนอนทับปุย ๖,๐๐๐ วา ทับปุยไปนอนน้ำหยั่ง ๑๒,๐๐๐ วา น้ำหยั่งไปนอนน้ำอุ่น ๖,๐๐๐ วา น้ำอุ่นไปนอนแก่ง ๑๐,๐๐๐ วา อยู่แก่ง ๒ วันเดือน ๗ ออกสองค้ำ ลูกแต่แก่งไปนอนขางกุ่มสะเหยียบ ๘,๐๐๐ วา ขางกุ่มไปนอนป่าเล้า ๑๒,๐๐๐ วา ป่าเล้าไปนอนเมืองสอง ๑๐,๐๐๐ วา เมืองสองไปนอนวังค้ำ ๕,๐๐๐ วา วังค้ำไปนอนป่าเสี้ยว ๑๒,๐๐๐ วา ป่าเสี้ยวรอดแพร์ ๑๒,๐๐๐ วา อยู่เมืองแพร์ ๑๒ วัน

เดือน ๗ แรม ๔ ค่ำ นำพระยาเชิงเลือก หื้อกินเมืองแพร์ แต่กินเมืองแพร์มานอนกราวตนหัว ๕,๐๐๐ วา กราวตนหัวมานอนน้ำตาก ๘,๐๐๐ วา อยู่น้ำตากวันหนึ่ง น้ำตากมานอน ห้วยส้ม ๘,๓๐๐ วา ห้วยส้มมานอนน้ำโม๊ะ ๘,๒๐๐ วา น้ำโม๊ะรอดนคร ๑๓,๕๐๐ วา

เดือน ๗ แรม ๑๐ ค่ำ นำจตุรหมอกำกินเมืองนครอยู่นคร ๕ วัน นครมานอนเมืองตาล ๑๒,๐๐๐ วา เมืองตาลมานอนถ้ำป้วย ๖,๕๐๐ วา ถ้ำป้วยมานอนลำพูน ๑๒,๐๐๐ วาอยู่ลำพูนวันหนึ่ง ลำพูนมารอดเชียงใหม่ ๑๐,๐๐๐ วา

พระเป็นเจ้าตนเป็นพระเสด็จไปครั้งนั้นเดินทางไกลได้ ๓๖๗,๕๐๐ วา มีตำหนักพักแรม ๓๕ หลัง ไปนานได้ ๒ เดือนปาย ๒๕ วันก็มีแล ฯ

ลูนนั้นได้ ๖ ปี ถึงปีกาบใจศักราชได้ ๕๒๖ ตัว เจ้าท้าวแม่กุ พันเจ้าเป็งภาวะมังตรา พ้าหงษา พ้ามังทรายกรพลมากุมเอาเชียงใหม่ได้ เลยเอาเจ้าท้าวแม่กุเมื่อไว้เสียเมืองหงษาไว้นางวิสุทธเทวีกินเมืองแทนหันแล ฯ

ลูนนั้นได้ ๒ ปี ถึงปีรวายชัย ศักราชได้ ๕๒๘ ตัว เิงขวมาตกเมืองเชียงใหม่เข้าแพง หมันน้ำต่อ ๕๐ เงิน นานได้ ๓ ปี จึงถูกแล ฯ

ศักราช ๕๓๐ ตัว ปีเป็กสี่เจ้าพ้ามังตราไปเอาเมืองอุทริยาได้ป็นัน

ศักราชได้ ๕๓๔ ตัว ปีเต่าสันไปศึกหนองราม (พงสาวดารโยนกว่าหนองหาญ ล้านช้าง)

ศักราชได้ ๕๔๐ ตัว ปีเป็กยี่ วิสุทธเทวี เจ้าจตุตติเชนนี เอาคำหมุไปกินเชียงแสนในปีศักราชเดียนนี้พ้ามังตราหื้อลูกตนชื่อว่า พ้าสาวัดถิ่นรภามังค้อยมากินเมืองเชียงใหม่เชนนี พระยาลำพูนไปกินเชียงแสนก็มีวันนั้นแล ฯ ราชวงศ์ ปญจกันโศ นิตติโต ฯ

(จบผูกที่ ๕)

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ผูก ๖

พระยาลำพูนกินเมืองเชียงแสนบ้านเท่าใด หนีจากเมืองลำพูนตั้งเก่าไว้ นางพระยากิน ๓ ปี แล้วย้ายมากินเมืองพาน เมืองเชียงใหม่ เจ้าฟ้ามังทรหือพระยาหัวเขินกินแทนตัวท่านกินไปอยู่ เมืองหงษา ศักราช ๕๔๓ ตัว ปีรุ่งใส เดือน ๒ แรม ๒ ค่ำ เป็งฟ้ามังทรหือเอาหนองผักหวาน มังตรา ตนกูกขึ้นนั่งแทนแก้วหงษาแล ฯ

ศักราช ๕๔๗ ตัว ปีดับเจ้าเชียงใหม่ยกทัพไปรบเมืองใต้ ได้เสียนันทก่อนตอครั้งนั้น

ศักราช ๕๕๔ ตัว ปีเต่าสี่ อุปราชาเอารัพลไปเมืองใต้ได้รับพระยานเรศ รัพล ๗๐๐,๐๐๐ วันนั้นแล ฯ เช่นนี้เจ้าฟ้าสาวตฤไปกินเชียงแสน

ศักราช ๕๕๗ ตัว ปีดับเม็ด พระเป็นเจ้าล้านช้างมาค้าพระยาน่านบได้ พาดกล้านช้าง

ศักราช ๕๖๐ ตัว ปีเบิกเส็ด ถาวหนีเสยเมืองหงษามาตกเชียงใหม่ หนีตกล้านช้าง ชาวได้ มาตกเชียงใหม่ก็ป็น

ศักราช ๕๖๒ ตัว ปีกุดใจ เชียงรายพื้นม่าน ม่านมาตกเชียงราย

ศักราช ๕๖๓ ตัว ปีรวงเป้า ออกญารามเดโชไปเป็นพระยาเชียงแสนล้านช้างขึ้นมาเอาลานนา เว้นไว้แต่พะเยา ผาง เชียงใหม่ บได้ ออกญารามเดโช หนีเสยเชียงแสนก็ป็น

ศักราช ๕๖๕ ตัว ปีกำเหมา เมืองสาตพื้นม่าน ๆ กวาดเอาไปแควนมาก

ศักราช ๕๖๕ ตัว ปีเมืองเม็ด ฟ้าสาวตฤทรธามังคกอยตาย ท่านกินเมืองเชียงใหม่ได้ ๒๘ ปี แล ฯ

สโทกอยตนกูกินแทนได้ ขวบปลายเดือนหนึ่งตาย ตนกกลางกินแทนได้ ๕ ปี ถึงปีกำเป้า ศักราช ๕๗๕ ตัว ตาย ตนน้องช้อยกินแทน ๑๓ ปี ถึงปีรวายยี่ ศักราช ๕๘๘ ตัวตาย เช่นนี้พระยาเจ้าบ้าน กินเชียงแสน

ศักราช ๕๗๖ ตัว ปีกาบขี้ เมืองนครพื้นพระเจ้าหนองผักหวาน มังตราตนกูกมานมาเอาลูก พระยาเชียงแสนออกไปหว่าน เอาช้างไปถวายเป็นเมืองนคร แล้วเจ้ากวะมังตราจึงกรุณาพระยา เชียงแสนหือเป็นเจ้าฟ้ากบฝือก ให้ทานช้างพ่วงคำ หลังแดงดาดคำ แต่นั้นได้ท่านเอาราชการ เข้าเมื่อน บพระบาทหงษาแล ฯ

ศักราช ๕๗๗ ตัว ปีดับเหมา ลูกเสยพระเจ้าเชียงใหม่ตนช้อยให้พระยาน่านขึ้นมาเป็น พระยาเชียงใหม่

ศักราช ๕๘๑ ตัว ปีกุดเม็ด เจ้าฟ้ากาฝือก จุติหือนางพระยากินเมืองแทน

ศักราช ๕๘๖ ตัว ปีกาบใจ เชียงของพื้นพระเจ้าหนองผักหวาน มังตราแต่งหือพระเจ้า สุธธโรธรรมราชมังแรจจว่าเอาทัพมาตั้งเชียงใหม่ แล้วไปเอาเชียงของได้ เดือน ๑๒ ออก ๕ ค่ำ วันนั้นแล ฯ

ศักราช ๕๘๗ ตัว ปีดับเป้าเมืองน่านพัน พระเจ้าสุทโธชื้อไปเอาเมืองน่านได้

ศักราช ๕๘๘ ตัว ปีรวายยี่ พระเจ้าสุทโธไปเชียงรุ่งได้พระเจ้าหนองผักหวานมังฆราวาจตุติในเมืองหงษาที่ปีเดียนันมังแรทธิพขึ้นกันแทนที่ปีนั้น

ศักราช ๕๘๐ ตัวปีเป็กสี่ ก็นมาตงอยู่เชียงแสนพระเจ้าพี่น้องบ่ชอบบ่แม่นกัน พระเจ้าตนพเข้าอยู่ในเวียงขึ้นอยู่โรง ฟ้ากาเผือกหื้อหน่อคำ ลูกพระยาทิพย์เนตรกินเชียงแสนแล้ว ก็เสด็จขึ้นเมืองหงษา พระยาเชียงแสนพอลูกเมื่อส่งรอดเมืองฝาง พระยาเชียงใหม่ขึ้นต้อนเอาเชียงแสนพอลูกมาขังไว้เวียงเชียงใหม่ พระเจ้าสุทโธเมื่อรอดเมืองหงษาเอามังแรทธิพลเสี่ยพระเจ้าสุทโธขึ้นนั่งแทนแก้วแทนที่ปีนั้น

พระยานครขันอาสาแทน พระเจ้าเชียงใหม่ยินดีเอาเมืองเชียงแสนแทน แบ่งพระยานครหื้อพระยานครเป็นพระยาศรีสองเมือง แต่งแสนอาชญาไว้เป็นหวานเชียงแสน ปล่าวคนศึก ๓,๐๐๐ ไปรั้งเวียงอยู่ได้ ๓ ปี ถึงปีร่วงเม็ด ศักราช ๕๙๓ ตัว เจ้ากวมังทรสุทโธธรรมราชาเข้ามาเอาเชียงใหม่ ได้เอาพระเจ้าเชียงใหม่เมื่อไว้หงษาหื้อพระยาทิพย์เนตรพ้อพระยาเชียงแสน กินนาสามล้านแต่งเชียงใหม่หื้อพระยาเชียงแสนกินเมืองเชียงแสนดั่งเก่า

ศักราช ๕๙๔ ตัวปีเต่าสัน พระเจ้าสุทโธธรรมราชามาเอาเมืองฝาง ๓ ปีจึงได้

ศักราช ๕๙๘ ตัว ปีรวายใจ พระเจ้าสุทโธธรรมราชามังตรา ขอลูกแก้วพันตนแล้วย้ายไปตั้งอังวะ แล้วจึงปลงอาชญาหื้อมาสร้างวัดเซตวัน เมืองเชียงแสน ที่โรงนางฟ้ากาเผือกหื้อเป็นราชสถูปฐาน เอามหาปาดอนแทน เข้ามาอยู่เมตดาวัดเซตวัน ขอหื้อเป็นสมเด็จหันแล ฯ

ศักราช ๑๐๐๐ ตัวปีเป็กยี่ นางฟ้ากาเผือกจตุติ

ศักราช ๑๐๑๐ ตัวปีเป็กใจ พระยามังฆราวาสุทโธธรรมราชาจตุติขังเมืองอังวะ เอาพระธนะกัญไชย* ขึ้นแทนแก้วในเมืองอังวะที่ปีนั้น

ศักราช ๑๐๑๒ ตัวปีกคยี่ พระยาเชียงแสนจตุติ

ศักราช ๑๐๑๗ ตัวปีดับเม็ด เอาพระแสงเมืองเป็นพระยาเชียงแสน แทนได้ ๓ ปีเอาเมืองเสี่ยอังวะ

ศักราช ๑๐๒๑ ตัวปีกคไก่อ เอาพระยาเมืองแพร์ขึ้นนั่งแทนแก้วเชียงใหม่ปีนั้น

ศักราช ๑๐๒๒ ปีกคใจ ชาวไต้อพลขึ้นมารบเชียงใหม่บ่ได้ เชียงแสนพ่ายชาวไต้อปีนั้น ถึง

ศักราช ๑๐๒๓ ตัว ปีร่วงเป้าจึงออกมาตั้งเมือง

ศักราช ๑๐๒๕ ตัวปีกำหมา ฟ้าสา่งกุงมาอยู่เชียงแสน

ศักราช ๑๐๓๔ ตัวปีเต่าใจ พระอิงเซะ จตุติขังเมืองอังวะ เอาลูกพระเจ้าเจพุทธรายเมื่อไปเป็นพระยาเชียงแสนที่ปีนั้น อยู่ได้ ๕ ปีจตุติ เอาพระเฉลิมเมืองกินเมืองเชียงแสนแทนพระเจ้าเมืองแพร์ตนกินเชียงใหม่ก็จตุติแล้วเอาพระยาเจ้าอิงเซะมังขึ้นนั่งแทนแก้วแทน ในเมืองเชียงใหม่ที่ปีนั้น

* พงศาวดารโยนกว่า มังนันทะราชบุตรแทน และ สวรรคตในปีจุลศักราช ๑๐๐๐

ศักราช ๑๐๓๗ ปีดับเหมาพระเจ้าเชษฐาธิ เอลูกพระเจ้าเจพุทธราช ขึ้นนั่งแทนแก้วที่ป็น
ศักราช ๑๐๔๐ ตัว ปีเบิกสง้าพระเฉลิมเมืองจตุติ เอรตล่างหลาม เป็นหวานแทนกินเชียง

แสน

ศักราช ๑๐๔๔ ตัวปีเต่าเส็ด รตล่างหลามแต่งร้อนใหม่มังสามมาเอาใส่ค่างลงไปเสี่ยอ้งวะ

ศักราช ๑๐๕๔ ตัว ปีเต่าลันฟ้าเมืองหลวงพามากินเชียงแสน

ศักราช ๑๐๕๗ ตัว ปีดับไก่ ฟ้าเชียงแสนจตุติ

ศักราช ๑๐๖๑ ตัว ปีกัดเหมาฆรรรมพุกามจตุติ

ศักราช ๑๐๖๒ ตัว ปีกัดสี่ หน่อทรายเป็นหวานเมืองเชียงแสน ร่มแสนเป็นชิกาย (จักกาย)

ศักราช ๑๐๖๓ ตัว ปีร่วงใส ฆรรรมตัดเชียงแสนบ่หือทับบ้อง (ทับบ้อง=ขึ้น) กับเมือง

เชียงใหม่

ศักราช ๑๐๖๔ ตัว ปีเต่าสง้า ลาวมาสู่สมการเอามาไว้เมืองอ้งวะ

ศักราช ๑๐๖๕ ตัว ปีกำเม็ด ลาวมาตกเมืองลานนามาอยู่เชียงของแล้ว หน้เมื่อเมืองน่านก็

ป็น

ศักราช ๑๐๖๖ ตัว ปีกาบสัน เอนิหวานผู้กินเมืองเชียงแสนมาฆ่าเสี่ยยังเชียงใหม่ ตั้ง
รักษาหย่าเจสุเป็นหวานแทนพละเอ เป็นเชกกาย (จักกาย)

ศักราช ๑๐๖๘ ตัว ปีรวายเส็ด เดือน ๑๑ ออก ๔ ค่ำ หมูออกลูกเป็นข้างยังเมืองเชียงแสน

ศักราช ๑๐๖๙ ตัว ปีเมืองไก่ มังแรนร่ากินเมืองแลงบ้อยมาแต่งเชียงใหม่ เดือน ๘ แรม ๖
ค่ำ หือผู้กินเมืองไร มากินเชียงราย เจ้าหน่อเมืองไปเป็นหวานเมืองน่าน

ศักราช ๑๐๗๐ ตัว ปีเบิกใจ เงินอัยสามปี พันพระเจ้ามังฆาละ ขึ้นมาทางเชียงใหม่
อัยสามปีไปถึงฮ่อ ฮ่อเอาออกส่งมาใส่คอก ไฟเผาเสี่ยฉิบหายทั้งชะกุลนั้นแล ฯ

ศักราช ๑๐๗๑ ตัว ปีดับเม็ด ส่างกอยละเกียชะปะก เชียงแสนลงไปไหว้สาภษัตริย์อ้งวะ
เอาอะมินต่อ (ภาษาพม่า แปลว่าท้องตรา) ขึ้นมาทานสุขหือเจ้าอินเมืองหือไปกินเมืองน่าน เจ้าอิน
เมืองตายเสี่ยเมืองเชียงใหม่ เมืองเชียงแสน พร้อมกับ เอาพระชาติ้นมากินเมืองน่าน ลุนนั้นกษัตริย์
เจ้าอ้งวะ มีอะมินต่อขึ้นมาหือน้องเจ้าอินเมือง หือขัตติยวงศ์ได้เป็นนาขวาใหม่ พุททวงส์ผู้เป็นน้อง
เป็นนาซ้าย แล้วหือเมืองกาย เมืองไร เมืองเลน กะชาก กะแลง เชียงลาบ เมืองหลวงปุกา เป็นทัพ
บ้อง (ขึ้น) กับเมืองเชียงแสน ในเมืองทั้งหลายฝูงนี้ โมยะหวาน และนาซ้ายนาขวาได้แต่งแปง
สืบ ๆ มา

ถึงศักราช ๑๐๘๙ ตัว ปีเมืองเม็ด เทพสิงห์ปรากฏยังเมืองขวม มังแรนร่าผู้กินเชียงใหม่แต่ง
หือคนไปเรียกที่หนึ่งสองที่ ก็บ่มา จึงแต่งคนไป ๕๐๐ ไปเรียกมา มายังวัดสังฆาร ริมประตูข้างเผือก
มังแรนร่า ว่าหือก่อเมืองทั้ง ๔ เอน้ำเข้าขังข่วงสนามหือเต็ม และจักเรียกเทพสิงห์ตนบุญมาพร้อมยัง
สนาม เมื่อตนบุญแท้จักมาเหนือน้ำได้ เราทั้งหลายจักน้อมมันชาแล้วอื่น ๆ

ในคืนนั้นคนในเวียงเป็นใจ ไปบอกหื้อเทพสิงห์ฯ เลขลัทธิไป อยู่บ่นานเท่าเทพสิงห์
ขอศึกเข้ามาคุมเวียงลวดเข้าได้ประตูไร้ชา ขามนั้นมั่งแรนร่าอยู่ยังสนามลูกม่านลูกเม็งทั้งหลาย ใ้กัน
มาไหว้สาว่า ข้าศึกเข้าได้ประตูไร้ชาแล้วไทยชาวเวียงชิงสินาคบไ้ลูก มีแต่ข้าทั้งหลายลูกม่านลูกเม็ง
และรบข้าศึกมาไหว้สาฉนั้น

ยังมีเจ้าตนหนึ่งชื่อว่าองค์นก เป็นตระกูลเจ้าล้านช้างมีพล ๓๐๐ มาอยู่ริมระมิงค์ท่าวัดเกต
เข้ามาอาษากับมั่งแรนร่า ว่าคานคน (เณรค์คน) หื้อเข้าเเอะ ข้าจักเป็นหัวหน้าออกไปรบ มั่งแรนร่า
ห้าม ว่าตัวบ่มีลูกบ่มีเมียบ่ขอว่าจักใครเอากการเข้ะสังจา ว่าอันเจ้าองค์นกเลขอยู่เสี่ย

หมู่เทพสิงห์ขึ้นเข้าได้เวียง เลขขามั่งแรนร่าตายยังสนามนั้นแล ฯ เทพสิงห์เข้ามาอยู่
เวียงประมาณเดือนหนึ่งจึงมีอาชญากออกไปคู้บักคู้แคว้น ว่าลูกบ้านลูกเม็งอยู่บ้านใด หื้อเอามาส่งนับ
เสี่ยจักไ้คอกไฟเผาเสี่ยว่าอัน ชาวบักชาวแคว้นทั้งมวล บอกลูกม่านลูกเม็งหื้อหนี คับบ่หนีจักเอา
เมื่อส่งในเวียงว่าอัน ลูกม่านลูกเม็งทั้งหลายมีจำเรเนแตกหนึ่ง บู้ยานช่างเหล็กหนึ่ง เขาพร้อมกันได้
คนดี ๓๐๐ เข้ามาไหว้สาเจ้าองค์นกยังวัดบุปผา (วัดสวนดอก) ขอเป็นหัวหน้าแก่เขาทั้งหลายจักเข้ารบ
เทพสิงห์ เจ้าองค์นกถามว่า หมู่สูมีเท่าใดจักเอาเสี่ยเขาไหว้สาว่ามีคน ๓๐๐ เจ้าองค์นกจึงว่า หื้อสู
ดักอยู่ก่อนเข้าจึงรู้คิงไปเดือนออก ๕ ค่ำ หื้อสูมาหาภูวัดเกตหื้อเเอะ ว่าอันเจ้าองค์นกก็ย้ายไปอยู่
วัดเกตหื้อนแล ฯ ถึงวัน ๕ ค่ำ เขาก็พากัน เจ้ามาวัดเกตหื้อนแต่ หมู่เทพสิงห์หื้อนเจ้าองค์นกมีหมู่หลวง
หลายเขาบ่ไว้ใจ จึงแต่งคน ๕๐ คน มาอยู่เฝ้ายังหัวขัวท่าแพถ่ายไปทางใต้ แล้วตกลกลางคืน หมู่ม่าน
เม็งชเรเนแตก พาหมู่ย่องเข้ามาแจ้งศรีภูมิ ลงค้อมาหลอนเข้าแทง ยังหัวขัวท่าแพ แดกเข้าในเวียง
เลขขึ้นเข้าตวยได้เวียง

หมู่เทพสิงห์ แดกออกเวียงพ่ายไปทางใต้เสี่ยแล้ว จึงราธนาเจ้าองค์นกเข้ามาเสวยราชย์
ในวัน ๖ ค่ำ ปราภฏด้วยนามทักว่าเจ้าองค์ค้ำวันนั้นแล ฯ

อยู่บ่นานเท่าใด เทพสิงห์ไปชักธรรมบัญญัติเมืองน่านมา เจ้าองค์ค้ำเณรค์คนออกไปต้อน
รบกันยังป่าซาง ธรรมบัญญัติตายที่ไม้ศรีไ้ดำ ในสกเดี๋ยวนั้น

ศักราช ๑๐๕๐ ตัว ปีเป็กสันเดือน ๔ ออก ๕ ค่ำ สะแข็งเกี๊ยะ (พงสาวดารโยนกกว่า
สะแดงพญา) ขกทัพลูกอั้งวะข้ามกงมา เจ้าองค์ค้ำเอาหมู่ไทยชาวเวียง ๒๐ คน แห่งโท ๒๐ คน
ม่าน ๒๐ คน เป็น ๖๐ คน ไปต้อนรับทัพสะแข็งเกี๊ยะฯ ว่าจักเอาหมู่ไทยอันไปต้อน ๒๐ คนนั้นฆ่าเสี่ย
เขารู้คิงลัทธิพันมายังแต่่ม่านและโท ๔๐ นั้นบ่หนี เจ้าองค์ค้ำกลับมารอดเวียง พระยาเถ้าและขุนเมือง
พร้อมกันไหว้สาเจ้าองค์ค้ำว่า กั้นว่าเจ้าจักเป็นม่าน ตูข้าขอหนีคั้นมาเป็นกับม่านตูข้าตายเสี่ยแล ฯ
ไทยอันไปต้อนม่าน ๒๐ คนเขายังจักฆ่าเสี่ยเพื่ออันแล ฯ ตูข้าขอรบว่าอัน ถ้วนหนึ่ง ถ้วนสอง เจ้า
องค์ค้ำจึงว่า รบก็รบ แล้วอัน ฯ

ขามนั้นม่านก็มาถึงหนองมอนแล้ว ก็ห้างศึกออกรบกัน ถูกันไป ถูกันมา ได้สองเดือน
ม่านกั้นเข้าเลขแตกหนีไปทางเมืองวังหนองขวางเพยไร้ไปตั้งอยู่เมืองพะเยา

ถึงศักราช ๑๐๘๕ ตัว ปีเต่าไข เดือน ๔ ออก ๘ ค่ำ เจ้าองค์คำยกทัพไปตวยหาม่าน สะแข็งเกียะ ชังเมืองพะเยา ไปม่านสะแข็งเกียะเลขหนีไปเซียงแสน เจ้าองค์คำก็เอาลาวข้าพระเจ้า ทุงเอียงเข้ามาเซียงใหม่ ปลุกแก่เขาหือเป็นพระยาพราน พระยาจัดหือเมื่ออยู่รักษาปฏิบัติพระเจ้า ทุงเอียงดั่งเก่า

ตั้งเมืองเซียงแสนมหาภคย์อั้งวะ มีอะมินต่อมา หือสะแข็งเกียะเป็นโมยะหวาน ชื่อเกียะ ชะแพก หือได้หอบอุ้มเอาเมืองแพร์ เมืองน่าน ลคอน (ลคร) เมืองฝ่าง เมืองสาด เซียงของ เมืองเท็ง ผุงนี้ หือเข้ากับเมืองเซียงแสนนับเสียง

ศักราช ๑๐๘๕ ตัว ปีกำเป้า เม็งชะคายน้อยกุงเป็นหัวหน้า ยกทัพมากนหมื่นหนึ่ง มาคุม เซียงใหม่เข้าแจ้งหัวริน กูเรื่องบ่ได้แตกหนีคืนเมื่อ

ศักราช ๑๐๘๘ ตัว ปีเมืองใส บู้ผ้าขาวลูกลำพูนขึ้นมาเป็นบุรุษกอนในเมืองเซียงใหม่ขับได้ (จับ) นำเสี้ย

ศักราช ๑๑๐๒ ตัว ปีกตสัน โมยะหวานเคียะชะแพกเซียงแสนตาย

ศักราช ๑๑๐๕ ตัว ปีกำไก่ กษัตริย์เจ้าอั้งวะทานสุขหือลูกเกียะ (เปี้ยะ) ชะแพกชื่อใหม่ว่า ชินวงศ เป็นโมยะหวานในเมืองเซียงแสนชื่อว่า เกียะนะรักหันแลฯ (โยนกกว่า เพ็ชรลักษณ์)

ศักราช ๑๑๐๗ ตัว ปีดับเป้า เจ้าก้วยหงษา*มารับเอานางองค์ทิพย์ ลูกเจ้าองค์คำเมื่อเมือง หงษาถึงสก ๑๑๐๘ ตัว ปีรวายย เจ้าก้วยแตกแ้วหงษาเอานางองค์ทิพย์มารอดเซียงใหม่

ศักราช ๑๑๑๓ ตัว ปีร่วงเม็ด ลือเงินแมนเป็นกับด้วยกัน พันเกียะนรักและเม็งบ่ชนะเงิน ลือแมน เกียะนรัก พ่ายหนีละเมืองเสี้ย เอาลูกเมียไปตั้งอยู่สพทรา ลือแมนแต่งเมืองเซียงแสน

ศักราช ๑๑๑๗ ตัว ปีดับไก่เกียะนรักเอาชัยแ้วลาวขึ้นมารบลือแมนแตกหนีไป เกียะนรัก กินเซียงแสนดั่งเก่า

ศักราช ๑๑๑๘ ตัว ปีเมืองเป้า ลาวเอารพลขึ้นไปรบฆ่าเกียะนรักที่ดอนแท่นตาย ลูกเกียะ นรักชื่อว่าเจ้าตันทิพย์ลูกเจ้านาขาวชื่อว่าปวะลัง ไปอั้งวะ กษัตริย์เจ้าอั้งวะทานสุขหือ ปวะระ เป็นโม ยะหวานเซียงแสน สกเด็ยวันเดือน ๔ ออก ๗ ค่ำ ม่านแมงโรงไปยกทัพเข้ามาถึงเกาะลมเมงและม่าน รบกกันตายเป็นอันมาก เม็งมีคนบ่หลายแตกม่านเป็นระส่ำระสาย เม็งทะเลกาน พากนคร้วเข้ามาเมือง เซียงใหม่ในเดือน ๖ นั้น ในเดือน ๖ นั้นบู้ม่านเม็งลัง ยกเข้าเมืองอโยธยาแ้วเข้ามาทางทะวาย ได้เมือง ทะวายแล้วฆ่าเจ้าเมืองทะวายเสี้ยแล้วเลยเข้ามาเมืองอโยธยา สกเด็ยวัน น้อยวิสุทธเมืองลำพูนเอาหุมู ขึ้นมาฆ่าโมยะหวานปะวะระเซียงแสนเสี้ยแล้วน้อยวิสุทธแทน

ศักราช ๑๑๒๒ ตัว ปีกตยี่ เจ้าดวงเมืองลำพูน เอาหุมูไปฆ่าน้อยวิสุทธยังเซียงแสนเสี้ย แล้วเจ้าดวงกั้นลงมาลำพูนดั่งเก่า สกเด็ยวัน เดือน ๘ ออก ๘ ค่ำ คนใช้ฆ่าเข้ามาถึงลำพูนเดือน ๘ แรม ๗ ค่ำ พระยาอ่องไซยกกลับจากอโยธยาขึ้นมาถึงน้ำแม่พระ ตายเสี้ยที่นั่น สกเด็ยวันเดือน ๕ แรม ๒ ค่ำวัน ๒ ยามตุดเช้า สุริยะคาควันนั้น อะทันพื้นในเมืองอั้งวะก็วันนั้น

* เจ้าก้วยหงษา-โยนกกว่า สมิงทอขาว

ศักราช ๑๑๒๓ ตัว ปีร่วงใส เดือน ๔ แรม ๘ ค่ำ เจ้าบัณฑิตเจ้าจันทร์ ลูกจากป่าออกมา
พร้อมกันกับพระยาถิ่น พื้นเจ้าจันทร์เจ้าจันทร์หนีไปพึ่งพระยาทะกานเมืองทะกานลงไปอยู่บ้านสันเจ้า
ปิดได้เมืองแล้วก็บ่เสวยเมือง เลขนิมนต์เจ้าขุค เป็นพระอยู่วัดดวงดี สึกออกเสวยเมือง ถึงเดือน ๗
ลง ๗ ค่ำ สกเดียวกันนั้น เจ้าเมืองลำพูนตาย.

ศักราช ๑๑๒๔ ตัว ปีเต่าสง่า เดือนขี้ออก ๑ ค่ำ วัน ๑ ขามแกลซัยสุริยภาค เดือน ๓
ออก ๑๓ ค่ำลำพูนวังพร้าวรบป่าซาง ถึงเดือน ๔ ม่านแลซุโป อะเกยะคามุนี่ไปตั้งมวลมี ๘ ไปแก้ทัพ
ลูกแต่อังวะมาตั้งทัพอยู่ที่ วัดเวพูน (กูเต้า) ก่อนแล้วทั้งแควดล้อมเชียงใหม่ ใน วันเดือน ๔ ออก ๑ ค่ำ
วัน ๗ ก่อนหน้าทัพม่านจักมานั้น แม่ทะกานกับพระยาทวย หนีออกเชียงใหม่ไปอยู่กลีละแม่คง
ถึงสก ๑๑๒๕ ตัว ปีกำเม็ด เดือน ๑๑ แรม ๘ ค่ำ ม่านได้เชียงใหม่ อยู่ได้สองสามวันลำพูน
บ้านสันทะกานแตกม่านกวาดเอาเจ้าจันทร์ตนลูกเจ้าองค์ดำ และไพร่ไทยชาวเชียงใหม่ไปอังวะนับ
เสียง

ถึงเดือน ๑๒ สกเดียวกันนั้นม่านได้ทะกานที่กลีละแม่คง ม่านเอาไปอังวะกายเมือง
อังวะ กายเมืองอังวะในเดือน ๔ ปีกำเม็ดนั้นลูกพระยาองไชยหนองต่อตาย ในมกโชโปนี้องกษัตริย์
อังวะขึ้นนั่งเมืองก็ปีนั้นเพื่อนขับ (เขาจับ) และบ้านแล้วเอาเข้ามาเมืองอโยธยากี่ปีนั้น ม่านได้เชียงใหม่
แล้วอะเกยะคามุนี่ไปตั้งอยู่เชียงใหม่ในปีกำเม็ดนี้ แสนขวานลงข้างเอาหมู่ขึ้นไปหลอนม่านอันเฝ้าเงิน
๓ กอง อยู่ทัพทำอ้อยได้แล้วหนีไปตั้งอยู่ดอนมูลเชียงแสน ไปอะเกยะคามุนี่ แต่งชกกายอินทเป็นโป
เอาหมู่ลูกเชียงใหม่ไปรบแสนขวานโรงข้างที่ดอนมูล หมู่แสนขวานแตกหนีหนีหายตายมากนั้.

ศักราช ๑๑๒๖ ตัว ปีกาบสันเดือน ๑๒ ออก ลาวไชราชสาสัน ไปตั้งเมืองมกโชโปเดือน
เกียงแรม ๖ ค่ำเป็นฆ่าทะกาน เดือน ๔ แรม ๘ ค่ำ กษัตริย์มกโชโปรบเบ็ดแซ (เมืองกระแซ) แล้ว
ฆ่าพระยาเบ็ดแซเสีย เดือน ๕ ออก ๘ ค่ำ แผ่นดินไหวนั้ คนขึ้นอยู่ปอด้าว (ขวนเซลิ้ม) เดือน ๖
ออกค้ำหนึ่ง สุริยภาค.

ศักราช ๑๑๒๗ ตัว ปีดับเต้า พระเมืองไชยเมืองลำพูนพื้น ไปอะเกยะคามุนี่ยังเชียงใหม่ลาน
นาไทยฝ่ายคนกล้าวันออกเป็นศึกชุแห่งไปอะเกยะคามุนี่แตกหนีเมื่อเมืองอังวะ เจ้าฟ้าชายแก้วเมือง
ลครก็ได้หนีไปกับไปอะเกยะคามุนี่ กษัตริย์อังวะจึงแต่งอแซหุ่่น อแซหุ่่นกุมรพลขึ้นมาแสนหนึ่ง
ขึ้นมาชำระลานนาไทยทั้งมวลอะเกยะคามุนี่ก็คืนมา เจ้าฟ้าชายแก้วก็ได้คืนมากับไปอะเกยะคามุนี่
กษัตริย์อังวะก็รีดหอปราสาทเสีย แปลงใหม่ก็ปีนั้น อังวะไปรบฮอกี่ปีนั้น ดาว ๕ แค้น เข้าเดือนก็ปี
นั้น อแซหุ่่นขึ้นมาตีได้ลานนาไทยคืนแล้ว ห้ออะเกยะคามุนี่อยู่แต่งเชียงใหม่ที่เก่า ห้อสิ่งห้อยถาง
(สิงหทะขอถาง) นั่งเชียงแสน กับไปเสียวล้ายข้าทัพหนึ่ง.

ศักราช ๑๑๒๘ ตัว ปีรวายเส็ด แลซุโป และอะเกยะคามุนี่ลงกุมพระเมืองไชยลำพูนเดือน
๓ เพ็ญ เมืองลำพูนแตกวันนั้น สิ่งห้อยถางเชียงแสนลงอังวะไว้เชกกายปลานแต่งจจว่าแต่งเชียงแสน
ในปีนั้นลมหลวงพัดม่านเข้าปราสาทกษัตริย์อังวะ หักลงถูกพวงคำข้างเหลวไปอันหนึ่ง นานองถ้วม
เมืองอังวะก็ปีนั้น

ศักราช ๑๑๒๕ ตัว ปีเมืองไถ่เดือน ๔ ช่อมารบเมืองอังวะมาถึงดอยสูงสี่กั๊กเข้าแล้วแตกหนี
คืน ๕ ปี ๕ ทัฟลงเอาเมืองกรุงอยุธยา ได้เดือน ๗ ปีนั้น

ศักราช ๑๑๓๐ ตัว ปีเป็กใจอะเกะคามมุนจตุตศัชื่อว่าจกมารบอังวะแถม กษัตริย์อังวะเรียก
เอาหัวเมืองทั้งหลาย มีเมืองมุตตมะหะ โดงเจี้ยงในเดือนหนึ่ง ห่อเอาพลศึกขึ้นไปเมืองอังวะถึง
เดือน ๖ ช่อมามาแล้วปล่อยกันหาบ้านไผ่เมืองมัน เดือน ๘ ออก ๖ กำ ฉัตรธาตุเมืองแซ่หน้องหักลง
เดือน ๙ แรม ๖ กำ เอาฉัตรธาตุลำพูนขึ้นต่าง อะเกะคามมุนตายแล้วเมงเห็นโมยะกามนี้มาแทนอยู่
เชียงใหม่ ศกเดียนนี้ ถึงศักราช ๑๑๓๑ ตัว ปีกั๊ดเป้า เดือน ๑๑ ออก ๔ กำ วัน ๑ ดาววันทิสวันออก
เดือนเกษงแรม ๖ กำ ดาววันแถมกวันเชอนไปวันตก ถึงเดือน ๔ เชกคายน้อยพรหม พันเมงเห็น
โมยไปหัวขวยังเชียงใหม่บ่นะ เชกคายน้อยพรหมตายก็ปีนั้น ไปชุกชุกปะส๊ะแลชูปี้ ไปตีผ้าขาว
พันนาได้นางสามผิวมาถวายกษัตริย์อังวะก็ปีนั้น ฟ้าผ่าเล่มเข้าของกษัตริย์อังวะก็ปีนั้น ฉัตรธาตุตะโก้ง
เหยงไปเอาลงแล้ว ก็เอาเมืองอังวะก็ปีนั้น ม่านปล่าวกันกวากหูต่อลานก็ปีนั้น

ศักราช ๑๑๓๒ ตัวปีกั๊ดยี่ อังการเดินร่วมศุกรูบาทัวเกิดแก่สัตว์สี่ต้น สองต้น มากนั๊ก
กระต่ายหนึ่งตัวมีหัวเดียว มีตัวสามตัว เกิดยังเกาะเชียงฉลุ เดือน ๗ ออก ๓ กำ วัน ๒ ทัฟขาวใต้พระ
โกสาปานเป็นหัวหน้า มีคน ๗,๐๐๐ มารบเชียงใหม่ มาตั้งอยู่ประตูหลายแกลงอยู่ได้ ๕ วัน ถึงวัน ๓
เดือน ๗ ออก ๑๑ กำ แดกหนี่ล่องไป เดือน ๗ แรม ๘ กำ ไฟไหม้เมืองอังวะไหม้หนอฮานเกี่ยวไป
เหนือ เกี่ยวไปวันตก ถึงวัดพระนอนจึงดับ.

จำด้วยทัฟขาวใต้บ่แล้ว เดือน ๗ ออก ๑๑ กำ ยามมือชะลุ่ม ทัฟขาวใต้แตกไป หมูชวา
เวียงเชียงใหม่ตามรบยังทุ่งพระบาท สีนาคขาวใต้ ถูกเชกคายช้ายตาย

ศักราช ๑๑๓๓ ตัว ปีร่วงเหมา เดือน ๗ แรม ๑๐ กำ ยามตูดเข้า แผ่นดินไหวทางเหนือ
มากวรพริสสะเพิงกลันลันเดือน ๘ ออก ๗ กำ เพินยับน่องกษัตริย์อังวะแม่กษัตริย์อังวะขอบทันได้
เพินฆ่าเสียก่อน

เดือนยี่แรม ๑๒ กำ กษัตริย์อังวะ แต่งราชสิงห์กอยถาง (สี่ทกขอถ่าง) ขึ้นมานั่งเชียงแสน
ดั่งเก่าดั่งเมืองเชียงใหม่เจ้าพระยาเจ้าบ้านบุญมา พันม่านโป้หัวขาว ยังกลางเวียงนายหม่องถูกสินาค
ตาย เจ้าบ้านมีหมู ๓๐๐ รบม่านบ่เอาหอกดาบเอาแต่ก้อนก้อมมีแต่ตัวท่านถือดาบง้าวไล่หมูบ้านโป้
หัวขาวแล่นเข้าคุ้มหับประตูไว้ เจ้าพระยาเจ้าบ้านก็เลยหนีไปถึงเมืองลคร ปะติจะปราศรัยกับเจ้ากาวิละ
ตนเป็นลูกอ้ายเจ้าฟ้าหลวงชายแก้วและเจ้า ๗ องค์พี่น้อง ตั้งสัจจต่อกันเป็นอันหมั้นอันแก่นแล้ว
เจ้าบ้านก็เลยไปตวยหา ไปชุกขบปะส๊ะพะเทยงเวียงจันทรอันโป้หัวขาวกระทำร้อนใหม่แก่
บ้านเมืองแล ๆ และตนได้พันทุกอันไปเจียกขุปะส๊ะพะเทยงก็กลับคืนมาเชียงใหม่ เจ้าบ้าน
ก็มาตวยมาตั้งอยู่หน้าวัดบุปผาหินแล ๆ ไปบ้านขุปะส๊ะพะเนแล ไปหัวขาวพร้อมกันลงไปรบ
เมืองอโยธยา ส่วนตนแต่งรพลคนศึกอยู่ เจ้าพระยาเจ้าบ้านอาสาว่าช่องน้ำทางเรือ เป็นอันไปยาก

จักขอลงไปแผ้วเสี้ยก่อน ม่านจึงกำหน่ม่าน ๗๐ กับไทย ๕๐ ห่อเจ้าจำบ้านคุมไปก่อนภายหลังนั้น ม่านว่าจักเอาลูกเมียเจ้าจำบ้านส่งไปอังวะ เจ้าจำบ้านรู้ข่าวจึงใช้ตั้งมหาลูกเมียห่อลัดหน้ เจ้าจำบ้านก็เลยแหงม่านแตกกระจัดกระจายไปแล้ว ลวดลงไปซ้กเมืองศีกอโยธยาหันแล ฯ

ทันจักจาด้วยตระกูลเจ้าฟ้าหลวงชายแก้ว ฝ่ายเมืองลครก่อนแล ฯ จักแปลงเป็นเรื่องราว เดียวกันมาก็เป็นคำกวนกันนัก ผู้ฟังก็รับรู้ถึงง่าย จึงชักออกเป็นเรื่องหนึ่งเหมือนกันไว้ฉนั้น ขอนักปราชญ์ เจ้าอย่าทักที่ผิด ข้าจักค้นเอาแต่เค้าลำดับมาก่อนแล ฯ

เมื่อจุลศักราชได้ ๑๐๕๑ ตัว ปีกัดเล้าวันนั้น ม่านม้งเรนรำกินเชียงใหม่ซ้ำ เทพสิงห์มาปราบซ้ำเจ้าองค์กำมาปราบแถม เป็นดังกล่าวมาแล้ว ในกาลหว่างนั้นเมืองลานนาไทย เกิดเป็นศึกชุนแห่ง ขามนั้นยังมีสวาคูเจ้าหลวงตนหนึ่ง อยู่วัดนาขาง ตู้หลวงนั้น เลียงพรหมเลียงพายสรรเสริญตัวว่าเป็น เจ้าตนบุญ กนทงหลายหลักน้อมค้อมเข้าหามากนัก ตู้หลวงเจ้าวัดสามขาและตู้หลวงเจ้าวัดบ้านเพื่อน ก็สีกออกมา เป็นเสนาแห่งตุนาขาง ในเมืองลครหาเข้าได้มีแต่พ่อเมืองทั้ง ๔ ก้อยเกาะคุมกันอยู่ หาไฟจักสีกชุนขาดบได้ คำอนั้นนั้นก็เล้าลือถึงเมืองลำพูนว่าตนบุญเกิดนาขาง เจ้าเมืองลำพูนจึงแต่ง เจ้ามหายศหลวง คุมทัพไปถึงเมืองลคร เจ้าคุมรบกันที่ป่าตัน คุมเมืองชาวลครแตกกระจัดกระจาย ไป ตนบุญนาขางก็เสนาชายชวาเกลียดเลยพากันเอาไม้และไม้เหลี่ยมคະตู้รวันา รบชาวลำพูนจักดาแตกหน้กันเป็นแต่เคราะห์กรรม จำเติง ลูกสีนาคถูกหว่างควัดตนบุญท่านลุงที่นั้น เสนาทงสองเข้าเพื่อเอา เสนาทงสองก็ซ้าถูกสีนาคเสนา บ้านเพื่อนจับหางตา เสนาสามขาถูกหัวเข้า เลยสิ้นชีวิตเสี้ยที่นั้น ท้าวมหายศลำพูนถอยกันมา อยู่ตรงวัดหลวงลำปางแล้วแต่งไช้เรียกร่องไพรบ้านไทยเมือง ออกมาแล้วเก็บเบี้ยเก็บเงิน ค่าหลังคาค่ากอ ผู้ใดขัดขวางหลังกวรฆ่าก็ฆ่า กวรตักดี มีอันใดรับล้อนเอาเสี้ย

ดั่งรื่องวังฝ้ายเหนออันเป็นผู้แต่งบ้านป้อมเหมืองมีแสนหน้สือแสนเทพ นายเร่องจเรน้อย ขัดขวางบ่สืออ้อนน้อมท้าวมหายศลำพูน จึงแต่งหาญฟ้าง่า หาญฟ้าแมบ หาญฟ้าพิน ขึ้นไปพร้อมกับแสนหน้สือและท้าวชุนยังสนามเหมือนจักลือคำเมือง หาญฟ้าแมบ ฟ้าง่า ฟ้าพิน สัญญาพังตาลอ กันเลขพันแทงกันยังสนามที่นั้น เป็นอันกล้าเกลือกโกลาหลแตกกระจัดกระจายเข้าห้วยหว่างดอยไป ชุนแต่งเมืองก็จเรน้อย และท้าวสันก่านนายน้อยธรรมและชาวนบ้านชาวเมือง ละบ้านจองหอเรือนเสี้ย แล้วหน้ไปล้อยู่เมืองท่า เมืองลอง เมืองเมาะ เมืองจาง ชุนแห่งก็มีแล ฯ

ในขณะนั้นสาธุเจ้าวัดชุมภู กิดอินดุสรัทธาบ้านเมืองจึงเรียกร่องท้าวชุน ทั้งท้าวสันก่านและ และจเรน้อยมาปรึกษาว่าบัดนี้หาญผู้เก่งแข็งบได้ หน้คนตายคนเดียวบ้อยพากัน ละบ้านละเมืองเสี้ยฉนั้น เราจักสีกแก้ไข เอาบ้านเอาเมืองห่อท่านทั้งหลาย ขับกันมาห่อเสี้ยเว้นแต่ผู้หญิงเราจักเป็นหัวหน้า อกรบชาวลำพูน หากบ่ชนะห่อตัดคอเราลยน้ำเสี้ยเราจักสีกวันนั้นแล้ว ว่าอันที่นั้นชุนเมืองทั้งหลายจึง ไหว้สาขอครุบาบ่ห่อสีก ครุบาเจ้าตนนั้นจึงเมตตาว่า บ่ห่อเราสีกสรัทธาทั้งหลายจักฟังคำเรากา ฉนั้น ไต่จักบ่เสี้ยเมืองเราจักดี ท้าวชุนทั้งหลายก็ขอขับตามชุนัน ครุบาเจ้าตนนั้น จึงมาเลงเห็นยังนายทิพย์ จักบัญญัติกล้าแข็งเฉลียวฉลาดด้วยยังสีนาคเสนาจจะจักเป็นหัวหน้าพลคนชนรบข้าศึก ครุบาเจ้าตน

นั้นจึงไปสู่วิทยจักรแล้วจึงกล่าวว่า ดูกรอุบาสก ดั่งสถฐานบ้านเมืองทั้งมวลก็เป็นระส่ำระสาย หาผู้เป็นเจ้าเก่งแข็งต่อสู้ข้าศึกไม่ได้ เราก็กแลเห็นแต่อุบาสกแลจักเป็นหัวพลต่อสู้รบข้าศึกป้องกันเอาบ้านเมืองได้ นายวิทยจักรจึงว่าด้วยข้าศึกชาวลำพูนหากเป็นคนเดินดินกินข้าวต้มมีกำหยาบกล้วยสังเท่าเม็ดจากادنีกเท่าเว้นไว้แต่ดำดินบินบนสิ่งเดี๋ยวกก็เท่าว่าผู้ข้าก็ไซ้เชื้อเจ้าบ้านผ่านเมืองแต่ว่า ผู้ข้าเก่งแข็งเอาบ้านเอาเมืองแล้ว จักหือเป็นเมืองแห่งผู้ข้า ก็จักคิดบ่หอดอกข่า มีหือเสี้ยนน้ำเมืองละครและว่าอื่น กรูบาเจ้าตนนั้นก็มาพู่ท้าวสังกาน จเรน่อยว่าอื่น กรูบาเจ้าตนนั้นก็มาพู่ท้าวสังกานจเรน่อยขุนเมืองไพร่ไทยบ้านเมืองทั้งหลายก็ยินดีชุกน กูตั้งสัจต่อกันว่า หากชนะข้าศึกเป็งจากแท่จักน้อมบ้านเวนเมือง หือนายวิทยจักรเป็นเจ้าเป็นใหญ่ กรอบครองบ้านเมือง ตั้งสัจต่อกันกลางขณะนั้น นายวิทยจักรว่ากันอื่น ขอกนดี ๓๐๐ ขุนเมืองทั้งหลายก็ทานคน ๓๐๐ ถึงฤกษ์วันยามดีแล้วก็ยกไป วิทยจักรวานเนจร จึงบือนเอาคนดีไว้เนื้อเชื่อใจกัน ๓ คน ก็อหมันยศ ๑ หมันชนิด ๑ น้อยทะ ๑ ยามดึกเวลาคนหลับห้องซังห้อง จึงพากันเข้าแวดล้อมวัดลำปางจัดแจงคนเฝ้าและอยู่ทุกประตู มีคำสัญญาไว้ว่ากันเดื่อดั่งทางในเขาแตกออกมาสู้อยู่หน้แลพันเนื่อว่าอื่น แล้ววิทยจักรวานเนจรก็พาเอาหมันยศหมันชนิด น้อยทะกันพร้อมแล้วก็กลานดินเข้าท่อน้ำ เข้าไปปู้ว่า ท้าวมหาศเป็นผู้ใด จึงถลิตามว่า เจ้าท้าวมีโหนตู่ข้าเป็นคนใช้ลูกลำพูนมาว่าอื่น ยามนั้นท้าวมหาศเล่นหมากรุกอยู่ ร้องตอบว่า กูมัน จึงรู้จักแน่ว วิทยจักรวานเนจรยกสีนาดยิงท้าวมหาศแล้วก็ไล่แทงไล่พันเดื่อดั่งเป็นโกลาหล ชาวเดื่อวกันพันแทงกันก็มีแตกเขียดออกประตูหมู่ คน ๓๐๐ อยู่ทางนอกแทงพันตายเป็นอันมากแตกกระจัดกระจายได้ติดตามถึงปากคองป่าไม้ถม ทางเสี้ยนหนามาแล้วพากันกลับคืนถึงห้างฉัตร สักการะบูชาขึ้นของอารักย์เจ้าขุนตาลแล้วก็นมาขอบข้งป่าแก้วแล้ว จึงเรียกร้องข้าเจ้าไพร่ไทยเจ้านายท้าวขุนสมณะพราหมณ์ หือออกมาหาบ้านเมืองหือไผ เรือนมันหาไร่หานาบ้านเมืองสุขเกษมชุ่มเย็นไพร่ขู้ค้าขายเป็นหว่างเป็นกรวาก่อนหันแล ฯ

ในกาลนั้นเทพดาอารักย์และท้าวขุนไพร่ไทยบ้านเมืองทั้งมวลจึงพร้อมกันอุตสาราชาติเสก นายจักรวิทยจักรขึ้นเสวยราชสมบัติเป็นเจ้าในเมืองนครปรากฏได้ชื่อว่า พระยาสุลวะลือไชยกับด้วยราชเทวีตนชื่อว่า พิมรา อยู่ครอบครองราชสถฐานบ้านเมืองตั้งเวียงคอกงวักมีแล ฯ

ตั้งแต่นั้นไปภายหลัง พิมราเทวี ก็ทรงภพพะได้ ๑๐ เดือน แล้วประสูติได้ลูกชายคนหนึ่ง มีบุคลิกลักษณะบริบูรณ์ พระยาดนพอจึงใส่ชื่อว่า นายอัยราชกุมารหันแล ฯ

ถัดนั้นเกิดมาแถมชายหนึ่ง ชื่อว่าชายแก้ว ถัดนั้นช้ำแถมหญิงหนึ่งชื่อว่า นางคำ ถัดนั้นแถมชายหนึ่งชื่อว่า นายคำเป่า ถัดนั้นแถมชายหนึ่งชื่อว่า นายพ่อเรือน ถัดนั้นหญิงหนึ่งชื่อว่า นางพรหมทั้งมวลมี ๖ คนหันแล ถัดนั้นเจ้าพระยาสุลวะลือไชยรำพึงว่าแผ่นดินนี้ดินก็มีไยปลงบั้นหือเท่ามีแต่ประชาราษฎร์ บ้านเมืองหากยกยอหือเป็นเจ้าเป็นใหญ่จึงมีบรรณาการของฝักดอกไม้คันทอใช้ไปถึงไปม่านหม่องมุขขังเมืองเซียงตุง ขอเป็นที่กราบไหว้ทูลสาถึงกษัตริย์เจ้าอังวะไปหม่องมุขได้แจ้งแล้ว ก็ลงไปปฏิบัติไหว้สากราบทูลกษัตริย์เจ้าอังวะ กษัตริย์เจ้าอังวะ ก็จึงปลงแผ่นดินนี้เมืองละครหือแล้ว ทานชื้อหือแถมใหม่ว่า พระยาไชยสงครามหันแล ฯ

อัปปรภาเค ภายหน้าแต่นั้น ชาวลำพูนยังขอดเวนหมายมันอยู่บ่หาย จึงแต่ใช้คนตีไป กลางคืน หย่องเข้าไปหลอนแควดเรือนเจ้าพระยาไชยสงครามใคร่รอกคน แล้วเขาก็เอาสื่อนาคพาดชิงเข้าไป ในเรือน เพื่อจักให้อุถูกเจ้าพระยาไชยสงครามในคืนนั้นเป็นแต่บุญของท่านแล เทพขดาบ้านเมืองหาก ชักชวนท่านบ่ให้ออนเรือนหลังนั้นไปนอนเรือนหลังใต้ ข้าศึกบ่ทันหันตนเจ้า เขาจึงเอาไฟเผาเรือนขึ้น ขณะยามนั้นเจ้าพระยาไชยสงครามสดุ้งตื่นขึ้น พังไปถือเอาสื่อนาคกับมุดห้อยสอกแล่นไปถึง ที่ใกล้ข้าศึกแล้วกุมคว่าหาคะเนง (เข่ง) บ่มียามนั้นข้าศึกก็พากันแล่นหนีเจ้าปกงว้ายมาเอาคะเนง ยังเรือนใต้ได้แล้ว แล่นตามไปทันข้าศึกยังทุ่งสาบกลางนายอสนาศิงข้าศึกร่วมไร่นาเดี่ยวยิงตก ๓ คน ข้าศึกแต่รัศทรายตกตาดฝั่งขี้เหล็กตายขว้างไขว้ไปก็มีแล ฯ

ภายหลังชาวลำพูนกลัวแต่เดชะแล้วเลยแต่งใช้สืบสันไชยไมตรีเป็นบ้านที่เมืองนอังก้าขายไป มาหากันหันแล ฯ

ตั้งแต่นั้นมาเจ้าพระยาสุลวะลือไชยสงคราม อยู่บำเพ็ญจำศีลกินทาน พังกรรมเมตตากาวนา ตราบเสียงอายุก็จืดไปสู่ปรโลกภายหน้า เสนาอำมาตย์ทั้งหลายก็พร้อมกันเลิกซากส่งสะการเสียแล้วก็ปลงบ้านเวนเมืองหอเจ้าชายแก้วสืบแทนหันแล ฯ

ในกาลยามนั้น บ้านเมืองทั้งมวลข้าเขือกเขือกไหวไผเมืองมัน จึงกันเป็นเจ้าเป็นนาย เกิด เป็นโกลาหลุแห่ง ลำพูน เชียงใหม่ บ้านสันม่วงพร้าวทะกาน หนองหล่อง ร่องจี่ จอมทอง สะปุง ป่าซาง บ้านเหนือรบบ้านใต้ บ้านใต้รบบ้านเหนือ เป็นเสี้ยนศึกฆ่ากันพันกัน

ตั้งเมืองละครแสนพันและน้อยธรรมท้าวลินกำน ขุนเมืองทั้งหลายพร้อมกันพองใคร่ฆ่าเจ้า ชายแก้วและนายพ่อเรือนถึงซึ่งได้เอาครอบครัวหนีไปพึ่งเจ้าเมืองแพร์ ขอพึ่งพาอาศัยเป็นหวัง เป็น คราว ขอเป็นไมตรีสนิทติดต่อกันสืบไปเบื้องหน้า แล้วจึงขอรีพลกนศึกกับเจ้าเมืองแพร์ ได้แล้วกลับ งว้ายกันมา เจ้าชายแก้วและนายพ่อเรือนทั้งสองพี่น้องมีพล ๒๕๐ คน เลียบริมแม่น้ำวังฝ้ายวันออก ล่องไปปาย แสนพัน และอักษะน้อยทะกั๋ง เอาริพลศึกขึ้นมารวมกันที่ลำปางกลางก็รบกันด้วยกัน พันตั้ง นายพ่อเรือนเคราะห์จำกรรมถึง ถูกสื่อนาค เลยสิ้นชีวิตเสีย ณ ที่นั้นเลยพากันถอยหนีกันมาเมืองแพร์ ดังเก่า ในกาลยามนั้นลานนาไทย ข้าเขือกเป็นโกลาหลุมานไ้คามนี้และหลานชะโป้ก็ยกทัพลงมาแต่ เมืองอังวะ มากุมเมืองเชียงใหม่ตั้งเจ้านายท้าวขุนเมืองเชียงใหม่ ก็บ่ตรงบ่แม่นกับด้วยกันหาผู้จักอาษา เก่งแข็งบ่ได้เป็นแต่ตาอายุเมืองหากขาดเลขแตกพุ่งเสียเมืองกับมาน มานได้แล้วก็กวาดเอาเจ้าตนนาง เทพลูกเจ้าองค์คำและไพร่บ้านไทยเมือง ไปก็มี อันห้อยอยู่กับบ้านกับเมืองก็มี อันยังได้อยู่กับเมือง มีเจ้าพระยาจำบ้านบุญมาไปคามนี้ได้เมืองแล้ว ก็นั่งอยู่เชียงใหม่ จึงแต่งแม่ทัพนายกองออกฟาดตี ชูบ้านชูเมืองหอโป้หลังคำมรพลไปทางเมืองละคร เมืองละครทั้งมวลพร้อมกันมีบุปผาราชาเข้าตอก ดอกไม้และเข้าของเงินคำออกถวายน้อมมาน มานก็บ่กระทำร้ายกวนควี่ประการใด มานช้ายกเมือง ละคร ไปเมืองแพร์ เมืองแพร์ก็น้อมฉันเดี่ยว โป้มานรู้ว่า เจ้าชายแก้วหนีไปเมืองแพร์ที่นั้นจึงหาตัว ชายแก้วเข้ามาถืองถาม เจ้าชายแก้วก็ไหว้สาแต่เค้าแต่เช่นพ่อคิดเอาบ้านเอาเมืองมาตราบถึงแสนพัน

และนอชธรรม ท้าวลันก่าน ก็เป็นทัพต่อกบฏกับด้วยกันไปม่านจึงพาไปเมืองอังวะ กราบทูลไหว้ยา แต่ต้นถึงปลาย กษัตริย์เจ้าอังวะจึงสบเสี่ยวว่า เจ้าฟ้าชายแก้วเป็นผู้ตั้งชูบเลียง ตั้งเจ้าชายแก้ว ขึ้นเป็น เจ้าฟ้าสิทธราชธานี เจ้าฟ้าหลวงชายแก้วปลงวางเมืองละครหื้อเจ้าฟ้าหลวงชายแก้วหื้อท้าวลันก่าน และ แสนพินเป็นเสนากราบทูลมาถึงเมืองละคร

อยู่บ่นานท้าวลันก่านและแสนพินพร้อมกันจักชิงเจ้าฟ้าชายแก้วกินเมือง เมื่ออุบถน้อยผิด เสี่ยงกันส่อฟ้องกัน

เจ้าฟ้าชายแก้วกับท้าวลันก่านและแสนพินชัปะทะเลยเกิดความวิวาทกับด้วยกัน ชันจัก ลงดำเนินต่อกัน ผู้ใดแพ้อาชีวิตเป็นแดนม่านไปเจ็ยกและชะเรคายนายทัพทั้งมวลก็หื้อเจ้าฟ้าชายแก้ว และท้าวลันก่านก่านต่อกัน ท้าวลันก่านมุดลงผมจักดาบหันเป็ยะผุดออก พันเจ้าฟ้าชายแก้วลงนั่งอยู่ ตามสำราญ ท้าวเกดฟ้าเซียงรายลงหอบเอาออกมาไปม่านก็มีอาชญาหื้อมัดท้าวลันก่านกับชัปะทะเลยเช่น เอาเข้าของเงินค่าเสี่ยงแล้วก็เอาไปฆ่าเสีย พันแสนพินได้ฆ่ามันลักหนัพันไปวันนั้น

อยู่บ่นานเท่าใดไปม่านก็ยกทัพ ไปเมืองลาวเสี่ยงแสนพินคั้นเซาะชวนเอาผู้คนแตกตื่น เข้าลัทรองอยู่ป่าอยู่คุ่มห้วยข้างหว่างดอย กับทั้งพระยาน้อยมโน กวยเซียงมุกแลฯ ไปม่านมังแร ทัพศิริพร้อมกันขับคนเข้าตั้งขางคกกับทั้งขนานลังกาหนึ่งทัพมุคำหนึ่ง เข้าชุกรอมคนได้แล้ว พากันเข้า แวดคุ่มบ้านเบียงล้อมรบกันกลางคั้น จักดาไกลแจ้ง ฝ่ายกวงแสนพินและม่านมังแรแตกไพรไทยหนี เข้าป่าเถื่อนไปเสี่ยง กวยเซียงก็เลยขี่ม้าหนีไปเมืองเซียงลาวเสี่ยง ละม่านมังแรและแสนพินขนานลังกา ทัพมุคำไว้ขณะยามนั้น

ไปเจ็ยกไปเมืองลาวกลับคั้นมาเจ็ยะทัพอยู่ลำปางหลวงเจ้าฟ้าหลวงชายแก้วก็ไปต้อนรับไป เจ็ยก ปฏิบัติไหว้สาทุกประการ ไปเจ็ยกแจ้งแก่ใจแล้วก็ไปมัดเอาม่านกังแรแสนพิน ทัพศิริขนานลัง กาได้แล้ว เอาไปฆ่าเสีย ยังแต่พระยามโนบ้านสัน หนองหล่อง ร้องจี้แตกเข้าไปลัทรองอยู่ป่าอยู่เถื่อน ม่านเข้าไปตามได้ จับใส่ขังกังคามาลำปางแล้ว เก็บไปฆ่าเสียวันสิบวันชาว เก็บเอาลูกเอาเมียเขาเป็น ข้ำเป็นคนเป็นลูกเป็นเมียตามใจมัก ดั่งตัวพระยามโนบ้านสันนั้น ม่านก็เอาเมืองอังวะ ภายหลังมาหื้อ เจ็ยฆ่าเสียหั้นแล ฯ

ภายหลังแต่นั้นมา ไปเจ็ยก จึงขับเอาอรพลกนศึกได้ ๔ ไป ๔ ทัพ จักลงไปรบเมืองศรีอยุธยาหั้นแล ฯ

ที่นี้จักจาด้วยลูกเจ้าฟ้าหลวงชายแก้วก่อนแล เจ้าฟ้าชายแก้ว ครอบครองสัณฐานเมืองละคร มีลูกกับด้วยนางจันทรราชเทวีด้วยลำดับฉนั้น.

ศักราช ได้ ๑๑๐๔ ตัว ปีเต่าเส็ดลูกอ้ายฟ้าชายแก้วเกิดมา ได้เข้าบวชในศาสนา กรูบา อาจารย์ใส่ชื่อ ว่า เจ้าขนานกาวิละ เป็นปฐมก่อน

ศักราช ๑๑๐๖ ตัว ปีกาบใจ ผู้ชายฉวันสองเกิดมาชื่อว่าเจ้าคำโสม

ศักราช ๑๑๐๘ ตัว ปีรวายชี่ ผู้ชายถ้วน ๓ เกิดมาได้บวชในศาสนาครูบาอาจารย์ใส่ชื่อว่า เจ้า
น้อยธรรมลังกา

ศักราช ๑๑๑๐ ตัว ปีเป็กสี่ ผู้ชายเกิดมาชื่อว่า เจ้าดวงทิพย์

ศักราช ๑๑๑๒ ตัว ปีกุดสง่า เกิดมาหญิงหนึ่ง ชื่อว่า ศรีอินชา

ศักราช ๑๑๑๔ ตัว ปีเต่าสันเกิดมาแถมหญิงถ้วนสองชื่อว่า นางศรีวรรณ

ศักราช ๑๑๑๖ ตัว ปีกาบเส็ดเกิดมาแถมชายหนึ่งชื่อว่า เจ้าหมูหล้าเป็นชายถ้วน ๕ แล

ศักราช ๑๑๑๘ ตัว ปีรวายใจ เกิดมาแถมชายหนึ่งชื่อว่า เจ้าคำฝั้นเป็นชายถ้วน ๖

ศักราช ๑๑๒๐ ตัว ปีเป็กสี่เกิดมาแถมหญิงหนึ่งชื่อว่า ศรีบุญทัน เป็นหญิงถ้วน ๓

ศักราช ๑๑๒๒ ตัว ปีกุดสี่เกิดมาแถมชายหนึ่ง ชื่อว่าบุญมา เป็นชายถ้วน ๗ เป็นน้องหล้า

ลูกสุดท้องแห่งท่านทั้งหลายแล ฯ

พันดั่งนางศรีวรรณและศรีบุญทันนั้นบได้เลี้ยง อันได้เลี้ยงใหญ่สูงได้นั่งข้างเสวยเมืองนั้นมี
๗ ชายพี่น้อง กับหญิงหนึ่ง

พันนายคำพาน้องเจ้าฟ้าชายแก้วมีลูก ๓ คน ผู้หนึ่งชื่อว่า นายนันทเสน ผู้หนึ่งชื่อว่า จุมปา
ผู้หนึ่งชื่อว่านายก้อนแก้ว.

นางคำมีลูกสองชาย ผู้หนึ่งชื่อว่า นายขัตติยะ ผู้หนึ่งชื่อว่า นายคำซอน

นางกรม (กลม) มีลูกชายหนึ่ง ชื่อว่านายจันทราชา หญิงหนึ่งชื่อว่า นางตากำ.

นายพ่อเรือนมีลูกชาย ๕ คน กับหญิงหนึ่ง ผู้พี่ชายชื่อว่า นายวงศ์ษา ผู้ถ้วนสองชื่อว่า
นายพุทธวงศ์ ผู้ถ้วนสามชื่อว่า นายคำมูล ผู้ถ้วนสี่ชื่อว่า นายน้อยกาวิละ ผู้ถ้วนห้าชื่อว่า นายคำลือ
ผู้หญิงชื่อว่า นางสนธนา ก็มีแล ฯ

ที่นี้จักกล่าวด้วยไปเจียกมาน ๔ ปี ๔ ทัพ ยกไปเมืองอโยธยาก่อนแล ฯ

ดั่งเมืองละครก็หื้อเจ้าคำโสมเป็นแม่ทัพคุมพลไปกับไปเจียกหันแล ฯ ในกาลเมื่อ ไปเจียก
ยกทัพไปเมืองได้ภายหลังหัน ม่านทั้งหลายอันอยู่กับบ้านกับเมืองกวนควี่ อุปปรีโทษ บาบใหม่ ไพร
บ้านไทยเมืองอยู่ไหนกินไหนบได้ ทั้งชาวเจ้าศรม (ศรม) ก็บเป็นสุข ดั่งเจ้าฟ้าชายแก้วหันข้าเจ้าไพร
ไทยเป็นทุกขจึงละบ้านเมืองไว้แก่ลูกเมีย ท้าวขุนเสนาอำมาตย์อยู่รักษา พันดั่งตนเจ้าก็เข้ามาทำวัตร
ปฏิบัติฟ้าเรณูเฝ้า คันม่านไปคามนี้อยู่ยังเมืองเชียงใหม่ ก่อห้อม่านตอดี บ่หื้อกวนควี่บ้านเมือง.

ในกาลนั้นพระเมืองไชย นายอ้ายเมืองลำพูนพันม่านไปคามนี้อยู่เชียงใหม่ไปอะเกียะคามนี
แตกหนีเจ้าฟ้าชายแก้วก็ได้ตามตาย ไปอะเกียะคามนีไปเมืองอังวะ พันดั่งพระเมืองไชยนายอ้ายเมือง
ลำพูนชนะแล้ว แต่งไช้แก้วหาญไปกวนควี่เมืองละคร เก็บเบี้ยเก็บเงินใส่หน้ชโทษ ผาปใหม่เมี่ยม่าน
เมี่ยมิ่งอยู่ไหนบได้เก็บเอาเสียนับเสียง.

ดั่งเจ้ากาวิละเป็นเค้า เจ้านายน้องนุ่งทั้งมวล ก็คือยระวังรักษาบ้านเมืองก็บอ่อนแท้บแข็ง
แท้ ค่อยเกาะกุมกัน อยู่เมินบ่บาน ไปอะเกียะคามนีกลับจากอังวะ ยกกองทัพมาแควดล้อมเมืองลำพูน
เลขแตกกระจัดกระจาย พระเมืองไชยเลขหนีไปตกเมืองฮ่อต่อเท้าบัดนี้ ฯ

อะเกียะคามนี่มาเป็นโมยหวาน อยู่เมืองเชียงใหม่ในกาลขามนั้น พระยาจันทร์หนองหล่อง อันพ่ายหน้ตคเมืองลาว กันรู้ว่าม่านขกทัพหน้เสี่ยเมืองละคร พระยาจกกลับกันมารบ บ้านหัวเสือ คอนไฟ บ้านบ้อม (ก้อม) พระยาจันทร์แตกหน้กินไปเมืองลาวแถม หลังนั้นเชกคายสุริยะ เมืองเถิน กับแสนสุธนและเม็งกองเจอทั้งนายน้อยชุมภู ยกขึ้นมาตั้งทัพอยู่สบปราบ เจ้าฟ้าหลวงชายแก้วจึง เภณท์เจ้ากาวิละตนเป็นลูกอ้ายกุมรีพลคนทัพไทยเงี้ยว ม่าน ลงไปถึงสบปราบ ยามก่อนงายก็ขับรพล เข้าแวดล้อมทัพชาวเถินบ่ทันไค้วยังทางริมแม่น้ำวัง เชกคายสุริยะ แสนสุธน เม็งกองเจอ นายน้อย ชุมภู แดกตกน้ำแม่วังพ่ายหน้ไป หลบหลีกอยู่ แคว้นเมืองลอง

อยู่มาบ่นาน ไปเจียะอะเกียะคามนี่จุดคุดถึงแก่กรรม กษัตริย์เจ้าอังวะ ซ้ำแต่งไปหัวขาว มาแทนนั้งเชียงใหม่ ชะคายน้อยพรหมหนองหล่อง ซ้ำฟันไปหัวขาว บ่นะม่าน ทางชะคายน้อย พรหมฉิบหายตายวายเป็นอันมาก

ในกาลขามนั้น ไปเจียกแม่ทัพหลวงขกรรพลไปผจญได้เมืองกรุงศรีอยุธยา ได้แล้วเอาพระ เจ้าดอกเดื่อกษัตริย์เจ้าเมืองอโยธยาเมื่อเมืองอังวะ แล้วไปเจียกแม่ทัพหลวงนั้นกลับคืนมาเมืองลานนา ไทยเราแถม ขับเอาคนลานนาไทยได้แล้ว ยกไปตีเมืองลานช้าง ฝ่ายชาวบ้นนา ภายหลังไปเจียกไปฝ้า ชาวบ้นนานั้น พระยาจำบ้านกับไปหัวขาวรบกันยังกลางเวียงเชียงใหม่ พระยาจำบ้านบ่นะม่าน เหตุ ว่ากำลังตัวบมีหลาย นายหล่องถูกส่นาดตายเสี่ย จึงพาลูกบ่าวชาวไพร่พ่ายหน้ไปตามหาไปเจียกหลวง ยังฝ้าชาวบ้นนา บอกขี้ยาอาการอนไปหัวขาวหากำรามและได้รับกันนั้นแก่ไปเจียก รุชอน ไปเจียก กลับงว้ายจากฝ้าชาวบ้นนา พระยาจำบ้านคืนมาเชียงใหม่ มาของยังอยู่ประตุท่าแพ

ขณะนั้นเมืองกรุงศรีอยุธยา เจ้าพระยาตากสินเป็นกษัตริย์ขึ้นใหม่ เก็บหอมตอมไพร่ได้มาก หลาย แล้วย้ายไปตั้งเวียงใหม่ปรากฏได้ชื่อว่า รตนกรุงศรีอยุธยา ไปเจียกลูกจากเมืองลาวมาถึง เชียงใหม่แล้ว ว่าจักลงตีเมืองอยุธยาแถมจึงเภณท์หื้อพันเรือห้อมมากหื้อหลายพระยาจำบ้านจึงใช้คน ผุ่นนั้นไปบอกแก่เจ้ากาวิละเมืองละครว่าจักคิดพันม่าน เจ้ากาวิละก็สู้ชูจกอยู่ก็ดี กาลทางภายหลังหื้อ พระยาจำบ้านผู้เป็นพี่ลงไปชักทัพได้เทอะ ๆ ว่าอัน

แล้วพระยาจำบ้านได้รู้แห่งคำสัญญาเจ้ากาวิละแล้วจึงอาษากันไปเจียก จักล่องเผื่อขางทาง ไปเป็นทัพหน้าไปเจียกก็ว่าดี ๆ ว่าอัน แล้วก็เภณท์ม่านเงี้ยว ๗๐ กับไทย ๕๐ หื้อพระยาจำบ้านพันเรือ ล่องไปก่อน เมื่อถึงเมืองหอดแล้วยามดึกกลางคืนจักดาสู้แจ็กก็เข้าแทงม่านหล่าทา ยังเมืองหอด แดกกระจัดกระจายไปแล้ว พระยาจำบ้านก็ลงเรือล่องขบวนพันคืน ถึงอโยธยา เมื่อถึงแล้วก็พิทูล กษัตริย์เจ้าตากสินขอกองทัพกษัตริย์เจ้าตากสิน ครัสทราบแล้วจึงมีรับสั่งแต่งห้างจตุรงค์เสนา ๔ จำพวก กรบพร้อมแล้วเภณท์เจ้าพระยาจักรี พระยาสุรสีห์ เป็นแม่ทัพ พระยาจำบ้านนำพลมาถึงท่าวังตาล ม่านไปหัวขาว ขับรพลออกต้อนรับฝ้าทัพหลวงได้ ก็ยังบ่ทันกันทัพได้แตก ม่านไล่ตคน้ำแม่บึงแตกกัน

พันตั้งทัพหลวงเจ้าพระยาจักรี พระยาสุรสีห์ ขึ้นทางเมืองละคร ขามนั้นเจ้าฟ้าหลวงชายแก้ว มาอยู่เผ้ากันไปหัวขาวยังเชียงใหม่ เจ้ากาวิละเป็นต้น และเจ้าทั้งเจ็ดองค์พี่น้องจึงเจรจาซึ่งกันว่า เราจัก

คิดอย่างไรดี หากว่าเราจักเป็นชาวใต้พระบิดาแห่งเราก็ยังตกค้างอยู่เชียงใหม่ เมื่อว่าอยู่เป็นขาม่านก็ เบื่อค่านเสียแล้ว จึงพร้อมกันตรัสสะสั่งว่า เอาบุญพ่อเป็นเจ้าและบุญเราเป็นภรรยาหน้าเทอะว่าอัน แล้ว จึงแต่งอุบายหื้อเจ้าคำโสมเป็นแม่ทัพคุมไทยเงี้ยวม่านลงไปต้อนรับรบทัพได้ บ่ห้อม่านเงี้ยวอยู่กับ บ้านเมืองหลายเท่าหื้ออยู่แต่เชกกาย สิริจอสู้กับผู้คนแต่น้อย เจ้าคำโสมเป็นแม่ทัพลงไปแต่งอุบาย ต้อนรับทัพได้แล้วค่อยค่อยถอยคั้นมาเพื่อห้อม่านไว้ใจ ยามนั้นเจ้ากาวิละก็พินม่าน แทงม่านเชกกาย สิริจอสู้อันอยู่ขังเมืองภายหลังม่านเชกกายสิริจอสู้ตายกับม่านเงี้ยวตายหลายคน ม่านฝูงบ่ตาย ฟ่องก็ บ่วขรามแตกกระจัดกระจายบ้างฟ่างก็หอบไล่ เล่นไปตวยหากนทัพอันไปต้อนรับทัพได้นั้นคนยัง ทัพนั้นเห็นเลยเกิดเป็นโกลาหลเดือดคั้นมากกว่าบัดนี้เจ้ากาวิละพินม่านว่าฉนั้น เจ้าคำโสมจึงว่าเจ้ากา วิละเป็นบ้า ลางคาบก็ดี ลางคาบก็ดินบ้า ลางคาบนั้น เลือดลมร้ายขึ้นคือ หันอันใดก็ฝืนก็แทงไปก็มี บ่ หลั่งว่าจักตั้งใจกระทำชาแลฯ แม่นว่าเจ้ากาวิละหากพิน ข้างหลายอันเป็นน้องทั้งมวลก็บ่เอาด้วยว่า ฉนั้นนั้น ม่านทั้งหลายก็เท่าฟิงหูหนึ่ง บ่ฟิงหูหนึ่ง ตกถึงกลางคั้น ม่าน ๓,๐๐๐ คน ก็พากันลักหนี่งคำทาง คั้น ถึงเมืองเชียงใหม่แล้วก็ไหว้สาบอกล่าว ไปหัวขาวด้วยอาการอันเจ้ากาวิละหากกระทำนั้นชุนัน ไป หัวขาวจึงเอาเจ้าฟ้าชายแก้วใส่คอกไว้ก่อน เมื่อว่าจักฆ่าเสียก็หลอมมีคำกินแทงใจเมื่อภายหลังว่าอัน ฯ

ในกาลนั้นเจ้าคำโสม ก็กลับว้ายอว่าขกลับคั้นมาหาบ้านเมืองก็มีคำรำเป็งพระราชบิดา จึงพร้อมกันมีบรรณาการของฝากเป็นต้นว่าเข้าของเงินคำ หอกหลูป ดาบหลูป ม้าดี เสื้อดีแล้ว แปลง หนังสือเป็นคำดีมาว่า เจ้ากาวิละหากเป็นบ้าเป็นเมา ได้ฆ่าได้ตีกับด้วยเชกกายสิริจอสู้ข้างหลายพื้นน้อง ๖ คน ก็บ่รู้ด้วย ขอเจ้าฟ้าเป็นที่พิจารณาขออย่าได้ฆ่าได้ตีและกระทำร้ายแก่พ่อข้างหลาย ว่าฉนั้น นั้นแล้วก็แก้วเอาขังม่านอันเป็นโทษใส่ราชวัตรขังคอกไว้นั้นออกเสีย เป็นคนไขและถือหนังสือนำเอาขัง บรรณาการมาลวาช ไปหัวขาวขังเชียงใหม่ ไปหัวขาวหนังสือและบรรณาการอันนั้นก็เป็นที่ปาระยาน บ่ฆ่าบ่ตีเจ้าฟ้าชายแก้ว เท่าพอใส่คอกขังไว้หั้นแล ฯ

เมื่อนั้นเจ้ากาวิละจึงมีหนังสือและแต่งเจ้าดวงทิพย์ตนเป็นน้อง ลงไปต้อนรับกับด้วยทัพ ใต้ ขอหลังน้อมตัวอยู่ในราชสมภารพระมหากษัตริย์เจ้าตากสิน เป็นประธาน ก็ชมชื่นยินดีกับกรพล สกกุลเสนาโยธาขันมาถึงลำปางเวียงที่พอยู่หั้นนั้น เจ้ากาวิละก็นำของบรรณาการของฝากและเข้าน้ำ โภชนะอาหารลงไปต้อนรับเจ้าแม่ทัพใหญ่แล้ว ก็นำหน้าเสด็จนำทัพมาเมืองเชียงใหม่.

ในกาลนั้นพระยาคำแพงเพชรแม่ทัพและเจ้าพระยาจำบ้านอันแตกม่านคั้นไปนั้น เมื่อรู้ว่า ทัพใหญ่มาหั้นแล้วจึงหลบอาการแก่โทษ ยามนั้นไปหัวขาวก็เร่งเกณฑ์คนการต้อนรับรบกองทัพได้ ยังท้าวังตาล เหตุว่าม่านห้ำมชนะ ชาวแม่ทัพใต้ก็จัดแจงเอาอะเมาะสินาคบั้นไฟมาวางเป็นคับค้าย เป็นแพไว้ ยิงพาบออกเป็นเสียงเดี้ยว ม่านล้มตายเป็นอันมากบ่อาจจักจั้งได้ เลยแตกเข้ามาเวียง เมื่อ นั้นเจ้ากาวิละ รำเป็งถึงพระราชบิดาแห่งตน ก็เอาพลแต่งตนเลยไล่ติดตามม่านเข้าถึงในเวียง ม่าน เป็นอันกลัวฟิงฟ้าวนักไปหัวขาวก็ลวดแตกออกเวียงทางประตูข้างเผือกหนเหนือละเจ้าฟ้าชายแก้ว เสียขังคอกเจ้ากาวิละเข้าไปถึงในเวียง นายน้อยวิฑูล และน้อยสมมิตรชาวเชียงใหม่ อันอยู่กับม่าน ในเวียงไหว้สาเจ้าฟ้าชายแก้ว ยังมีชีวิตอยู่ขังคอก มากก็บ่ฆ่าบ่ตีว่าฉนั้น เจ้ากาวิละก็ไปด้วยอันด่วน

อันรับกันถึงคอกขังคนแล้ว เจ้าก็เอารัพลแห่งตนง้างคอกเอาพระราชบิดาออกมา เจ้าได้หันพระราชบิดามีความชมชื่นยินดี หาทัดสุดได้เจ้าก็ไหว่นพกรบย่ำยังพ่อแห่งตนด้วยที่ติดที่เต้า ๕ แห่ง แล้วก็เอาพ่อตนขึ้นนั่งอยู่เหนือหลังข้างมังกละแล้วเฉพาหน้าสู่ทัพหลวงแล้วก็ไปแล ฯ

พระมหากษัตริย์เจ้าตากสินปราบชนะมารบักกะข้าศึกได้เชิงใหม่ในศักราช ๑๑๓๖ ตัว ปี กาบสง่าเดือน ๕ เพ็ญ เมืองวัน ๑ หั้นแล ฯ พระมหากษัตริย์เจ้าตากสินได้เมืองแล้วก็ตั้งพระยาจำบ้านหือเป็นพระยาเชิงใหม่ ตั้งนายน้อยก่อนแก้วผู้เป็นหลานขึ้นเป็นอุปราช ตั้งเชกกายแดงเป็นพระยาลำพูน ตั้งนายน้อยต่อมต้อ ผู้เป็นน้องเป็นอุปราช ตั้งนายน้อยคอนทองขึ้นเป็นพระยาสุรวงศ์ หือรักษาขอบขันธเสมอบ้านเมืองแล้วก็เสด็จยาตราลาทัพกลับไปทางเมืองละคร เจียะทัพหยุดพักอยู่บ้านลำปางนมัสการไหว่นพพระมหาชินธาตุเจ้าอยู่ทั้นั้น เจ้ากาวิละเมื่อได้พระราชบิดาเมื่อถึงเมืองละครก็มีใจชมชื่นยินดี ก็พาเอาขังน้องทั้ง ๖ พระองค์เข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์เจ้ายังลำปาง กษัตริย์เจ้าก็ตั้งเจ้ากาวิละขึ้นเป็นพระยาละคร ตั้งเจ้าธรรมลังกาคตนเป็นน้องถ้วนสามขึ้นเป็นอุปราช ปลงบ้านเวนเมืองทังมวลหือเจ้ากาวิละแล้ว พระมหากษัตริย์เจ้าตากสินและเจ้าพระยาจักรีก็พาเอาเสนาโยธาล่องไปทางเมืองเงินล่องไปตามกระแสน้ำระมิงค์แล ฯ

พันตั้งเจ้าพระยาสุรสีห์ก็มีใจรักใคร่ได้ขังนางศรีอโนชาราชบุตรอันเป็นน้องเจ้ากาวิละจึงใช้ขุนนางผู้ฉลาด มาขอเจ้าทั้ง ๗ พระองค์พี่น้อง มีเจ้าชายแก้วพระบิดาเป็นประธานรำพึงเห็นกัลญาณมิตร อันจักสนิทติดต่อกันไปภายหลัง ก็เอาขังนางศรีอโนชา ถวายเป็นราชเทวี แห่งเจ้าพระยาเสือกคือพระยาสุรสีห์หั้นแล ฯ

เจ้าพระยาสุรสีห์เมื่อได้นางศรีอโนชาราชเทวีแล้วก็เสด็จเมืองทางเมืองสวรรคโลกหั้นแล ฯ

ในกาลขามนั้นเกิดเป็นศึกทุกแห่งดังกษัตริย์อังวะรู้ข่าวว่า กษัตริย์เจ้าได้ขังมาตีมานไปหัวขาวยังเชิงใหม่ กษัตริย์อังวะเกณฑ์ไปหลังดำคุมคนแสนหนึ่ง ลงทางทำดินแดงจกกลงตีเอาเมืองได้มาตั้งทัพอยู่แม่สะหลิด ดั้นหมากสำนดั้นหนึ่ง ไบมันตายเป็นเข้าทะเลาย ระมั่ง กวางฟาน เป็นหน่วยแต่เกล้าถึงปลายทุกกิ่งเกิดมีในเมืองบางกอก (บังกอก)

พระยาใหญ่ทะเลเชิงพื้นพื้นพระยาสักกะนึ่ง ตามล่องไปถึงมุตตะมะ เดือน ๑๒ ออก ๑๐ ก่ำ วัน ๗ (เสาร์) รบกันขังมุตตะมะ พระยาสักกะนึ่งมานแพไป พระยาใหญ่ทะเลเชิงไล่ตามถึงตะโค้ง พระยาสักกะนึ่งมานได้ใหญ่ทะเลเชิงไล่ตามตะโค้ง พระยาสักกะนึ่งมานได้กำลังมาแถมจักรบพระยาใหญ่ทะเลเชิงที่หน้าแม่ปะดั่ง (พะทัง) พระยาใหญ่ถอยกินมามุตตะมะ (เมาะตะมะ)

ตั้งกษัตริย์เจ้าตากสิน เมื่อดล่องถึงเมืองกำแพงเพชร ม่านอะแแต่หุ่่นก็ มีคน ๕๐,๐๐๐ มาทางแม่มะเลิง เข้ามาตีเมืองระแหง กำแพงเพชร สวรรคโลก สุโขทัย แดกกระจัดกระจายไปเสียแล้ว ม่านเข้าล้อมเมืองพิษณุโลกรบกันได้ ๖ เดือน ส่วนว่ากษัตริย์เจ้าตากสิน และเจ้าพระยาจักรีจกกลับคืนมาแก้ไข เอาขังเมืองทังหลายฝูงนั้นก็ได้ เหตุม่านก็เข้ามาบังกอก ก็ลวดเร่งรีบลงไปบังกอก ลวดออกไปต้อนรับไปหลังดำยังทำดินแดง เจ้าพระยาสุรสีห์ก็ไปถึงบังกอกแล้ว เลขออกไปตามมหากษัตริย์เจ้ารบมาน ด้วยเดชะบารมีกษัตริย์เจ้า ม่านต้านทานบได้ ก็แตกหนีนับเสชิงหั้นแล ฯ

ตั้งไปหัวชาวแตกหนีแต่เชียงใหม่ไป มันเคี้ยคนก็อยู่นานได้สองเดือนปลาย ๔ วัน ไปหัว
 ชาวคุ้มพล ๘๐,๐๐๐ คน ลงมาล้อมเมืองเชียงใหม่แลม มันมาถึงเดือน ๗ แรม ๔ ค่ำ วัน ๓ (อังคาร)
 ศักราช ๑๑๓๗ ตัว ปีดับเม็ดนั้น เจ้าพระยาเจ้าบ้านมีกำลังภรรจ์ ๑๕๐๐ ข้ามขางเวียงอยู่ ผู้คนเป็นอัน
 อยากน้ำกินเข้ามามากนัก ช้าง ม้า วัว ควาย เป็ด ไก่ หมู หมา หัวบุกหัวบอน หัวกล้วย ก็พากันกิน
 บ้างบ่เหลือ เจ้าพระยาเจ้าบ้านจึงแต่งคนใช้เล็ดลอดออกไปชักทัพใต้และทัพเมืองละคร เจ้ากาวิละก็
 เกณฑ์คนพันหนึ่ง ตัวเจ้าเป็นหัวหน้าเข้ามาช่วยกันรักษาเมืองก็พากันอยากน้ำกินเข้าหาสังกินสังไว้ได้
 แม่นจักก่า จะเลื้อ จิงหรีด ตักแตน กีบัก้าง

ยังมีในวันหนึ่ง มันบึงเข้าเวียงแจ่งศรีภูมิ เจ้าพระยาเจ้าบ้านจับกันต้อนรบมันถอยกันมัน
 สล่าเข้ามา ๗ คน พากันฆ่าตายแล้ว พากันกินชันมันจับเสียง มันขังอยู่นานได้ ๘ เดือน ถึงเดือนยี่
 แรม ๔ ค่ำ ทัพใต้มีกน ๓๐,๐๐๐ ขึ้นมาถึง มันต้านทานบ่ได้ก็แตกกระจัดกระจายไป เมื่อมันแตกไป
 แล้วทัพใต้ก็ถอยลงไป.

ยามนั้นผู้คนทั้งหลายเป็นอันอยากน้ำกินเข้า ท้องพอาอยากปากพาไป ฟ่องก็ไปทางเหนือ
 ฟ่องก็ไปทางใต้

พันตั้งเจ้าพระยาเจ้าบ้านและอุปราชาน้ำหลานพาครอบครัวลูกเมียไปเมืองละคร ขอบยังอยู่
 เป็นคราว เมินบ่บานก็กลับคืนมาตั้งอยู่ท่าวังพร้าว อยู่บ่บานเช้าขึ้นตั้งเวียงเชียงใหม่

ยามนั้นเวียงเชียงใหม่เป็นहारกอกตันอันด้วยกุมเกร้อเขาเถาว์ลย์ เป็นที่แรดข้างเสื่อหม
 ผู้คนก็บ่หลายซ้อนกันอยู่เท่าพอดแต่ร่มชายคาแล ๆ หนทางเดินไปมาหากันเหตุว่าบ่มีโอกาสจักแผ้ว
 จักถาง

ยามนั้นยังมีคนผู้หนึ่งได้ลูกเสื่อ โกร่งสองตัวมาถวายเจ้าพระยาเจ้าบ้านเอาใส่คอกขังไว้ถึงยาม
 กลางคืนแม่เสื่อมาชอล่องกองกลางเวียงเป็นคำคนว่า พระยาข้างอยู่ทางเหนือพระยาเสื่ออยู่ทางใต้
 ท้าวตนใดเอาลูกกูไปไว้ห้อยบ้อยได้บ่หนา กันบ่ป้อยลูกรักแห่งกูปุตต้าจักกินลำดับลำดาลงมาลงมาเป็น
 ถ้อย จักกินให้หมดทั้งกุมหลวงคุ่มน้อย ทั้งหญิง ทั้งชายใหญ่น้อย ทั้งนัวแม่นัวนาง นัวก้อย ฝ้ามือ
 นวลนัวน้อยจักกินทั้งเครื่องสร้อยสังวาล คำขอเสื่อจำฉนั้นก็มีแล ๆ

ปัญหาเสื่อนมาได้เจ้า ๗ พระองค์พี่น้องคือเจ้ากาวิละเป็นพระยาข้าง พระยาเสื่อก็เจ้าพระยา-
 สุรสีห์เป็นกษัตริย์เจ้าวังหน้าเมืองใต้แล ๆ เจ้าพระยาเจ้าบ้านมาอยู่เวียงเชียงใหม่ ผู้คนก็เป็นอันน้อยอยู่
 บ่ได้ พากันหนีลงไปตั้งอยู่วังพร้าว แลมในศักราช ๑๑๓๕ ตัว ปีกาบสง่า ถึงศักราช ๑๑๓๗ ตัว ปีดับเม็ด
 เจ้าพระยาเจ้าบ้านว่า จักขึ้นไปตีเมืองเชียงแสน ขกขึ้นมาเจี๊ยะ ทัพอยู่แม่จ้าวแดง มันแลทอไป มีพล
 ๕๕,๐๐๐ ลูกอั้งวะลงมาถึงเวียงเชียงใหม่ ยิงอะเมาะอยู่เจ้าพระยาเจ้าบ้านได้ยินเสียงอะเมาะมัน พากัน
 ถอยลงไป มันลงไปตามรบกัน ยังสันตะมานกำลังน้อยบ่อาจจักต้านทานได้ แตกหนีล่องไปเมือง
 ระแหง ไปแลทอบ่ห้วน ก็เลขยกทัพเลขไปเมืองละครเจ้า ๗ พระองค์พี่น้องต้อนรับมัน ไทย ๑๐ คน
 ต่อมัน ๑๐๐ ทัพหน้ามัน ๗ บัน ๗ ไป ๗ ทัพ ต่อไทยละคร ๗๐๐ ต่อสู้รบกันได้ ๗ วัน บ่อาจจักต้านทาน

ม่านได้ก็พาครอบครัวถอดหน้จากเมืองละคร ลงไปถึงเมืองสวรรคโลก จุจอดจึงอยู่ที่นั่นเป็นคราว
 ม่านก็ล่าทัพกลับคืนเมื่อเจ้าพระยาจำบ้านจิงแต่งเจ้าอุปราชาก่อนแก้วผู้เป็นหลานขึ้นมาตั้งอยู่วังพร้าว
 ก่อน หื้อเก็บเข้าเสบียงอาหาร กับลัวะกับชาวคอยไว้ถ้า เจ้าพระยาจำบ้านจิงขึ้นมาเมื่อภายหลัง
 เจ้าอุปราชาก็แบ่งเข้าเสบียงซึ่งเก็บไว้ที่นั่นหื้อเจ้าพระยาจำบ้านเจ้าอุปราชาคิดนา ๆ ต่าง ๆ เจ้าพระยา
 จำบ้านขัดใจเลยฆ่าเจ้าอุปราชาเสีย ในปี รวายนัน ศักราช ๑๑๓๘ ตัว ปีนั้นดาวพฤษภศัปดาห์เข้าเดือนเมือง
 อังวะกันเข้านัก

ตั้งเจ้า ๗ พระองค์พี่น้อง มีเจ้าฟ้าชายแก้วพระราชบิดาเป็นประธานยกจากเมืองสวรรคโลก
 ขึ้นมาหาบ้านเมือง เข้าตั้งเมืองละครที่เก่า ๆ

ในปีเมืองเล่า ศักราช ๑๑๓๘ ตัว เจ้าพระยาจำบ้านก็หนีจากวังพร้าวลงไปตั้งอยู่หนองหล่อ
 ปีนั้น ขณะยามนั้น ยังมีลานต้นหนึ่งยังหนองหล่อ แดกเป็นหนองออก ๗ หนอง ล้อมคอกภายใน
 เจ้าพระยาจำบ้านจึงนิมนต์พระสังฆะมากระทำบุญหื้อทานสูตรดอนแล้วป่าลานต้นนั้นเสีย

หลังนั้น ศักราช ๑๑๔๐ ตัว ปีเป็กเส็ด พระยาจำบ้านย้ายขึ้นตั้งเวียงอยู่ เมินบ่บานอยู่ในปี
 เดียวนั้น พระยาจำบ้านล่องไปเมืองใต้ ถึงศักราช ๑๑๔๑ ตัว ปีกัถ์ไถ้ นางบุญสมผู้เป็นเมียล่องไป
 ตวยหาแถม พระยาจำบ้านกลับแต่เมืองใต้ขึ้นมาบ่ทันรอดลำพูน เสนาอำมาตย์แห่งพระยาจำบ้าน คือ
 พระยาไชยพระยาพราน พวกกันหนีไปเมืองเหนือ ยังแต่พระยาสามล้าน พระยาอำมาตย์กับไพร่เมือง
 กิ่งหนึ่ง พระยาจำบ้านขึ้นมาถึงเมืองลำพูนอยู่เมินบ่บาน เลยขึ้นตีเชียงแสน ได้แต่เมืองเปาแล้ว ก็กลง
 มาอยู่เวียงบ่บานเท่าใด หมู่พระยาไชยเชียงแสน เชียงราย มาหลอน ตีเมืองลำพูนแตกหนี ปล้นข้าง
 ข้ำศึกได้ไปบ้าง พระยาจำบ้านก็เก็บหอมตอมไพร่ได้แล้ว ก็ลงไปตั้งอยู่เวียงสะแกงสบแม่ถ้ำนั้นแล ฯ

ในศักราช ๑๑๔๐ ตัว ปีเป็กเสदनัน เณท์หื้อเจ้าพระยาจักรี เจ้าพระยาสุรสีห์เป็นแม่ทัพ
 ยกขึ้นไป ตีหล่มภูหนองบัวแล้วเลขขึ้นไปตีเมือง พันพร้าว เวียงจันทร์ ได้ในศักราช ๑๑๔๑ ตัว ปีกัถ์ไถ้
 เจ้าแม่ทัพใหญ่ทั้งสองพระองค์จึงเกณฑ์กองทัพ ๓๐๐ คน เป็นข้าหลวงลูกแต่เมืองเวียงจันทร์มาตรวจ
 ตราฝ่อกอยหัวเมืองทั้งมวต เมืองแพร่ น่าน เมืองละคร ข้าหลวงหมุ่นั้น ก็มาข่มเหง คะเนงร้าย ลูชิง
 เอาสิ่งของเงินคำ ผ้าผ่อน ชักลากเอาลูกเด็กลูกอ่อน ลูกร้างหลานสาว ชาวบ้านชาวเมืองไปกระทำ
 ตามใจ

เจ้ากาวิละ เจ้าเมืองละคร ตนเป็นพ่อ้ายเก่าขัดใจเลยแทงข้าหลวงหมุ่นั้นยังวังเบ็งตาย
 เป็นอันมาก ชาวได้หุ้มบ่ตายแตกหนีไปเพ็ญทูลกษัตริย์เจ้าตากสิน กษัตริย์เจ้ามีถาใช้ข้าหลวงขึ้นมาหา
 ตัวเจ้ากาวิละสองครั้งสามครั้งก็บ่ลงไปคิดว่าจักไปทำราชการแก่โทษ จึงยกทัพไปตีเมืองล่อ เมืองเทิง
 ได้ผู้คนครอบครัวเมืองล่อเมืองเทิงไปถวาย กษัตริย์เจ้าตากสิน พระยาจำบ้านกษัตริย์เจ้าก็หาตัวลงไป
 กษัตริย์เจ้าก็เอาโทษพระยาจำบ้าน ด้วยโทษอันฆ่าพระยาอุปราชผู้เป็นหลานเสียเอาโทษเจ้ากาวิละ
 ด้วยอันฆ่าชาวใต้ และเรียกร้องลงไปเฝ้าบ่้อยขัดเสียนั้นเช่นหลังคนละ ๑๐๐ แเซ่ ปาดขอบหูเจ้ากาวิละ
 เสียหน้อยหนึ่ง ด้วยโทษอันร้องบ่ลงไปเฝ้านั้นแล้วเอาใส่คอกขังไว้ เจ้ากาวิละจึงทูลทำราชการแก่โทษ

ขอขึ้นต่อเมืองเชียงแสน มหากษัตริย์เจ้าก็โปรด ปล่อยเจ้ากาวิละขึ้นมา พระยาจำบ้านยังบ่ปล่อยรดไว้ เจ้ากาวิละขึ้นมาถึงเมืองละครแล้วคุมคน ๓๐๐ ยกขึ้นไป ขณะนั้นอยากนำคนเข้าได้เข้าสะเบียงคนละ ๓ แคน กินเข้าต้มกับหมากค่าและมันขึ้นไป

ตั้งพระยาจำบ้านก็เป็นพยาธิเลยตายในเมืองไต่วันนั้น ทนจักจำด้วยเจ้าพระยาจักรี พระยาสุรสีห์ แม่ทัพใหญ่เมื่อผจญได้เมืองเวียงจันทร์แล้ว ลาทัพกลับมาบ้านเมืองแล้ว ตักเกิดกลางเมืองเขมร เจ้าพระยาจักรีและสุรสีห์สององค์พี่น้องยกทัพออกไปตีเมืองเขมร

ในศักราช ๑๑๔๓ ตัว ปีรุ่งเช้า พระยาสิงห์พระยาสนั่นกับมหากษัตริย์เจ้าตากสินเสีย พระยาสิงห์พระยาสนั่นขึ้นเป็นกษัตริย์แทน

เจ้าออกศรีอินชา จึงใช้ค้นหาชาวปากเพี้ยวเข้ามาแล้ว มีอาชญาว่า กันสูยงอาษาเอาพระยาสิงห์ พระยาสนั่นได้ ในเมื่อคุมชีวิตกบฏหือสูได้ทำการบ้านเมือง จักหือสูสะตวงค่าขายกิน ตามสบบายเท่าวันไว้แต่การกูต้องประสงค์ว่าฉนั้นนั้น ชาวปากเพี้ยวอาษาเข้าจับ (จับ) เอาพระยาสิงห์พระยาสนั่นได้แล้วฆ่าเสีย เจ้าออกศรีอินชา หงายเมืองได้ ไว้แล้วใช้ไปเชิญเอาเจ้าพระยาจักรีเจ้าพระยาสุรสีห์สององค์พี่น้องเข้ามาผ่านพิภพขึ้นเสวยราชย์เจ้าพระยาจักรีตนเป็นพี่เป็นกษัตริย์วังหลวง ปราบกฏด้วยสิรินามว่าสมเด็จพระพุทธเจ้าบรมโกฏี เจ้าพระยาสุรสีห์ตนน้อง ปราบกฏว่า ลั่นเกล้าลั่นกระหม่อมพระราชวังบวรสถานมงคลวังหน้าแล ฯ ในศักราช ๑๑๔๓ ตัว ปีรุ่งเช้าวันนั้นนั้นเห็นแล ฯ

ตั้งเจ้ากาวิละราชยกขึ้นไปตีเชียงแสน แม่ได้ครอบครองลงมาถึงเมืองละครแล้ว ยังอยู่หือหายเหนื่อยเมื่อยต้นมือ แห่งเข้าเจ้าไพร่ไทยแล้ว ก็ลองลงไปเฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่เกล้าอยู่หัวสององค์พี่น้อง ณ กรุงศรีอยุธยา แม้ราชการแล้ว พระมหากษัตริย์เจ้าก็ชอบแมนสบบเสียดูประทานรางวัลเป็นอันมากเป็นต้นว่า ขันคำ น้ำต้นคำ กระโถนคำ พระแสงดาบฝักคำ หอกทองคำ ม้าแชน แหวนมือ บัดที่คำ รัตนคต เข็มขัด สร้อยสังวาลคำ เครื่องงอลังการ ฝ้าม่อนท่อนแรเป็นอันมาก ตั้งเจ้ากาวิละขึ้นเป็นพระยามังรายวชิรประการกำแพงแก้ว ให้เป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่ ตั้งเจ้าธรรมลังกาคตนเป็นน้องถ้วนสาม ขึ้นเป็นอุปราชเมืองเชียงใหม่ ตั้งเจ้าคำโสม ตนเป็นน้องถ้วนสอง ขึ้นเป็นพระยานครลำปาง ..

ตั้งเจ้าดวงทิพย์ตนเป็นน้องถ้วน ๔ เป็นอุปราช ตั้งเจ้าหมุหล่าตนเป็นน้องถ้วน ๕ เป็นราชวงษ์เมืองละคร ทานเครื่องยศนามบรรดาศักดิ์ ตามผู้ใหญ่ผู้น้อย ลำดับแล้วถึงมืองามขามดีก็พากันกราบถวายบังคมทูลลาขึ้นมาหาบ้านเมืองด้วยลำดับที่มรรคาลังการ ก็มีวันนั้นแล ฯ

สถมนักกรราชวังส กันโต นิตติโต แล้วเท่านั้นก่อนแล ฯ

(จบผูกที่ ๖)

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ผูก ๗

ศโตรีธา อากมนมคัง ปตวาร์เจสิฯ ศโต ในกาลนั้นเจ้ากาวิละอันได้ถึงฐานันดรอันเป็น
พระยา พระมหากษัตริย์เจ้า ปลงประทานยังเขตน้ำหนึ่งดิน อาณาฐเมืองเชียงใหม่ หื้อแก่ตนแล้ว เจ้า
กราบถวายบังคมทูลลา ก็พาเอาขี้เจ้าชายผู้เป็นน้องและท้าวขุนไพร่ไทยขึ้นมาถึงเมืองละครแล้ว ยัง
อยู่หื้อหายเหนื่อย พักแก่ไพร่ไทย มีบ่ามีแรงมาแล้ว เจ้าพระยามังราวชิระปรากฏ กำแพงแก้ว มี
อายุได้ ๔๐ ปี เป็นเค้า เจ้ามหาอุปราชอายุได้ ๓๖ ปี เจ้ารัตนหัวเมืองแก้วอายุได้ ๒๗ ปี เจ้า ๓ องค์
พี่น้องเป็นประธานและเจ้านายขัตติวงศ์ ลูกนายพ่อเรือน ๓ คน ก็ว่านายพุทธวงศ์, นายคำมูล, นาย
น้อยกาวิละ, ลูกนายคำปา ๒ คน คือ นายนันทเสน, นายขนานชุมภู, ลูกนางกลม, ผู้หนึ่งชื่อว่า นาย
จันทราชา พร้อมกับด้วยเจ้าขุนเสนาอำมาตย์และรพลโยธา ไพร่ล่าฉกรรจ์ ๓๐๐ คน ยกจากเมืองละคร
ในศักราช ๑๑๔๔ ตัว ปีเต้ายี่ เดือน ๑๒ เพ็ญเม็งวัน ๕ ยามดแดล เป็นยามอุทธรังราชา มาด้วยมรรคาลัง
การได้ ๘ วัน เดือน ๑๒ แรม ๘ ค่ำ วัน ๖ ถึงวังสะแกงสบน้ำแม่ลที่พระยาเจ้าบ้านตั้งอยู่เท่านั้นแล ฯ

ยามนั้นลานนาเมืองเชียงใหม่ทั้งมวลเป็นกระจุกกระจวนบ้านห่าง นาห่าง บ้านอุกเมืองรก
ไปทางใต้ก็กลัวเสือ ไปทางเหนือก็กลัวช้าง บ้านเมืองบ่เที่ยง เหตุว่าหาท้าวพระยาอันจักเป็นแก่นเป็น
สานบ่ได้ มีแต่ท้าวขุนขำใหญ่ ไพร่ไทยแต่เล็กแต่น้อย พระมหากษัตริย์เจ้าเอกราชตนบุญใหญ่ ณ กรุง
ศรีอยุธยาทวาราวดี มีพระราชหฤทัยเล็งเห็นยังรัฐประชา บ้านเมืองทั้งมวล เป็นฉนั้น จึงปลงพระ
ราชอาชญาดวงประเสริฐหื้อพระเป็นเจ้าได้มาเสวยเมืองเชียงใหม่วันนั้นนั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้าอยู่บ้านวังสะแกงได้เดือนหนึ่ง ถามเอาแสนขุนและไพร่ไทยอะเมาะสีนาคกับ
ขุนเมืองเก่าเช่นแต่ครั้ง พระยาเจ้าบ้านนั้นได้เสี้ยนคนล่าฉกรรจ์ ๓๐๐ คน เข้กันทั้งเก่าใหม่ เป็นคนพัน
หนึ่ง

ถึงเดือนเจียงแรม ๘ ค่ำ วันหนึ่ง ยามก่อนนายพระเป็นเจ้ายกเข้าตั้งเวฟูกคาม ก็ว่าป่าข้าง
สร้างแปลงคุ่มน้อยหอนอน ตั้งปราสาทลำเวียงค่ายคุดุสบุหัวหมู ประตุเวียงอาจ ตั้งบ้อมหอดังห่อเรือ
เพื่อข้ามศึกสงคราม ตั้งเวียงกวมน้ำแม่ทา แต่น้ำแม่ทาฝ้าท่ามกลาง ฝ่ายน้ำกล้าหนึ่งเรียกว่าป่าข้าง
หลวง ฝ่ายน้ำกล้าหนึ่งเรียกว่าป่าข้างน้อยนั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้าก็ปลงอาชญาแก่ท้าวพระยาขุนไพร่ไทยกระ ไร่นา หื้อบริบูรณ์ด้วยเข้าน้ำบัจจย
สร้างวัดวาอาราม หื้อเป็นที่สถิตสำราญแก่ชาวเจ้าภิกขุสังฆะ มีพระพุทธรเจ้าเป็นเค้าเป็นประธาน
กระทำบุญหื้อทานทุกเมื่อก็มีแล ฯ

อิโตปลาย ฯ ตั้งแรกแต่นั้นไปภายหลัง เจ้าพระยามังราวชิระปรากฏกำแพงแก้ว ตนมีเดชฤทธิ์
อันมาก เป็นอันฉลาดด้วยณรงค์สงคราม กล้าหาญบ่กลัวบ่หวั่นแก่ข้าศึกศัตรู สโหวิย เป็นประดุจดั่ง
ไกรสรราชสีห์ อันบ่หวั่นบ่กลัวแก่สัตว์น้อยทั้งหลาย ท้าวที่ร่าเป็งในหฤทัยว่า ดั่งราชสัณฐานบ้านเมือง

แห่งกูอันจึงตั้งใหม่ ผู้คนยังปบริบูรณ์อันเต็มเพื่อ กูควรไปผจญเอาบ้านเมืองอันบ่ออันน้อมเข้ามาสู่ ข่ายราชสมภารแห่งกูนั้น หือได้มาไต่บ้านเมืองแห่งกูควรหาแลฯ มีพระราชรำเป็งฉั้นนี้แล้ว จึงมีอาชญา หือหาเจ้าอุปราชเจ้ารัตนหัวเมืองแล้ว ตนเป็นน้องทั้งสองเป็นแก้ว และขัตติยวงศ์ษาเสนาอำมาตย์ มาพร้อมกันแล้ว มีพระราชอาชญาหือแก่เจ้ามหาอุปราชเป็นแก้วและเจ้านายทั่วพระยาเสนาอำมาตย์ ทั้งมวล ตามคั่งพระองค์หากกนิงในพระราชหฤทัยทุกประการ เจ้าอุปราชตนเป็นน้องก็รับทูลอาชญา พระเป็นเจ้ามีพระทัยฉั้นนั้นสาธุเป็นอันดีนักกว่าฉั้นนั้น ฯ

พระเป็นเจ้าจึงถามขุนเมืองแก้วทั้งหลายว่า พระยาจำบ้านนั้นว่า ดูราชุนเมืองทั้งหลายดังตน ทั้งหลายอันเป็นบ่าวเจ้าอุปราชก่อนแก้วนั้น บ๊อยแตกหนีไปอยู่บ้านใดเมืองใดอันจา ขุนเมืองไหว้วา บ่าวเจ้าอุปราชก่อนแก้วอันเป็นกลางและหัวแดงนั้นแตกหนีไปอยู่เมืองปอน, อยู่เมืองขวม พ่องท่าฝั่ง พ่องริมคง ท่าสี่ทอสีเทพ่อง พ่องก็ไปอยู่แม่ปะผากูเมืองกลาง ก็มีไหว้สาฉั้นนี้

ถึงศักราช ๑๑๔๕ ตัว ปีก่าเหมา พระเป็นเจ้าเป็นแก้วเจ้าทั้ง ๓ พระองค์ปลงอาชญาแก่พระยา สามล้านกับไพร่ ๓๐ คน เอาถั่วลายงาม ๔๐ ใบ ไปประทานแก่ข้างค้ำหัวตาด อันเป็นหัวด่านเกลี่ย กล่อมเอาด้วยบุญสมภารข้างค้ำหัวตาดก็เป็นใจพระยาสามล้าน ก็เล็ดลอดเข้าเตเอาบ้านตองโผะได้ผู้ คนและครอบครัวเข้ามาไต่บ้านเมืองครั้งหนึ่งเป็นปฐมก่อน ฯ

ถัดนั้นพระเป็นเจ้าหาเจ้าอุปราชและเจ้ารัตนหัวเมืองแก้วมาพร้อมกันมีหนังสือเป็นคำเกลี่ย กล่อมพ้าน้อยหมดเมืองหลวงกับถั่วลายงาม ๓๐ ใบถึงข้างแสนหลวงขางหัวด่านเอาเสื่อและถั่ว ๓๐ ใบ ประทานข้างแสนหลวงฝ่ายแม่คงตะวันตกข้างแสนหลวงเป็นใจส่งหนังสือไปถึงพ้าน้อยหมด พ้าน้อย หมดยินดีด้วยบุญสมภารสวามิภักดิ์สมัครขึ้น ขุนมีชอกก็คุมพ้าน้อยหมด เข้ามาไต่บ้านเมืองเป็นครั้ง ถ้วนสองหันแล ฯ

พระเป็นเจ้าตนมังราวชิรประการกำแพงแก้ว เป็นแก้วเจ้าทั้งสามพระองค์พี่น้องเป็นอันเป็น ฉลาด อาจจักเอาข้าศึกหือเข้าในเงอมมือแห่งตน มักจักให้แผ่นดินกว้างขวางไปยิ่ง ๆ เจริญยอมมีปกติ อันริพองเอาบ้านน้อยเมืองใหญ่ทั้งหลายอันเป็นลูกเมืองอังวะหือ ได้ผู้คนมามั่งมูลบ้านเมืองแห่งตน บ่ขาด

ถัดนั้นพระเป็นเจ้าแต่งหือนายจันทรราชาเป็นแม่ทัพคุมริพลไปตีเอาบ้านท่าฝั่ง ฟากแม่คง ทางตะวันตก จับได้พ่อเมืองหู่ พ่อเมืองกิตติ พ่อเมืองยาน อาจารย์นันโท แล้วก็กวาดเอาผู้คน ครอบครัวเข้ามาไต่บ้านเมือง

ถัดนั้นพระเป็นเจ้าแต่งแสนราชโกฏิคุมริพลไปตีบ้านแม่ปะ ได้แสนขัตติยะ หมั้นชุมภู กวาดเอาครอบครัวเข้ามาไต่บ้านเมือง

จากนั้นพระเป็นเจ้าแต่งหือน้อยชินาขาว ชินาดำ หมอปลุก ถือนหนังสือไปเกลี่ยกล่อมพระยา มลา เมืองชวาด พระยามลาก็สมัครด้วยสมภาพอยู่แล้ว น้อยชินาทั้งสองและหมอปลุกก็กลับเข้ามา เสียก่อน

ถึงศักราช ๑๑๔๖ ปีกาบสี่ เจ้าฟ้าชายแก้ว องค์พระราชบิดาก็เสด็จมาคูบ้านเมืองป่าซางและ
 เลยเยี่ยมพระราชบุตรทั้งมวล ขณะนั้นเดือน ๔ เพ็ญ เม็งวันพุธ ม่านพะกานเมงคี มีคนจากเมืองอังวะ
 ลงมาล้อมวังขังเวียงละคร พระเป็นเจ้ามังราวชิรปรากฏการกำแพงแก้ว ก็อับบ้านเวณเมืองไว้ให้พระราช-
 บิดาและเจ้ามหาอุปราชตนเป็นนอญอยู่รักษา ส่วนพระองค์ก็เอาเรือพลสุรโยธา พันหนึ่งต่อสูรบม่าน
 ขังเมืองละครแล้วก็ให้หนังสือใช้แสนสุลวะไปเพ็ญทูล พระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยาออกกองทัพ
 ขึ้นมาช่วยตีม่าน กองทัพได้ยังไม่ทันขึ้นมาม่านพะกานเมงคีแปลงกองทัพไปตีเมืองแพร์ เมืองเถิน
 ระแหง แดกตื่นเข้าป่าเข้าเถื่อน ม่านจับได้พระยาแพร์ พระยาเถิน พระยาเซียงเงิน และครอบครัวคุม
 ขึ้นไป พระเป็นเจ้าต่อสูรบม่านอยู่เมืองละครได้ ๒ เดือน อีก ๒๖ วัน พระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรี-
 อยุธยา เกณฑ์แม่ทัพนายกองกุมทรัพย์ ๓๐,๐๐๐ ขึ้นมาตีม่านอันล้อมเมืองละครนั้น แดกกระจัด
 กระจายไปในวันเดือน ๖ แรม ๖ ค่ำ วัน ๓ ม่านแตกไปแล้ว พระเป็นเจ้ามีหนังสือผู้ใช้ข่มมาด้วย
 รับฉับพลัน ให้เจ้ามหาอุปราชตนเป็นนอญขังเมืองป่าซาง ให้ยกไปตีเอาเมืองชวาด เจ้ามหาอุปราชตน
 เป็นนอญ แจ้งแต่อาญาแก้วก็เร่งรีบกันคน ๕๐๐

ถึง ณ วัน เดือน ๗ แรม ๖ ค่ำ วัน ๕ เจ้ามหาอุปราชยกออกไปคราวทาง ๗ คืน เดือน ๗
 แรม ๑๓ ค่ำ ถึงเมืองชวาดขณะนั้นพระยาชวาด มากับม่านมาล้อมเมืองละครแตกขึ้นไปยังไม่ถึง
 บ้านเมือง เจ้ามหาอุปราชเข้าผจญเอาเมืองชवादได้แล้วเลยเข้าตีเมืองแหน กวาดเอาครอบครัว
 เมืองชवाद เมืองแหน ลงมาใส่บ้านเมือง พระยาชवादแตกแต่เมืองละครขึ้นไปถึงเห็นแต่เมืองเปล้า
 ก็เลยพาลูกบ่าวชาวไพร่ติดตามมาหาลูกเมีย น้อมตัวเป็นข้าราชการอยู่กับเมืองป่าซาง

มหากษัตริย์อังวะใช้ราชสาส์นเข้ามากรุงศรีอยุธยาเดือน ๔ แรม ๕ ค่ำ ศักราช ๑๑๔๖ ตั้ว
 ปีกาบสี่นั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้าจัดแจงเมืองละครตั้งงามแล้ว ก็เอาเรือพลของตนเสด็จมาหาบ้านเมืองแห่งตนคือ
 เมืองป่าซางนั้นแล ฯ

ที่นี้จักกล่าวด้วยเมืองอังวะก่อน ในศักราช ๑๑๔๔ ตั้ว ปีเต้ายันั้น จันทกาศจับแต่เดือนเจียง
 แรม ๑ ค่ำ จึงกลายกัน หม่อมเวียงชัยกษัตริย์อังวะจึงถูกาฆ่าเสีย หม่อมเวียงขึ้นเป็นกษัตริย์แทนปีนั้น
 แล ฯ

ศักราช ๑๑๔๕ ตั้ว ปีกำเหมาเดือน ๖ อุตสาห์ภิกษุหม่อมเวียงขึ้นเสวยราชย์ในเดือน ๖ นั้น
 ศักราช ๑๑๔๖ ตั้ว ปีกาบสี่ เดือน ๔ แรม ๕ ค่ำ กษัตริย์อังวะใช้ราชสาส์น เข้ามา ณ กรุงศรี
 อยุธยา ขอเป็นราชไมตรีพระมหากษัตริย์เจ้าอยุธยาได้เห็นด้วยส่งหอกันไปเสียนั้นแล ฯ

ส่วนพระเป็นเจ้ามังราวชิรปรากฏการกำแพงแก้วเสด็จจากเมืองละครมาสู่บ้านเมือง อยู่บ้าน
 เท่าใดก็พาเอาพระยาชवादลงไปเฝ้าพระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา แจ้งราชการแล้ว พระเป็นเจ้า
 ทูลขอเอาชวาระแหง บ้านตาก บ้านเซียงเงิน ชาวเถิน อันพ่ายม่าน หนีลงไปอยู่บ้านบ้อมเมืองกรุงเก่า
 ขึ้นมาตั้งบ้านตั้งเมืองพระมหากษัตริย์เจ้าก็ประทานให้เอาขึ้นมามาตั้งบ้านตั้งเมือง พระมหากษัตริย์เจ้าก็
 ประทานหอกเป็นเมืองขนกับเมืองเซียงใหม่

พระขตาคได้คืนมาอยู่บ้านอยู่เมืองแห่งตนมีความยินดี ก็เอาลูกสาวของตนผู้มีชื่อว่า นางกัณหา ราชธิดาถวายเป็นบาทบริจาริกพระเป็นเจ้า บ่เท่าแต่นั้นก็หื้อลูกผู้ชายของตนสองคนคือว่า นายน้อย ชะวะนะ และนายน้อยสุภา มาเป็นปากกลางอยู่ฟ้าเรณูพระเป็นเจ้ายังเมืองป่าซางก็มีแล ฯ

ศักราช ๑๑๔๗ ตัว ตั้งแต่นั้นมาเมืองตาก ระแหง เมืองเถิน เที้ยรยอมเอาราชการพระเป็นเจ้ายังเมืองเชียงใหม่ป่าซางทุกเมืองแล ฯ

ถึงศักราช ๑๑๔๘ ตัว ปีรวายสง่าเดือน ๔ เพ็ญ พระเป็นเจ้าเป็นเก้า และเจ้าทั้งสามพระองค์พี่น้อง ขัตติยะลูกหลานทั้งมวลได้พร้อมกันตั้งฉัตรหลวง ๔ แจ่ง และต่างฉัตรพระธาตุเจ้าและได้ตั้งลำเวียงเหล็กลำทอง ล้อมพระธาตุเจ้าเมืองหริภุญชัย พอถึงเดือน ๘ ออก ๒ กำ วัน ๕ พระเป็นเจ้าแต่งเจ้ารัตนหัวเมืองแก้วพระราชวังหลัง กุมรพล ๕๐๐ ขึ้นไปยุทธกรรมเอาเมืองบันคราวทาง ๒๕ วัน เข้าครอบงำเอาได้เจ้าฟ้าหน่อคำ และลูกเมียครอบครัวและกวาดเอาเมืองบันเมืองตองกาย ลงมาใส่บ้านเมือง บ่เท่าในในศักราชเดี่ยวนั้นพระเป็นเจ้าแต่งเจ้ามหาอุปราชคนเป็นน้องเป็นเก้าแล ฯ

นายคำมูล นายวอน นายน้อยกาวิละ กุมรพล ๓๐๐ ขึ้นไปเกลี้ยกล่อมนาชาว เจ้าเมืองเชียงแสน กับว่าไปติดตามเอาพระยาแพร์ พระยาเถิน ที่เมืองเชียงแสน ด้วยอันมานกวาดเอาไปนั้น ได้พระยาแพร์ พระยาเถินนั้นแล้ว เจ้ามหาอุปราชก็แต่งนายคำมูล นายวอน นายน้อยกาวิละกุมไพร่ ๑๐๐ ให้ไปเกลี้ยกล่อมเจ้าฟ้าเชียงตุงชักรวนพื้นม่านเจ้ามหาอุปราชก็คุมเอาพระยาแพร์ พระยาเถิน ลงมาเสียก่อน แล้วมีหนังสือใช้ไปเกลี้ยกล่อมพระยาสุรินทร์ เมืองฝาง ให้พื้นม่าน

ส่วนนายคำมูล นายน้อยกาวิละ นายวอนเข้าไปเกลี้ยกล่อมฟ้าเชียงตุงพื้นม่าน ฟ้าเชียงตุงบ่พื้นว่ากลัวไพร่เมืองฉิบหาย เขาทำนทั้งหลายจึงเลขไปชักฟ้าเมืองของพื้นม่าน ฟ้าเมืองของพากันพื้นม่าน ไม่ชนะม่านนายคำมูล นายวอน นายน้อยกาวิละ ฟ้าเมืองของ พากันหนีมาทางเมืองเกาะเมืองไซ และ เมืองหลวงปู่กา จึงมาถึงบ้านเมือง

ฝ่ายทางพระยาสุรินทร์ เมืองพร้าว เมืองฝาง มีหนังสือสัญญาไปถึงพระยาเชียงราย พระยาสาต พ่อเมืองปู่ท้าวหัว ท้าวแสนขอดว่าไผ่อยู่ไหนให้พื้นม่านแทงม่านทุกหัวเมือง ขามนั้นพระยาพร้าวอยู่เมืองสาต กับพระยาสาต ก็พากันพื้นม่านทุกหัวเมืองแล้วพากครอบครัวลงมา

ในศักราช ๑๑๔๘ ตัว ปีเมืองเมียด ม่านอะแสหวุ่น มีรพล ๓๐,๐๐๐ ยกทัพติดตามพระยาสุรินทร์ พระยาพร้าว พระยาสาต พระยาเชียงราย พ่อเมืองปู่ท้าวหัว ลงมาถึงเมืองละคร ม่านอะแสหวุ่นเลขเข้าแควดวังขังเมืองละคร

ฝ่ายเมืองเชียงใหม่ ม่านแขงอูแมงก็ไปมีรพล ๑๖,๐๐๐ ลูกแต่อังวะมาทางเมืองกลางข้ามทำฝั่งแม่คงมาถึงเมืองขวม พระเป็นเจ้าแต่งนายพุทธวงศ์ กุมไพร่ ๑๕๐ คน ออกไปตระเวนรบกัน ก็เป็นอันบ่หวั่นบ่ไหว ก็ก่อรบค่อยถอยมา แล้วมีหนังสือบอกเข้ามาเพ็ญทูลไหว้ยาพระเป็นเจ้าจึงแต่งให้เจ้าอุปราช เจ้ารัตนหัวเมืองแก้วคนเป็นน้องทั้งสอง เป็นแม่ทัพพร้อมกับด้วยกองทัพหัวเมืองเป็นต้นว่า เมืองกำแพงเพชร เมืองสวรรคโลก ยกออกไปพบทัพหน้าม่านที่แม่สร้อย รบกันกับด้วยม่าน

ม่านทึบหน้าแตกคลื่นม่านตายเป็นอันมาก ไล่ไปถึงเมืองหอด พบกองทัพใหญ่ม่านยังเมืองหอด เป็นอันหนักแน่น รอบหัวบันไหวจึงถอยเข้ามาม่านเล็ดติดตามเข้ามาล้อมวังขังเมืองป่าซาง พร้อมเดียวกันกับเมืองละคร ใครช่วยใครก็ได้ พระเป็นเจ้าจึงแต่งท้าวแก้วลงไปกราบทูลพระกรุณาพระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยาขอกองทัพขึ้นมาตีม่าน อันมาล้อมเมืองละครและเมืองป่าซาง พระมหากษัตริย์เจ้าก็เกณฑ์แม่ทัพนายกอง กุมกองทัพให้ท้าวแก้วผู้เป็นราชทูต นำกองทัพขึ้นมา ม่านล้อมเมืองป่าซางนานได้ ๒ เดือน กองทัพได้ขึ้นมาถึง ก็เข้าตีม่านแตกกระจัดกระจายไปในวันเดือน ๖ แรม ๖ ค่ำ วัน ๒ เมื่อม่านแตกไปแล้ว พระเป็นเจ้าเป็นเจ้าทั้งสามพระองค์พี่น้อง ขัตติยะวงศ์ทั้งมวล พร้อมกันต้อนรับขับสู้เลี้ยงดูแม่ทัพนายกอง ทัพโยธา พระมหากษัตริย์เจ้าให้อุ้มด้วยเข้าเหล้าชั้นปลาอาหารแล้วได้ ๗ วัน แล้วแม่ทัพนายกองทั้งมวลก็ลาทัพกลับไป นายกำมุล นายวอน นายน้อยกาวิละจึงเข้ามาถึงเมืองละครป่าซางนั้นแล ฯ

อยู่มาถึงศักราช ๑๑๕๐ ตัว ปีเป็กสัน เดือน ๔ แรม ๗ ค่ำ วัน ๖ เจ้าฟ้าหลวงชายแก้วตนเป็นพระราชบิดา ราฟิ่งถึงลูกเต้าทั้งมวลกลัวจักบ่รู้เปลี่ยนแปลงกันไปภายหลัง จึงมีพระราชโองการกำสอนไว้ฉนั้น ตั้งแต่นั้นไปภายหลัง ลูกเต้าทั้งเมืองละครเมืองเชียงใหม่ทุกคน ให้เอากันฟังคำสอนพ่อด้วยดี อย่าห่อได้ฟังคำท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ แก้วหาญไพร่ไทยทั้งหลายฝูงมาของสน ส่ออันจัก ให้ได้มีคำวิวาทผิดเถียงกัน เทว่าคำอันฉนั้นก็ห่อเอา ประการหนึ่ง อย่าได้ฆ่าฟันบั่นแทงกันให้รักกับด้วยกันลูก ๘ คน จักคิดเถียงใด ให้พราดั่งใจลูกเดียวกันให้มีคำฉันทะกับด้วยกัน อย่าเห็นผู้อื่นเหลือกว่าพิกว่าน้อง ราชสมบัติเข้าของเงินคำทั้งมวล อย่าห่อว่าเป็นของมิ่งของกู ห่อพราเป็นดั่งถูงเบ็งลูกเดี่ยว ลูก ๘ คน ผู้ใด ถึงฐานันดรสุข ก็ห่อได้หอบอุ้มต้อมพากับด้วยกัน อย่าห่อได้ทอดละกับด้วยกันพี่ท้าว ห่อน้องปกพดกห่อน้องเอาห่อได้ เอากำสอนเราเป็นพ่อแท้ หากบ่ฟังคำพ่ออันดี ก็จักพากันวินาศฉิบหายเป็นดั่งเมืองลำพูน เชียงใหม่ เชียงตุง เมืองยอง เมืองน่าน อันล่วงแล้วนั้นแล ฯ ในเมืองทั้งหลายฝูงนั้น พี่น้องบ่รักกันบ่มีคำฉันทะอันเดียวกัน บ่ฟังคำพ่อแม่อันดี เทารู้ลูชิงเอาราชสมบัติบ้านเมืองกัน กวนคว่ำฆ่าฟันบั่นแทงกัน ภายหลังเลขพากันวินาศฉิบหาย บ่เป็นบ้านบ่เป็นเมืองไปได้ก็มีวันนั้นในกาลเมื่อก่อน

เหตุฉนั้นห่อลูกทั้งหลายได้พิจารณาเอาคำอาบัติเหตุเมืองทั้งหลายฝูงนั้น มาเข้าใจทุกคนแท้ ขี้ขานว่าฟังคำสนสอนนั้น หงษ์ตัวเดียวมี ๗ หัว ก็ยังรู้แตกรู้ม้างเสือกกัน ลูกเต้ามีบุญได้เสวยสมบัติอยู่ต่างเมืองกัน ก็ให้ถือว่าเมืองเดียวกันคนบ่ดีลักหนี่จากพี่มาหาน้อง หนี่จากน้องไปหาพี่ อย่าห่อเอาไว้ห่อได้ส่งคนห่อกัน อย่าเห็นแต่คนผู้นั้นเหลือกว่าพิกว่าน้องกัน จักได้เห็นใจกันก็เพื่อคนผู้นั้นบ่ดี ลูกผู้ใดบ่ฟังคำสอนพ่ออันดี และยังคิดฆ่าฟันบั่นแทงกันดั่งอื่น ให้ลูกคนนั้น พลันวินาศฉิบหาย พลันตาย พลันวาย พระเจ้าเกิดมาหมั่นตนแสนตน อย่าห่อลูกผู้นั้นได้เห็นหน้าสักคน เท่าห่อได้ลุ่มจมอยู่ในนิรายนารกแสนมหาภัย อย่าห่อได้พ้นได้จากแม่น้ำกระทำการกรรมคราววาสบ้านเมืองอย่าให้สมฤทธิงอกบาน เท่าห่อหนี่ห่อพล่อยวินาศฉิบหายคร่ำรามเขาทุกวันทุกคืนทั้งภพนี้และภพหน้า หากลูกเต้ายังตั้งอยู่ตามคำสอนแห่งพ่ออันดีนั้นก็จักให้ลูกเต้ากำนุกุ้งรุ่งเรืองชานกว้างขวางให้สมฤทธิตั้งจิตใจ พระยาลูกทุกคนดั่งจักคิดคำนึงทุกประการเทอะ

ประการหนึ่ง เมืองละครลูกนี้ ปลงไว้ให้พระยาหลวงละครน้องสามคนให้พระยาหลวงละครเป็นอธิบดี เมืองเชียงใหม่้องสองคนให้พระยาหลวงเชียงใหม่เป็นอธิบดี น้อง ๖ คนให้สมมุติเอาพระยาละครและพระยาหลวงเชียงใหม่ เป็นพ่อเป็นแม่ให้เอาคำสั่งสอนพื่อนทุกคนแม่เทอะว่าอัน

ประการหนึ่ง เจ้าของสมบัติข้างม้าในโรงเรานั้นเป็นพื่อนทั้งมวลให้ไว้ตามโบราณเมือง ผัวตายให้ไว้จิมเมียนับเสียง บ่ห่อแบ่งปันแก่ลูกเต้าผู้ใดสักคน เท่าวันไว้กำ ๑๐ ไว้ให้ลูก ๘ คน บันคนบาทไว้เป็นมงคลเทอะว่าอันนั้นแล ฯ

ในศักราช ๑๑๕๐ ตัว ปีเป็กสนั้นพระเป็นเจ้าทั้งสามพระองค์พี่น้อง มีนโนประสาทศรัทธาร่วมกันสร้างแปลงฉัตรทองอันประจิตรริสนา ทารักทางคิดคำ กระทำให้มีผิวพรรณวรรณวิภูสิตาแล้วทั่วตางม ถึงวันเดือน ๘ เพ็ญ เม็งวัน ๕ ก็ได้พร้อมกันต่างฉัตรมหาชินธาตุเจ้าสุเทพได้นิมนต์พระสังฆเจ้า ๑๐๘ พระองค์ กระทำปรีตมัจฉะสูตรมหาสมข์ทั้งดำ สูตรกรรมพันคาบไซยทั้ง ๗ เป็กฉลองอบรมสมโภชน์กระทำบุญให้ทานเป็นมหาสมข์กาลอันใหญ่เป็นปฐมหัวที่ก่อน

อยู่มาถึงศักราช ๑๑๕๑ ตัว ปีกัดเล่า ม่าน หย่าน แควงสิริโป้ มีกำลัง ๓,๐๐๐ ลูกเมืองอังวะมาตั้งอยู่เมืองตวน ห้วยอดเมืองวายเมืองแซน พระมังราวชิรปรากฏกำแพงแก้วองค์ เป็นพระราชเชษฐาเป็นแก้ว เจ้ารัตนหัวเมืองแก้ว เจ้าพุทธวงศ์ เจ้าจันทราชา เจ้าคำมูลเจ้าน้อยกาวิละกุมรีพลพันธ์เดือน ๗ แรม ๑๓ กำ วัน ๕ ยามแกลยกลงไปคราวทาง ๑๕ วัน ถึงเดือน ๘ ออก ๑๓ กำ วัน ๕ ก็เข้ายุทธกรรมต่อรบกันด้วยม่าน หย่านแควงสิริโป้ อันตั้งอยู่เมืองตวน ห้วยอดแตกกระจัดกระจายไปนับเสียง ได้ยังเครื่องศัตราอาวุธอะเมาะหอกดาบสีนาค มาใส่บ้านเมืองเป็นอันมากก็มีแล บ่เท่าแต่นั้นพระเป็นเจ้าแต่งเจ้าจันทราชาเจ้ากาวิละน้อยกุมรีพลร้อยหนึ่ง ขำน้ำแม่คงไปฝ่ายตะวันตก เข้าตีเอาบ้านอมช๊ก ได้ครอบครั้วเข้ามาใส่บ้านเมือง ถัดนั้นพระเป็นเจ้าแต่งเจ้าจันทราชาเป็นแม่ทัพและท้าวสิทธิท้าวขุนผู้มีชื่อแต่งรพลไป ๑๕๐ ขึ้นไปตีเอาบ้านสะต้อย บ้านวังลุง วังกาด ได้ตัวแสนศรี และชาวบ้านชาวไพร่ ครอบครั้ว เครื่องศัตราอาวุธลงมาใส่บ้านเมือง ฯ

ลุนนั้นยังมีม่านมอดเมืองผู้หนึ่ง ชื่อว่า สะแข่งหม่องพุง อยู่เมืองอังวะบ่ได้ เขาไล่ฆ่าไล่ตีเอาตัวหลบหนีมาอยู่เมืองเงี้ยว มันบ่กกาเสนโต ตัวมันว่ากูเป็นลูกกษัตริย์อังวะข้างเฝือก บัดนี้ประตุงเป็นเชอมกโซ บ้อยมากินเมืองกูไม่พอใจ กูจักคิดไปเป็นกษัตริย์เมืองไตกันกูได้จักยกเอากำลังรพลขึ้นมารบเอาประตุงจนได้หากสุกแล้ววินาศ ฉิบหายพักบ้านพักเมืองนั้น หือได้แต่งคนตามกูว่าอัน

ยามนั้น ๑๕ เจ้าฟ้าเงี้ยวทั้งมวล มีเจ้าฟ้าแสนหัวเป็นแก้ว ก็อนุกับตามคำมั่นชอน ก็จึงแต่งขุนนายไพร่ติดตามมันทุกหัวเมืองรวมกันมี ๗๐ คน ลงไปทางเมืองน่าน ไปถึงกรุงเทพฯ มหานครศรีอยุธยา แล้วมันจักคิดนา ๆ ต่าง ๆ บ่ได้แล้ว เลขกราบทูลพระมหากษัตริย์เจ้าว่าผู้ข้าเป็นลูกกษัตริย์อังวะแท้ บ้อยบ่ได้กินเมืองประตุงบ้อยมาชิงกันเสีย เชื่องฉันใดจักได้กินเมืองขอฟังเดชะพระบารมี ขอเอาริพลเมื่อรบเอาเมืองประตุง มาถวายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่าอันที่นั้น พระมหากษัตริย์เจ้าตนบุญใหญ่ทรงพระคุณธรรมอันประเสริฐ ประกอบด้วยทิพย์ปัญญาสติสัมปชัญญะอันมาก ส่องรู้ยังอาศัยใจแห่ง

สะแข่งหม่องฟุงว่า มักจักมาดีหลังจักมีชาแล ๆ ม่านกับไทยนี้จักเป็นมิตรกันบ่ห่อนจักมีชาแล ๆ ช่อม เป็นสัตว์กันแต่ไคมา พระมหากษัตริย์เจ้าจิงทรงพระกรุณาตรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมสะแข่งหม่อง ฟุงว่าจักมีหั้นก่อนเทอะ บัดนี้บ้านเมืองแห่งเรายังเป็นท้อบจนอยู่ว่าฉนั้น มันก็บ่รู้จักว่าฤกษ์เลขอยู่ ไปหั้นแล ๆ

ส่วนพระยาดากระแหงเป็นอันเฒ่าคร่ำราธา กิดราษการบ้านเมืองบ่ได้แล้ว พระเป็นเจ้า มังราวชิรปรากฏกำแพงแก้วไปยุทกรรมกับม่านอันตั้งเมืองตวน ห้วยอดเมืองจาย แม่แจ้นได้ชัยชนะ แล้ว ลาทัพกลับมาถึงบ้านเมือง

บ่ปานเท่าใด พระเป็นเจ้าก็พาเอานายน้อยสุภา นายน้อยชวนะ ลงไปเฝ้าพระมหากษัตริย์ เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา แม้ราชการทั้งหมดแล้วจิงกราบทูลพระมหากรุณา ขอดตั้งนายน้อยสุภา นายน้อย ชวนะ ขึ้นมารักษาบ้านเมือง พระมหากษัตริย์เจ้าจิงตั้งนายน้อยสุภาขึ้นเป็นพระยาอนุชิตชลธิ เป็น เจ้าเมืองตอกและระแหง ตั้งนายน้อยชวนะเป็นพระยาอินทร์ ให้ช่วยกันกิดราษการบ้านเมือง บ่เท่า แต่่นั้นพระเป็นเจ้ากราบทูลพระมหากษัตริย์เจ้าว่าตั้งเมืองเถินก็หาผู้จักเป็นผู้ใหญ่กิดราษการบ้านเมือง บ่ได้ พระยาเถินซึ่งม่านจับเอาไปติดตามเอาได้กินมาก็เป็นอันเฒ่าแก่ชรา ราชการไปบ่รอดแล้ว ขอรับ ประทานตั้งขึ้นใหม่กราบทูลฉนั้น พระมหากษัตริย์เจ้าจิงตรัสถามว่า เจ้าเชียงใหม่พอใจใครเล่า จัก สมควรให้เป็นพระยาเถิน พระเป็นเจ้าก็มาเถินเห็นท้าวชมภู อันเป็นมหาดเล็ก พ้าเรณูตนเป็นที่ไว้เนื้อ เชื่อใจ อันหนึ่งก็เป็นเชื้อชาติชาวเถินพระเป็นเจ้ากราบทูลว่า ท้าวชมภูควรเป็นพระยาเถิน ว่าฉนั้น พระมหากษัตริย์เจ้าก็ประทานชุบเลี้ยงตั้งท้าวชมภูขึ้นเป็นพระยาจันทบุรีพระยาเถินแล้ว ก็ประทาน เครื่องยศตามหัวเมืองใหญ่เมืองน้อย แล้วก็อับให้เป็นเมืองขึ้นกับเมืองเชียงใหม่ เมืองระแหงเมือง เถินถ้าจักมีราชการประการใดให้ฟังบังคับบัญชาเจ้าเชียงใหม่ว่าอันนั้น

บ่เท่าแต่่นั้น พระมหากษัตริย์เจ้าตั้งสองพระองค์ก็ประทานอับสะแข่งหม่องฟุงกับลูกบ่าว๗๐ คน อันติดตามมันไปนั้น หื้อพระเป็นเจ้าเอาขึ้นมาใช้ราชการกับบ้านเมืองพระเป็นเจ้าก็ทูลลาพาเอา พระยาดาก พระยาอิน พระยาเถิน สะแข่งหม่องฟุง ขึ้นมาถึงเมืองระแหง จัดแจงที่ทางบ้านเมืองให้ พระยาอินแล้ว ขึ้นมาเมืองเถิน จัดแจงที่ทางบ้านเมืองให้พระยาเถินแล้ว เสด็จขึ้นมาหาบ้านเมืองแห่ง ตนวนั้นแล ๆ

อยู่มาศักราช ๑๑๕๓ ตัว ปีรวังไก่อ พระเป็นเจ้าก็พาเอายังเจ้าตนเป็นน้องทั้งสองและขัตติย วงศ์ท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ขึ้นตั้งเวียงเชียงใหม่ เป็นปฐมหัวที่อยู่ได้เดือนหนึ่งตั้งบ่ได้ เหตุการณ์บ่ เติงตำนานบ่เติงก็ถอยมาอยู่ป่าข้างที่เก่าแล้วได้พร้อมกันสร้างหอยขอ ๔ ด้าน พระมหาชินธาตุเจ้าลำพูน กับสร้างพระพุทธรูปเจ้าละโว้ ในวิหารด้านเหนือแห่งพระธาตุเจ้าลำพูน ก็ในปีรวังไก่อั้นแล ๆ

ในปีรวังไก่อั้น ศักญวนมารบเมืองล้านช้างบ่ได้ พระยาล้านช้างพันกษัตริย์อั้งวะ เดือน ๖ แรม ๒ ค่ำ พระยาล้านช้างเข้ามาฟังสมภารพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงศรีอยุธยาบางกอก ได้นางทว้าย มาถวายก็ศักราช ๑๑๕๓ ตัวนั้น ม่านสุรก้อยแดงปี มีกำลัง ๓,๐๐๐ มาตั้งเมืองฝาง

ถึงศักราช ๑๑๕๔ ตัว ปี่เต่าใจ เดือน ๘ ออก ๔ กำ วัน ๔ พระเป็นเจ้าองค์เป็นราชเชษฐา-
ธิบดิ์เป็นเจ้า เจ้ารัตนหัวเมืองแก้วพระราชวังหลังมีกำลังพล ๑,๕๐๐ ยกขึ้นไปคราวทาง ๑๘ วัน ถึง
เดือน ๘ แรม ๖ กำ วัน ๗ ก็ได้ต่อสู้รบมาน สุกคอยแดงไปได้เดือนอีก ๔ วัน บ่ได้ถอยลงมา

ส่วนสะแกหม่องพุง มันขึ้นมาอยู่ป่าข้างได้นานได้ปีหนึ่ง มาบ่กกาเสนโต ลำแดงตัวมัน
ขึ้นมาว่า เรานับบุญสมภารแก่กล้า บุคคลอยู่ผู้ใดจักฆ่าเราก็จักตาย จ้าดวงสุคไป เว้นแต่พระยาอินทร์
ลูกชั้นฟ้าลงมาฆ่าก่อน เราจึงจักตายว่าฉันนั้น บ่เท่านั้นข้ากล่าวคำสืบทอดทองอาจว่า สัตถฐานบ้านเมือง
แม่น้ำหน้ดินไม้กำงไม้ต้น ท้าวพระยาไพร่บ้านข้าเมืองทั้งมวลก็เป็นของเรานับสืบ บ่เท่าแต่ัน
ข้ากระทำให้คนทั้งหลายเข้าในอำนาจ อาชญาเงอมมือแห่งมันไปเป็นอันมาก มันมาริพลองปองเอา
บ้านเมืองเป็นฉันนั้น พระเป็นเจ้าทั้ง ๓ พระองค์พี่น้องจึงพร้อมกันจับเอาตัวสะแกหม่องพุง
ล่องลงไปถวายพระมหากษัตริย์เจ้าแล้วก็กราบทูลบอกเล่าตามอันมันมาคิดลารีพองเอาบ้านเอาเมือง
นั้น พระมหากษัตริย์เจ้าตรัสแจ้งทุกประการแล้วก็โปรดพระกรุณาอันดีหื้อพวกฆ่าคนเอาไปฆ่าเสีย
วันนั้นแล ฯ พระเป็นเจ้าก็ทูลลาพาเอาขศบริวารบ่าวไพร่ ขึ้นมารอดบ้านเมืองแล้ว มีพระราชรำพึง
ในฤทัยว่าคั้งเมืองเชียงแสนหากเป็นลูกเมืองเชียงใหม่แต่ใดมาท้าวแสนภูษัตริราช หากสร้างเมือง
ลูกนั้นด้าย บัดนี้บ้อยเป็นเมืองน่านไปเป็นฉันนั้นจักไปขุทธกรรมเอาจนได้ว่าฉันนั้น พระเป็นเจ้าจึงมี
หนังสือสัญญาไปถึง เจ้าพระยาหลวงละครตนเป็นน้องและเมืองแพร่เมืองน่าน หื้อทำงรพลโยธาจักขึ้น
ไปรบเอาเมืองเชียงแสนว่าฉันนั้น

ศักราช ๑๑๕๖ ตัว ปี่กาบี่ เดือน ๘ เพ็ญ เม็งวัน ๑ ปฐมมหามูลศรัทธา เจ้ามหาอุปราชได้
สร้างพระวิหารอินทขินและได้สร้างพระพุทธรูปเจ้าองค์หนึ่ง ไว้เป็นที่ไหว้และบูชาแก่คนและเทวดา
ทั้งหลาย สมณะพราหมณ์ทั้งหลายและได้อบรมสมโภชน์ฉลองเบิกบานกระทำบุญหื้อทาน เล่นมโหรีสพ
เป็นปอยลามอันใหญ่เป็นปฐมวารในปีนั้นก่อน ฯ

ถึงเดือน ๕ เพ็ญ เม็งวัน ๑ พระเป็นเจ้าสามองค์พี่น้องเป็นประธานกว่าขัตติยะวงษาท้าว
พระยาเสนาอำมาตย์ไพร่ราชบ้านเมืองทั้งมวล ได้พร้อมกันหุดหล่อน้ำมูทธาภิเศกขยอขยงครุบาเจ้าวัด
ผ้าขาว ดนชื่อว่า รุติดมั่งกละขึ้นเป็นสังฆราชา เป็นใหญ่แก่คณะสังฆะทั้งมวลนั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้าองค์เป็นพระราชเชษฐาก็ได้สร้างยัง โรงอุโปสถและพระพุทธรูปเจ้าไว้เป็นที่ไหว้
และบูชาแก่คนและเทวดาทั้งหลายตลอดถึงสมณพราหมณ์ทั้ง มวลก็ได้เบิกบานฉลองกินทานเป็นมหา
สมัยการสนุกเล่นม่วนปางใหญ่

ในศักราช ๑๑๕๖ ตัวนั้นแล พระเป็นเจ้าทั้งสามพระองค์พี่น้องได้สร้างบ้านแปงเมืองเก็บ
เอาไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเข้ามาล้อมบ้าน ไล่เมือง กระทำบุญให้ทานสภิตสำราญในเมืองป่าชางนานได้ ๑๔
ปี ปลาย ๔ เดือน ๒๐ วัน ประดับไปด้วยท้าวพระยาเสนาอำมาตย์และรัฐประหาราชมন্ত্রী บ้านเมือง
วระพุทธศาสนากันรุ่งเรืองกว้างขวางกาลหากถึงตำนานหากเต็งมาแล้วด้วยเดชพระผ่านแผ้วทั้ง
สามพระองค์ จึงปล่าวจตุรงค์เสนาโยธา ๔ จำพวกเป็นต้นว่า เสนาข้าง เสนาม้า เสนารถ เสนาเดี่ยว

ต่อแผ่นดินตามดิน แวดล้อมอ้อมเป็นบริวาร พระเป็นเจ้าองค์เป็นมหาอิศราธิบดี ท้าวก็เสด็จขึ้นสู่
 หัตถิราชาญาณตัวประเสริฐ คูวิลาสองอาจปางเมื่อศักราช ๑๑๕๘ ตัว ปีรวายสี่ เดือน ๖ ออก ๘ ก้า วัน ๑
 มีพระวราชอนุชาเจ้าฟ้าทั้งสองและขัตติยราชวงษาท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ข้าเจ้าไพร่ไทยยกออกเมือง
 ป่าซางลำดับด้วยมรรกาลังการณ นานได้ ๕ วัน เดือน ๖ ออก ๑๒ ก้า วัน ๕ ขามตุดเช้าท้าวก็เสด็จเข้า
 ย่างอยู่วัดบุพพาราม ตามบุพพทำนองโบราณแห่งท้าวพระยาทั้งหลายฝูงอันเป็นแล้วมาแต่ก่อนบ่ห่อน
 และเสี้ยยังปเวณี้ก็บ่ททนะวัดกระหวัดไปทิสหนใต้ลำดับไปด้วยด้านวันตกไปถึงวัดเชิงชั้นด้านเหนือ
 พระเป็นเจ้าเข้าไปสักการบูชาไหว้พระเจ้าวัดเชิงชั้น แล้วถึงเวลายามแกลจกใกล้เที่ยงท้าวก็ยกเอา
 หมูยสบรवारเข้าเวียงหลวง ด้วยประตู่ข้างเผือกทิสหนเหนือ หื้อลัวะจูงหามพาแขกเข้าก่อนไปสถิต
 ตำราญอนเชียงขวางหน้าวัดเชิงชั้น หน้าวัดเชิงมันได้กินหนึ่ง ถึงวันลุนรุ่งเช้าท้าวก็อาบองค์สรงเกศ
 ประดับตนเสวยเข้าน้ำโกชนะอาหาร ถึงเวลายามก่อนงายเป็นขามอุทธรังราชา เสด็จเข้าสู่ชัชฎุมอัน
 เป็นที่คุ้มน้อย ราชวังแห่งกษัตริราชอันเป็นแล้วในกาลเมื่อก่อนก็มีแล ฯ

ส่วนเจ้ามหาอุปราชาเจ้ารัตนหัวเมืองแก้ว พระราชกนิษฐาและเจ้านายและขัตติยวงศ์ทั้งมวล
 ก็อยู่ในภูมิจานอันเป็นที่ควรแห่งตนนั้นแล ฯ พระเป็นเจ้าเสด็จเข้ามาตั้งเวียงหลวงเชิงใหม่ นานได้ ๑๐
 เดือน ปลาย ๕ วัน

ศักราชได้ ๑๑๕๕ ตัว ปีเมืองใต้เดือน ๔ แรม ๒ ก้า ม่านอิงเซะโป้ ซิดซิงโป้ มีรืพล ๕๕,๐๐๐
 ลูกแต่เมืองอังวะมาแควดวงเมืองเชิงใหม่ต่อสู้ชุนรบกับด้วยกัน เป็นมหาสงครามอันใหญ่พระเป็น
 เจ้าแต่งเจ้านายลูกหลานเป็นหัวหน้า ออกตีม่านแตกออกไป คั้นเข้ามาออกตีแถม แตกออกไปคั้นเข้า
 มา พระเป็นเจ้าทั้งสามพระองค์พี่น้องพร้อมเพียงปรึกษากันว่า ม่านจักมาปล้นเอาเราก็จักปล้นและเท่า
 ว่าเมืองเราก็จักใหม่ เข้าน้ำบัจจยก็บ่บริบูรณ์เราควรใช้ลงไปขอยังกองทัพใต้ ขึ้นมาต่อมทันกับด้วยเรา
 และว่าอัน แล้วจึงมีหนังสือแต่งหื้อแสนสิริอักษร กุมเอาม่านอันจับจับได้นั้นลงไปทูลเกล้าทูลกระ
 หม่อมพระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา แล้วทูลขอกองทัพปล้นเกล้าปล้นกระหม่อม พระราชวังบวร
 สถานมงคลวังหน้าเป็นแม่ทัพใหญ่ กษัตริย์ศึกมีรืพลแสนหนึ่ง เสด็จขึ้นมาถึงเมืองเดินแล้ว แย่ง
 แบ่งกองทัพกันที่นั้นให้เจ้าอินทปัตเจ้าจ่านวล อันเป็นโอรสบุตรทั้งสององค์พี่น้องเป็นแม่ทัพคุมรืพล
 ๔๐,๐๐๐ ขึ้นมาทางเมืองลี ม่านอิงเซะโป้แต่งรืพลไปต้อนรับถึงเมืองลี ต่อสู้รบกันได้ ๓ วัน ๓ คั้น
 กองทัพม่านต้านทานไม่ได้ แตกถอยขึ้นมาจึงอยู่เมืองลำพูน กษัตริย์เจ้าวังหน้ายังอยู่เมืองแต่งรืพลขึ้น
 มาทางเมืองละคร มาบรรจบกันยังเวียงลำพูน เข้าตีม่านยังเวียงป่าซาง เวียงลำพูน ม่านแตกกระจัด
 กระจายแล้วเลยขึ้นมาตีม่านอันล้อมเวียงเชิงใหม่ ม่านอิงเซะโป้ต้านทานบ่ได้ก็แตกกระจัดกระจายไป
 นับเสี้ย จับได้ม่านอุปปะกองโป้ที่ทุ่งข้างกลาน กับไพร่ม่านเป็นอันมาก ม่านมัลลอมเวียงปางนั้น
 นานได้สองเดือนสิบแปดวัน ม่านแตกไปแล้ว กองทัพใต้ก็ลาทัพกลับลงไป

อยู่ดูนนั้นเมื่อบ้านในศักราชเดิวนั้น พระเป็นเจ้าทั้งสามพระองค์ก็ได้พร้อมกันสร้างวิหาร พระเจ้าละโว้เมืองลำพูน ในปีเป็กสง่า ศักราช ๑๑๕๕ นั้นแล ฯ

ถึงศักราช ๑๑๖๐ ตัว ปีเป็กสง่า แสนศรีพ่อเมืองปู้ ฟันมานอันมาเป็น หลานา อยู่เมืองเสีย แล้ว พาอุปพยครอบครัวลูกเมีย บ่าวชาวไพร่ลงมาสู่สมภาร เป็นข้าราชการกับเมืองเชียงใหม่ พระเป็นเจ้าองค์เป็นพระราชเชษฐา พาเอาแสนศรีลงไปเฝ้าพระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์เจ้าก็ประทานชุบเลี้ยงตั้งแสนศรีขึ้นเป็นพระยาศรีปู้วัตติสุนทร และประทานเครื่องยศตามสมควรแล้วก็อပ်ให้พระเป็นเจ้าเอาขึ้นมาอยู่เชียงใหม่

พระเป็นเจ้าข้าแต่ท้าวสิริ ท้าวบุญเรืองคุมไพร่ ๓๐๐ ขึ้นไปตีบ้านโป้สิริหนอรธา แดกกระจัดกระจายไป แล้วกวาดเอาหมื่นหลวง หมื่นหน้อยพ่อเมืองสาต แสนเมืองมา นายน้อยวงศ์เมืองแจดและทำอ้อเมืองกิง เมืองกุน ลงมาเป็นข้าราชการกับเมืองเชียงใหม่ ได้ช้างพลายหนึ่ง กับนางมิกองมาถวายพระเป็นเจ้าในศักราช ๑๑๖๐ นั้น ถึงศักราช ๑๑๖๑ ปีกัดเม็ด พระเป็นเจ้าเกณฑ์เจ้ากำมุลเป็นแม่ทัพคุมไพร่ ๓๐๐ ขึ้นไปตีฟ้าคำเครื่องถูกส่นาดตาย ได้เมืองปู้แล้ว เจ้ากำมุลก็เลยยกไพร่พลข้ามน้ำแม่คง ไปฝากวันตกเข้าตีเอาบ้านง้งลายบ้านสะต้อย สร้อยไร่ ทำข้าง บ้านนา อย่างทุ่งอ้อ ได้หมื่นขาว ง้วลายและเมียฟ้าเครื่องกวาดเอาครอบครัวลูกบ้านชาวไพร่ลงมาใส่บ้านเมือง

อยู่มาถึงศักราช ๑๑๖๒ ตัว ปีกดสันพระเป็นเจ้าเกณฑ์ท้าวมหายักษ์คุมไพร่ ๒๐๐ ยกข้ามแม่คงไปตีบ้านสุบแต่แดง ได้หมื่นขันหมื่นพรหม กวาดเอาครอบครัวลูกบ่าวชาวไพร่ลงมาใส่บ้านเมืองนั้นแล ฯ พระเป็นเจ้าทั้งสามพระองค์พี่น้อง พร้อมกับด้วยกันใส่ชื่อเมืองแถมใหม่ ให้เป็นชัยชนะแก่ข้าศึกศัตรูว่าเมืองรัตนตั้งษาอภิวันบุรี

แล้วถึงเดือน ๗ ออก ๑๑ ค่ำ วัน ๗ ได้ก่อรูปช้างเผือกสองตัวไว้ทางหัวเวียง ตัวเป็นหน้าไปหนเหนือชื่อปราบจักรวาฬตัวเป็นหน้าไปวันตก ชื่อปราบเมืองมาร เมืองยักษย์ แล้วก่อรูปกุมภภัณฑ์สองตนไว้หน้าวัดโชติการาม ก่อรูปพระสุเทวฤาษีในที่ใกล้วันตก แห่งหออินทจีนในศักราชเดิวนั้น

ดูนนั้นได้สองปีถึงปีร่วงเล่าศักราชได้ ๑๑๖๓ ตัวเดือน ๔ ออก ๑๓ ค่ำ เป็นวันชัยดิถียามศุดเข้าเป็นยามอุทธรังราชาได้ก่อรูปมิกินทสิหราช ๒ ตัว ไว้ยังช่วงมวงลอุดรทิศแห่งเวียง ให้เป็นชัยมงคลแก่รัฐประชาราษฎร์บ้านเมืองทั้งมวลนั้นแล ฯ พระเป็นเจ้าสามองค์พี่น้องสร้างยกปกแบ่งวัดวาศาสนา พุทธรูปสถูปเจดีย์ กุฎีวิหารอุโปสถ ที่สถิตสำราญแห่งชาวเจ้าภิกขุสังฆะกระทำบุญให้ทานเป็นนิจการทุกเมื่อและสร้างร้วแปงเวียงก่อเมกปราการกำแพงเชิงเทิน หอบ้านหัวหมู กระบานประตูให้แน่นหนามั่นคง ขุดร่องก่อ เอน้ำเข้าใส่ไค่วิดรอด เพื่อให้เป็นที่ข้ามแข็งทนทานแก่ข้าศึกและศัตรูนั้นแล ฯ

ในกาลนั้นบ้านห่างที่ห่างที่ไดอันควรดตั้งตั้งตั้งนั้นกษัตริย์เจ้าองวะก็หอดตงหอดแต่งเพื่อให้แผ่เขตแดนเป็นสายสะเปียงอาหารอันจักยกไพร่โยธาลงมายุทธกรรมเอาเมืองรัตนตั้งษาอภิวันบุรีเชียงใหม่ก็มีนั้นแล ฯ

ศโศตโยราชา ฯ ส่วนว่าพระเป็นเจ้าสามองค์พี่น้องเป็นอันฉลาดด้วยการยุทธสงครามยิ่งนัก
จินเตตวา อะนิงในพระราชหฤทัยว่า บ่ควรจักให้ข้าศึกได้โอกาส หากมันได้ตั้งบ้านเมืองแน่นหนามัน
คงแล้วมันจักมากกระทำร้ายแก่บ้านเมืองเราชาแล ฯ ว่าอันแล้ว ก็จึงมีพระราชอาชญาให้เกณฑ์คนท้าว
อินทสิริผู้แก้วหาญกุมเอาทะแก้วทหารรพล ๕๐๐ คน เป็นกองโจรยกขึ้นไปตีเมืองปุ ได้พระยาปุและ
ไพร่ไทยบ้านเมืองทั้งมวลแล้วก็กวาดลูกอ่อนคนครัวส่งลงมาใส่บ้านเมืองนั้นแล ฯ แล้วชำระเข้าตี
เอาเมืองแจดเมืองกิ่ง เมืองกุน ท้าวอ้อ ทาแจด ได้แล้วชำระเอาลงมาตีเอาหนอรธาไปมานอนมาตั้งอยู่
เมืองสาตแตกกระจัดกระจายไปแล้ว กวาดเอาหมันหลวงหมันน้อยลูกอ่อนคนครัว ลงมาใส่บ้านเมือง
เมื่อนั้นเงวเจ้าเมืองจิตร กลัวเดชฤทธิ์แห่งพระเป็นเจ้า กลัวจักไปครอบงำเอาบ้านเมือง
แห่งตนจึงมีบรรณาการของฝาก คือสินาค หอกดาบ และผ้ามันแดงให้ส่งมาเมือง ผู้เป็นอำมาตย์กุม
เอาลงมาขึ้นถวายแล้วขอเป็นบ้านพี่เมืองน้องกัน พระเป็นเจ้ามั่งราชวิปริการกำแพงแก้ว องค์เป็น
พระวราษเชษฐา ก็ว่าให้หามายังพระวรอนุชาทั้งสองพระองค์มาพร้อมกันในราชนิเวศพิจารณาตุก็
รู้ด้วยปัญญาว่า อันว่าข้าศึกจักมา มักกระทำลูชิงเอาบ้านเมืองเขตน้าหน้าดินของท่านนั้นจักเอาด้วยพล
ยุทธบ่ได้ก็ข้อมพองเอาด้วยปัญญายุทธเราก็รู้แล้วเมื่อว่าเราจ้กรับเอาบรรณาการไว้ก็บ่เป็นภัยอันใดแก่
เราแล แม่นจักตีจักฆ่าส่งมาเมืองเสียก็หากตายตาย เท่าว่าเขาบ่รู้ยังวิชาปัญญา จึงตีปากก้องสินาค
ให้แบบกล้ว ตีปลายหอกปลายดาบ ตัดผ้ามันให้ขาดเป็นรูเสีย แล้วอับให้ส่งมาเมืองเอาคืนกลับไป
ดั่งเก่า.

ภายหลังกษัตริย์เจ้าอังวะก็ใช้คนมาเอาพระยาเถินเมืองพิจิตร ไปฆ่าออกเสียวันนั้นแล ฯ
ถัดนั้นเจ้าเมืองอังวะชำระแต่งตั้งให้เจ้าฟ้าคำเครื่องมาตั้งเมืองปุแถมเล่า พระเป็นเจ้าได้รู้แล้วมี
พระราชรำพึงว่าหากจ้กรักกองทัพใหญ่ขึ้นไปก็จักเป็นอันภาษาปรากฏหากฟ้าคำเครื่อง สดุ้งตกใจกลัว
แล้วยกครอบครัวหนีเสียจึงแต่งตั้งสุวรรณคำมูลตนเป็นหลานกุมรีพลแก้วหาญ ๓๐๐ คนขึ้นไปผจญตีเอา
เมืองปุ ฟ้าคำเครื่องอันเคราะห์กรรมจำถึงลูกสินาคถูกสิ้นชีวิตไป.

เจ้าสุวรรณคำมูลก็กวาดเอาลูกเมียฟ้าคำเครื่องและลูกบ่าวชาวไพร่ลงมาแล้ว ก็เลขเข้าตีเอา
บ้านสะต้อย สอไร ทำช้าง บ้านนา บ้านทุ่งอ้อ งัวลาย ได้หมันขวาวัวลายมาแล้วชำระเกณฑ์ท้าวมหา
ยักย์คุมทแกล้วทหารเข้าตีบ้านสุบทั้ง ได้หมันขัน หมันพรหม และลูกอ่อนคนครัวลงมาใส่บ้านเมือง
เป็นข้าราชการ แล้วพระเป็นเจ้าชำระแต่งตั้งเจ้าพุทธวงศ์ตนเป็นหลาน กุมแก้วหาญรพลยกไปตีทัพมานทำผา
ปูน ม่านด่านทานบ่ได้แตกกระจัดกระจายไป ได้สินาค ๓๐๐ กับครอบครัวเข้าของเงินค่าเป็นอันมากนัก
เขามายืนมาถวาย ชำระตั้งท้าวสิทธิกุมแก้วหาญขึ้นไปตีเอาเมืองมาง บ้านแหมกวาดเอาชาวแหมและ
แสนมาลงมาเป็นข้าราชการพระเป็นเจ้านั้นแล ฯ

ตทาเอโก ราชหัง สาปพเตนาม ตทาในกาลนั้นยังมีพระยาตนหนึ่งปรากฏด้วยนามกรว่าหัง
สाराช นัยหนึ่งว่า ราชจอมหงษ์มีลูกชาย ๓ คน ผู้พี่ชื่อนว่า ตูขุนฟูตาเล่าแย้ ผู้กลางชื่อนว่า แสงซุง
ตาเล่าแย้ ผู้น้องชื่อนว่า ซุงฟูตาเล่าแย้ อยู่เมืองนุนด่าน เมืองฮ่อ วิเทหะ ม่านอิงเซะ แดกแต่

เชียงใหม่ไปหยุดอยู่เชิงแสนนับเอาคนเมืองเชียงแสน เมืองของ เมืองเชียงแจ้งไปรบเอาลงไปไว้ เมืองอัวะนานได้ ๓ ปี มหาษัตริย์อัวะก็ว่า เป็นผู้ซื้อผู้คืออยู่เหตุว่ามั่นเป็นข้าฮ้อบไซเป็นข้าชาวไคว่ ประการฉนั้น

ภายหลังมันคิดว่ากูนี้มีบุญสมภารแก่กล้าเลยไปเฝ้ากษัตริย์อัวะว่า ทั้งตัวข้าและพระยา เชียงใหม่ก็เป็นวิสาสะคุ้นเคยกับด้วยกันมากนัก ดังว่าหื้อข้าไปไปแปลงเล่าโลมเอาพระยาเชียงใหม่ มาเป็นข้าพระมหากษัตริย์เจ้านั้น ก็เที่ยงว่าจักได้แท้บ่สงสัย บ่อย่าชาแล ๆ มหาษัตริย์อัวะได้ยินคำอัน นั้นก็มีปัดชมชื่นยินดีมากนักรังกล่าวว่ามีดังนั้นแท้ กูจักมีพระราชอาญาหื้อมิ่ง เมื่อไปบ้านแปลง เมืองแท้และว่าอัน แล้วก็ปลงยังอะมั่นต่อว่า ในไทยทั้งมวลอันได้เอาตนตัวไปพึ่งพาอาศัยอยู่เมืองเงี้ยว เมืองเงิน เมืองลี เมืองฮ้อ กิด ตั้งแต่สืบเช่นคนลงมาหื้อมิ่งได้เก็บเอาอันสืบ บ่เท่าแต่นั้นก็ปลงยังข้าง พลัง ข้างพลาข ม้าเครื่องคำ พาทหม้อ ง กลองซุม หอกเกียงเงิน เกียงกำ ร่มกำฉัตรเครื่องท้าว ๕ ประการให้มาตั้งเมืองสุวรรณเสลดกตสาละกี เมืองสาต แต่เดือน ๑๑ ก็เบิกพรรณาปรากฏนามตนชื่อว่า เจ้า มหาสุวรรณหังจักรวรรดิ เจ้าฟ้าหลวงหอกำ เมืองเชียงใหม่ ตนเป็นใหญ่ในลานนาไทย ๕๗ เมืองว่า อัน ก็ยกขอต่างชื่อท้าวพระยาเสนาอำมาตย์มากนัก มีพระยาแสนหลวง พระยาสามล้าน พระยาจำ บ้าน พระยาเด็กชาย เป็นใหญ่แก่ท้าวพระยาทั้งหลาย แล้วจึงแต่งพระยาราชวัง พระยาชัยราชธานี พระยาชัยเสนาเชียงแสน พระยาเทพวงศ์เชียงแจ้ง พระยาปราบเชียงตุง ท้าวสิงฆราชา คนในท้าววงศ์ เชียงราย แสนเขื่อนเมืองพะยาก แสนแก้ว เมืองแลน ราชธรรมเมืองของ มีพระยา ๕ คน ท้าวสอง แสนสอง และราชาหนึ่ง ไพร่ ๗๐ คน ถือนั่งสี่ลงมาเจรจาเมืองขอเป็นไมตรี ขอเป็นบ้านพี่เมืองน้องให้ไพร่ยูก้ำขุขายกลางทางไม่ให้ใส่ไฟกลางทาง ไม่ให้หวอด ขอให้ดับเสี้ยยังเส้นหนสาศึก ถมเสี้ย ยังป่าเฮี้ยว แสนฝัวฉนั้น พระองค์อัครบรรพิตราเจ้ามังราวชิรปรากฏกำแพงแก้ว องค์เป็นภูมินทรฐา ธิบดีเป็นแก้ว เจ้าพระยาวรอนุหาทั้งสองพระองค์เป็นประธาน แก้มหาขัตติยวงศ์ษาท้าวพระยาเสนา อำมาตย์ทั้งมวล พร้อมกันพิจารณาคุยยังเส้นลายราชสาส์น หาโหราพิทธาจารย์มาหารคุณดูตามกุมภีร์ ศาสนาเภท ก็ออกเศษเป็นหาฉบ่ควรรที่จักดีเชื่อฟังจึงเป็นอักษระราชสาส์นตอบ ให้ท้าวสิงฆราชา ถู ขึ้นไปว่าหาจักมาไปแปลงบ้านพี่เมืองน้อง เป็นสญชัยไมตรีด้วยสภาวะแท้ก็ให้ตัวเจ้าตัวนายคนใดคน หนึ่งลงมาพร้อมกับด้วยกันในเมืองเชียงใหม่ที่นี้ เหตุว่าเป็นแก้วแก่บ้านเมืองทั้งหลายว่าอัน ๆ ท้าวสิง- ฆราชาถือนั่งสี่ขึ้นไปถึงเมืองสาตแล้วไหว้ษาราชจอมหงษ์บอกเล่าด้วยกิจจถ้อยคำทั้งมวล ให้แจ้ง ทุกประการเห็นแล ๆ

ราชจอมหงษ์ได้ยินคำท้าวสิงฆราชาและเรื่องราวถ้อยคำในราชสาส์นแล้ว ก็พร้อมกันแปลง หนังสือให้ท้าวสิงฆราชาถูลงมาแถมว่า ให้เจ้าเชียงใหม่ได้ขึ้นมาพร้อมกันยังเมืองฝาง เหตุว่าเขตน้า หนึ่งดินเมืองเชียงใหม่ ก็จุเมืองฝาง เขตเมืองสาตก็จุเมืองฝาง ว่ากันนั้นท้าวสิงฆราชาถือนั่งสี่ลงมา ถึงเมืองเชียงใหม่ นำหนังสือเข้าพิฑูณมัสการพระเป็นเจ้าได้ตรัสทุกประการ พระเป็นเจ้าแจ้งใน ห่องหนังสืออันราชทูต หากพิฑูลไคว่ชาฉนั้น เป็นที่ขัดเคืองบ่ชอบพระทัย จึงมีพระราชรำพึงว่า ราชจอมหงษ์นี้จักมา ไปแปลงบ้านเมืองด้วยดีบ่หลังจักมีรอยมั่นจักมาริพลดองปองเอาราชสมบัติ

บ้านเมืองแห่งกูเป็งมีแท็บสงสัยซาแล ๆ ว่าอันแล้วจึงหาเจ้าตนเป็นน้องทั้งสองมาพร้อมกันแล้วมี
 อาญาอนัติแก่เสนาอำมาตย์แก้วหาญทั้งมวล ไปจับเอาท้าวพระยาฝูงเป็นกนใช้ราชาจอมหงษ์
 มาใส่ราชวัตรขังคอกไว้ นับเสียงบ่ปล่อยพ้นได้สักคน

ศักราช ๑๑๖๔ ตั้ว ปีเต้าเส็ด เดือน ๗ ขึ้น ๑๓ ค่ำ ยามแกลสู່เที่ยงเป็นยามอุทธรังราชา
 เจ้ามหาอุปราชนราธิบดีศรีสุพรรณฝ้ายหน้าหอคำ เจ้ารัตนหัวเมืองแก้ว พระราชวังหลังสององค์พี่น้อง
 เป็นกับด้วยเสนาอำมาตย์โยธาทหาร ๕,๐๐๐ คน หากเป็นบริวารยกออกจากเมืองรัตนตั้งยาพระนคร
 เชียงใหม่ขึ้นไปได้ ๑๖ ค่ำ ถึงเดือน ๗ แรม ๑๓ ค่ำ วัน ๖ ยามก่อนงาย เข้าถึงเมืองสาตจิงแต่งทัพ
 ทั้งหลายแวดไคว่ พอถึงเวลายามค่ำเกณฑ์ทหารเข้าจับเอาตัวราชาจอมหงษ์ กับลูกน้องกลางมาใส่
 ราชวัตรขังไว้ยังทัพหลวง

ส่วนลูกผู้พี่อายุไปตั้งอยู่บ้านพาน หัวเชียงแสน ลูกผู้หล้ายังตกค้างอยู่เมืองอังวะบ่ได้ขึ้นมา
 เลขบ่ได้ อยู่ได้ ๕ วัน แต่งคนคุมเอาราชาจอมหงษ์ลงมาสู่ถึงราชสำนักพระเป็นเจ้าองค์พี่ยังเมือง
 เชียงใหม่ เจ้าอยู่เมืองสาต ๑๕ วัน จึงยกกองทัพขึ้นไปได้ ๗ วัน ถึงเมืองเข็มรัฐตุงกบุรีในเดือน
 แรม ๑๐ ค่ำ วัน ๔ เจ้าสิริชัยโชติสารัมภยะ เจ้าเมืองเชียงตุงกลัวเดชฤทธิ์บ่อาจจกต่อสู้รบได้ ก็พาเอามา
 เจ้านายกษัตริย์ขัตติยวงศ์เสนาอำมาตย์ไพร่ฟ้าข้าเมือง ยกครอบครัวหนีออกจากเมืองไป

ถึงวันลูกองค์พระเป็นเจ้าหัวหนาก็แต่งหื้อเจ้ารัตนหัวเมืองแก้วองค์เป็นน้องกุมรีพลแก้วหาญ
 ปราบขึ้นไปถึงเมืองมัว เผื่อลอ เมืองพวก เมืองซาก เมืองนุง ถึงเขตว้า ข้าคอ ข้าคูย แล้วกลับลงมาถึง
 เชียงตุง

ในขณะนั้นยังมีม่านผู้หนึ่ง ชื่อว่าสาว्हลิ่งมณี กษัตริย์อังวะใช้ถือสัญญาไชยไมตรีกับเมืองแก้ว
 เลขมาตกค้างอยู่เมืองเชียงตุง หนีไม่พ้นทแก้วทหาร ฝ้ายเราจับได้เอามาถามดูก็รู้กิจการทั้งมวลแจ้ง
 แล้วก็เอาใส่ราชวัตรไว้เจ้าอยู่เมืองเชียงตุงได้ ๑๕ วัน ยกออกจากเมืองเชียงตุง เดือน ๕ แรม ๕ ค่ำ วัน ๑
 ได้เดือนปลาย ๕ วัน ถึงเวียงเชียงใหม่ เดือน ๑๐ แรม ๑๔ ค่ำ วัน ๔ (พุธ)

อยู่ได้ ๑๗ วัน ถึงเดือน ๑๑ แรม ๒ ค่ำ วัน ๑ (อาทิตย์) องค์พระเป็นเจ้าองค์เป็นเชษฐา
 นราธิบดีเอาราชจอมหงษ์พ่อลูก กับม่านสาว्हลิ่งมณี ล่องลงไปด้วยสุวรรณาวาตามกระแสแม่น้ำ
 ได้ ๒๐ วัน ถึง ณ กรุงศรีอยุธยาทวารวดีเทพมหานคร วันเดือน ๑๒ ออก ๗ ค่ำ วัน ๖ (ศุกร์)
 พระเป็นเจ้าเอาราชจอมหงษ์พ่อลูกกับม่านสาว्हลิ่งมณีล่องไปด้วยสรรพสิ่งของทั้งมวล เข้าทูล
 กระหม่อมถวายเอกราชพระมหากษัตริย์เจ้าตนบุญใหญ่ใน ณ กรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์เจ้าก็ถือ
 ชอบแมนทุกประการ ถึงเดือน ๑ ขึ้น ๗ ค่ำ วัน ๕ พระมหากษัตริย์เจ้าก็อุตสาห์ราชภิเศกยังพระเป็นเจ้า
 หล่อด้วยน้ำมุกธาภิเศก เหนือรัตนบัลลังก์เล่นมหรสพ ๗ วัน ๗ ค่ำ เป็นมหาปางอันใหญ่ยกยอยัง
 สิรินามวุฒิวา พระบรมราชาธิบดีศรีสุริยวงศ์องค์อินทร์สุรศักดิ์สมญามหาขัตติยราชาชัย เจ้าสวรรค์
 เจ้าเขื่อนขันธ์เสมา พระนครเชียงใหม่ราชธานีศรีสวัสดิ์ที่ขมาขุมอุดมพระเจ้าเชียงใหม่เป็นใหญ่ใน
 ลานานไทย ๕๗ เมืองวันนั้นแล ๆ

เจ้าอยู่เมืองใต้ เดือนปลาย ๓ วัน ถึงเดือน เกียงขึ้น ๑๑ ค่ำ วัน ๕ พระเป็นเจ้าทูลลาขอกออกมาจาก ณ กรุงเทพพระมหานครขึ้นมาได้เดือนปลาย ๑๕ วัน ถึงท่าวัดเกตุริมแม่ระมิงค์เดือนยี่ แรม ๑๑ ค่ำ วัน ๗ เมื่อนั้นพระวรกนิษฐาเจ้าทั้งสองพระองค์พี่น้องอันอยู่รักษาบ้านเมืองจึงปลงอาชญาแก่ท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ให้ตกลงร้องป่าวประชาราษฎร์ทั้งมวล ประดับประดาขังราชมรรคาลังการ กองหลวงให้ราบเพียงเรียงงามปลูกฝังตั้งไว้ยังคูดักกล้วยอ้อย ช่อน้อย และรุงไชย หยาดชายในริมสองตราบข้างหนทาง ตั้งแต่ตำหนักริมน้ำให้ไปถึงจูดรอดประตูคุ้มน้อยราชนิเวศน์แห่งท่านเทอะว่าอันแล้วท้าวพระยาเสนาอำมาตย์มีพระยาแสนหลวง พระยาสามล้าน พระยาจำบ้าน พระยาเด็กชาย ปฐมอัครมหาเสนาทั้ง ๔ เป็นประธาน รับอาชญาใส่เกล้าใส่หัวก็ให้คนทั้งหลายกระทำตามอาชญาทุกประการ ถึงวันลุนรุ่งเช้ามีเจ้าทั้งสองพระองค์พี่น้องเป็นเฝ้า พร้อมกับด้วยเสนาอำมาตย์ยศบริวาร มีมือถือขันเข้าตอกดอกไม้เงินดอกไม้คำ เทียนเงิน เทียนคำ ออกไปอังกาสราชนาอัญเชิญสมเด็จพระเป็นเจ้าเสด็จเข้ามาสู่เวียงหลวงนั้นแล ฯ

อยู่ถึงเดือน ๔ ขึ้น ๓ ค่ำ วัน ๑ มีเจ้าสองพระองค์พี่น้องเป็นเฝ้าและขัตติวงศ์ท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ราชมนตรีทั้งมวลพร้อมกันอุตสาห์ภิเศกหอ หล่อยังน้ำราชมูทธาภิเศกเหนือกองแก้วถ้วน ๒ ที่ ถวายบรรพชพรดีว่า ชัยศกวงษ์ ชัยศุกวงษ์ ฯ ดังนี้ ว่าขอห้อมหาราชเจ้าจูงผจญชนะข้าศึกศัตรูทั้งมวล ให้มีศรีที่ฆ่าอายุหมั่นขึ้นขาว เทียงทำจูงให้ได้เป็นเจ้าปราบปรามผู้ส่งสอนผู้ฆ่าทั้งหลายแต่เทอะว่าอันก็มีแล ฯ

ถึงวันเดือน ๕ เพ็ญ เมีงวัน ๑ สมเด็จพระเป็นเจ้าก็ได้เสด็จฟังธรรมเทศนาพระพุทธเจ้า ตั้งแต่ เติมียะชนกลำดับ ๑๐ ชาติ ถึงเวสสันดร และได้บูชาให้ทานถึงแก่พระไตรรัตน์เจ้าทั้ง ๓ ด้วยเครื่องไทยทานเป็นอันมาก สมเด็จพระเป็นเจ้าสถิตตำราญนั่งเมืองอยู่ได้ ๓ เดือน ถึงเดือน ๕ แรม ๑๑ ค่ำ วัน ๕ สมเด็จพระเป็นเจ้ายกพลสกุลเสนาโยธาทหารนับประมาณว่าได้ ๓,๐๐๐ คน เสด็จออกจากเมืองไปได้ ๑๗ วัน ถึงเมืองชัยเสนรักขบุรีเชียงแสน เดือน ๖ แรม ๑๓ ค่ำ วัน ๗ ก็ตั้งทัพแควดวังขังยุทธกรรมรบกับด้วยกันมากนัก พร้อมกันทั้งเจ้าอินทร์เวียงจันทร์ สมเด็จพระเป็นเจ้าอยู่รบกับด้วยชาวเชียงแสนได้สองเดือนปลาย ๘ วัน บ่ได้เวียงเชียงแสน

ศักราชได้ ๑๑๖๕ ตัว ปีกำไ้ เดือน ๘ แรม ๘ ค่ำ วัน ๖ สมเด็จพระเป็นเจ้าถอยทัพจากเชียงแสน มายังอยู่สบน้ำแม่ลาย บ่นานเท่าใดถึงเดือน ๘ แรม ๒ ค่ำ วัน ๒ สมเด็จพระเป็นเจ้าเสด็จเข้าสู่เวียงวันนั้นแล ฯ

พระยาพะยากินดีด้วยสมภาร พาลูกเมียไพร่ฟ้าข้าเมืองลงมาเป็นข้าราชการก็เมืองเดียวกันกับเมื่อสมเด็จพระเป็นเจ้าถอยทัพจากเชียงแสนลงมานั้น

อยู่ได้สองเดือนปลาย ๒๘ วัน ถึงเดือน ๑๒ ออก ๑ ค่ำ วัน ๕ เจ้ามหาอุปราชหนำเอาพระยาพะยากล่องไปด้วยนาวาวิถีตามนทีมรรคาลังการณได้ ๒๐ วัน ถึงกรุงเทพฯ มหานครศรีอยุธยา

เดือน ๑๒ แรม ๕ ค่ำ วัน ๓ ถึงเดือน ๑ แรม ๔ ค่ำ วัน ๕ พระมหากษัตริย์เจ้าวังหน้าใน
ณ กรุงศรีอยุธยาทรงประชวรมานานได้ ๔ เดือนปลาย ๔ วัน ก็เลยสวรรคตไปวันนั้นแล ฯ เจ้าอยู่
เมืองได้ได้ ๒ เดือนปลาย ๑๓ วัน ถึงเดือน ๓ ออก ๓ ค่ำ วัน ๕ เจ้ายกออกมาได้เดือนปลาย ๑๖ วัน
มาถึงเมืองเดือน ๔ แรม ๓ ค่ำ วัน ๗ นั้นแล ฯ

เจ้ามาถึงเมืองได้ ๒๗ วัน ก็ได้อุปสมบทกรรมยังเจ้าราชบุตรตนชื่อว่า มหาวงษาในเดือน ๕
เพ็ญเมืองวัน ๖ นั้นแล ฯ ถึงเมื่อสิ้นแห่งสายอรุณตกต่ำค่ำไปแล้วอันขึ้นมาถึงกาลแห่งพระจันทร์ดังนั้น
ราหูสุรินทกัถือพระจันทร์ในคืนนั้น คึงเจ้าราชบุตรตนนี้ ยามเมื่อประสูติออกมาจากท้องพระมารดา
วันนั้นฟ้าก็ผ่าจึงใส่ชื่อว่า กับนิมิตรอันนั้นว่านายฟ้าหั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้ามหาอุปราชอยู่เมืองได้ ๒ เดือนปลาย ๒๖ วันถึงเดือน ๗ แรม ๓ ค่ำ พระเป็นเจ้า
มหาอุปราชยกเอาขงพลนิกายโยธา ๑,๕๐๐ คนเศษ เสด็จขึ้นไปคราวนอนในราตรีปัจจุขามจักใกล้รุ่ง
ก็เห็นนิมิตรอันประเสริฐฝันว่าพระยาอินทร์ เอาแก้ว ๗ ประการผายลงมาตามใจผู้จักเอาเดอะว่าอัน
ฝันว่าพระเป็นเจ้าเหยียดไปยังสุวรรณหัตถ์ถากถ้ำขวา เก็บเอาแก้วลูกหนึ่งมีวรรณอันขาวกวาวบริสุทธิ์
พื้นท้องเป็นสรวทาน จึงว่าแก้วหยาดฟ้าท้องเป็นสรว ฉนั้นหนอว่าอัน ก็เลยสดุ้งตื่นไปหั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้าเห็นนิมิตรอันประเสริฐนึกเหตุว่าท่านจักมีชัยชนะปราบ ได้เมืองเชียงแสนนั้น
แล ฯ

พระเป็นเจ้ายกกองทัพไปได้ ๑๔ วัน ศักราช ๑๑๖๖ ตัว ปีกาบใจเดือน ๘ ขึ้น ๑๓ ค่ำวัน
๑ (อาทิตย์) ก็ยกเข้าตั้งท่าเข้าเปลือกทิศตะวันตกเมืองเชียงแสนด้วยองอาจมากนัก ก็ใช้ขงราชทูตถือ
อักษรกระถาไปสัญญาเจ้า เมืองเชียงแสนตามบุพพทำนายองกองแห่งท้าวพระยามหากษัตริย์อัน ได้ปราบ
บ้านปราบเมืองมาแต่ก่อนนั้น คึงมาน โมขหวานและนาขวา ท้าวพระยาหน้าบ้านหัวเมืองฝ่ายเหนือ
ทั้งมวลออันเข้ากับเชียงแสนนั้น มีเมืองของเชียงแขง บ้านอยู่ เมืองหลาย เมืองวะ เชียงขวาง ทั้งมวลกก็
พร้อมไปด้วยกันมานะกระด้างแข็งก็ขับเอาพลออกรบที่ดินดอยถ้วนที่หนึ่ง ที่บ้านหัวชาวที่หนึ่งก็ไม่
ชนะยังรพลแห่งพระเป็นเจ้าสักเดอะ เหตุว่าชาติเมืองไชยแสนนครบุรี ก็ขาดในศักราช ๑๑๖๖ ปีนั้น
เดือนนั้น คนทั้งหลายมีท้าวพระยาเป็นต้นข่ามอยู่ได้ก็เลยแตกออกเวียงเป็นกระจัดกระจายในท้อง
เดือน ๑๐ ปฐมออก ๕ ค่ำ วัน ๓ ยามตูดเช้า ส่วนมานโปโมขหวานและเช็กกาย ก็ตายในเวียงหั้น ฯ

ชาวเมืองเชียงแสนทั้งมวลบางพ่อข่าหัดเจ้า ลูกเต้าพัดพ่อพัดแม่ ผัวพัดเมีย ก็มักพราก
จากกันเป็นทุกขเวทนามานัก ส่วนตัวนาขวาก็เอาลูกและเมียข่ามแม่น้ำของหน้เข้าไปทางเมืองเกอง
เมืองลี อยู่ดอยจอมเฝ้า จอมแขวโพ้นแล ฯ

เมื่อนั้นพระเป็นเจ้ามหาอุปราชตนผจญชนะยังข่าศึกศัตรูก็เสด็จขึ้นสู่กัซชหัตถิราชยาน
ตัวประเสริฐมีพระหัตถ์ถือสุวรรณขักกาดาบศรีกัญชขตามแกวกวัดแกว่งเหนือหลังข้างมังกละ เบ่งออก
ยังสัททนะสำเนียงเสียงสีหนาทองอาจเป็นดังเสียงมิกคินทสิทไกรสรราชสีห์ร้องที่ปากถ้ำ สุวรรณคูหา
ด้วยคำว่า เวย...เวย... ดูราชาวเชียงแสนเหย สุททั้งหลายจักเอาบุคคลผู้ใดมาเป็นเจ้าแก่สุททั้งหลาย
นั้นจา ชีวิตแห่งสุทจักสิ้นในวันนั้นแล้วแล ฯ

ที่นั้นชาวเชียงแสนทั้งมวล มีท้าวพระยาเสนาอำมาตย์เป็นต้นก็พากันเข้ามาราบแทบใต้พื้นสุวรรณบาทจักร์คำแห่งพระเป็นเจ้านับเสียง แล้วกล่าวว่าชีวิตตั้งขามี ข้าแต่พระราชเป็นเจ้าจูงเอาชีวิตแห่งข้าทั้งหลายแต่เทอะ เมื่อนั้นพระเป็นเจ้าตนมีมหากรุณาจึงกล่าวว่าพระองค์เราก็ให้อภัยแก่ชีวิตสูแล้ว และในเวียงเชียงแสนทั้งมวลเป็นอันอุกษะลุนนั้นนั่นที่ด้วยเสียงคนโห่ร้องและร้องให้เสียงก้องหน้าบันไฟดั่งขึ้นไปทั่วอากาศเลียบคบน เมื่อรพลท้าวพระราชเจ้าเข้าปราบเวียงหลวงวันนั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้าตั้งอยู่ท่าเข้าเปลือกได้เดือนปลาย ๒๑ วัน เข้านั่งเวียงเชียงแสน ๑๐ วัน รวมกันเป็น ๒ เดือนปลายวันหนึ่ง แล้วพระเป็นเจ้าจึงปลงพระราชอาชญาไว้ให้เสนาผู้ต่างตาว่าสูจูงไปเอานาชาวผู้เป็นเจ้าเมืองเชียงแสนให้ได้ว่าดั่งนั้น ฯ แล้วพระเป็นเจ้าก็เอารพลสกุลเสนาโยธาและคนครัวชาวเชียงแสนออกจากเมืองเชียงแสนเดือน ๑๐ แรม ๑ ค่ำ วัน ๗ (เสาร์) กราวทางได้ ๑๗ วัน เดือน ๑๐ ทศยะออก ๒ ค่ำ วัน ๒ พระเป็นเจ้าเสด็จเข้าสู่เวียงหันแล ฯ

ส่วนเสนาผู้ต่างตาอันท้าวแต่งไว้ให้ติดตามเอานาขวานั้น ก็รับเอาราชอาชญาเจ้าแห่งตนไปติดได้ไล่เอาได้ตัวนาขวาและลูกเมียลงมาถึงราชสำนักเมืองเชียงใหม่เดือน ๑๑ ออก ๕ ค่ำ วัน ๔ หันแล ฯ

ที่นั้นจักกล่าวด้วยเมืองเชียงตุงก่อนแล ตั้งแต่พระเป็นเจ้าสององค์พี่น้องขึ้นไปปราบเอาราชจอมหงษ์ได้แล้วเลยยกพลขึ้นไปปราบเมืองเชียงตุงนั้น เมืองเชียงตุงเคยเป็นเมืองห่างเปล้าจากผู้คนตั้งเจ้ามหาสิริชัยสารัมพะยะ คือเจ้าหอคำเมืองเชียงตุงเป็นเจ้าและเจ้าแสนเมือง เจ้าเมืองเหล็กเจ้าสาม เจ้าพรหม ทั้ง ๕ คนเป็นประธานแก่ท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ ข้าเจ้าไพร่ไทยพากันหนีขึ้นไปเมืองหลวง เมืองยาง เมืองแลม บางพ่องก็หนีขึ้นไปเมืองต่ง เชียงคุ่มกิมี่ ฯ

ส่วนเจ้ามหาขนานตนเป็นน้องถ้วน ๔ เกาะกุ่มไพร่ไทยข้าม่อนท่อนคอยอยู่เมืองยาง ภายหลังเจ้าหอคำเชียงตุงเป็นเจ้า เจ้าแสนเมือง เจ้าเมืองเหล็ก เจ้านายท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ ไพร่ราชบ้านเมืองทั้งมวล พากันลงมาหาบ้านเมืองอีกแถมเล่า ดั่งหว่างคา ภายหลังพระเป็นเจ้ามหาอุปราชยกพลขึ้นไปยุทธกรรมเอาเมืองเชียงแสนนั้น สมเด็จพระบรมบพิตรภูมิรัตนธำริบดีพระเจ้าเชียงใหม่องค์เป็นพระวรวงษาเชษฐา มีพระราชอาชญาเกณฑ์ให้ท้าวแก่นคำกุมโยธาทหาร ๓๐๐ คน ขึ้นไปพู่จาเกลี้ยกล่อมเจ้าหอคำเมืองเชียงตุง ท้าวคำแก่นคำรับอาชญา สมเด็จพระเป็นเจ้าขึ้นไปพู่จาปราศรัยเกลี้ยกล่อมเจ้าหอคำเมือง เชียงตุงสวามีภักดีสมักรยินดีด้วยบรมพุทธิสมภารก็พาเจ้านายน้องนุ่ลูกหลานท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ไพร่ไทยลงมาเป็นข้าราชการในพระนครเชียงใหม่

ส่วนเจ้ามหาขนานนั้น อยู่รักษาขอบขันธุ์เสมาและข้าม่อนท่อนคอยอยู่เมืองยาง ท้าวคำแก่นคำครอบคุมเอาเจ้าหอคำเชียงตุงลงมาถึงเมืองเชียงใหม่ก็ในศักราช ๑๑๖๖ ตัวปีกาบใจศักราชเดี่ยวนั้น ท้าวคำแก่นคำพาเอาเจ้าหอคำเชียงตุงลงมาถึงบ้านเมือง แล้วสมเด็จพระเป็นเจ้าก็ประทานสิรินามศักดิ์ตั้งท้าวคำแก่นคำขึ้นเป็นพระยาจกอร์ เมืองราชเสนาหันแล ฯ

พระเป็นเจ้ามหาอุปราชมาถึงเมืองอยู่ได้เดือนปลาย ๒๒ วันถึงวันเดือน ๑๑ แรม ๕ ค่ำ วัน ๕ (พฤหัสบดี) พระเป็นเจ้านำเอาเจ้านายเอาเจ้าหอคำเชียงตุงและนาขวาพ่อลูกส่งไปเฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลี

พระบาท สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวตบบุญใหญ่ใน ณ กรุงศรีอยุธยาทวาราวดีได้ ๑๘ วัน เดือน ๑๒ ออก ๑๒ ค่ำ วัน ๑ (อาทิตย์) ถึงกรุงศรีอยุธยาเอกราชมหากษัตริย์ก็ถ้อยชอบแม่นยำทุกประการก็ปลงประทานขังเครื่องกรวยศศักดิ์เป็นอันขัง ส่วนตัวนางวาก็ทรงพยาธินันท์กรรมมัจจุราชธรรมหากมาถึงอยู่บ่ได้ก็เลยอนิจกรรมไปตามกรรมแห่งตนในกรุงเทพมหานครที่นั่น ๆ

พระมหากษัตริย์เจ้าตบบุญใหญ่ปลงพระราชทานและสร้อยส่งสะการเสี้ยหั้นแล พระเป็นเจ้าอยู่เมืองใต้ได้เดือนปลาย ๑๓ วัน ถึงเดือนเกษม ๑๑ ค่ำ วัน ๓ พระเป็นเจ้าก็เอาเจ้าเมืองเชียงตุงและลูกนางวากออกจากกรุงเทพพระมหานครขึ้นมาได้เดือนปลาย ๒๖ วัน มาหยุดนอนที่ท่าวังตาลกินหนึ่งถึงเดือน ๓ แรม ๘ ค่ำ พระเป็นเจ้าเสด็จเข้าสู่เวียงวัน ๓ หั้นแล ฯ

อยู่ถึงเดือน ๕ เพ็ญเมืองวัน ๕ ปฐมมหามูลศรัทธาสมเด็จพระเจ้าเชียงใหม่องค์เป็นพระวรเชษฐาธิราชได้สร้างอารามวัดอินทจีนได้อบรมสมโภชน์ เบิกบานฉลองกระทำบุญให้ทานเสร็จบริบูรณ์

อยู่ถึงเดือน ๕ แรม ๘ ค่ำ วัน ๖ เจ้ารัตนหัวเมืองแก้วพระราชวังหลังตนเป็นพระราชกนิษฐา มีพลนิกายโยธาทั้งหลาย ๑,๐๐๐ คน ยกออกจากเมืองไปทางเมืองเชียงตุง ปราบขึ้นไปถึงเมืองขางเมืองแรม เข้ารบมานเมืองงา บ้างซางได้เดือนหนึ่ง มานด่านทานบ่ได้แตกกระจัดกระจายพ่ายหนีไปนับสิ้นได้สรรพสิ่งของทั้งหลาย เป็นต้นว่าช้างม้า เครื่องกำ อะเมาะสีนาคหอกดาบ ครอบกรวีเป็นอันมาก พระเป็นเจ้าราชวังหลังอยู่เมืองขางที่นั่น ถึงเดือน ๘ ออก ๕ ค่ำ วัน ๑ ก็เอาสกุลเสนาโยธาออกจากเมืองขางลงมาถึงเมืองเชียงใหม่ เดือน ๑๐ แรม ๑๑ ค่ำ วัน ๑ หั้นแล ฯ

ส่วนพระเป็นเจ้ามหาอุปราชวังหน้าลูกแต่เมืองใต้ ขึ้นมาอยู่เมืองใต้ ๒ เดือนปลาย ๒๖ วัน ถึงเดือน ๕ แรม ๑๔ ค่ำ วัน ๕ มีพลนิกายโยธาทั้งหลายได้ ๑๐,๐๐๐ คน ยกออกจากเมืองขึ้นไปคราวหนึ่ง นอนในราตรีกลางคืน ยามจกใกล้รุ่งก็เห็นนิมิตรฝันว่า ยังมีแม่น้าแม่หนึ่งนอนบ้นักเท่าพอลูบเกาะทรายฝันว่าเจ้าได้ขี่เรือลำหนึ่งกับคนสองคน ไม้ถ่อนนั้นเป็นไม้หกถ่อเลาะแม่น้ำกล้าวันตก ขึ้นไปจอดเรือไว้แล้วขึ้นฝั่งไปเห็นคนหมู่หลายจกไปไหว้พระนอนว่าอัน เจ้าก็ได้ไปตามคนหมู่นั้นพระนอนองค์นั้นนอนเบ้นตื่นไปวันออก เบ้นหัวไปวันตกเจ้าเห็นเขาเองข้างมาคู่หนึ่งเอกดอกชะแลงชุกเข้าก้วงข้างนั้นไปบูชาพระเจ้านอนที่นั่น เจ้ายินใครได้นักจึงเอาเข้าดอกดอกไม้ไปบูชาเอาดอกชะแลงยังกวงรุงข้างกับพระเจ้าแล้วก็หยิบเอาข้างก้านดอกนั้นป้อยกลายเป็นคำไป ฝันว่าเจ้ารัตนหัวเมืองแก้วตนเป็นน้องทักว่า จักเอาขบสิ้นบ่ดีกว่าอัน เจ้าว่าพได้บูชาแล้วจักเอาขบสิ้นแล้วอัน แล้วก็หยิบเอาข้างอันนั้นก็เลยสดุ้งตื่นไปหั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้าได้เห็นยังนิมิตรอันประเสริฐมีความโสมนัสชื่นชมยินดีนัก เหตุว่าจักได้ปราบลานนา ๕๗ เมืองนั้นแล พระเป็นเจ้าขริพลโยธาขึ้นไปด้วยมรรคาลังการณานได้เดือนปลาย ๒ วัน เข้าถึงเมืองมหิตยักรัฐบุรีที่นั่น พระเป็นเจ้าตกแต่งจตุรงค์เสนาพลนิกายหมายว่าจักเข้าครอบงำเอาเมืองของให้เข้าด้วยน้ามือ แห่งตนนับสิ้นและลาขนั้น พระยาของเป็นเค้าและขัตติยะวงษาท้าวพระยา

เสนาอำมาตย์ไพร่บ้านเมืองทั้งมวลเห็นขังรพล โยธาข้างม้าแห่ง พระเป็นเจ้าก็เป็นอันสะดุ้งตกใจกลัว
 มากนัก บ่อาจสามารถจับต่อชนรบได้ก็พร้อมกันออกมาล้อมหัวถนนตัวปลงบ้านเวนเมืองเขตน้าหน้าดิน
 เป็นข้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทนับสิ้น แล้วนำเอาขังเครื่องท้าว ๕ ประการมี ข้างพลายสารตัวใหญ่
 สัพพะกับใส่เขนกำ อัสตฤณใส่เครื่องพร้อมทุกตัว กับทั้งนางหน่อแก้วเกียงคำอันเป็นพระคินิตาร่วม
 พ่อลูกท้าวหน่อจาวเมือง น้อมทูล ถวายพระเป็นให้เป็นบาทบริจาการใช้สอย พระเป็นเจ้าก็มีมหากรุณา
 ปฏิภาหะกระรับเอาขังเครื่องทั้งหลายยุ่งนั้น แล้วก็จึงมีพระราชอาชญาว่า พระองค์เราบ่ใช้ว่าจักมา
 พันเมืองให้เป็นป่าบ่มี พระองค์เราจักมาพันป่าให้เป็นเมืองจักปลูกแปลงยังสัณฐานเขตน้า หน้าดิน
 ในลานนา ๕๗ เมืองตามบุพทำนองมหากษัตริย์เจ้า อันแต่งแปลงในกาลเมื่อก่อนนั้นแล ว่าอันก็มี
 พระราชอาชญากรุณาแก่ขัตติยวงษาเสนาอำมาตย์ปราบขึ้นไป อุดรทิศฝ่ายเหนือทั้งมวลตั้งเจ้ามหาหวัง
 สพระราชบุตรลาจากสมณเพศสึกออกเป็นกฤหสัถ์ ขึ้นไปตามเสด็จพระเป็นเจ้าองค์เป็นราชบิดาในครั้งนั้น

พระเป็นเจ้าก็แต่งให้เจ้ามหาพรหมบุตรและเจ้าสุวรรณคำเครื่องตนเป็นราชนัดดาพาเอาเสนา
 อำมาตย์ โยธาทหาร ปราบขึ้นไปมีเมืองของเป็นเค้าและบ้านอยู่เมืองหลวย บ้านกายเมืองและเมืองขัน
 เชียงขวาง เมืองวะ เมืองลวง เมืองหน เมืองแซ เมืองราช เมืองเจอง ท่าล้อ เมืองพาน เมืองม้า เมืองของ
 เมืองวัง เมืองมาง เมืองขาง เมืองงาด เมืองอ เมืองงิม เมืองเสียว สิบสองพันนา เชียงรุ่ง ทั้งมวล
 แต่ประมะมา หากเข้าในอาณาจักรประเทศเขตน้าหน้าดินแห่งเมืองพังก์เชียงใหม่ แต่เช่นเจ้ามังรายมา
 สูเจ้าทั้งหลายเหยียบย่ำขึ้นไปด้วยบ้านน้อยเมืองใหญ่ทั้งหลาย ตามอาชญาพระองค์เรากฎรานทุก
 ประการ

เมื่อนั้นเจ้าโอรสสะบุตรนัดดาทั้งสอง อันเป็นประธานแก่เสนาอำมาตย์โยธาทหารทั้งมวล
 รับทูลอาชญาใส่เกล้าใส่หัวแล้วยกขึ้นไปนั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้าสถิตอยู่เมืองของที่นั้นได้ ๒๓ วัน ถึงศักราช ๑๑๖๗ ทั่วไปดับเบ้า เดือน ๗
 แรม ๑๑ ค่ำ วัน ๕ พระเป็นเจ้ายกเอาบริวารเสนาหาญข้างม้า ยกออกจากมณฑลขังรัฐบุรีไปถึงอะยะรัฐ
 ก็เมืองเชียงขวางคราวทาง ๓ วัน พระเป็นเจ้าให้ตั้งทัพจอดอยู่ในเมืองเชียงขวางที่นั้น แบ่งอัทธระกถา
 ออกไปร้องเรียก ขังขักใหญ่ไพร่ไทยออกมาหาบ้านหาเมือง ลัวะให้ออกมาแบ่งไร ไทยให้ออกมา
 แบ่งนา ครุบาสั่งมาเจ้าห่อออกมากระทำปฏิบัติสูตร เรียบเขียนอ่านตามสิกขาบทธรรมสัพพัญญู
 พระพุทธเจ้า

เหตุโพ โภ กิกขุโนสิริมหานาโม อาทิโกสทโยสามเณโร ยามนั้นยังมีเจ้ากิกขุ ๒ คน กิกขุ
 คนหนึ่งชื่อว่า สริมหานาม คนถ้วนสองชื่อว่า บัญญา อยู่บ้านช่อแควน เมืองเชียงขวาง มีวรรณพิ
 พรรณรังษีมากนัก เข้ามาเมตตาพระเป็นเจ้าว่า แต่เช่นครุบาเราตั้งแต่ก่อนนั้นว่ากาลภายหน้ายังจักมี
 ท้าวคนหนึ่งมีอิทธิฤทธิ์เดชะมากนัก จักถูกเมืองเชียงใหม่หนทักมิณฝ่ายใต้ จักยกกรพลสกุลเสนาโยธา
 ขึ้นมาชำระเสี่ยยังมารบักชะขาศักทั้งหลาย ทุกบ้านน้อยเมืองใหญ่ ตั้งแต่ลานนาตกแสงขึ้นมาตราบถึง
 เมืองของเชียงแข็ง บ้านอยู่เมืองหลวยเมืองวะ เชียงขวางปราบขึ้นไปถึงสิบสองพันนา ถึงเมืองลเมืองถึง

เมืองนานาแสน รอดชั่วเหล็กขั้วทองในอุตรทิศฝ่ายกล้าเหนือ จักมาแบ่งบ้านเมือง ให้มีสภาพเพียง
เรียงงามให้บรรพบุรุษศาสนา ให้ก้านกุ่มรุ่งเรือง เป็นดั่งเช่นพระมั่งรายเจ้าอันได้แต่ตั้งไว้ นั้น ยามนั้นให้
สูททั้งหลาย เอาพระพุทธรูปเจ้าทองทิพย์องค์นั้นออกให้เจ้าตนนั้นแลเถอะ กรุณาเราเมื่อจักใกล้อนิจ
ได้ส่งเราไว้ฉนั้น

บัดนี้เรามาเห็นยังอิทธิฤทธิ์เดชแห่งมหาราชเจ้าเป็นดั่งคำครุบาเราบอกไว้ทุกประการ
แล้ว เราจึงนำเอาพระพุทธรูปเจ้าองค์นั้นเป็นอันประเสริฐยิ่งนัก เราขอเมตตาให้สมเด็จพระมหาราชเจ้าได้
เอาเมื่อไว้ครุอุปฐากไว้สาส์นการบูชาเถอะ ในพระพุทธรูปเจ้าองค์นั้นหากเป็นพระพุทธรูปเจ้าเมือง
เชียงใหม่ว่าอัน พระเป็นเจ้าก็รับเอาสักการะเคารพครบย่ำไหว้สาบูชาหั้นแล ฯ

เมื่อนั้นยังมีพระยาตนหนึ่งชื่อว่า นาคราช เป็นเจ้าเมืองอังวะ กลัวแต่มีพระอนันตจักตายมาก
นักจึงเอาไพร่ไทยชาวเมือง กรอบครัวช่างไม้ ลูกเมีย เข้าไปลี้ภัยอยู่ป่าด้อมคอยผาพระเป็นเจ้าแบ่ง
อักษรไปเรียกร้องออกมา หาบ้านหาเมือง ถิ่นที่สองที่ก็บ่ออกมา พระเป็นเจ้าปลงพระราชอาชญา
อนันตให้หน่อราชบุตร ๕ ตน และเสนาแก้วหาญว่าหือสูทท่านทั้งหลายไปเอาพระยาลัวะมาถวายพระองค์
เราหือได้เถอะ ว่าฉนั้นหน่อราชบุตรทั้ง ๕ เสนาแก้วหาญเล็กอัญชูลิ้นไหว้ว่าข้าพระบาทไท้ขออาษา
จึงยกเอาสุระโยธาเข้าไปถึงป่าพระยาลัวะแล้ว เข้าครอบงำเอาพระยาลัวะและไพร่ฟ้าข้าเมืองออก
มาถวายถึงราชสำนักพระเป็นเจ้าในเมืองเชียงขาง ที่นั้นหั้นแล ฯ

ที่นั้นพระยาลัวะเป็นแก้ว ท้าวขุนเสนาอำมาตย์ทั้งมวลก็พร้อมกันเล็กอัญชูลิ้น ตั้งเหนือกระ
หม่อมจอมขวัญ น้อมหัวปลงตัวเป็นข้า เอกราชพระมหากษัตริย์นับเสียง แล้วจึงนำเอามายังอัสสะฮาน
มั่งคะและข้างพลึง ข้างพลาย ๒ ตัว กรอบครัวเครื่องท้าย ๕ ประการ พร้อมแล้วทั้งนางหน่อแก้ว
อุปปะละวะวรรณา อันเป็นราชธิดาบุตรแห่งตนอันยังขึ้นใหญ่ปฐมวัย ถวายเป็นบาทบริจาภพระเป็น
เจ้าวันนั้นแล ฯ

ดั่งเมืองเชียงขางที่นั้นแต่ปฐมก็หากเป็นแก้วแต่เมืองของ เขาก็พลองไกรหือสุกกายหน้ำมี
พระยาหลวงเจ้าแก้วเมืองเป็นต้น และขุนในเมืองเชียงขางทั้งมวล พร้อมกับด้วยกันก็เอาขังราชบุตร
ผู้ชื่อว่าอุปแก้วอันเป็นลูกเกิดกลางอกเข้ามาถวายพระเป็นเจ้าหั้นแล ฯ

ดั่งเมืองลวงเกล้าก็หากเป็นเขตสิบสองปันนา มีพระยาหลวงคำคือ พระยาหลวงแก้วเป็นแก้ว
เขาทั้งหลายรำพึงถึงอดีตโบราณกาลมาแต่ก่อน จึงนำเอาราชธิดาผู้ชื่อว่า นางแก้วกัลยา มาขึ้นถวายพระ
เป็นเจ้า แล้วก็อ้อมเวนเกณฑ์สัตถฐานบ้านเมืองเหมืองฝาย เขตนี้หน้าดินทั้งมวล ขอเป็นข้าราชการ
พระมหากษัตริย์เจ้าเสียงซุประการ ชุเมืองหั้นแล ฯ

ดั่งเมืองสิบสองปันนา สี่เจ้าหือคำเชียงรุ่ง เป็นแก้ว เมืองแซ่ เมืองหน เมืองราย เมืองเจอง
ใน ๗ เมือง ๘ เมืองทั้งมวล อันองค์พระเป็นเจ้ามีพระราชอาชญาหือขัตติยวงศ์เสนาอำมาตย์เหยียบย่ำ
ปูแบ่งขึ้นไปชุบ้านเมือง ชุบ้านใหญ่ เมืองน้อยทั้งมวล ท้าวพระยาหน้าบ้านหัวเมืองและข้าเจ้า ไพร่
ไทยก็มีคำสาธุการ ประสาทอภิมุขด้วยกันเป็นเอกฉันท์เป็นอันหนึ่งอันเดียวแล้วรำพึงเห็นยังโบราณ

ราชประเพณีบุพพทำนองคลองแห่งไมตรีอันหนึ่งซึ่ง จึงแปลงขังอักษรกะถาและราชบรรณาการทั้งอัส
ขานมังกละตัวเลิกแล้ว กับทั้งนางหน่อแก้วยอดจอมเมือง ผู้เป็นเชอราชวงศ์ทิสญาตา อันเกิดแต่เมือง
ราช อันท้าวพระยาทั้งหลายนำมา มีพระยาหลวงไชยเมืองราช พระยาเขื่อนเมืองแซ่ พระยาหลวง
ปัญญาเชิงเจือง และเจ้านามวงศ์ เอลงมาย่นถวยตามโบราณราชไมตรีเห็นแล ฯ

ดังข้าสิบสองหัวแคว้นก็ดี มีร้อยแคว้น บ้านอ้อ เป็นแก้ว ขุนล้ามทั้งมวล พร้อมกันแต่งแปง
ยังบรรณาการพร้อมแล้ว จึงเอาตัวลงมากกราบไหว้ ได้แทบพื้นบาทจักร์คำ องค์พระเป็นเจ้าจึงได้เลิก
ขกขยยังสิทธิ์นามศักดิ์ ดังร้อยแคว้นบ้านอ้อ ขึ้นไปเป็นพระยากำแพงเมืองแล้ว ซ้ำปลงพระราชอาชญา
โหวาทานุสาตีฉี่ว่า บัดนี้พระยากำแพงเมืองหากเป็นข้าชอกคนไส กับด้วยพระองค์เราเป็นเจ้าแล้ว
เชื่องฉันใดขอบขันธเสมาพระมหากษัตริย์เจ้าจักร์กว้างขวางไปภายหน้า หอพระยากำแพงเมืองได้ใส่ใจ
คิดว่าอุดหนุนคำราชสมภารพระองค์เราเป็นเจ้าแท้ ซ้ำปลงยังราชหลายไม้หนั่งสอไว้กับปีกกับแคว้น หอ
พระยากำแพงเมืองได้เกาะกำไว้ห้อมนั้น ซ้ำปลงพระราชทานยังเครื่องทั้งหลายเป็นต้นว่า สีนาค
นกกบอหนึ่ง หอกทองเงินเล่มหนึ่ง คาบเขี้ยวเงินเถียนหนึ่ง แหวนธรรมรงค์ ๒ ดวง ไว้ห้อมเป็นฐานุคติ
ไปภายหน้าเห็นแล ฯ

ห้องดังข้าสามท้าวเล่าเขาก็พอเล็งเห็นยังบุพพทำนองกองปเวณี แต่สันดานสันตติเขา
ทั้งหลายหากเป็นข้าเมืองพิงค์เชิงใหม่แต่ไคมา พร้อมกันเอาบรรณาการของฝากลงมา ย่นถวยน้อม
หัวปลงตัวเป็นข้าพระเป็นเจ้าเมืองพิงค์เชิงใหม่แล้ว พระเป็นเจ้าจึงปลงพระราชอาชญา บัตรลาหนั่งสอ
หอเขาทั้งหลายเอาไว้เป็นไมตรีที่พิงไปภายหน้าเห็นแล ฯ

ดังเสนาอำมาตย์ทั้งหลายฝูงอันพระเป็นเจ้าได้มีพระราชอาชญาใส่เกล้าใส่หัวหอไปเหยียบย่ำ
ยังเขตน้ำหนังดินทั้งมวลก็มาประชุมกันในเมืองเชิงขางที่นั่นพร้อมแล้ว ถึงเดือน ๕ ออก ๕ คำ วัน ๕
พระเป็นเจ้าก็เอาพลสกุลเสนาโยธา ขกออกมาเมืองเชิงขาง ลงมาถึงเมืองยอง เดือน ๕ ออก ๑๐ คำ
วัน ๖ เจ้าอยู่เมืองยองได้ ๗ วัน พระเป็นเจ้าขกจากเมืองยองเดือน ๕ แรม ๓ คำ วัน ๗ มาด้วยลำดับ
มรรคาหนทาง ลังการ นานได้เดือนปลาย ๑๒ วัน ถึงท่าวัดเกตต์ เจ้าพักเห็นกันหนึ่ง พระเป็นเจ้าเสด็จ
เข้าสู่เวียงเดือน ๑๐ แรม ๑๕ คำ วัน ๖ เห็นแล ฯ

ดังสมเด็จพระบรมบพิตรกษัตริราชเจ้าองค์เป็นพระวราชเชษฐาสถิตตำราญอยู่รักษาเมือง
ก็ได้กระทำบุญให้ทาน และสร้างขกปกแปลงยังวิหารหลวงวัดคอกขุสุปะพะตะกัรี้ หลังวันตก และ
ได้ต่างฉัตรมหาชินธาตุเจ้าสุเทพ ฯ ก็ได้บรมเบิกบานฉลอง วันเดือน ๖ เพ็ญ เม็งวัน ๗ ถึงวันเดือน ๑๐
ออกคำ วัน ๕ พระยาอินตากับไอศวรรย์รบกับด้วยกัน สายฟ้าลงฟ้าดขอดจิกฉัตรมหาธาตุเจ้าสุเทพ
ก็ในศักราช ๑๑๐๗ ตัว ปีดับบ้านั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้าอุปราชฝ่ายหน้าหอคำ เสด็จขึ้นสู่ราชมณเฑียร อยู่ได้สองเดือนปลาย ๖ วัน
ถึงเดือนหนึ่งแรม ๒ คำ วัน ๕ พระเป็นเจ้าเป็นแก้วและเจ้ารัตนราชวังหลัง เจ้าหอคำเชิงตุงได้นำท้าว
พระยาหน้าบ้านหัวเมืองทั้งมวล มีพระยาเมืองของเป็นแก้ว พระยาเมืองวะ พระยาเชิงขาง พระยา

เมืองกาย พระยานาฬาก เมืองข้างส่องลงไปเฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท สมเด็จพระเอกราชพระมหากษัตริย์
เจ้าตนบุญใหญ่ ตนเป็นเจ้าข้างเผือก ช้างนิน ช้างพลึง ช้างพลาย ในกรุงศรีอยุธยาทวาราวดี กราวทาง
ไปไกลได้เดือนปลาย ๖ วัน

ถึงเดือนยี่ แรม ๘ ค่ำ วัน ๕ ถึงกรุงเทพพระมหานครแล้ว จึงนำเอาท้าวพระยาและราช
บรรณาการเครื่องราชยศทั้งหมด เข้าทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวายพระมหากษัตริย์เจ้าและกราบทูลพระ
กรุณาแจ้งราชการต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทพระมหากษัตริย์เจ้าได้ตรัสสุประการ พระมหากษัตริย์เจ้า
ก็ดีชอบแหม่นและประทานยังทานพระศรีคือขันค้ำเครื่องใน กรบ ๗ สิ่ง และคนโท ก้อน้ำต้นค้ำ กระ
โถน ก้อน้ำอง น้ำหมากค้ำ พระแสงหอก พระแสงดาบ ก้อน้ำฝักค้ำ หอกคอกค้ำ แก้วพระเป็นเจ้ามหา
อุปราชาและใหม่ถ้วนสองที่ ซ้ำประทานขันค้ำน้ำต้นค้ำ ให้เจ้ารัตนวังหลังและเจ้าศรีบุญมาตนเป็นน้อง
ทั้งสอง แล้วซ้ำประทานขันเงิน น้ำต้นเงินให้เจ้าพุทธวงศ์ และเจ้าสุวรรณค้ำมูลตนเป็นราชนัดดาทั้ง
สอง เห็นอกว่านั้นก็ประทานเครื่องยศครว้ศักดิ์ห่อพระยาหน้าบ้านหัวเมืองตามผู้ใหญ่ผู้น้อยนับเสียด
แล้ว จึงมีพระราชบัญชาลสุรสีหนาทว่า ให้เจ้ารัตนวังหลังและเจ้าศรีบุญมา เมืองละครตนเป็นน้องหล้า
เข้าตั้งเมืองหริภุญชัยว่าอันหันแล ฯ

ภายหลังพระเป็นเจ้ามหาอุปราชาล่องไปเฝ้าพระมหากษัตริย์เจ้าสมเด็จพระบรมบพิตรธิราช
องค์พระราชเชษฐาอยู่สถิตตำราญยังบ้านเมืองได้สร้างยกปกแปลงยังโรงอุโบสถ วัดเชิงม่น ในวัน
เดือน ๔ ออก ๑๐ ค่ำ ในศักราช ๑๑๖๗ ตัว ปีดับเบ้าศักราชเดี่ยวันและพระเป็นเจ้ามหาอุปราชายู่
เมืองใต้ได้เดือนปลาย ๔ วัน ถึงเดือน ๓ แรม ๑๓ ค่ำ วัน ๕ ยกเอาหมู่ท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ทั้ง
มวล ออกจากกรุงเทพมหานครขึ้นมา นานได้ ๒ เดือนปลาย ๑ วัน ถึงเดือน ๔ แรม ๑๔ ค่ำ วัน ๒
พระเป็นเจ้ามายังจอคนอนท่าวังตาล คั้นหนึ่ง ถึงเดือน ๖ ออก ค่ำหนึ่ง วัน ๓ พระเป็นเจ้าเสด็จเข้าสู่
เวียงด้วยขบบริวารอันมากวันนั้นแล ฯ

เจ้าทั้งสองพระองค์พี่น้อง มาถึงบ้านเมืองแล้วอยู่ได้เดือนปลาย ๔ วันถึงเดือน ๗ ออก ๕
ค่ำ วัน ๒ สมเด็จพระบรมบพิตรองค์เป็นพระวราชเชษฐาธิราชเจ้าองค์เป็นที่เป็นแก้วและครุบามหา
เถระและคณะสังฆราชเจ้าในเมืองรัตนติงยา อภิวันบุรี พระนครเชียงใหม่ และพระคณะสังฆ ๑๐๘
พระองค์ นำเอาเจ้ารัตนราชวังหลัง มีบริวารได้ ๕๐๐ คนและเจ้าศรีบุญมาเมืองละครมีบริวาร ๕๐๐ คน
กับทั้งพระยามหิตยักรัฐบุรี ๔ ตนพี่น้อง และท้าวพระยาข้าเจ้าไพร่ไทยในเมืองของทั้งมวลงไปเฝ้า
ถางเมืองหริภุญชัยแล้วนิมนต์คณะสังฆเจ้าเข้ากระทำปริตมังคละ ในที่ทั้งหลาย ๕ แห่งก็ว่า ปอาเต
ศรีมูมกา และวัดหลวงสะตือเมือง สุตรมนต์ล้ามหาสมัยทั้งล้าและไชยทั้ง ๗ กระทำบุญหื้อทานถึง
เดือน ๗ ออก ๘ ค่ำเม็งวัน ๕ ยามแฉลจกไกลเทียงก็ยกเข้าตั้งเมืองหริภุญชัย ตั้งเจ้ารัตนหัวเมือง
แก้วราชวังหลังหื้อเป็นเจ้าเมือง ตั้งศรีบุญมาผู้น้องหล้าขึ้นเป็นอุปราชา ในศักราช ๑๑๖๗ ตัว ปีดับเบ้า
นั้นแล ฯ

อยู่มาถึงศักราช ๑๑๖๘ ตัว ปีรวายชี่เดือน ๗ แรม ๑๐ ค่ำ วัน ๑ เป็นวันพระชาวันได้หัด
หล่อน้ำมุกทธาภิเศกยกยอขงสวรรุเจ้าปัญญาวชิรมหาป้าเจ้าขึ้นเป็นสมเด็จพระอัครวรรราชครูเป็น
สังฆนายก

อยู่บ่นานเท่าใดได้ ๑๔ วัน ถึงเดือน ๘ ออก ๑๐ ค่ำ วัน ๑ ซ้ายยกยอขงสวรรุเจ้านันทาวัดศรี
เกิดขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราชา และยกสวรรุเจ้ากัมภีร์วัดพันเต่า ขึ้นเป็นสวามีสังฆราชา ได้อุตสาห์ภิเศก
ครูบาเจ้าทั้ง ๓ ตนยังวัดพระสิงห์รามเจ้าทั้งมวลและอยู่ได้ ๒๕ วัน ถึงเดือน ๙ ออก ๕ ค่ำสมเด็จพระ
บรมบพิตร พระเป็นเจ้าองค์ใหญ่ได้ปักพระวิหารหลวงดอยสุเทพด้ำนวันออก ท้าวพระยาเสนาอำมาตย์
ปกมหาสนามหลวงก็วันเดียวกันนั้นแล ๆ อยู่ได้ ๑๒ วัน องค์พระเป็นเจ้ามหาอุปราชาหอหน้าปกอุโบสถ
หลวงวันพระสิงห์เจ้าเดือน ๙ แรม ๒ ค่ำ วัน ๓ วันนั้นแล ๆ

นักกระนิษา นิกสัตตมกัณท์ง นิตถิตัง พินนกรผูกถ้วน ๗ ก็แล้วเท่านั้นก่อนแล ๆ

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ผูก ๘

ตทา โสนครี ปุร รम्म พหุการโต ขณ ช น ปทุ เทหิ เขตตวุฒิ เขม เทวนกร
วิ ย อโหสิ ฯ ที่นี้ จักจำด้วยเมืองรัตนดิงสาพระนครเชียงใหม่ อันห่างร้างสูญเสียนานได้ชาว (ยี่สิบ)
ปีถ้วน ในเวียงทั้งมวลประกอบด้วยต้นไม้ป่าหญ้า เกรือเขาเถาว์ลัยป่าหวายทั้งหลายมากนัก เป็นที่
เสพอยู่แห่งเนื้อเหยือกะนองทั้งหลายเป็นต้นว่า เสือหมี่ แรต ช้างงัวกะติง ลิงสน หมูเถื่อน รมัง
ทะลาย (เนื้อทราย) กวาง ฟาน (แก้ง) เข้ามาอยู่อาศัยในเวียงทั้งมวล วรพุทธศาสนาว่า
บ้านโบสถ์ พุทธรูปเจดีย์ รั้วเวียงทั้งมวล เป็นชราชินะหลุคร่ำโปดพังไปเป็นอันมาก ตั้งแต่ศักราช
๑๑๓๘ ตัว ปีปรวายสัน มาถึงศักราช ๑๑๕๘ ตัว ปีรวายสี่ พระเป็นเจ้าสามองค์พี่น้อง เข้ามาตั้งแล้ว
จึงจักเป็นบ้านเมืองมาแล้วแล พระเป็นเจ้าทั้งสามพระองค์พร้อมกันก่อสร้างแปงยังทาดท้าวปรากฏ
กำแพง เม็ก (คือกำแพง) เวียงทั้ง ๔ ด้าน แจ่ง (มุม) เวียงทั้ง ๔ ประตู ๕ ใบแล้ว ปฏิสังขรณ์
เลิกยกก่อสร้างแปงวัดวาศาสนาบริบรอมนิมันตนาถยังพระพุทธรูปเจ้านอกเวียง วัดห่าง วัดร้าง วันตก
ออกได้ หนเหนือทั้งมวล มีพระพุทธรูปเจ้าแก้งคม เป็นประธาน เอาเข้ามาสถิตสำราญไว้ยังในเวียง
ทั้งมวล หอเป็นที่ (ไหว้) สาสักการะบูชาแก่คนและเทวดา สมณพราหมณ์ทั้งหลาย บ่ขาดเสีย
ชวันนั้นแล ฯ

ตทา ในกาลนั้น โส นคร เมืองรัตนดิงสาพระนครเชียงใหม่ ประกอบไปด้วยประการกำแพง
หอหึ่ง หอเรือ หอบ้อม หัวหมูประตูเวียง อาดและกือ (คูเมือง) กว้างเล็ก (ลึก) หัวระฟ้าเพ็งเต็มไป
ด้วยน้ำ ดายเต็มไปด้วยดอกบ้าน จังกร ดอกบัวขาว บัวแดงต่าง ๆ มีวัดวาศาสนากันรุ่งเรือง สุกติ
มนะเกษมเต็มไปด้วยท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ ข้าเจ้าไพร่ไทย ผู้คนชนบทบ้านน้อยบ้านใหญ่ทั้ง
หลายมากนัก ประกอบไปด้วยเข้าเหล่าชั้นปลาอาหาร พร้าว ตาล หมากพลู ส้มสุก ลูกหวาน เข้าหนา
ปลาถูกสุขุสเสริญ กินทานเล่ม่ม่วน มโ(ร)ศพ ปอยลาม จ้อย ซอ สืบส กั้นโรง คัดสี ตีเป่า
ขับพ็อนต่าง ๆ เสียงพิ (ณ) พาท หม้อง กลองอูข แน ตะเหลเห็น แคน กอยดิง ฆอระสีซอ เปยะ
พิณ บัณเฑาะวี หอยสังข์ เป็นอันสนั่นนั้นเนื่อง อุกะหลุกทุกคำเข้า บ่หม่นหมองเศร้าในศาสนา
ดั่งท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ ข้าเจ้าไพร่ไทยทั้งมวล ได้เป็นเจ้าข้างเจ้ามา ทรงเครื่องงอลังการณ ปาน
ดั่งเทวดาอันอยู่ชั้นฟ้าดาวดิงสา สวรรค์เทวโลกนั้น

และตั้งแต่ปก (ปลูก) พระอุโบสถวัดพระสิงห์เจ้าได้ ๓ เดือนปลาย ๓ วัน เดือน ๑๒ แรม
๕ ค่ำ วัน ๕ (วันพฤหัสบดี) พระมหาสวามีเจ้าวัดพันเต่า (วันพันเต่า) อนิจจไปวันนั้นแล ฯ

อยู่ได้เดือนปลาย ๑๕ วัน ถึงเดือนยี่ออก ๕ ค่ำ วัน ๗ (วันเสาร์) มีสมเด็จพระเชษฐาบรม
บพิตรกษัตริราชเจ้า องค์เป็นพระราชเชษฐาเป็นแก้ว เจ้าพระราชมหาอุปราชานราชบิดศรีสุวรรณ

ฝ่ายหน้า หอคำ และเจ้าฟ้าหลวงเมืองหริภุญชัย เจ้าศรีบุญมา หอหน้าเมืองลำพูนขัตติยราชวงศา ท้าว
 พระยาเสนาอำมาตย์ราชมนตรีทั้งหลายหมายมีจตุรงคเสนา ๔ จำพวก เป็นประธาน และคณะพระสังฆ
 เจ้ามีพระมหาอุปราชาคูเจ้าเป็นเคำได้นำเอาขังเครื่องมหาทานทั้งหลายหมายมีมหาอุปัชฌาย์ และ
 สุวรรณมัญญา จองคำ (จอง คือ เตียง) อาสนะ พระเจ้า งามข้าง ตุงกระด้าง (ตุง คือ ธง) ซ้อผ้า
 หกตัว หีดหลวง (กงเป็นตุใส่พระธรรมไตรปิฎก) ตุงพระบทมุจรินทร์คำ และเครื่องท้าว ๕ ประการ
 เบิ่งฉัตรพัดแก้ว จามระแอ บังวัน ไม้เท้า ไม้ว่า สัตต สัตตา युคลา ซ้อข้างตุงไชย หยาดขยายไยก่อนหน้า
 ยกออกจากพระนครเชียงใหม่ไปด้วยลำดับคราวทาง (ระยะทาง) ๕ วัน ไปรอดไปถึงเมืองกุฎพันช
 เสนพรหมณ์เขลาจนครชัยสุขวดี (คือเมืองนครลำปาง) แล้วอยู่ถึงเดือนยี่เพ็ญ วัน ๓ (อังคาร) ก็ได้
 อบรมเบิกบายฉลองต่างซ้อฟ้าพระวิหาร และหื้อทานแก่ภิกขุสังฆะ มีพระมหาชินธาตุเจ้าวัดหลวง
 ลำปางที่นั่นเป็นประธาน เป็นมหาสมัยการอันใหญ่เล่นม่วน เจาะบอกไฟดอก บอกไฟดาว ไฟเทียน
 ไฟขัน เป็นอันสนุกสุขสาน หาประมาณ บ่ได้หันแล ฯ

กันแล้วแก่มหากุศลกาลกระทำบุญหื้อทานแล้ว สมเด็จพระมหาพิตรกษัตริราช เจ้าองค์
 เป็นพระวราชเชษฐา ชุมนุมมายังเจ้าพระวราชกัณนิฐาทั้ง ๖ พระองค์ มีเจ้าตนเป็นอิสสรชาติในเมือง
 ละคร (เมืองลำปาง) เป็นเคำ สมเด็จพระเป็นเจ้าจึงมีราชธรรมคำสอนว่า ตั้งล่วงแล้วภายหลังแต่เช่น
 (เช่นหมายถึง ชั่วคน) พระราชอัฎกาและพระราชบิดาแห่งเราก็ได้เป็นขำม่าน (เป็นเมืองขึ้นพม่า)
 เป็นเมืองขึ้นกับม่าน ข่มเห็งกะเนงร้ายหาหว่างสุขขาวยาวนานบ่ได้ มาถึงเช่นเราทั้งหลายเป็นลูกเป็น
 เต้านี้ พระองค์เราเป็นเจ้าเป็นพ่ชินเบืออินก้าย (เบือหน้าพม่า) จึงพ่ินม่าน (ต่อสูพม่า พ่ิน หมายถึง
 การต่อสู้อิสระภาพ) แล้วพาเอาน้องนุ่งทั้งมวลลงไปเป็นขำพระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา
 เราทั้งหลายและขำเจ้าไพร่ไทย จึงได้อยู่เย็นเป็นสุข ดูท่างได้ยู่ได้กินอยู่ทาน พระมหากษัตริย์เจ้าก็
 ชุบเลี้ยงเราทั้งหลายหื้อเป็นเจ้าเจ๊กเงินขันคำ หื้อถึงฐานันดรอันเป็นกษัตริย์เมืองไทย เป็นไทยเป็น
 ใหญ่ในลานนา ๕๗ เมือง ตั้งแต่เจ้าเราทั้งหลายนี้ไปภายหลัง สืบเช่นลูกเช่นหลาน หลาน หลัด หลี
 ครอบเสียงสุดมุดม้วยราชตระกูลแห่งเราทั้งหลาย แม่นลูก หลาน หลาน หลัด หลี บุคคลผู้ใดยังมีใจใคร่
 สบถพ่นกับด้วยพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงศรีอยุธยา และจักเอาตัวและบ้านเมืองไปพึ่งเป็นขำม่าน
 ขำอ้อ ขำกุลลว กาสีแก้วญวน ดังอันก็ดี บุคคลผู้นั้นคิดบ้านอย่าหื้อเปลือง คือเมืองอย่างหื้อห้าม
 หื้อวินาศ ฉิบหาย ตายวาย พลันฉิบหายเหมือนกอกกล้วย พลันม้วยเหมือนกอเลากอกา กันตาก็หื้อไป
 ตกนรกแสนมหากัปป์ อย่าหื้อได้เกิดได้งอก ตั้งเจ้าทั้งหลาย น้องนุ่งทั้งมวล ก็ได้รับแบ่งด้วยกัน
 หื้อเป็นฉันทะวาที่น้ำหนึ่ง กลี๋ยวเดียวกับด้วยกัน อย่ากุกกมึงถ่าง ล้มปกดกเก็บกับด้วยกัน เป็นฝาดู
 ร้ายคู่ดี กันพู่พู่ปอง กันน้องรูน้องกล่าว สักตักหัวเมืองช่วยกัน ขำศึกตกลำเมืองช่วยกัน อย่ามีใจ
 กดเลี้ยวจากพระมหากษัตริย์เจ้าเกล้าอยู่หัวแห่งเรา บุคคลผู้ใดยังอยู่ตามโอวาทคำสอนแห่งพระองค์เรา
 เป็นเจ้าเป็นพ่ ก็หื้ออยู่สุขขุทมิจำเริญ คิดบ้านเปลือง คิดเมืองห้าม หื้อมีเตชะฤทธิอนุภาพปราบแพ้

(แพ้ หมายถึง ชนะ) ข้าศึกศัตรู มีที่มาจากนั้นขึ้นยาว กับจับตามโอวาทคำสอนพระองค์เราเป็นพี่
ก็หือวินาศลิบหาย สมเด็จพระเป็นเจ้าพระวรวงษาเชษฐาหือยังโอวาทอาชญาธรรมคำสอนแก่พระ-
วรวงษาถันนิฐาทั้ง ๖ พระองค์ และขัตติยลูกหลานเสนาอำมาตย์ทั้ง ๓ เมือง ต่อหน้าพระมหาธิณชาติ
เจ้าลำปาง ในศักราช ๑๑๖๘ ตัว ปีรวายยี่ เดือนยี่เพ็ญ เม็งวันอังคาร วันนั้นแล ฯ

ถึงเดือนยี่แรม ๕ ค่ำ วัน ๒ (วันจันทร์) สมเด็จพระผู้เป็นเจ้า เสด็จยาตรามาด้วยมรรคา
ลังการณี่ กราวทาง ๕ วัน เสด็จขึ้นสู่สุวรรณราชนิเวศน์ เดือนยี่ แรม ๘ ค่ำ วัน ๕ นั้นแล ฯ

อยู่ได้ ๒ เดือนปลาย ๑๕ วัน ถึงเดือน ๕ ออก ๕ ค่ำ วัน ๕ (วันพฤหัสบดี) สมเด็จพระ
เป็นเจ้าแต่งเจ้ากำมุลตเป็นหลานมีบริวารโยธาทหาร ๕๐๐ คน ยกขึ้นไปค้าง ๑๗ คืน ถึงเดือน ๕
แรม ๖ ค่ำ วัน ๗ (วันเสาร์) ถึงท่าทรายแล้ว เภณขัรพลคนศึกทั้งมวลตัดไม้ใบกไม้ เกาะคาดพวง
คาดแพหือหมั้นหือขันหลายพันแล้ว ก็เอารัพลโยธาข้ามแม่น้ำคงทังคั่นกันรพลข้ามน้ำเสยงแล้ว (เสยง
คือ หมด) ก็ยกไปทังคั่นด้วยอันดวนอันพลันนัถ์ กันรวายถึคั่นนั้น รุ่งแจ้งก็ถึงเมืองเซียงคำ ก็เลยเข้า
ม้างเอาประตูและพันสำทับเข้าเป็นดั่งไฟไหม้ป่า เมื่อเดือน ๕ เดือน ๖ เสยงอะมอก (ปั้นใหญ่)
สีนาค (ปั้นเล็ก) กองหน้าและคนโห้ร้อง ชาวเมืองร้องให้ปานดั่งเมทน์จักพลิกพัน งิ้วเมืองเซียงคำ
แตกต้นกระจัดกระจายไป รัพลโยธาทั้งมวล เข้าแวดวังขังเอาคุ่มน้อยเจ้าฟ้าเซียงคำ บันดั่งตัวฟ้าเซียงคำ
และลูกผู้ชายเค้านับได้ แต่เมยเมื่อชื้อว่านางฟ้ากับลูกผู้ชาย ๑ ชื้อ ขุนสาม กับลูกผู้หญิงกับญาติพี่น้อง
และไพร่บ้านข้าเมืองได้แล้ว ก็กวาดเอามาข้ามน้ำแม่คงพันแล้ว ก็มาด้วยลำดับกราวทาวตราบถึง
พระนครเซียงใหม่

สมเด็จพระองค์พระเป็นอันฉลบบเจ็ดชื้อวกล้ำหาญ ได้หันยังเจ้าขุนสามและนางฟ้าเซียงคำผู้เป็นแม่
ก็มีพระราชมุกุรณา ก็จึงเสยงไว้กั้นนั้นแล

ต โด ป ร ภายหน้าแต่นั้น สมเด็จพระเป็นเจ้าเป็นแก้ว และเจ้าพระสรอนุชาทั้งสองพระองค์
เป็นอันฉลบบเจ็ดชื้อวกล้ำหาญองอาจ บ่เขงขาม (ไม่เกรงขาม) แต่อมิตรข้าศึกศัตรู เป็นดั่งมิกิราชสี่ห
อันบ่เขงขามแต่เน่อน้อยทังหลายนั้น เทียรย้อมขัรพลโยธาและเภณขัรทแก้วทหาญไปผจญ ฟาดตีเอา
บ้านน้อยเมืองใหญ่ทังหลาย กวาดเอาผู้คนมาใส่เมืองเต็มชื้อแห่งชื้อที่พ่อแม่ไปล่าถึงกันก็มีแล

อยู่มาถึงศักราช ๑๑๖๘ ตัว ปีเมืองเหม้า หม่อมจันทร์ เจ้าเมือง (เซียง) รุ่ง เจ้านายบ่ตัด
บ่แม่นกัน เสนาอำมาตย์พันหม่อมจันทร์ด้านทานบ่ได้ ลวดยกอพยพครอบครัวหนึ่งลงมาแล้วใช้ลงมา
ไหว้สาขอกองทัพขึ้นไปบ้องกันเอา สมเด็จพระเป็นเจ้าก็เภณขัรทแก้วทหารคุมรัพลขึ้นไปรับบ้องกัน
เอาหม่อมจันทร์ เลขจับจับได้เงย ๑๕ คน กับราชาผาจาเร อ้ายแก้ว ลงมาถึงบ้านเมือง แล้ว
หม่อมจันทร์เอาลูกสาวแห่งตนผู้หนึ่งชื้อนางอินทร์คำเข้าถวาย สมเด็จพระเป็นเจ้าหืออยู่บำเรอใช้สอย
ได้บาทจักรกำนั้นแล ฯ

สมเด็จพระเป็นเจ้าก็นำเอาหม่อมจันทรและราชาผายจาเร อ้ายแก้ว ล่องลงไปเฝ้าเอกราช พระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์เจ้า ก็พระราชทานหม่อมจันทร ราชาผายจาเรให้ สมเด็จพระเป็นเจ้าเอาขึ้นมาไว้ทำราชการกับเมืองเชียงใหม่หนแล

ที่นั่น กษัตริย์เจ้าอังวะ รู้ว่าหม่อมจันทรหนลงมาเป็นข้ากษัตริย์เมืองได้ เจ้าอังวะแค้นส่วย หลานต้องไปคุมกองทัพมาตั้งอยู่ที่เมืองเชียงรุ่ง ท้าวบุญเรือง ท้าวคำวัง ท้าวลือชัยกำแพงซึ่งหอรักษา อยู่เมืองของ มีหนังสือบอกลงมาไหว้สาสมเด็จพระเป็นเจ้าก็เกณฑ์เจ้าจันทรราช พระยาการเมือง คุมกองทัพยกขึ้นไป แล้วใช้ไปบอกเมืองลำพูน ละคร (คือ ลำปาง) แพร่ น่าน ยกกองทัพขึ้นไป ทุกหัวเมือง แล้วก็ยกเข้าตีฆ่าส่วยหลานต้องไป ซึ่งมาตั้งอยู่เชียงรุ่งแตกกระจัดกระจายไป ได้สิ่งของ ครอบครัวยเครื่องศัตราอาวุธลงมาถวาย สมเด็จพระเป็นเจ้าก็ใช้หื้อเอาลงไปถวายพระมหากษัตริย์เจ้า เมืองได้ มหากษัตริย์ก็ประทานขึ้นมาไว้สำหรับกับเมือง

อยู่มาถึง ศักราช ๑๑๖๕ ตัว ปีเหมา ไปห่านนอมมีคนหมื่นหนึ่ง ยกกองทัพมาเมืองเชียงรุ่งแถม พวกรักษาเมืองของมีหนังสือบอกลงมาไหว้สาสมเด็จพระเป็นเจ้า พระเป็นเจ้าตรัสรู้แล้ว จึงมีพระราช อาชญาใช้ไปเกณฑ์กองทัพเมืองละพูน เมืองละคร แพร่ น่าน หื้อยกกองทัพขึ้นไปตีฆ่าม่านไปห่านนอ

ตั้งสมเด็จพระเป็นเจ้าก็ยกสกลเสนาโยธามีกน ๕,๐๐๐ เศษ จึงขึ้นไปตั้งอยู่เมืองเชียงแสน แล้วเจ้าจันทรราช เจ้าพุทธวงศ์ เจ้านันทเสน เป็นแม่ทัพขึ้นไป แล้วเกณฑ์เจ้าอุปราชเมืองละพูน และเจ้าพิมพิสาร เจ้านายน้อยมหาพรหม เจ้านายน้อยคำวงศา เป็นแม่ทัพยกขึ้นไป ข้าเกณฑ์เจ้า หมุ่หล้าอุปราชเมืองละคร และเจ้าลือเป็นแม่ทัพยกขึ้นติดตามกันไป แล้วข้าเกณฑ์เจ้าคำมูลเป็น แม่ทัพใหญ่ แล้วเกณฑ์เจ้าขานนศรีวิชัย เจ้านายน้อยลังกา เมืองละพูน เป็นแม่ทัพหนึ่ง คุมพล ทั้งสองเมือง ๑,๕๐๐ ยกกองทัพข้ามแม่น้ำคงไปตีเมืองเชียงทอง (เชียงคำ) สกัดทางฆ่าม่านไปห่าน นอนั้น ก็ได้ชัยชนะ ตีได้เมืองเชียงทองแตกกระจัดกระจายไป ตามได้อพยพครอบครัวพองกวาด เอามา

ตั้งกองทัพแข็งอันขึ้นไปทางเชียงทองนั้น ขึ้นไปแบ่งกันเป็นหลายกอง เจ้าพุทธวงศ์ขึ้นไป ทางเมืองหลวย เมืองยาง เมืองงา ป้างช้าง เจ้าจันทรราช เจ้านันทเสนและกองทัพเมืองละพูน ละคร แพร่ น่าน ยกขึ้นไปตีฆ่าม่านไปห่านนอยังเชียงรุ่ง รบกันได้ ๖ วัน ม่านไปห่านนอแตกหนีไปทาง เมืองหลวย เมืองยาง เมืองงา พบใส่กองทัพเจ้าพุทธวงศ์รบกันเป็นมหาปางอันใหญ่ ถูกกันไปถูกกันมา เจ้าเมืองชั้นลูกเจ้าหอกำเมืองแลมก็ตาย ใหม่ฮ้อลูกราชาจอมหงษ์ก็ตายครั้งนั้น ม่านไปห่านนอ ต้านทานบได้แตกกระจัดกระจายไปทางเมืองแลมวันนั้นแล

กองทัพฝ่ายเราไล่ติดตามไปตีเมืองแลมแตกกระจัดกระจายไปแล้ว ได้ข้างที่หนึ่งเจ้าหอกำ เมืองแลมพลายหนึ่ง สูง ๖ ศอกขนาด แล้วก็กวาดอพยพครอบครัวล่าทัพกลับมาเมืองเชียงแสน สมเด็จพระเป็นเจ้าก็เสด็จลงมาก่อนแม่ทัพนายกองทั้งมวลหนแล ฯ

อยู่มาถึงศักราช ๑๑๗๐ ตัว ปีเบ็กส์ฆ่าม่านไปนระขามหม่องชะ มีคนหมื่นสองพันยกมาตีเมือง หลวย เมืองยาง เจ้ามหาขานนต้านทานบได้ ยกอพยพครอบครัวหนีไปอยู่เมืองปาง (หรือปาง)

เมืองล่อง แล้วมีหนังสือใช้ลงมาขอกองทัพสมเด็จพระเป็นเจ้าจิงเกณฑ์เจ้าพุทธรวงศ์เป็นแม่ทัพคุมคน ๕๐๐ เมืองลำพูนเกณฑ์เจ้านายน้อยคำวงศาคุมคน ๓๐๐ ยกขึ้นไปถึงเมืองของ ในท้องเดือน ๘ แล้วก็เร่งเกณฑ์เอากองทัพหัวเมืองฝ่ายเหนือ ก็ว่า เมืองของ บ้านขุ เมืองหลวย เชียงขวาง เมืองวะ เมืองปาย พะยาก เมืองเลน เชียงแข็ง เมืองสิงห์ เมืองนอ เมืองกาง เมืองล่อง เมืองเกาะ เมืองไซ เข้ากันได้คน ๓,๕๐๐ เข้ากันตั้งทัพเชียงใหม่ ละพูน เป็นคน ๔,๓๐๐ ถึงเดือน ๙ ศักราช ๑๑๗๑ ปักดี่ใส่ถ้ำยกไปตั้งมั่น ปะน๊ะขามหม่องชะ ซึ่งตั้งอยู่เมืองเบียง บ่ชนะแล้วก็ถอยกองทัพมาตั้งอยู่ที่เมืองของ เจ้ามหาขนาน ตั้งอยู่เมืองม้า รั้วส่าอยู่เมืองของที่นั้นรักษาบ้านเมืองอยู่ก่อน

ภายหลังเจ้าพุทธรวงศ์ยกขึ้นไปเมืองของที่นั้น สมเด็จพระเป็นเจ้าเกณฑ์เจ้าพระวรมหาอุปราชองค์พระเป็นวรนุชา คุมคนพันหนึ่ง เมืองละคร ๕๐๐ ละพูน ๓๐๐ ยกกองทัพไปตั้งอยู่เมืองขวม แล้วพระเป็นเจ้ามหาอุปราชเกณฑ์เจ้าจันทราชา เจ้าน้อยกาวิละ เจ้าขนานมหาวงศ์ เจ้านายน้อยมหาเทพเป็นแม่ทัพ ฝ่ายเมืองละพูนเกณฑ์เจ้าขนานมหายศ เจ้าขนานศรีวิชัย เป็นแม่ทัพ ห้อยกไปตั้งเต่งตี่ซ่า เกณฑ์เจ้าคำมูล เจ้านันทเสน เจ้าขนานชัวงศ์เป็นแม่ทัพ เมืองละพูนเกณฑ์เจ้านายน้อยมหาพรหมเป็นแม่ทัพ เมืองละครเกณฑ์เจ้าคำลือเป็นแม่ทัพ ห้อยกไปตั้งเมืองเซาะ คือ ฝ่ายกองทัพไปตั้งเมืองคะเตง ที่นั้นได้ชัยชนะ เจ้าจันทราชาแม่ทัพใหญ่ลูกอะมือถูกป่วยเสียลดบได้ ถอยมาฝ่ายกองทัพอันไปตั้งเมืองเจะกั (เซาะคือ) นั้นได้ ชัยชนะกวาดเอาครอบครัว เครื่องศัตราวุธ เข้ามาในปีปักดี่ ศักราชได้ ๑๑๗๒ นั้นแล ฯ

กันเทศกาลออกแล้งมา สมเด็จพระเป็นเจ้าเกณฑ์ท้าวสิทธิเป็นแม่ทัพคุมคน ๑๕๐ ยกขึ้นไปตั้งค่ายเมืองฝ่ายแม่คงวันตก ได้ชัยชนะกวาดเอาครอบครัวเครื่องศัตราอาวุธลงมาถวาย

อยู่มาถึงศักราช ๑๑๗๓ ด้วปีถ้างเม็ด สมเด็จพระเป็นเจ้าเป็นแก้ว และพระวรมหาอุปราช พระวรกัณนิฐา เจ้านายขัตติยะวงศา ท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ ไพร่ราษฎรทั้งมวล พร้อมกันกระทำบุญ หื้อทานเบิกฉลองพระมหาอุโบสถวัดพระสิงห์รามาเล่นม่วนเป็นมหรम्मอันใหญ่

คราวนั้น แสนลามบั้นเมืองข้างคึกกบถต่อเจ้ามหาขนาน ไปชักม่านะขามหม่องชะมารบ เจ้ามหาขนานแตกหนีอพยพครอบครัวข้ามแม่ของไปฝ่ายวันออก ไปอยู่เมืองกาง (หรือเมืองปาง-ปาง) เมืองล่อง แล้วมีหนังสือลงขอกองทัพ

กันเมียนปอยหลวงเดือน ๖ เพียงนั้นแล้ว สมเด็จพระเป็นเจ้าก็เกณฑ์เจ้ามหาอุปราชเป็นแก้ว และเจ้าจันทราชา เจ้านายน้อยกาวิละ ขนานมหาวงศ์ เจ้าราชบุตร เจ้าบุญทา เจ้าคำเครื่อง เจ้าเมือง เชียงตุง คุมคนรืพล ๓,๐๐๐ เมืองละพูนเกณฑ์เจ้าอุปราชเป็นแก้ว เจ้าพิมพิสาร เจ้านายน้อยมหาพรหม เจ้านายน้อยลังกา เจ้านายน้อยคำวงศา นายหนานนาระทะ คุมรืพลพันหนึ่ง ยกขึ้นไปในวัน ๕ (พฤษศบดี) เดือน ๗ ออก ๕ คำ ศักราช ๑๑๗๓ ปีว้างเม็ด นั้นยกออกไปได้กินหนึ่ง กินถ้วนสองนั้นไฟไหม้เรือนในเวียง ตั้งแต่แจ้งศรีภูมิลงถึงวัดดอกคำพระเป็นเจ้าขัรพลโยธาขึ้นไปถึงแม่คำ แขวงเมือง

เชียงแสน ตกปีใหม่เสียหนี แล้วมีหนังสืออาญาใช้ขึ้นไปถึงเจ้าพุทธวงศ์และเจ้าสุริยวงศ์ และเมืองของ
และเมืองเชียงขวาง เชียงแขง เมืองสิงห์ เมืองกาง เมืองลวง เมืองเกาะ เมืองไซ หัวเมืองฝ่ายเหนือ
ทั้งหมด หอเร่งกองทัพยกไปบรรจบกันเมืองมัว กองทัพหลวงพระเป็นเจ้าก็ยกขึ้นไปทางเมืองไรและ
สบขุม ลัดฝ่าเมืองเชียงตุง ซึ่งเป็นเมืองห่าง ไปทางสันซิมถึงเมืองมัว, กองทัพหัวเมืองฝ่ายเหนือ
ทั้งหมดก็ไปทันพร้อมกัน แล้วมีคนเข้ากันทั้งหมด ๕,๐๐๐ พระเป็นเจ้านั่งอยู่เมืองมัวที่นั่น กับทั้งเจ้า
ราชบุตร บุตรตนเป็นหลานและเกณฑ์เจ้าจันทราชาเป็นแม่ทัพใหญ่ และเจ้านายน้อยกาวิละ เจ้า
ขนานมหาวงศ์ตนเป็นโอรสบุตร เป็นประธานพร้อมด้วยกองทัพหัวเมืองทั้งหมดยกเข้าตีฆ่าเมือง
ยางในท้องเดือน ๘ ศักราช ๑๑๗๕ ตัว ปีเต่าสันนั้น แวดวังขังอยู่ตั้งแต่เดือน ๘ ถึงเดือน ๑๑ เป็นอัน
หยากน้ำกินเข้า (ขาดเสบียงอาหาร) ลวดบ่ชนะ จึงล่าทัพถอยมาตั้งอยู่เมืองของ ออกวัสสา การเกี่ยว
เข้าเอาเฟื่อง ได้เสบียงอาหารแล้วก็กวาดเอา ลูกหลานคนครัวเมืองของ มีเจ้าสุริยวงศ์เป็นแก้วและ
พระยากายเมืองวะ เชียงขวาง พะยาก เมืองเลน ซึ่งอันเกิดก้างทั้งหมด เจ้ามหานานอพยพครอบครัว
กวาดลงมาถึงเมืองเชียงแสน เจ้ามหานานลวดหลักหนีพาอพยพครอบครัวขึ้นไปเชียงตุง เมืองยาง
ไปเป็นขาม่านเสียในศักราช ๑๑๗๕ ตัว ปีกำเล้าวันนั้นแล

พระเป็นเจ้ามหาอุปราชา พาเอาสุริยวงศ์เมืองของ พระยากาย พระยาเขื่อนเมืองยางและ
ครอบครัวลงมารอดบ้านเมือง แล้วอยู่ไม่นานเท่าใด ก็พาเอาขี้เจ้านายลูกหลานและเจ้าสุริยวงศ์พระยา
เขื่อน เมืองยาง พระยากาย ล่องลงไปเฝ้าสมเด็จพระเอกราช พระมหากษัตริย์เมืองใต้ แจ้งข้อราชการ
พระมหากษัตริย์เจ้าก็ต่อชอบแม่นยำ ประทานรางวัลเข้าของเงินค่า ผ้าผ่อนเลี้ยงดูมากนัก แล้ว
ทูลลาขึ้นมาถึงบ้านเมือง

อยู่มาถึงศักราช ๑๑๗๖ ตัว ปีกาบเส็ด เดือน ๖ เมงมุตุนม่าน ขกอพยพครอบครัวเข้ามา
เมืองเชียงใหม่ ๕,๐๐๐ คนครัว เข้าไป ณ กรุงเทพพระมหานคร แควนมาก สมเด็จพระเอกราชมหากษัตริย์
เจ้า มีศุภอักษรขึ้นมาถึงสมเด็จพระเจ้าเชียงใหม่หื้อส่งครัวเมง (มอญ) ลงไป สมเด็จพระเป็นเจ้า
แจ้งแต่ศุภอักษรแล้ว จึงมีอาญาหื้อเจ้าคำมูลเป็นแก้วเจ้านายลูกหลานทั่วพระยา จัดแจงเรือแพขน
ส่งล่องไปก่อน ถึงเมื่อตกปีใหม่แล้ว ศักราช ๑๑๗๗ ตัว ปีดับไถ้ เดือน ๕ แรม ๑๐ ค่ำ วันศุกร์ สม
เด็จพระเป็นเจ้าพระนครเชียงใหม่เสด็จขึ้นสู่หัตถิราชยานตัวประเสริฐ มีขศบริวารแวดล้อมอ้อมแหแห
เสด็จออกประตูเชียงยืน ขามแกลไปสู่ท่าวังตาล ลงสู่สุวรรณาวา มีเรือทั้งหลาย ๑๓๘ ลำเป็นบริวาร
ทั้งเรือเจ้ามหาสุริยวงศาราชบุตรเป็นประธานล่องตามน้ำแม่ระมิงค์

กันไปถึงเมืองระแหง เจ้ามหาสุริยวงศ์ราชบุตรบังเกิดพยาธิไขหนักนัก ถึง ณ วันเสาร์เดือน
๑๐ ปฐม แรม ๑๐ ค่ำ ก็ถึงอนิจจกรรมไป สมเด็จพระเป็นเจ้ามีพระราชเสนาหาในพระโอรสบุตรซึ่งนัก

จึงมีอาชญาหื้อเอาศพใส่หีบเกณฑ์หื้อคนเอาต่างข้างขึ้นมา จัดปลงศพยังเมืองเถิน ณ วันอังคารเดือน ๑๐
 ทุติยะ ขึ้น ๑๒ ค่ำ

สมเด็จพระเป็นเจ้าเสด็จจากระแหง ล่องไปถึงณ วันอังคาร เดือน ๑๐ ทุติยะ แรม ๔ ค่ำถึง
 ณ กรุงเทพพระมหานคร เข้าเฝ้าเอกราชพระมหากษัตริย์เจ้า เอกนเมง (มอญ) เข้าทูลเกล้าทูลกระ
 หม่อมถวายพระมหากษัตริย์ ก็ต่อชอบแม่นยำประทานเงินค้ำ เสื้อผ้า ต้อนรับขับสู้เลี้ยงดูด้วยเข้าปลา
 อาหาร ส้มหวาน เล่นละเมงละคร ขับพ็อน เล่นมหรสพ อุ่นงัน เป็นมหาปางอันใหญ่

ถึง ณ วันพฤหัสบดี เดือน ๑๐ ทุติยะ แรม ๑๓ ค่ำ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าโปรด
 กระหม่อมหื้อสมเด็จพระเป็นเจ้าเสด็จลงเรือรบสี่เขี้ยวลำหนึ่ง มีปืนใหญ่ใส่หัวใส่ท้าย มีคนทรง
 เครื่องศึกเป็นอันมาก ลงเรือพระที่นั่ง และเรือเจ้าเมืองละพูน เรือเจ้านายลูกหลาน เรือขุนนางบางกอก
 เข้ากัน ๑๑ ลำ ปืนใหญ่วางหัวท้ายทุกลำ แล่นใบออกไปถึงน้ำแม่ทะเล ยิงปืนใหญ่ไล่ละ ๒ นัดทุกลำ
 ออกไปถึงหน้าร่องแดน (เข้าใจว่าที่เรียกว่าสันดอนเวลานี้) สมเด็จพระเป็นเจ้าจักออกไปถึงบาง
 ปลายร้อย พระยาทศโยธากราบทูลขอเชิญเสด็จคืนมา สมเด็จพระเป็นเจ้าก็กลับคืนมาถึงเมือง
 พระยาสมุทรราชก็เชิญสมเด็จพระเป็นเจ้าไปเรือนแห่งตน แล้วก็ต้อนรับขับสู้เลี้ยงดูด้วยเข้าปลา
 อาหาร ส้มหวาน หื้อเจ้านายขุนนางไพร่ไทยอ้อมเต็ม แล้วสมเด็จพระเป็นเจ้าเสด็จเข้ามาถึงเวียง
 ปากัด เวลาเที่ยงวัน แล้วก็เลยเข้ามาถึงกรุงเทพมหานคร เข้าเฝ้ากราบถวายบังคมสมเด็จพระพุทธ-
 เจ้าอยู่หัว พระเจ้าอยู่หัวก็ชื่นชมยินดีหาที่สุดมิได้

อยู่มาถึง ณ วันอังคาร เดือน ๑๑ ขึ้น ๓ ค่ำ สมเด็จพระเป็นเจ้าบังเกิดพยาธิไข้หน้อยหนึ่ง
 สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวโปรดหื้อหมอหลวงมารักษาก้อยคลายหายขึ้นปกติ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว
 โปรดหื้อเจ้าพนักงานมาทำขวัญ แล้วก็ประทานเสื้อผ้าสิ่งของเงินค้ำ หมาก เกลือ ถ้วย ชาม ของ
 ครัวกินครัวเคี้ยว จนเต็มเรือเพียบทุกลำ กับผ้าใต้และจ้อง (ร่ม) กันว่าสิ่งละร้อย ประทานหื้อขึ้น
 มาทานหาเจ้าสุริยวงศาราชบุตร

ถึงวันเดือน ๑๒ เเพ็ง เข้ากราบถวายบังคมทูลลา ถึงวันพฤหัสบดี เดือน ๑๒ แรม ๓ ค่ำ
 ยามพาด เสด็จยาตราขึ้นมานอนตลาดแก้ว ขึ้นมาด้วยลำดับ เดือนเจียง แรม ๓ ค่ำ มานอนทัพปุย ยัง
 ทัพปุย ๖ วัน เดือนเจียง แรม ๑๐ ค่ำ มานอนแม่รวาน ๑๑ ค่ำ นอนแม่พริก ๑๒ ค่ำ นอนเมืองเถิน ยัง
 เมืองเถิน ๒ วัน เดือนเจียงดับ นอนปากอง มาด้วยลำดับ เดือนย้อออก ๕ ค่ำ มานอนลำพูน ออก ๑๐
 ค่ำ นอนท่าวังตาล เดือนย้อออก ๑๑ วันอาทิตย์ ยามกองงาย สมเด็จพระเป็นเจ้าเสด็จเข้าเมือง สมเด็จ
 พระเป็นเจ้ารอดเมืองแล้ว อยู่ได้ ๒ เดือนปลาย ๓ วัน ถึงเดือน ๔ แรมค้ำหนึ่ง วันอาทิตย์ ยามแฉลสู่

เที่ยงกัน สมเด็จพระเป็นเจ้าบังเกิดได้พยาชิประชวรหนักนัก ถึงวันเดือน ๔ แรม ๔ ค่ำ วันพุธถึงแก่
อนิจกรรม เสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่สวรรคตวันนั้นแล ฯ

สมเด็จพระเป็นเจ้าเกิดปีเต่าเส็ด ศักราช ๑๑๐๔ ตัว อายุได้ ๔๐ ปี ยกมาตั้งเมืองป่าขางนาน
ได้ ๑๔ ปี แล้วยกมาตั้งเมืองเชียงใหม่ได้ ๒๐ ปี อายุท่านได้ ๖๔ ปี เสี่ยงอายุแล ฯ

(ต้นฉบับตัวพื้นเมือง มีตำนานพระนอนขอมม่วง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่แทรกไว้
และมีความท้าวถึงพระเจ้ากาวิละมาบังเกิดในชาตินี้ เพื่อมาบูรณะวัดพระนอนขอมม่วง จึงตัดออก เอา
แต่เฉพาะที่กล่าวถึงเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ต่อมา)

ถึงศักราช ๑๑๓๘ ปีรวายใจ หมอหน่อแก้วไปคล้องช้างแคว้นหนองสะกิน แคว้นเมือง
เชียงราย เมืองพะยาว เมืองพาน ชุกันได้พระยาเผือกตัวหนึ่ง สูง ๕ ศอกก๊ีบ งามยาวศอกปลาย ๓ นิ้ว
เอาเข้ามาถึงเมืองเดือน ๕ ออก ๑๐ ค่ำ วันพุธนั้นแล ถึงเดือน ๑๒ ออกค่ำ วันศุกร์ เจ้านายลูกหลาน
ท้าวพระยา เสนาอำมาตย์ทั้งมวลน้อมกันเวนเมืองห่อเจ้าอุปราชตนเป็นพระปรวอนุชา อุตสाराชา
ภิเชกห่อถึงฐานันดรที่อันเป็นเจ้าเมืองสืบราชวงศ์ปรากฏได้ชื่อว่า เสด็จหัตถิสุวรรณปทุมราชา เจ้าข้าง-
เผือก แล้วก็ไปอาราธนาเอาเจ้าเมืองลำพูนตนเป็นน้องถ้วน ๖ ขึ้นมาเป็นอุปราช (คือเจ้าหลวงเศรษฐี
คำพันธ์) ไว้เจ้าศรีบุญมาตนเป็นน้องถ้วน ๗ อยู่เสวยเมือง ลำพูนนั้นแล

ถึงเดือน ๑๒ แรม ๖ ค่ำ เมิ่งวันพุธ ไทยกัตไถ้ องค์พระเป็นเจ้าเสด็จหัตถิราชเป็นประธาน
และเจ้ามหาอุปราชหอน้ำ ปลงอาชญาห่อเจ้าพุทธวงศ์ เจ้าสุวรรณคำมูลกุมเอายังรพลนำเสด็จคณา
เศียรล่องลงไปถวายพระมหากษัตริย์เจ้าก่อนนั้นแล

ถึงเดือนยี่ ออก ๕ ค่ำ เมิ่งวันพฤหัสบดี องค์พระเป็นเจ้าข้างเผือกเสด็จยาตราด้วยปรีวาร
อันมาส่งสถิตในสุวรรณนาคา เล่มประดับดี มีเรือทั้งหลาย ๕๐ เล่ม เป็นบริวารล่องลงไปหาเจ้าพุทธวงศ์
เจ้าคำมูล เอาเจ้าพระยาข้างเผือกเข้าถวายพระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์เจ้า
ก็สพเสพประทานรางวัลเฉวตรฉัตร พระมงกุฎราชศคตเข็มขัด สร้อยสังวาลย์ เครื่องท้าว ๕ ประการ
พานพระศรี พระแสงหอก ดาบ เข็มของเงินกำฝ้ายผ่อนท่อนแล ยังบ่ออาจจกคณะนาสังขานับได้ก็มีแล

ภายหลังพระเป็นเจ้ายังอยู่เมืองไถ้ นั้น หน่ออันอันจักเกิดมีกับเมืองคนบ้านดง แม่สา แม่
ริมขางผู้หญิงรอกัน (หวงผู้หญิงต่อกัน) ลวดเกิดหลอกกันว่า ม่าน (พม่า) มาจับยับกันในวันเดือน ๕
ออก ๑๑ ค่ำ วันเสาร์ ยามเที่ยงกัน ลวดเป็นโกลาหลตื่นท้องทั่วทั้งเมืองก็เห็นแล

ถึงเดือน ๖ เพ็ญ องค์พระเป็นเจ้าเสด็จแต่เมืองไถ้มาถึงเมืองเจ้ามหาอุปราชเป็นเจ้าเจ้านาย
ขัตติยะวงศา ท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ ประชาราษฎร บ้านเมืองทั้งมวล ก็พร้อมกันอุสสาภิเศกพระ
เป็นเจ้าเป็นถ้วนสอง แล้วอังกาสราชนาขึ้นสถิตสำราญในสุวรรณเวสน์หอกำ พระราชวังหลังนั้นแลพระ
เป็นเจ้าได้เสวยราชสมบัติ กรอบครองราชฐานบ้านเมืองแล้วก็มีอาชญาปล่าวเดิม (เดือน) ชาวบ้าน
ชาวเมืองกระทำบุญห่อทาน ฟังธรรมจำศีล เมตตากาวนา สร้างวัดวาอาราม กุฎิ วิหาร สถูปเจดีย์ เป็น

ที่ก้านกุ่มรุ่งเรืองมากนัก พระเป็นเจ้าก็มาเสด็จเห็นยังกุลาหวัดพระสิงหรามอันมีมาแต่โบราณ พระเมือง
แก้วหากสร้างไว้เป็นที่ไหว้และบูชา เพื่อเป็นอันราชินะหลุครำโขดพัง (ปรักหักพัง) จึงมีอาชญาหื้อ
แสนวัดเป็นเค้า ข้าวัดทั้งมวล ขุดเอาดินละออดอันโขดพังนั้นออก ก็ได้หืดทอง (หีบทอง) ลูกหนึ่ง
ในหืดทองนั้นมีพระพุทธรูปเงิน ๒๒ องค์ พระพุทธรูป (คำ) ๑๗ องค์ พุทธรูปทอง ๒๑ องค์ พุทธรูป
แก้วเขียวองค์หนึ่ง พุทธรูปแก้วขาว ๑๒ องค์ พุทธรูปแก้วมหานิลองค์หนึ่ง แก้วอันมีวรรณะต่าง ๆ
๘๕ องค์ แก้วบีดหลอด ๑๘ ลูก ออมแก้วขาวหนึ่ง ออมทองหนึ่ง อุปคำ ๔ คำลูกหลุบเงิน ๕ ใบต้น
ปุ่นทองนาคหนึ่ง รูปพรหม ๓ หน้า ๓ ตน พุทธรูปของหัวและองค์ทุกคน พระเป็นเจ้าก็หื้อบรจจุไว้ที่
เค้า แล้วก็ปฏิสังขรณ์เล็กสร้าง (สร้างใหม่) แปรตั้งงามเป็นปกติกับวรพุทธศาสนา แล้วก็อบรมสมโภช
เบิกฉลองกระทำบุญหื้อทานปฐมก่อม

ถึงศักราชได้ ๑๑๗๕ ตัว ปีเมืองเป้า เดือน ๘ ออก ๓ คำ เมืองวันพฤหัสบดีไทยดับใส่บู๊กาง
ยางแม่เง้าได้ดาบศรีกัณชัยยังกวังไม้มาถวาย พระเป็นเจ้าเถียนหนึ่ง (เล่มหนึ่ง)

ถึงเดือน ๑๐ ทุติยะออก ๕ คำ เมืองวัน ๖ (ศุกร์) ไทยเมืองเป้า ยังมีกล้วยต้นหนึ่ง สูง ๒
ศอก เกิดที่หน่อसानแห่งเวียงขำริมน้ำแม่ระมิงค์ มีเค้ามัน ปลายเดี่ยวเหมือนดั่งกล้วยนวล มีปลาย
เป็นดอกเหลือง มีวรรณะดั่งดอกจำปาคำนั้น มีกาบอันบานแผ่ออก ๗ กาบเป็นจุม (เป็นกระจุก) ตั้ง
ท่ามกลางแห่ง ๗ กาบนั้น เป็นประคูดั่งดอกบัวใหญ่ ๒ กีบอ้อม มีวรรณะเหลืองเป็นคำ (ทองคำ)
ห็นแล องค์พระเป็นเจ้าข้างเผือกได้ตรัสแล้ว มีอาชญาหื้อตักแต่งเข้าตอกดอกไม้รูปเทียนใส่ในขันคำ
(พานทองคำ) มีหมู่เสนาอำมาตย์หากแวงล้อมอ้อมเป็นบริวาร และเครื่องดนตรีต่าง ๆ ออกไปถึงที่ต้น
กล้วยเกิดเป็นดอกบัว (ทอง) คำนั้นและ แล้วก็สักกกระบูชาด้วยเข้าตอกดอกไม้ รูปเทียน ดี่ดุริยดนตรี
สร่งเสพบูชา แล้วก็เอาหื้อได้ทั้งดินและรากยกขึ้นใส่ในไห ตั้งเหนือคานหาม แล้วก็หามแห่แห่นเข้า
มาสู่เวียง ถึงหน้าข่วงพระราชวังหลวง แล้วก็หื้อสร้างแปงยังมณฑปหลังหนึ่ง เอาต้นกล้วยดอกบัวคำ
เข้าตั้งไว้ในท่ามกลางมณฑป แล้วก็ทรงเสพด้วยดุริยดนตรี ฆ้องกลอง หึงซออุ้นงัน ได้ ๗ วัน ๗ คืน
บ้ขาดห็นและ แล้วก็เอาไปตะบันนาตั้งไว้ในหน้าหอคำในพระราชวังหลวงเพื่อหื้อเป็นชัยมงคลวัน
นั้นแล

อยู่มาในศักราช ๑๑๗๕ นั้น องค์พระเป็นเจ้ามหาเสดหัตถิสุวรรณปทุมมาเจ้าข้างเผือกดอก
บัวคำ มีพระราชเจตนาบุญญาภิสังขารมาว่าเสด็จห็นยังพระมหาวิหารหลวงอังครฐะจอมทอง (วัดพระ
ธาตุศรีจอมทอง) เป็นที่ราชินะหลุครำ ควรเล็กสร้างแปงใหม่ พระเป็นเจ้ามีอาชญาปล่าวเดินเจ้า
นายลูกหลานเสนาอำมาตย์ไพร่ราษฎรทั้งหลาย ตัดฟันยังไม่เสาะเชื้อแป่ เครื่องพร้อมแล้ว ถึงเดือน ๖
ออก ๑๓ คำ เมืองวันพฤหัสบดี ไทยรุ่งใส่ ยามตูดเช้า เข้าละคาน ถึงมีน้นอาโปราสี ก็ไปวิหารจอมทอง
ยามนั้นปกมณฑป หออินท ขึ้น และแรกก่อเจดีย์ธาตุเจ้าวัดพระสิงห์ ตั้งที่ท่ามกลางโรงอุโบสถภิกขุณี
ก็วันเดี่ยวยามเดี่ยวนั้น

ถึงเดือน ๖ แรม ๘ ค่ำ วันพุธ พระเป็นเจ้าผู้มีอาชญาแก่เสนาอำมาตย์พระราชาราชบุตรทั้งมวล
 ขุดเหมือง ๓ - ๔ เส้น ต่อเอาแต่แจ่งหัวริน ฝ่ายหัวเวียง ไปแจ่งศรีภูมิเกี่ยว ไปแจ่งชะด้า เสนาเสนา
 ล่องตามกองหลวง (ถนน) หน้าวัดดับภัย วัดพระสิงห์ ล่องไปเส้นหนึ่งเลียบบตามดินเวียง ฝ่ายวันตก
 ล่องเส้นหนึ่ง มาเหนือพระราชวังหลวงเกี่ยวลงหนองหน้าสนามผ่านกลางเวียงถึงประตูเชียงยืน เกี่ยว
 ออกแจ่งชะด้าหน้าวัดทรายมูล ทุกเส้นหอก่อด้วยดินละอิดสองฝ่ายแถมเหนือทุกเส้น

ถึงศักราช ๑๑๘๐ ตัว ปีเบ็กยี่ พระเป็นเจ้าก็เอาพระชินชาตุเข้าบรรจุในเจดีย์สร้างใหม่ที่วัด
 พระสิงห์ ในวันพฤหัสบดี เดือน ๘ ออก ๑๐ ค่ำ ยามแกลสู่เที่ยงวัน ถึงวันเดือน ๘ เพ็ง เม็งวัน
 อังคาร ไทยเต่าสง่า พระเป็นเจ้าก็ได้กระทำบุญหื้อทาน พระวิหารวัดป่าแดง สุเทพวันนั้นแล

ถึงเดือน ๑๒ ออก ๑๐ ค่ำ เม็งวันพฤหัสบดี ไทยรวายใจ ปลาเหยียน (ปลาไหล) ตัวหนึ่ง
 ใหญ่เท่า ด้ามพร้า ปากกุ่มในน้ำบ่อฆ่าหลี่ตุ้ยบ้านหน้าวัดโชติการามเจดีย์หลวงขึ้นแล ถึงเดือน ๔ แรม
 ๓ ค่ำ เม็งวันพฤหัสบดี ไทยเต่าสง่า ชาวเมืองแกง (สงสัยจะเป็นเมืองแกน คือตำบลช่อแล อำเภ
 แม่แตง เชียงใหม่) ได้นกเขาเผือกสองตัวอยู่ร่วมรังเดียวกันมาถวายพระเป็นเจ้าขึ้นแล

ถึงเดือน ๖ เพ็ญ เม็งวันพฤหัสบดี ไทยเบ็กยี่ พระเป็นเจ้าได้กระทำบุญหื้อทานเบิก
 ฌลองวัด ๔ หลังคือ วัดอุโมงค์, วัดดวงดี วัดลำเกา, วัดพันเท่า, ในวันเดียวกัน ได้หื้อทานมหาอุปัชฌาย์
 และจงคำอาสนาประสาท หอผ้าสมณะบริวาร เครื่องโถงยานต่าง ๆ ถวายเป็นทานถึงแก่พระไตรตัน
 พระแก้วเจ้าสามประการ เป็นปอxygenเล่นม่วน เจาะบอกไฟดอก ไฟดาว ไฟเทียน มีบอกแสนเป็นแก้ว
 เจ้ากันทั้งมวล บอกไฟเงินตั้งแต่หมื่นขึ้นบน มี ๑๑๔ บอก น้อยมากกว่าพันบอกนั้นมี ๑๐ บอกแล

ศักราช ๑๑๘๐ ตัว ปีเบ็กยี่ เดือน ๔ ออก ๖ ค่ำ วันศุกร์ พระเป็นเจ้าข้างเผือกแต่งเจ้าสุวรรณ
 คำมูลตนเป็นหลาน กุมารพล ๑,๐๐๐ คน ยกไปตีเมืองป็น ได้อพยพครอบครัวมาใส่บ้านเมืองครั้งหนึ่ง
 ถึงเดือน ๔ แรม ๔ ค่ำ วันพฤหัสบดี ได้แรกขุดคือเวียง (คูเมือง) ชั้นนอกตั้งแจ่งกู่เรื่อง
 ไปถึงประตูหายยา มี ๖๐๖ วา

ศักราช ๑๑๘๑ ตัว ปีกั๊ดเหมาเดือน ๘ เพ็ญ เม็งวันพฤหัสบดี เจ้ามหาเทพตนเป็นราชันดดา
 เป็นปฐมมหามูละศรัทธา ก็ได้สร้างยกปกยั้งวิหารวัดพันอัน พระเป็นเจ้าเป็นมหาศรัทธาก็ได้ปกวิหารวัด
 วัดบ้านปึง, วัดดอกคำ, วัดเชียงยืน, ศาลเทพวิหาร, วัดอุปาลังวันออก, วันเดียวกันนั้น

ถึงเดือน ๑๐ ออกค้ำหนึ่ง วันพฤหัสบดี พระเป็นเจ้าข้างเผือกมีบริวารอันมากเสด็จล่องไป
 ติดเสาววิหารจอมทองและกำแพง แล้วเสด็จขึ้นมาเมือง อยู่มาถึง ณ วันเดือน ๑๒ ออก ๑๔ ค่ำ หมอ
 ข้างไปคล่องได้กัมภละหัตถ์ คือข้างแดงฉิวม่วง เข้าถึงพระเป็นเจ้า ก็เสด็จออกไปรับข้างกัมภละหัตถ์
 มีข้างทั้งหลายได้ ๕๐๐ ตัว ออกไปต้อนรับข้างกัมภละหัตถ์นำเข้าสู่โรงแล

อยู่มาถึง ๖ ออก ๘ ค่ำ วันอาทิตย์ พระเป็นเจ้าข้างเผือกมีบริวารพันหนึ่งแวดล้อมเป็น
 บริวาร เสด็จไปนมัสการพระบาทเจ้าสร้อย แล้วก็ลวดสร้างวิหารกวมพระบาทเจ้า แล้วสักการะบูชาหื้อ

ทานสร้งน้ำพระบาทเจ้าแล้ว ถึงเดือน ๖ แรม ๘ ค่ำ เสด็จไปไหว้พระบาทเจ้าช่วงเปา แล้วเข้ามาเมือง
หันแล

ในศักราช ๑๑๘๓ ตัว ปีกัดสี่ ศักราชเดี่ยวนั้น พระเป็นเจ้าสร้างพระพุทธรูปเจ้าองค์หลังใน
วิหารวัดพระสิงห์ แรกก่อวันเดือน ๑๒ เพ็ญ เม็งวันพฤหัสบดี ไทยเปิดเส็ด หันแล

ถึงเดือน ๖ ออก ๕ ค่ำ พระเป็นเจ้าหอแรกก่อเวียงชั้นนอก ยามรุ่งสว่างป็นใหญ่ ๓ นัตถาย
ในมีกรูบาสมเด็จเจ้าขาวเป็นแก้ว กรูบาเจ้าจันทร์ขี้ วัดพระสิงห์ กรูบาเจ้าเกษละปัญญา วัดพันธุ
ดวงดี เป็นประธาน พระสังฆะ ๑๕ คน สูตรปริตมังคละสูตรมนต์ตั้งลำมหาสมย์ ตั้งลำและไชยทั้ง ๗ อบ
รรมหว่านน้ำหว่านทราย แล้วแรกก่อตั้งแจ่งศรีภูมิก่อน แล้วก่อด้วยลำดับไปด้วยทักษิณวัตรหันแล

ในเดือนจกแรกก่อเวียงชั้นนอกนั้น ฝนตก ลูกเห็บตกนัก ฟ้าผ่าเตาดินจี่ ท้าวเทพเพ็ญว่า
เทพสังฆณ์ห้อมีฤทธิญาณเป็นชัยมงคล หันแล

ถึงศักราช ๑๑๘๔ ตัว ปีเต่าสง่า เดือน ๘ ขึ้น ๑๔ ค่ำ วันอังคาร องค์พระเป็นเจ้าข้างเผือก
ดอกบัวคำทรงพระประชวรรากออกปาก ถึง ณ วันเดือน ๘ เพ็ญ วันพุธไทยดับเม็ด ยามกองงาย พระ
เป็นเจ้าถึงแก่นิจจกรรม เสด็จสู่สวรรคต อายุท่านได้ ๗๐ ปี ได้เสวยเมืองนาน ๗ ปี อายุ ๗๗ หันแล

เจ้ามหาอุปราชตนเป็นพระวรวงษา ก็แต่งเจ้ามหาวงศ์ตนเป็นโอรสบุตรแห่งท่านเป็นเจ้า
ข้างเผือก ถ้ออักขรกล่าลงไปกราบทูลพระกรุณา เฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทพระมหากษัตริย์ ณ
กรุงศรีอยุธยา ด้วยการอันพระองค์เจ้าข้างเผือกอนิจจกรรมนั้น พระมหากษัตริย์เจ้าก็โปรดพระกรุณา
หื้อเจ้าพนักงานจัดแจงขังเครื่องไทยทาน มีต้นว่า บาตรเหล็ก ผ้าไตร เกือกกวัน จ้อง น้ำตาลทราย
ผ้ามหาบังสกุล รูปเทียน และโกศคำอนจักใส่สร้อยสนั้น หื้อข้าหลวงคุมเอาขึ้นมากับเจ้ามหาวงศ์ กัน
มาถึงบ้านเมืองแล้ว ก็พร้อมกันสร้างแปงยังปราสาทอันประจิตริสสนาด้วยลายประดับแต่มีเขียนต่าง ๆ
มี ๗ ยอด สูง ๕ วา ๒ สอก แล้วก็เอาสร้อยใส่ในโกศคำ ขึ้นตั้งยังปราสาท กระทำบุญหื้อทาน เล่น
มหรสพอันใหญ่ ๗ วัน ๗ คืน ถึงเดือนยี่ ออก ๓ ค่ำ วันอาทิตย์ ก็ได้พร้อมกันชักลากปราสาทส่วน
ท่านเป็นเจ้าออกไปถวายพระเพลิง เลิกคาบส่งสการ เป็นปรีโยสานหันแล

เจ้าพระยาเสนาอำมาตย์ทั้งมวล มีเจ้าพุทธวงศ์เป็นเจ้าประธาน ก็พร้อมกันน้อมบ้านเมือง
เวนหื้อเจ้ามหาอุปราชได้เสวยราชสมบัติ เป็นเจ้าเป็นใหญ่แก่ประชานรา บ้านเมืองทั้งมวลปรากฏได้
ชื่อว่า เจ้ามหาสุภราราช ก็มีแล

ขณะยามนั้น เทพสังฆณ์ห้อมันนิมิตรหลายประการ ก็ว่าห้อมันพระอาทิตย์ออก ๒ ลูก
พระจันทร์ก็ออก ๒ ลูก ต้าแน้ ฟาน (แก้ง) ก็เข้าเวียง ท่านองค์พระเป็นเจ้าหื้อหาหมอและนักปราชญ์
มาบูชาทิศสะพละและอินทอุปปะ แล้วนิมนต์พระสังฆเจ้าสูตรปริยัติมังคละและภริณีขพันคาบ ใช้ทั้ง
๗ ในที่ทั้งหลาย ๒๘ แห่ง ก็ว่า ปอเตศร์มอุมะกาแห่งเมือง และประตูเมืองทั้งสิบ สะคือเมืองที่
เสออินทขิล และข้างเผือกสองตัวหัวเวียง พระสังฆะสูตรและแห่งและ ๑๕ องค์ กระทำบุญหื้อทาน
และบูชาตามอุปเทศ แล้วก็บูชาเสอเมือง ก็ว่า อินทขิล ๗ วัน ๗ คืน หันแล ถึงเดือน ๖ ออก ๓ ค่ำ

พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงศรีอยุธยาประทานเครื่องยศหอข้าหลวงคุมขันทพระเจ้าละคร หอเจ้า
พุทธวงศ์ไปรับเอาถึงฐานันดรที่อันเป็นอุปราช ฯ

ในปีเต่าสง่า ศักราช ๑๑๘๕ เดือน ๖ ออก ๓ ค่ำขึ้น เจ้ามหาขนานใช้ตุลงมาต่อคำเมือง
(ความเมือง) ก็ศักราชเดียวกัน

อยู่ได้เดือน ๑ ถึงเดือน ๓ ขึ้น ๓ ค่ำ องค์พระเป็นเจ้ามีบริวารอันมาก เสด็จยาตราลง
เฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท พระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์เจ้าก็ประทาน
เครื่องท้าว ๕ ประการ พระมงกุฎสร้างสังวาลย์ สิ่งของ เงินค่าผ้าผ่อนเป็นอันมาก กับทั้งละมุดเป็นใหญ่
๒ บอก แล้วทูลลาขึ้นมาถึงตำหนักกรมปิ้ง วันเดือนเจียง ออก ๑๔ ค่ำ ยังตำหนักขึ้น ๓ เดือน

ถึงวันพฤหัสบดี เดือนเจียง แรม ๓ ค่ำ มีเจ้ามหาอุปราชพุทธวงศ์ เป็นเจ้าเจ้านายขัตติยะ
วงศา เจ้าท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ พร้อมกันมีบุปผาราชาเข้าตอกดอกไม้ไปปราศรัยท่านเป็นเจ้าเสด็จ
เข้ามาทางประตูข้างเฟือก เข้ามาสถิตสำราญในบัลลังก์ปราสาทนิเวศนวรรณนั้นแล

ถึงเดือนยี่เพ็ญ พระเป็นเจ้าหอยังมหาทานอันใหญ่ ก็ว่าหอทานมหากัณฑ์ถึง ๘ กองขึ้นแล

ถึงวันเดือน ๕ เพ็ญ พระเป็นเจ้าก็ได้ฉลองพระมหาอุโบสถวัดโชติการามฝ่ายวันตก
พระเจดีย์หลวง หอยังมหาทานมีต้นว่า มหาอุปัชฌาย์ จองคำอาสนา และรูปข้างผ้า ๘ ตัว รูปม้าผ้า
๑๑๓ ตัว เงินแขวนคอรูปข้างรูปม้าและตัวและ ๑๒๒ กอง เข้กันหนัก ๑๓๕๕๐ ปราสาทผ้า ๕ หลัง
ถวายเป็นทานแก่พระพุทธรูปพระธรรม พระสังฆเจ้า ๑๐๑ องค์ และพระเป็นเจ้ามหาสุกษราทั้งมวลหัน
จักบดี จึงใช้ไปไหว้สาพระเจ้ารัตนราชา เจ้าหอคำเมืองละคร (ลำปาง) พระเป็นเจ้าหอคำเมืองละคร
ตรัสรู้แล้วก็เสด็จมาด้วยยศบริวาร ๒,๐๐๐ เจ้าหลวงเมืองลำพูน องค์เป็นน้องหลักกับบริวารพันหนึ่ง ยก
เข้ามาถึง ณ วันเดือน ๘ ออก ๑๓ ค่ำ มาตั้งอยู่ตำหนักหัวขัวเวียงแม่ระมิงค์ ลงมาห้ามปรัมระงับเสี่ย
ยังวิเวทแห่งเจ้าทั้งสองพระองค์

ถึง ณ วันเดือน ๘ แรม ๔ ค่ำ วันอาทิตย์ พระเป็นเจ้าหอคำเป็นเจ้าและเจ้าหลวงเมืองลำพูน
เป็นประธาน ขัตติยราชวงศาเจ้าทุกคนนำเอาพระเป็นเจ้ามหาสุกษราองค์เป็นมหาอิสราธิปติในรัตนดิงสา
พระนครเชียงใหม่ เข้าไปบวชยังวัดสังฆารามเชียงมั่น มีสังฆะ ๒๑ องค์

ถึง ณ วันจันทร์ เดือน ๘ แรม ๕ ค่ำ พระเป็นเจ้าหอคำละคร ปล่อยอ้ายโจรผู้ร้ายอันเอา
ข้างไปฆ่าเอา ๖ คน หอพ้นจากทางตายวันนั้นแล

ถึง ณ วันเดือน ๘ แรม ๖ ค่ำ พระเป็นเจ้าสมณราชก็ออกไปปฏิบัติบำเรออยู่กับมหา
ราชครูเจ้าปัญญาวชิร วัดบุปผาราม เวียงสวนดอก ขึ้นแล

เมื่อนั้น เจ้ามหาอุปราชพุทธวงศ์เป็นเจ้า เจ้าราชวงศ์สุวรรณคำมูลเป็นประธาน ขัตติยะ
วงศาท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ทั้งมวลก็พร้อมด้วยว่า บ้านเมืองของเราก็เป็นอันเปล่าห่างปราศจากเจ้า
เหมือนว่าหาเจ้าบ่ได้ฉนั้น สิ่งประการใด (ต่อไปนี้ เข้าใจว่าข้อความขาดเพราะมีต่อไปว่า) ก็ข้ามบุปผา
กันธมาลาดวงดอกเข้าตอกดอกไม้รูปเทียน ใช้ไปนิมนต์พระมหาชินธาตุเจ้าจอมทองขึ้นมาเมตตา แล้ว

พระเป็นเจ้าหอหาช่างกำมาริสสนาดีโกสคำลูกหนึ่ง น้ำหนัก ๒๒๒ แล้วซำดีโกสเงินลูกหนึ่ง น้ำหนัก ๘๐๐ เงินดี ถวายเป็นทานเป็นที่สถิตสำราญพระมหาชินธาตุเจ้า แล้วก็ชักเชิญปล่าวเดินประหารราษฎร บ้านเมืองทั้งมวล สักการบูชาสรรเสริญพระธาตุเจ้าและกระทำบุญหื้อทานมากนัก พระธาตุเจ้ายังได้ลาก สักการะครั้งนั้นเป็นเงินทอง ๘๗๐๐ เงินเจียง ๒๕๐ และเครื่องมหาอัฐบริวารสมณะผ้าผ่อนเป็นอันมาก นักแล้วก็นิมนต์พระธาตุเจ้าเสด็จเมื่อสู่อู่ที่อยู่จอมทองดงเก่า ในฤดูหัวปี เดือน ๘ ปีกำเม็ด ศักราช ๑๑๘๕ ตวันนั้นแล

ดั่งเจ้าราชวงศ์สุวรรณคำมูลก็สร้างศาลา ๕ หลัง ตรงแจ้งศรีภูมิฝ่ายวันออกแม่ข่า สร้างแปง ด้วยไม้สักพื้นเป็น ฝาเป็น มุงเป็นเก็ด

คือ ณ วันอังคาร เดือน ๗ แรม ๑๕ ค่ำ หื้อทานยังพระบิณฑศาลา ๕ หลัง และปลกกลางยัง ทุง ๒๐ วา หื้อมหาทานเป็นอันมาก มีข้างผ้า ๗ ม้าผ้า ๕ ปราสาทผ้า ๕ หลัง และมหาอัฐบริวารเป็น อันมาก

ขณะนั้น อุณอากาศเกิดมีข้าเขือก บ้านเมืองเป็นกลุ่ก เหตุว่าเจ้าทั้งสองพระองค์ ก็อว่า พระเป็นเจ้ามหาสุกขรา และราชวงศ์สุวรรณคำมูลบ่ตัดบ่แม่นกัน จักเกิดวิวาทยุทธกรรมกับด้วยกัน เสนาอำมาตย์บ้านเมืองเราทั้งหลายจักได้เจ้าตนประกอบชอบทศราชธรรมมาเสวยเมือง ราชสมบัติบ้าน เมืองเป็นเจ้าเป็นใหญ่แก่เราทั้งหลาย ก็ควรพากันเอากันไปไหว้พระเจ้าหอคำควรรษาและ ว่าอันแล้วก็ พากันลงไปไหว้พระเจ้าหอคำตามคำพร้อมทุกประการพระเจ้าหอคำจึงพระราชกรุณา ว่าหื้อท่านทั้งหลายไหว้วานอารักษ์เสือบ้านเงินเมืองทั้งมวลและเทวดาอินทร์พรหม ตั้งสัจจอธิษฐานปล่อยบุสสรธา เจ้าตนมีบุญสมการ

เมื่อนั้น เจ้ามหาอุปราชาเป็นเค้า และเจ้านายท้าวพระยาทั้งมวลกลับกันมาสู่เวียงก็พร้อม กันห้าง (ตบแต่ง) บุสสรดเล่มเป็นมั่งกละ แล้วไหว้วานเทวดาอินตาพรหมอารักษ์เสือบ้านเงินเมืองทั้ง มวล แล้วสัจจอธิษฐานว่า บุสสรดจูงไปหาเจ้าตนมีบุญมาเสวยราชสมบัติบ้านเมืองแห่งเราทั้งหลาย เทอะว่าอันแล้วก็ปล่อยไป นักปราชญ์โบราณปุโรหิตดาจารย์และเสนาอำมาตย์ทั้งมวล ก็หื้อตี่ดุริยดนตรี สรงเสพไปตามหลังบุสสรดเล่มประเสริฐก็ปทักษิณซึ่งเวียงหลวงสามรอบ แล้วอว่าขหน้าเฉพาะสู่น วันตกแล้วก็เข้าไปสู่บุปปากการามาเวียงสอนดอก แล้วบุสสรดก็ปทักษิณซึ่งเจ้าตนบุมี่สามรอบแล้ว ก็อยู่หั้นแล

เมื่อนั้น ขัตติยะราชวงศา ท้าวพระยา เสนาอำมาตย์ทั้งมวลก็พร้อมกันโอกาสราชนาพระ มหาสมณะเถรเจ้า ลี้กออกจากสมณะเพศ แล้วก็อารชนาท่านเป็นเจ้า เสด็จขึ้นพระหัตถ์ยานุมาศแห่แหน ตี่ดุริยดนตรี สรงเสพเข้ามาถึงหัวรินแล้วก็เอาน้ำบ่อแก้ว ๗ ริน อาบองค์สรงเกษวรงค์พระเป็นเจ้า มาในที่นั้นพระเป็นเจ้ามายัง (หยุด) ประตุข้างเผือกแล้วเจ้าก็ไปไหว้พระเจ้าวัดเชียงยืนและพระธาตุ เจ้า แล้วเสด็จเข้ามาด้วยประตุข้างเผือก หื้อลัวะจูงหามเสด็จเข้าเว้ไหว้พระเจ้าพระธาตุวัดเชียงมั่น แล้ว

เสด็จเข้ามาถึงหน้าพระราชวังหลวงแล้วภายในพระสังฆราช ๑๐๘ องค์ ภายนอกมีสมเด็จพระเจ้าหอคำ
ละครเป็นแก้วและเจ้าเมืองลำพูน เจ้ามหาอุปราช เจ้าราชวงศ์เป็นประธาน นำท่านเข้าสู่หอเดือนหอชัย
เบงชรชัยปฐวี สมโภชกาลานุมาศหามขันสู่หอหลังใต้ที่แก้ว แล้วก็ประชุมชุมนุมมาขังหมอยาทั้งหลาย
เข้ามารักษาพยาบาลหมอประกอบยาถวายพยาธิแห่งพระเป็นเจ้าก็หายคลายมาดีมาขึ้นแล

ถึง ณ วันอังคาร เดือน ๕ ออก ๑๓ ค่ำ สมเด็จพระผู้เป็นเจ้าหอคำละครและเจ้าเมืองลำพูน
ก็พายังขสรวารเสด็จเมืองแห่งตน ในศักราช ๑๑๘๖ ทั่วปีกาศวันนั้นแล

ถึง เมื่อวันศุกร์ เดือน ๕ แรมค่ำหนึ่ง ศักราชเดียวกัน หลวงจันท์ ๆ หลวงทิพรักษา นาย
คำวัง ข้ำหลวงเงิน เอาตราพระราชสีห์ขึ้นมาบอกว่า สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงกรุงเทพมหานคร
อยู่ทริยาทรงประชรหนักเสด็จสวรรคตแล้ว แห้เอาพระบรมศพเข้ามาไว้ที่องค์มหาปราสาท แล้วยกเจ้า
ฟ้ากรมเจษฎาบดินทร์มาผ่านพิภพเสวยราชย์ เป็นสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ยกเจ้าฟ้ากรมศักรินทร์เป็น
สมเด็จพระกรมพระราชวังบวรสถานมงคล กษัตริย์วังหน้าตามอย่างพระมหากษัตริย์ราชสืบ ๆ มาแต่ก่อน
ว่าอันก็มีแล

ถึง ณ วันอังคาร (๓) เดือน ๑๒ ขึ้น ๘ ค่ำ พระเป็นเจ้ามหาสุกษราช หอภักษะบริหาร
ถวายเป็นทานแก่พระสังฆเจ้า ๑๒๐ สำหรับ อธิศบุญไปหาพระมหากษัตริย์เจ้า ณกรุงศรีอยุธยา ก็ใน
ศักราช ๑๑๘๖ นี้

ครั้นอยู่มาถึง ณ วันอังคาร (๓) เดือน ๑๒ เพิ่ง นำมาถว้มนองนั้กลงเรืออันพระเป็นเจ้า
มหาสุกษราช มีอาชญาหอสร้างขังริมฝั่งโพ้น ทั้ง ๒ หลัง เสียเรือไป ๕ ลำในศักราช ๑๑๘๖ นี้

อยู่มาถึงวันอังคาร เดือนเจียง (คือเดือนเกียง - เดือนอ้ายเหนือ) ขึ้น ๑๓ ค่ำ เจ้ามหา
อุปราชพุทธวงศ์ หอหน้าพาเอาขัตติยะลูกหลานทั่วพระยา เสนาอำมาตย์ ล่องลงไปเฝ้าใต้ฝ่าละออง
ธุลีพระบาท พระมหากษัตริย์เจ้า ณกรุงศรีอยุธยา ขึ้นแล ภายหลังเจ้ามหาอุปราชานั้น องค์พระเป็นเจ้า
มหาสุกษราชก็ทรงพระประชร เจ้าราชวงศ์เป็นแก้ว เจ้าพิมพิสารราชบุตร ขัตติยะวงศา ท้าวพระยา
เสนาอำมาตย์ทั้งมวล มีหนังสือบอกอาการใช้ล่องลงไปกราบทูลพระมหากษัตริย์ทราบแล้ว จึงโปรด
กระหม่อมให้นายคำวังคุมเอาหมอยาหลวงหื้อขึ้นมา ๗ คน ขึ้นมาถึงวัน ๖ เดือน ๔ ออก ๕ ค่ำ มา
รักษาพยาบาลพระเป็นเจ้า เขาก็บ่หาย พอตฤตา

อยู่มาถึงเดือน ๔ ขึ้น ๗ ค่ำ ก็ได้บูชาเกราะห้เมืองและบูชาเสือเมือง และบูชาปอาเตศรี-
มูมุกา ในที่ ๒๘ แห่ง มีอินทขิล เป็นต้น และสืบชาติอายุพระเป็นเจ้า

ถึงวัน ๔ (พุธ) เดือน ๕ เพิ่งเจ้ามหาอุปราชลุดเมืองได้มาถึงเมืองขึ้น ครั้นอยู่มาถึง ณ วัน
๑ (อาทิตย์) เดือน ๕ แรม ๑๑ ค่ำ เวลาค่ำแล้ว บ่ายคองได้ ๒ โมงปลาย ๕ บาทน้ำ พระเป็นเจ้า
มหาสุกษราเสด็จเข้าสู่สวรรคตไป วันนั้นแล

ท่านเสวยเมืองได้ ๓ ปี อายุท่านได้ ๗๑ ปีขึ้นแล ขณะนั้น เจ้ามหาวงศ์ราชบุตรแห่งพระเป็น
เจ้าข้างเผือก และเจ้าแก้วเมืองมาบุตรแห่งเจ้าราชวงศ์กุมคน ๕๐๐ ไปตีบ้านหม่องแปแควร เมือง

เมาะตะมะ ชังบ่กลับมาเทื่อ เจ้ามหาอุปราชา เจ้าราชวงศ์มีหนังสือบอกด้วยพระเป็นเจ้าผู้สวรรคต นั้นไปถึงสมเด็จพระเป็นเจ้าหอคำละคร (คือเจ้านครลำปาง) ท่านรู้แล้วก็เสด็จมาด้วยพลนิกายโยธา ๕๐๐ เศษ เจ้าเมืองลำพูนองค์เป็นน้องหล้า มีบริวาร ๖๐๐ ยกเข้ามาถึง ณ วัน ๑ (อาทิตย์) เดือน ๖ ขึ้น ๔ ค่ำ หั้นแล แล้วก็พร้อมกันสร้างแปงยังวิมานปราสาทอันจักใส่บรมศพไป แล้วก็พร้อมกันมีหนังสือบอกหื้อเจ้าไชยลังกาถ้อยลงไปกราบทูลพระมหากษัตริย์เจ้า หั้นแล

พระเจ้าหอคำละคร และเจ้าเมืองลำพูน ก็มาเร่งรัดจัดเอาเข้าของเงินค่า กรอบคร้วสมบัติ แห่งพระเป็นเจ้า อันเจ้าผู้สวรรคตเป็นอันมาก เจ้าพิมพิสารราชบุตรต้านทานบ่ได้ ก็ลวดละบรมศพ พระราชบิดาเสีย พาเอาเจ้าธรรมกิตติสุริยเมฆฆนรินทร์ตนเป็นน้องหนึ่งลงเรือล่องไปพึ่งบรมพุทธิสมการ เป็นข้าเฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท พระมหากษัตริย์เจ้า อยู่กรุงศรีอยุธยา เป็นหวังก่อนหั้นแล

อยู่มาถึง ศักราช ๑๑๘๗ ตัว ปีดับแล้ เดือน ๗ แรม ตกปีใหม่แล้ว เหตุการณ์บ้านเมือง บังเกิดกบเขียด คักคาก (กางก) เป็นหมู่เข้าประตู่ข้างม่อย พอย่ำบ่ถองดิน นกขางก็รบกันใ้อากาศ ตรงหนองแจ่งศรีภูมิ บ่เท่าแต่นั้น นกตุงตุง แร้ง กาบินมาร่อนอยู่อากาศตรงท่ามกลางเวียงหลวงทั้งมวล บ่อาจคณานับได้ถ้วน ปอบดบัง หั้นแล

ขณะนั้น เจ้ามหาวงศ์เป็นเค้า เจ้าแก้วเมืองมาไปตีมานหนองแบ่ได้ชัยชนะแล้วกวาดคนครัว เข้ามาถึงบ้านเมือง ผีอำ (โรคทำ) ก็มาตกเมือง คนเป็นพยาธิซึรากหลุท้องสองกอง (โรคอหิวาต์) ล้มตายเป็นอันมาก ในอาณาจักรทั้งมวลตายมากกว่าหมื่นคนหั้นแล ดังปัญญาภิสังขารการอันใด สร้าง โศกศาสนาที่ยังมี บ่ แล

อยู่มาถึง ฅวันเสาร์ (๗) เดือน ๘ ขึ้น ๑๔ ค่ำ ฟาน (เก้ง) ก็เข้ามาถึงตีนเวียงชั้นนอก ประตู่ท่าแพ ก็ได้บูชาอินทร์อุบาทว์และบูชาเคราะห์เมือง นิมนต์พระสังฆะ ๑๐๘ พระองค์กระทำ ปริตตมังคละสูตรเกี่ยวเวียง ๗ วัน กระทำบุญหื้อทานเป็นอันมาก ฅวันเดือน ๘ เพิ่ง มีเจ้ามหาอุปราชา เป็นเค้า เจ้าราชวงศ์ เจ้านายลูกหลานบ้านเมืองทั้งมวล พร้อมกันออกไปต่างฉัตรพระมหาเจดีย์เจ้าวัด บุปผาการอารามสวนดอกไม้ หั้นแล

ถึงเดือน ๘ แรม ๑๑ ค่ำ วันเสาร์ (๗) เจ้ามหาอุปราชาเป็นเค้า เจ้าราชวงศ์เป็นประธาน เจ้านายลูกหลานทั้งมวล พร้อมกันปกวิหารหลวงวัดสังฆรามเชียงมั่น หั้นแล วิหารหลังนี้ เจ้าราชวงศ์ รีดเอาหอขวางพระเป็นเจ้าข้างเผือกไปสร้างแล

ครั้นอยู่มาถึง ฅวันพุธ (๔) เดือน ๕ ออก ๒ ค่ำ ได้เชิญเอาบรมศพพระเป็นเจ้ามหาสุกษรา ลงนอนวิมานปราสาท เล่นมโหรีสพ กระทำบุญหื้อทานเป็นอันมาก ถึง ฅวัน ๒ (จันทร์) เดือน ๕ ออก ๖ ค่ำก็ได้ชักลับปะการปราสาทออกไปสุสาน ถวายพระเพลิงวันนั้นแล

ถึง ฅวันจันทร์ (๒) เดือน ๕ ออก ๗ ค่ำ สมเด็จพระเป็นเจ้าหอคำละครและเจ้าเมือง ลำพูน ก็เสด็จนิพัฒนา พาเอาขบริวารกินเมือหาบ้านเมืองแห่งตนก็มีแล

พระเจ้าหอคำเมืองถึงเมืองละคร และอยู่บ้านท่าไคร้ ก็ทรงพระประชวรหนักนัก ถึง ๓ วันเสาร์ (๗) ยามแกลลู่เที่ยง วันเดือน ค่ำ (ไม่บอก) ก็เสด็จดำเนินเข้าสู่สวรรคตไปสิ้น อายุท่าน ๗๘ แล

ในศักราช ๑๑๘๗ ค่ำ ปีดับแล้ บ้านเมืองหัวนั้ว ไหว บ่หมั่นบ่เที่ยง แก่เจ้านายไพร่ไทยราษฎร หาประมาณไม่ได้ อยู่มาถึง ๓ วันเดือน ๑๒ ขึ้น ๑๑ ค่ำ สมเด็จพระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม หื้อจัดแจงเงินดวงตรา ๔ ชั้น ผ้าไตร ผ้าขาวเทศ ๗๐ พับ ร่มกระด้าง ๗๐๐ กู้ น้ำตาลทราย ๓๕๐,๐๐๐ แต่งพระยาศรีสกา พระสุเรนทร์ราชเสนา เป็นนาย เข้ากัน ๗๐ คน เป็นข้าหลวงคุมขบวนมาถวายเป็นทานอุทิศบุญไปหาพระเป็นเจ้ามหาสุภรรยา เจ้าเมืองเชียงใหม่ ก็ใน ศักราชเดียวกันนี้ อยู่มาถึง ๓ วันพฤหัสบดี (๕) เดือนเจียง ขึ้น ๓ ค่ำ เจ้าราชวงศ์ก็ล่องไปเฝ้าพระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา วันนั้นแล

อยู่มาถึงวันเดือนเจียง แรม ๓ ค่ำ ยามจกใกล้เที่ยงคืน เงือกวิ่งเกี่ยวพระจันทร์ ๓ รอบ หันเหตุเมฆเสียดในอากาศถึงวันจันทร์ (๑) เดือนเจียง แรม ๕ ค่ำ ก็ได้บูชาพระเคราะห์เมือง สิบชาติ เมืองบูชาในที่ ๑๘ แห่ง มีอินทขิล เข้าเป็นต้น พ้าผ่ามหาเจดีย์วัดโลก ก็ในวันเดือนเจียง แรม ๗ ค่ำ วันอังคาร (๓) นั้น

ตั้งเจ้าราชวงศ์ล่องไปเฝ้าพระมหากษัตริย์เจ้าแล้ว ก็ทรงพยาธลงมา กลับขึ้นมาถึงบ้านแสน ต่อ ก็ถึงแก่อนิจกรรมเสีย ๓ วันพฤหัสบดี (๕) เดือน ๕ ออก ๑๑ ค่ำ ยามกองดึก บ่ายฆ้องได้ ๒ โมง

ศักราช ๑๑๘๗ ปีดับแล้ ศักราชเดียวกันนี้ อายุท่านได้ ๖๖ ปี เจ้านายลูกหลาน ท้าวพระยา ก็เอาสรระศพท่านขึ้นบ้านมุดกาที่นั่น เจ้าสุริวงศา จางวางเมืองละครตนเป็นน้องหล้า ก็เข้ามากระทำ วัตรปฏิบัติเจ้ามหาอุปราชตนเป็นพี่ ในเมืองเชียงใหม่เป็นหว่างยามนั้นนั้นแล

ถึงศักราช ๑๑๘๘ ค่ำ ปีรวายเส็ด เดือน ๘ ออก ๑๒ ค่ำ วันพุธ (๔) ก็ได้ปลงศพท่านเป็น ราชวงศ์ บ้านมุดกาที่นั่นแล

ตั้งพระยาแสนหลวง ปฐมอัครมหาเสนาธิบดี ล่องไปเฝ้าพระมหากษัตริย์เจ้าด้วย (ด้วย) ท่านเป็นราชวงศ์กลับคืนมาถึงบ้านเมือง ก็ทรงพยาธลวดถึงแก่อนิจกรรม ก็ได้พร้อมกันสร้างแปงยัง ปราสาทใส่ศพแห่งท่าน ถึงเดือน ๘ แรม ๔ ค่ำ ก็ได้ชักปราสาทสรระศพท่านออกไปปลงวันนั้นแล อายุท่านได้ ๖๖ ปี ท่านอนิจกรรม ก็ได้ศักราช ๑๑๘๘ ค่ำ ปีรวายเส็ดนั้นแล

ถึงเดือน ๑๐ ทุติยสาท ออก ๘ ค่ำ ดำเน้ (สัตว์ชนิดหนึ่ง) ตัวหนึ่งเข้ามาถึงประตูข้างฝือก ฝ่ายทางวันออก ถึงเดือน ๑๐ ทุติย ออก ๘ ค่ำ ฝึ่นกลองที่หนึ่ง ถึงเดือนยี่ ออก ๑๑ ค่ำ ฝึ่นกันขังดอย อ่างสรง เชียงดาว เป็นอันพรึสฟังกลัวมากนักก็มีแล

ถึงวันเดือน ๑๐ ทุติยสาท แรม ๘ ค่ำ วันเสาร์ (๗) พระมหากษัตริย์เจ้าโปรดหื้อหลวง พรหม เมืองกำแพงเพชร คุมเอาผ้าไตร ๓๐ ไตร ผ้าขาวเทศ ๓๐ พับ เงินดวงตรา ๖ ชั้น จ้อง (ร่ม) ๓๐๐ กั้น กว้าน (รองเท้า) ๓๐๐ กู้ ถงสักหลาด ๑๖ ลูก ขึ้นมา ทานหาเจ้าราชวงศ์ที่นั่นแล

ถึงเดือน ๑๐ ทุติยะ แรม ๑๒ ค่ำ ยามเที่ยงวันอัครราชเทวีแห่งพระเป็นเจ้าเสด็จตัดสุวรรณ
ภูมา เจ้าข้างเผือก ชื่อ ฟองสมุทรราชเทวีก็อนิจกรรมไปสิ้นแล อายุท่านได้ ๑๕ ปี ขัตติยะลูกหลาน
ทั้งมวลก็พร้อมกันเอาศพท่านใส่หีบไว้ ถ้าเจ้ามหาเวสธูปราสาทนเป็นราชบุตรก่อนสิ้นแล

ถึง ณ วันเดือน ๑๑ แรม ๑๐ ค่ำ มหาอัครมเหสีราชเทวี แห่งสมเด็จพระเจ้าบรมราชพระเจ้า
เชียงใหม่ องค์เป็นที่เก้าแก่ทั้งหลาย ชื่อ จันทราชเทวีก็ถึงแก่อนิจกรรมไป อายุท่านได้ ๑๘ ขัตติยะ
ราชวงศาทั่วพระยาเสนาอำมาตย์ทั้งมวล ก็พร้อมกันสร้างแปลงยังวิมานปราสาท อันตั้งเหนือธรรมาสน์
แห่งราชเทวีบวระมวลแล้ว ก็กระทำบุญหื้อทานเล่นมโหรีสพม่วน ณ วันเดือนนี้ ออก ๓ ค่ำ ก็ได้ชัก
ปราสาทศพกายแห่งจันทเทวีออกไปส่งสะการเสี้ยนนั้นแล

ถึง ณ วันอาทิตย์ (๑) เดือน ๓ ออก ๑๒ ค่ำ ยามกองงาย แรกก่อนสนามวันนั้น
ถึงเดือน ๖ เพ็ง เมืองวันจันทร์ พระเป็นเจ้าองค์เป็นกุมิบาล เป็นประธานกว่ามหาขัตติยะราชวงศา
ทั่วพระยาเสนาอำมาตย์บ้านเมืองทั้งมวล พร้อมกัน กระทำบุญเบิกฉลองมหาวิหารหลวงวัดพระสิงห์
อันเจ้าราชวงศ์ตนเป็นน้อง ได้สร้างไว้ นั้น มีมหาอุปัชฌาย์ จงอาสาณะ (เตียงนอน) ๕๐, สำรับห่อผ้า
๒๑ ช้างผ้า ๔๒ ม้าผ้า ๓๑ ช้างฝ้าย ๖ ม้าฝ้าย ๓ ม้าหมาก ๔ มณฑก (มณฑป) ผ้า ๓ สะเกผ้า ๓
รูปตัวกาย ๑ ปราสาทผ้า ๕๒ รูปงั่ว ๑ มณฑกหมาก ๑ กอง เข้ายันทั้งมวล ๑๖๖ บอกลไฟไหม้คูดินไฟ
๕๐๐๐ ขันบน ๖๔ บอกล บอกลไฟกับตั้งห้าพันขันบน ๔๖ บอกล เข้ายัน ๑๑๐ บอกล บอกลไฟน้อยตั้ง
ห้าพันลงลุ่ม บ่นับได้เป็นมหาทานสมัยการปางใหญ่ วันนั้นแล

ถึงเดือน ๗ ขึ้น ๓ ค่ำ วัน ๖ (ศุกร์) เช้า เจ้ามหาเวสธูปราสาท เจ้าราชวงศ์เสด็จลุก
เมืองได้ขึ้นมาถึงบ้านเมืองวันนั้น ถึง ณ วันพฤหัสบดี เดือน ๗ ออก ๘ ค่ำก็ได้กระทำบุญหื้อทานชักศพ
กายปราสาทอัครราชเทวี แม่เจ้าฟองสมุทรออกไปส่งสะการวันนั้นแล

ในขณะนั้น เจ้าอนุเวียงจันทร์คิดกบถคืนพระมหากษัตริย์เจ้าแล้ว ลั่นเกล้าลั่นกระหม่อม
กรมพระราชวังบวรสถานมงคล กษัตริย์เจ้าวังหน้า เป็นกษัตริย์ศึกมีกำลังริพลแสนหนึ่ง ยกขึ้นทาง
เมืองนครราชสีมา และเมืองจำปาสัก หล่มภู หนองบัว แล้วมีตราพระราชสี่ที่โปรดเกล้าโปรดกระ
หม่อมขึ้นมาเกณฑ์กองทัพหัวเมืองทั้งมวล ยามนั้น เจ้ามหาเวสธูปราสาทขึ้นมาถึงอยู่ได้ ๑๕ วัน
เจ้ามีพระทัยอันกล้าหาญ ชำนาญด้วยการสงครามมากนัก ก็จัดริพลคนศึกโยธาหาญ ๕,๐๐๐ คน ถึง
ณ วันศุกร์ เดือน ๗ แรม ๒ ค่ำ ยามกองงาย เจ้าเสด็จยกจตุรงคเสนาโยธาออกจากเวียงด้วยประตูเชียง
เรือกและท่าแพกล้าวันออก ไปถึงกลางทุ่งหนองข้างกลาน หัตถิราชยานข้างที่นั่งมั่งคั่งตั้งขื่อปราบ
เมืองมา ครีธาอันได้ชัยชนะ มุบลงสามที่ร้องแสนสะท้อนมากนัก เจ้าก็ไปปลงวางทัพหัวฝายฝนแสน
ห้า ปากเหมืองหลวงลำพูนเอาชัยยังนอนหันกันหนึ่ง ในวันนั้นเป็นวันเนา ๑๓ วันนั้น เป็นวันพญา
วัน วันเสาร์ ศักราชจึงขึ้นแถมตัวหนึ่ง จึงเป็น ๑๑๘๘ ปีเมืองไถ้ และกษัตริย์โยธาไปด้วยระยะมรรคา
ตราไปถึงเวียงจันทร์บรรจบกองทัพหลวงพระมหากษัตริย์เจ้าแล้ว เข้ายุทธกรรมเอาเวียงจันทร์นั้นแล

ได้เครื่องศัตราวุธลูกกลอนคนกรัว เป็นอันมากกว่า ๓๐๐,๐๐๐ เศษ กษัตริย์เจ้าวังหน้าก็เอาตัวเจ้าอนุและ
ราชบุตรราชวงศ์ลงไปขังไว้ในคอก ไว้ในกรุงศรีอยุธยาตราบเส็งชีวิตก็มีแล

ภายหลังเจ้ามหาอุปราชาก็ไปทัพเวียงจันทน์นั้น เจ้าแก้วเมืองมา เจ้าสุริยะ เจ้าหางค์ ลูก
เจ้าราชวงศ์ต้นแก้ว ๓ คนพี่น้อง กุมพล ๓๐๐ เดือน ๘ ออก ๕ ค่ำ วันอังคาร (๓) ศักราช ๑๑๘๕ ตัว
ปีเมืองแก้ว ยกขึ้นไปตีเมืองเลง บัดได้ถอยลงมา อ้ายแก้วกลางเวียงพลัดหมูปะพวกเมืองเลงยับได้ ส่ง
ไปถึงเมืองอู่วะ ภายหลัง เพื่อนปล่อยคั้นมาหาบ้านเมืองตั้งแก้ว หั้นแล

ถึงวันเดือน ๘ แรม ๑๒ ค่ำ องค์พระเป็นเจ้า องค์เป็นนครฐาธิบดี เสด็จขึ้นไปตั้งฉัตรหลวง
กางไว้บูชาพระมหาเจดีย์ธาตุเจ้า ปลาขเขาอุสุภพัตตาสุเทพแล แจ่งละ ๑ เป็น ๔ ดวง หั้นแล

ถึงวันพฤหัสบดี เดือนเจียง แรม ๖ ค่ำ ศักราช ๑๑๘๕ ปีเมืองแก้วนั้น เจ้ามหาอุปราช
ลูกทัพเวียงจันทน์มาถึงบ้านเมืองวันนั้น ก็มีแล

อยู่มาถึงเดือน ๕ แรม ๗ ค่ำ ปีเมืองแก้วนั้น เจ้าพระวรมหาอุปราช บังเกิดด้วยมหาศรัทธา
ก็ได้สร้างแปดขังขั้วดิน คือว่าพะนังแม่ขา แรกก่อนวันนั้น แปดท่อน้ำพะนังตั้งเวียงจากท่าแพออก
ไปมี ๑๗๕ วา สร้างศาลาลอย ๒ หลัง ซ้ำรีดเอาศาลา ๕ หลัง อันเจ้าราชวงศ์ต้นแก้วสร้างนั้น มาปก
แปดที่จิมใกล้หัวขั้วแม่ปึงฝ่ายวันตก แล้วก็ซ้ำได้ก่อภูพระอุทัยพระบรมราชา พระเจ้าเชียงใหม่
ขึ้นแถมเป็น ๘ เหลี่ยม สูง ๑๒ ศอก ก่อกำแพงล้อมทั้ง ๗ ด้าน ขุดคู (คู) แวกทั้ง ๔ ด้าน หั้นแล

ตั้งเจ้ามหาอุปราชเป็นแก้ว เจ้าราชวงศ์ เจ้ารัตนเมืองแก้ว เป็นประธานขัตติยะวงศาทั่วพระ
ชา เสนาอำมาตย์ทั้งมวลพร้อมกันรณนาเจ้ามหาพุทธวังสะกุนิบาลเข้าอยู่สถิตตำราญในหอพระราชวัง
หลวง ท่านเป็นเจ้าก็แต่งพระบารมีแห่งเจ้าจอม น้ำอว พะเชื้อฝูงอันล่องแล้ว ก็บ่มักใคร่ขึ้นอยู่ในหอ
คำ จึงสร้างหอเทียมขึ้น ฝ่ายหอคำทางใต้นั้น ถึงวันเสาร์ (๗) เดือน ๗ ออก ๓ ค่ำ ก็เชิญท่าน
เสด็จออก ไปย้ายเคราะห์อยู่ห้วยแก้วเวียง ๗ รินก่อน

ถึงวันพฤหัสบดี (๕) เดือน ๗ ออกคำ มีเจ้ามหาอุปราชเป็นแก้ว เจ้านายทั่วพระชาเสนา
อำมาตย์ราชมนตรี ปโรหิตดาจารย์ทั้งมวล ก็ออกไปโอกาสรณาท่านเป็นเจ้าเข้ามานั่งข้างเสวยเมือง
แต่ก่อน เข้ามาสถิตตำราญดำเนินหน้าพระราชวังหลวงได้ ๗ วัน ถึงวันเดือน ๗ เพ็ง เม็งวันพฤหัสบดี
(๕) ภายในปีพระมหาเถรจันทรังษี วัดพระสิงห์รามา และพระมหาเถรเกสยะปัญโญพนันธนุดวงดี เป็น
ประธานพระสังฆเจ้า ๑๐๘ พระองค์ ภายหลังก็มีเจ้ามหาอุปราชเป็นแก้ว เจ้านาย ท้าวพระชา เสนาอำ
มาตย์ทั้งมวลนำท่านเป็นเจ้าเข้าพระราชวัง นำขึ้นหอไชยหุดหล่อน้ำราชาภิเศกได้ ๑๖ พระจอม แล้ว
นำขึ้นสู่หอเทียมหลังสร้างใหม่ น้อมเวนเกณฑ์ราชสมบัติบ้านเมืองหือท่านเป็นถ้วนสอง ปราบฎได้ชื่อ
ว่า กุณิบาลฐาธิปติ พระสังฆะก็กระทำปริตตมังกละอบรมพราหมณ์ปโรหิตดาจารย์ก็ถวายพระพรด้วย
คำว่า ชย ตู พวา ถ้วนครบสามที่ ว่า มหาราชเจ้าจุงผจญแพ้มารบักชะข้าศึกศัตรูทั้งมวล ว่าอันก็มีวัน
นั้นแล

ป็น เป็นบเมืองไ้ ศักราช ๑๑๘๕ ्हันแล พันนกรนิทานกถาผูกถ้วนแปด ก็แล้วท่าน
ก่อนแล ฯ

ตำนานเมืองเชียงใหม่ ๘ ผูกรนี้ ท่านอาจารย์พระมหาหมัน วุฑฒินญาโณ สำนักวัดหอธรรม
วัดเจดีย์หลวง เชียงใหม่ ได้เสาะแสวงนำมาไว้แต่นานมาแล้ว ต่อเมื่อท่านได้มรณภาพลง
นายสงวน โชติสุขรัตน์ ได้นำออกมาถ่ายทอดเป็นภาษาไทยเพื่อเผยแพร่ต่อไป เป็นประโยชน์แก่การ
ศึกษาประวัติศาสตร์ของลานนาไทย.

นายทน ตนมัน : แปลจากอักษรไทยยวน

นายสงวน โชติสุขรัตน์ : พิมพ์ขึ้นสู่ภาษาไทย

วันที่ ๒๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๐

ดรรชนี

สารบัญค่นเรื่อง

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่

นายข้ม บัณฑฆาตกุล และ นายทอง ไชยชาติ
เป็นผู้ทำ

ก		ก	
กตึกาสาบาน	๔๐	กัอนา - ท้าว	
กัอนแก้ว - นาย	๕๑	เสวยราชย์สมบัติ	๔๑
กังลี - นางผีเสื้อ	๑๔	สวรรคต	๔๒
กาเผือก - เจ้าฟ้า	๘๐	จตุไปบุบตีเป็นรุกขเทวดา	๔๓
การโถม - ช่างไม้		กัอนางหาญ - วัด	๔๒
ครองเมืองเชียงแสน	๒๓	กัอนหลวง - เจดีย์	๔๕
วัด	๒๓	เกศ - พระยา (พระเมืองเกษเกล้า)	
แสดงฝีมืออวดแขกเมือง	๒๒	เสวยราชย์สมบัติ	๗๑
กาว - ท้าว (พระยาแก้ว)	๖	ถูกเนรเทศ	๗๒
กาวน่าน - พระยา	๓๕	สวรรคต	๗๒
กาวีละ - เจ้า		เกสะปัญญู - พระมหาเถระ	๑๓๓
ทรงได้รับแต่งตั้งเป็นพระยามังราย		เกศีกกกลางเมืองเขมร	๕๓
วชิรปราการ	๕๓	แก่นท้าว - พระยา	๕๒
ทรงถูกกล่าวหาว่าเสียจริต	๕๓	แก่นพงษา - ท้าว	๑๒
ทรงทำสงครามกับม่าน	๑๐๕	แก้ว - เจ้าชาย	
ทรงประทานราโชวาทแด่พระกนิษฐา		ตระกูลวงศ์	๘๗, ๕๐
ทั้ง ๖ พระองค์	๑๒๑	ทรงครองเมืองนครลำปาง	๘๕
ทรงยกทัพไปตีเชียงแสน	๑๖๒	ทรงประทานราโชวาทแด่พระราชบุตร	๑๐๒
เสด็จลงมากรุงศรีอยุธยา	๑๐๐, ๑๑๐	สวรรคต	๗๑
กัยหาญแต่ท้อง - หมัน	๕๐		

ก.		ก.	
โกษา (ปาน) – พระ		กำมุล – นาย	๕๑
ขกัทพ์มารบเชียงใหม่	๘๖	กำลือ – นาย	๕๑
		กำโสม – เจ้า	๕๐
ข.		ทรงเป็นพระยาครองนครลำปาง	๕๗
ชะลาโห – (พระยากลาโหม) ชาวใต้		เกรือ – ขุน	๑๐
ขกัทพ์มาประชิดเมืองแพร่ รบกัน		ถูกเนรเทศให้ไปอยู่เมืองน่าน	๓๔
ถึงชนช้าง	๖๕	ทำกลอุบายด้วยหวังจะครองเชียงใหม่	๓๕
ขัตติยะ – นาย	๕๑	เกรือง – ขุน	๑๐
ขาก่าน – ท้าว	๖๕	ครองเมืองเชียงใหม่	๓๔
ขาท๊ับ – หมื่น	๖๕		
ข้า ลัวะ – ขกพลมาตีเมืองของ	๖๘	ง.	
ขุนเงินเรือง	๖	งัวหงส์ – กหมบตีผู้หนึ่ง	๔๐
เข็ม เมือง (เมืองเชียงใหม่ หรือ เขมรัฐ)	๓๗	งำเมือง – พระยา	๑๓
		เงินป่องฟ้า – เจ้า	๖๔
ค.		เงินเรือง – ขุน	๖
คราม – ขุน	๑๐	เงี้ยว – แต่งเครื่องราชบรรณาการมาถวาย	
ยึดเมืองเขลางคนคร	๓๒	พระเจ้ามังรายวชิรปราการ	๑๐๘
และดูที่ – ไชยสงคราม – เจ้าพระยา			
ครุบา – เจ้าวัดผ้าขาว		จ.	
เป็นสังฆราช	๑๐๕	จอมผาเรือง – เจ้า	๖
กานดิ่ง – หมื่น	๕๔	จอมเรืองแม่นำขา – ท้าว	๗
กำซอน – นาย	๕๑	จักกร – เจ้าพระยา	
กำฝั้น – เจ้า	๕๑	ตีเมืองเวียงจันทน์ได้	๕๖
กำพา – นาย	๕๑	เสด็จขึ้นผ่านพิภพ	๕๗
กำฟ้าหาญ – หมื่น	๕๕	จันทบุรี – พระยา (พระยาเถิน)	๑๐๔
กำฟู – เจ้า		จันทรังษี – พระมหาเถระ	๑๓๗
ทรงขกพลไปตีเมืองต่าง ๆ	๓๕	จันทรราชา – นาย	๕๑
สวรรคต	๔๑	จำก้าน้อย – หมื่น	๖๗

จ		ช	
จำบ้าน - พระยา		ข้างเผือก - พระเจ้า	
ได้รับแต่งตั้งเป็นพระยาเชียงใหม่	๕๔	ทรงสร้างวิหารให้เป็นที่ประดิษฐาน	
จามเทวี - พระนาง		พระพุทธรบาท	๑๒๕
ทรงก่อเวียงลำพูน	๓	สวรรคต	๑๓๐
จิตราเทวี	๔๑	ข้างเผือก - รูป (ประคองข้างเผือก)	
จิรประภา - มหาเทวี	๓๓	ที่พระเจ้าแสนเมืองมา โปรดให้สร้าง	
จุมปา - นาย	๕๑	ไว้ที่บ้านเชียงโคม	๔๓
เจ้า ๗ คน	๕๕	ชุมแสง - ท้าว	๗
เจ้าเมืองลำพูน - ปราบฝั่บุญเมืองลำปาง	๘๗	เชษฐาธิบตี, เชษฐานคราธิบตี, เชษฐา	
เจียง - ขุน		มหาบพิตร - สมเด็จ คูที่ก้าวสี่	
ทรงทำพิธีราชาภิเศกในเมืองแก้ว	๖	เชียงคำ - เมือง	๘
ราชโอรส	๗	เชียงซ่าง - เมือง	๘
สวรรคต	๘	เชียงชน, เชียงจัน - คำว่า (ช่อเมือง)	๖๕
		เชียงราว - เมือง	๔, ๑๐
ฉ.		เชียงรุ่ง - เมือง	๑๒๒
ฉัตร - พระ ที่มหาธาตุคอดอยสุเทพ	๑๓๗	เชียงแสน - เมือง	๓๗
		เชียงหมั่น - เมือง	๒๖
ช.		เชียงใหม่ - เมือง	๒๕
ชมภู - วัด	๘๗	- ชื่อเต็มว่า " นพบุรีศรีนครพิงค์	
ชชะวระนคร - (เมืองเชียงราว)	๔	เชียงใหม่ "	๒๕
ชชะเลียง - พระยา		- เมื่อเป็นเมืองร้าง	๕๕
คิดขบถต่อพระเจ้าติโลกราช	๕๘	- เมื่อกลับเป็นเมืองสภาพดีขึ้น	๑๒๐
ชชะวา - พระยา		ไชยสงคราม - เจ้าพระยา	
ยกทัพมาล้อมเมืองน่าน	๕๓	ทรงให้ท้าวแสนภูครองเชียงใหม่	} ๓๕
ข้างกุมกาม - หมั่น	๖๑	ทรงให้ท้าวหน้าท่อมครองเมืองฝาง	
ข้างเผือก - พระเจ้า	๑๒๗	ทรงให้ท้าวจ๋วครองเมืองเชียงของ	
ทรงตีเมืองบันได	๑๒๕	ทรงจัดการพระศพเจ้าพระยามังราย	
ทรงสร้างวิหารวัดพระธาตุศรีจอมทอง	๑๒๘	ทรงรับสั่งให้จับขุนเกรือ	๓๖
ทรงสร้างวิหารวัดพันอัน	๑๒๕	สวรรคต	๓๗

ช		ต	
ไชยเสนา - ขุน		ติโลกราช - พระเจ้า	
ครองเมืองนครเขลางค์	๓๓	เจ้าลุ่มพ่ายกให้เป็นใหญ่ในทิศตะวันตก	๖๖
		ทรงได้เมืองเงี้ยว ๑๑ เมือง	๖๔
ช.		ทรงถวายเครื่องราชบรรณาการแด่	
ชิมคำ (จิมคำ) - นาง	๓๗	เจ้าลุ่มพ่าย	๖๗
เชิงสามไขหาญ - หมื่น	๕๐	ทรงทำศึกกับพระบรมไตรโลกนาถ	๕๑
ถูกประหารชีวิต	๕๑	ทรงทำศึกกับเมืองน่าน	๕๓
		ทรงปรึกษามุขมนตรีเรื่องไปรบแคว	๖๕
ด.		ทรงยตราทัพไปยังเมืองหางเมืองชะวา	๖๕
ดั่งนคร - หมื่น		โปรดให้พระยาอุทิศเถียรไปครองเมือง	
กินเมืองชะเลียง	๕๕	พันนาภูคา และเมืองพะเยา	๕๔
ถึงแก่กรรม	๖๕	โปรดให้ยกทัพไปตีเมืองน่าย	๖๔
ดวงทิพย์ - เจ้า	๕๑	โปรดให้ส่งแควชะเลยไปถวายเจ้าลุ่มพ่าย	๖๖
ดอกเดื่อ - พระเจ้า (กษัตริย์อโยธยา)	๕๒	สวรรคต	๖๘
คอยตุง	๓	ติโลกจุกะเทวี	๔๕
คอยนาริน	๔๖	เต่ารอย - เมือง	๑๐
คำพร้ากต - หมื่น			
ทำการบูรณเจดีย์หลวง	๔๕	ท.	
สร้างมหาเจดีย์หลวง	๖๕	ทหารเชียงใหม่ - จักรพรรดิจอมหงษ์	
คำพร้าอ้าย - หมื่น	๖๗	กับพวกไว้ที่ทัพหลวง	๑๑๐
		ทิพจักร - นาย	
ด.		เป็นพระยาสุลวะลือไชย	
ตากสิน - พระเจ้า		ครองนครลำปาง	๔๘
ทรงตั้งเวียงใหม่	๕๒	ทิพย์เนตร - พระยา	๔๑
ทรงปราบข้าศึกได้เมืองเชียงใหม่	๕๔	ทุ่งยั้ง - ตำบล เมืองฝาง	๕๓
ทรงรบกับม่าน	๕๔	เทพกุล - เถระ	๕๕
ติโลกราช - พระเจ้า		เทพคำข้าย, เทพคำข้าย - นาง	๘
ขึ้นเสวยราชย์พระนามว่า "พระยาศรี		เทพคำก้าย - พระนาง	๒๔
สุธรรมติโลกราช"	๔๕		

			ป.		
ธรรมลังกา - เจ้า			ป่าว (พราว) - เมือง	๑๕	
เป็นอุปราชเมืองเชียงใหม่	๕๗		ปุตสทวะ - มหาสังฆราช	๖๕	
			เบ็งตันเชียง - หมัน	๕๔	
		น.	เบ็งภาวะมังทรา - เจ้า	๗๗, ๗๘, ๘๐	
นัยยกาวีละ - นาย	๕๑		โป่งน้อย - ราชเทวี	๖๕	
น้อยธรรมลังกา - เจ้า	๕๑		โปเจียมมาน - ชกทัพไปอยุธยา	๕๑	
นันทบุรี - เมือง (น่าน)	๗				พ.
นันทเสน - นาย	๕๑		ผัดเรือด - ไม้ (นิโครธ)	๒๗	
น้ำท่วม - ท้าว	๓๓		ผายุ - ท้าว	๔๑	
ครองเมืองเชียงใหม่	๓๖		ผาเรืองแม่คำขา - เจ้า	๗	
กบฏ	๓๗		ผาแสง - ท้าว	๕๓	
น้ำท่วมเชียงเรือคนตายมาก	๗๑				ฝ.
		บ.	ฝ้ายฟ้า - เจ้า (เมืองแส)	๔๗	
บรมไตรจักร - พระยา (เมืองอโยธยา)	๔๒				พ.
บรมราชา - พระ (พรตบรมไตรโลกนาถ)			พระกัน - เมือง (เมืองแก้ว)	๖	
ทรงผนวช	๕๘		พระตนทิพ, พระตนคำ - พระราชธิดา	๗๕	
ทรงยกทัพมาตั้งที่เชียงทอง	๕๑		พระบรมธาตุ - วัดพระสิงห์	๑๒๘	
พระยาอุทิศเถียรโกรธพระบรมราชา	๕๓		พระพุทธเจ้า - ครั้งเสวยพระชาติเป็นพระยา		
บาให้ - คอย	๒๐		มหาสมันตราช ทรงสร้างโพธิสมภาร		
บุญมา - เจ้า	๕๑		ตลอดมาจนพระชาติสุดท้าย	๑	
บุญเรือง - หมัน	๖๕		พระพุทธรูปเจ้าละโว้ - ในวิหารพระธาตุ		
เบ็ก - พระยา	๒๐		ลำพูน	๑๐๔	
		ป.	พระมหากษัตริย์ กรุงศรีอยุธยา - (รัชกาลที่ ๒)		
ปฏิทินจดหมายเหตุต่าง ๆ	๘๐ - ๘๕		สวรรคต	๑๓๓	
ปากยม - เมือง	๕๓				
ปายโค - นาง	๒๒				

พ.		ภ.	
พระมหากษัตริย์เจ้า - วังหน้า สวรรคต	๑๑๒	ภูเขา - เมือง (เมืองพะเยา)	๑๓
พระราชเทวี - ของพระเจ้าข้างเฝือก		ภูเห็ด - ภูเขา	๖
สวรรคต	๑๓๖		
พระสิงห์ - วัด	๔๑, ๔๓, ๑๒๕, ๑๓๖	ม.	
พรานจ๊กคั้น - หมัน	๕๔	มหันตยศ - เจ้า	๓
พรานคั้น - หมัน	๕๔	มหากัสสป - เถระ	๒๑
พราหมณ์ - วัด	๔๒	มหาขนาน - เจ้า	๑๑๓
พิธี - ทำสัตย์ปฏิญาณ	๑๖	มหาพรหม - เจ้า	๔๑
มหกรรมฉลองพระวิหารเมืองลำปาง	๑๒๐	ทรงครองเมืองเชียงใหม่	๔๓
พิมรา - เทวี	๘๘	มหาพุทธวงศ์ - เจ้า	๑๓๗
พุกาม - วัด	๖๑	มหาวงศ์ - เจ้า	
พุทธญาณ - มหาสวามี	๔๔	ทรงคุมคนไปตีบ้านเมืองเมาะตะมะ	๑๓๓
พุทธวงศ์ - นาย	๕๑	ทรงผนวช	๑๑๒
เพ็ชรยศ - นาย	๔๕	มหาศรีสุธรรมดีโลกราชพระเจ้า	๔๕
โพธิ์ - จากลังกามายังลานนา	๒๔	และคู่มือโลกราช	
โพธิ์สัมภาระ - พระมหาเถระ	๕๕	มหาสมันตราช - พระมหากษัตริย์	๑
		มหาอัญญาจุฬเถระ - พระ	๔๑
		มหาอุปราช - เจ้า	
		ทรงยกพลขึ้นไปปราบลานนา	๑๑๔
		ทรงสร้างวิหารและพระพุทธรูป	๑๐๕
		เสด็จลงไปเฝ้าพระมหากษัตริย์	
		กรุงศรีอยุธยา	๑๓๑
		เสวยราชย์สมบัติพระนามว่า	
		เจ้ามหาสุกษรราช	๑๓๐
		สวรรคต	๑๓๓
		มอญ - เมือง	๘
		มังราย - พระเจ้า	
		ทรงครองเมืองเงินยาง	๕
		ทรงครองเมืองลำพูน	๒๐
ฟ.			
ฟองสมุทร - แม่เจ้า	๑๓๖		
ฟ่านเฝือก	๒๕		
ฟ้าของห้วย - เจ้าเมืองนาย	๗๓		
ภ.			
ภูตาทิบดีราช พระยาแก้ว	๖๕		
ทรงผนวชที่ท่าช้างแม่ปิง	๖๕		
ทรงสร้างพระพุทธรูปไว้ที่วัดบุปผาราม	๖๕		
ทรงสร้างวัดบุปผาราม	๖๕		
ทรงสร้างวัดพระสิงห์	๖๕		
ทรงสร้างวัดมหาเจดีย์หลวง	๖๕		

ม.		ม.	
มังราย—พระเจ้า ทรงช้างออกศึก	๓๐	ม่านผู้หนึ่ง—ถูกถ่วงน้ำตาย	๖๔
ทรงดำริไปตีเมืองหริภุญชัย	๑๐	เม็ง—พระยา	๒๑
ทรงได้นางปายโคมาเป็นพระราชเทวี	๒๒	เมงมุดกบฏต่อม่าน	๑๒๕
ทรงปลอมพระองค์ออกทอดพระเนตร		เมืองคำข้ายฟ้า—เถ้า	๖๕
ทุกข์สุขของราษฎร	๒๐	แม่กู—เจ้าท้าว	๗๖, ๗๕
ทรงขจรพลไปตีเมืองอังวะ	๒๓	แม่ชะจาน—บ้าน	๑๕
ทรงสร้างเมืองเชียงใหม่	๒๕, ๒๖, ๒๘	แม่ณคุณ—ท้าว	๕๒, ๕๓
ทรงสร้างเวียงกุมกาม	๒๐	แม่แจว—ท่า	๒๐
ทรงอัญเชิญพระขรรค์ พระขางำเมือง		แมนตาทอก ขอบฟ้าต้ายัน—พระยา	๗
มาปรึกษาหาชัยภูมิเมืองเชียงใหม่	๒๖	แม่ตาล แก้วเงินกลางคัก	๓๒
สวรรคต	๓๕	แม่อิง	๑๖
มังรายวชิรปรากฏ—พระยา	๕๗	โมลี—วัด	๗๒
มังแรทิน	๘๑		
มังแรนรา	๘๗	ย.	
ม้าแก้วหาญ—หมื่น	๖๓	ยศราช—พระยา	๖๘
ม้าคำแว้ง—หมื่น	๕๔	ยอดเชียงราย—ท้าว	๖๔
ม่าน—กวาดชาวเมืองเชียงใหม่		เสวยราชย์	๖๘
ไปอังวะ	๘๕	สวรรคต	๖๕
—ตีเมืองหลายเมืองข้าง	๑๒๓	ข้างเงิน—เมือง	๔
—ยกทัพมารบกับพระยามังราย		ข้างเงินเชียงลาว—เมือง	๗
วชิรปรากฏ	๑๐๓	ข้างเสียว—บ้าน	๕
—ยกทัพมาเอากรุงศรีอยุธยา	๘๖	ขั้กุ่มกาม—ท้าว	๔๔
—ยกทัพมาล้อมเมืองเชียงใหม่ ๆ		ขั้คำห้าว—เจ้า	๗
ขอกองทัพกรุงศรีอยุธยามาช่วย	๑๐๖	ขั้ตา—หมื่น	๕๔
—ยกทัพมาล้อมเมืองลำปาง	๑๐๐	ขั้บา—พระยา	๓๒
ม่านผู้หนึ่ง—เป็นขั้		ขั้ระ—อ้าย	๔๓
มีวิชาอาคมไปรับอาษาพระบรมราชา		ขุทิศเถียร—พระยา	๕๓
มาทำลายต้นนิโคธเมืองเชียงใหม่	๖๑	ขุทธหัตถ์	
		ระหว่างขุนครามกับพระยาเบ็ก	๓๐

ร.		ด.
ร่วง - พระยา	๑๔	ลาวกวิน - เจ้า ๖
รอย - เมือง	๒๓	ลาวกั๊ว - เจ้า ๕
ระมิงค์ - น้าแม่	๒๘	ลาวกั้น - เจ้า ๕
รัตนราชบุตร - เจ้า (พระเมืองแก้ว)	๖๕	ลาวเก้าแก้วมาเมือง - เจ้า ๔, ๕
รัตนหัวเมืองแก้ว - เจ้า	๑๑๔	ลาวกรอบ - เจ้า ๔, ๕
รัตนปราสาท - พระมหาเถร	๕๕	ลาวคิว - เจ้า ๕
ราชมาน - สถานที่	๑๓	ลาวเคียง - เจ้า ๕
ราชอาสา - ขุน	๕๖	ลาวเงินเรื่อง - เจ้า ๗
ราชาจอมหงส์	๑๐๘, ๑๐๕	ลาวจง - เจ้า ๖
รุ่งแก่นชาย - ท้าว	๘	ลาวข้าง - เจ้า ๕
		ลาวชั้น - เจ้า ๖
ด.		ลาวตน - เจ้า ๕
ลก - ท้าว	๔๘	ลาวตั้ง - เจ้า ๕
คูที่ - ดิโลกราช - พระเจ้า		ลาวเต็ง - เจ้า ๕
ลกนกร - หมื่น	๔๒	ลาวพวก - เจ้า ๖
คูที่ - โลกนกร - หมื่น		ลาวมิง - เจ้า ๘
ลวะจังกะราช		ลาวเมง - เจ้า ๘
ทรงอุบัติ	๓, ๔	ลาวเม็ง - เจ้า ๘
สวรรณศต	๕	ลาวเส้า - เจ้า ๕
ลวะจังกละ - เทวบุตร	๓	ลาวโสม - เจ้า ๕
ละว้า - น้าแม่ (แม่สาย)	๕	ลาวแหลว - เจ้า ๕
लगรายต่าง ๆ	๗	ลำพูน - เมือง ๒๗, ๘๕
ล้านช้าง - พระยา		ลุ่มฟ้า - เจ้า (พระยาฮ่อ) ๕๗
เข้ามาพึ่งโพธิสมภาร		ลุ่มฟ้าเป่าพิมาน - เจ้า ๖
พระเจ้ากรุงศรีอยุธยา	๑๐๔	ลูก, หลาน, เหลน, หลัด, หลี่ - คำว่า ๒
- เมือง	๗	โลกนกร - หมื่น ๔๒
ลายจุ่มลายเจีย - คำว่า	๖	ทรงตั้งเป็นหมื่นโลกสามล้าน ๕๐
ลาวกม - เจ้า	๕	โลกโมลี - วัด ๗๒
ลาวกลั่น (หรือ) ลาวติง - เจ้า	๕	ไล่ - เมือง ๘

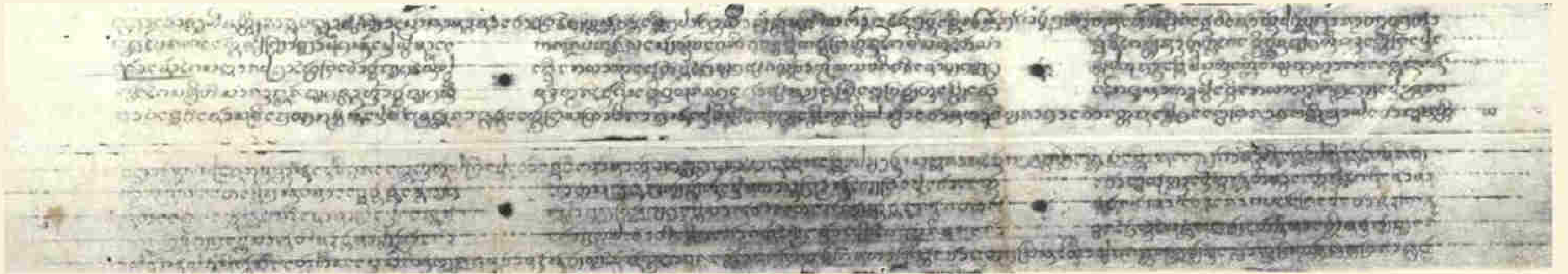
ว.		ด.
วิสุทธิเทวี - พระนาง	๗๕	สังข์ทักษิณาวัฏ ๖
เวียงกุมภาม	๒๐	สังฆารามเชียงหมื่น - วัด ๑๓๔
เวียงเจ็ดริน	๔๖	สัทธรรมรัตน์ - มหาเถร ๕๕
เวียงฟาน	๒๖	สาธุ - เจ้า วัดชมพู ๘๗
เวียงยง	๑๒	สามชুমแสง - ท้าว ๓
		สามเด็กข้อย ๔๘, ๔๕
		สามฝั่งแกน - เจ้า ๔๔
		ชินเสวยราชย์ ๔๕
ค.		ถูกเนรเทศ ๔๕
ศรีธรรมราช - พระยา	๑๕	ทรงมอบราชย์สมบัติแก่เจ้าลก ๔๕
ศรีบุญทัน - เจ้าหญิง	๕๑	ทรงสร้างเวียงเจ็ดริน ๔๖
ศรีพระมูล - ศรีทูต	๗๗	โปรดให้ตั้งพิธีกรรมเกี่ยวกับขตาเมือง ๔๗
ศรีภูมิ - บ้าน	๖๒	มีพระราชโอรส ๑๐ พระองค์ ๔๘
ศรีภูมิ - บ้าน	๖๒	หมื่นโลกสามล้านไปเชิญเสด็จกลับ ๕๐
ศรีวรรณมา - เจ้าหญิง	๕๑	มาครองเชียงใหม่อีก ๕๐
ศรีสองเมือง - พระยา	๘๒	สามล้านอ้าย - เจ้าหมื่น ๗๒
ศรีอโนชา - เจ้าหญิง	๕๑	สาย - แม่น้ำ ๓
ศรีอุษุทธิยา - พระยา	๑๕	สิริวังโส - พระมหาเถร ๔๘
ศักราช - การตั้ง	๒	สุโขทัย - พระยา ๖๕
ศากยราช - สกุลวงศ์	๒	สุดตโสม (สุทธโสม) - พระยา ๒๑
		สุเทพ - พระบรมธาตุ ๑๐๓
		- ดอย ๒๕
		สุทโธธรรมราช - พระเจ้า ๘๐
ด.		สุนทราเทวี - พระนาง ๔๒
สนธนา - นาง	๕๑	สุรสีห์ - เจ้าพระยา ๕๔
สบแม่จัน - แม่น้ำ	๑๒	ทรงได้พระนางศรีอโนชา ๕๔
สมณศักดิ์		ทรงเป็นกรมพระราชวังบวร ๕๗
เจ้าบุญญาภิรมย์เจ้าเป็นสมเด็จพระ		สถานมงคล ๕๗
พระสังฆราช	๑๑๕	สุลวะลือไชย - เจ้าพระยา ๘๘, ๘๕
สมเด็จพระเป็นเจ้า		
สวรรคต	๑๒๗	
สร้อยสามล้าน - หมื่น ถูกฆ่า	๗๒	
สองแคว - พระยา	๕๕	

ส.		อ.	
แสนกร้าว - นาย	๗๒	อมราเทวี - พระนาง	๖
แสนคำเรื่อง - เจ้า	๔๗	อะแซวุ่นกี	๘๕, ๑๐๑
แสนจู - เจ้า	๖๕	อังวะ - พระเจ้า	
แสนไชยปราบศัตรู - เจ้า	๔๗	ทรงตั้งสี่หกขอล่าง	
แสนผานอง - อรรคมหาเสนา	๔๒	ครองเมืองเชียงแสน	๘๖
แสนภู - เจ้า	๒๓, ๓๓	ทรงยกทัพมาตั้งที่เมืองเชียงรุ่ง	๑๒๓
ทรงครองเชียงใหม่	๓๕, ๓๗	ทรงยกทัพมารบเมืองกระแซ	
ทรงสร้างเมืองเชียงแสน	๓๗	ฆ่าเจ้าเมืองตาย	๘๕
สวรรคต	๓๕	ทรงมีพระราชสาสน์มายัง	
แสนเมืองมา - เจ้า	๔๒, ๔๓, ๔๔	กรุงศรีอยุธยา	๑๐๐
แสนหวิ - เจ้าฟ้า	๑๐๓	ทรงสั่งให้คนมาเอาพระยาเดิน	
ไสเรียง - ขุน	๑๑	ไปผ่าอก	๑๐๘
ไสลือ - พระยา	๔๕	ทรงสั่งให้เจ้าสุวรรณกำมุลกุมรพล	
		ไปนครปฐม	๑๐๘
ห.		อิวคำดอนเมือง - นาง	๖
หนองผักหวาน - พระเจ้า	๘๐	อิวเชียงแสน - นาง	๑๔
หนองแสนท่อน	๔๖	อิวมิ่งจอบเมือง - นาง	๘
หนองหล่ม - บ้าน	๔๕	อายนคร - หมื่น	๖๘
หมูหล้า - เจ้า	๕๑	อ้ายฟ้า	๑๑, ๑๖
หริภุญชัย เมือง	๑๐	อินทรี - พระยา	๑๐๔
หอคำ - พระเจ้า	๑๓๒, ๑๓๕	อินตา (พระอินทร์) - พระยา	๓
หาญนคร - หมื่น	๕๔	อินทราชา - พระ	๕๕
หาญบัง - นาย	๑๔	อินทวร - เจ้า	๓
หาญพรหมสะทั้น - นาย	๕๕	อุปเขวราช - พระยา	๗๔, ๗๕
หาญ ขอดใจเพ็ชร - นาย	๔๕	ทรงเวนคืนเมืองเชียงใหม่	
หาญไสสูง - นาย	๕๕	แก่พระมหาเทวี	๗๖
หาญอ้าย, หาญยี่, หาญสาม	๕๑	พระราชทานบันดาศักดิ์	
		แก่เสนาอำมาตย์	๗๕
อ.		อู่แก้ว - นาง	๖
อนุชิตชลธิ์ - พระยา	๑๐๔		
อนุเวียงจันทน์ - เจ้า	๑๓๖		
อโนชา - มหาเทวี	๗๒		

พงศาวดารเมืองเชียงใหม่

ฉบับเก่าของหอสมุด ฯ มี ๑๐ ผูก

นุชาเจ้า ทั้ง ๒๓ ขัตติยราชวงศา ท้าวพรยาเสนาอำมาตยาเจ้าไพร่ไทย ยกออกจากเมืองป่าปาง
ลำทับทวย มัคคาลังกานนานไท ๕ วัน เจ็อร ๖ ออก ๑๒ คำ วัน ๕ ยามตู่ทเขาคอเสทจเขายังูว์จับทุพพา
ฮามตามบุพพตำนองโอบฮาดแหงท้าวพระยาทั้งหลาย ฯ ล ฯ

สวรรวเจามหาอุปราชาเจารัตนเมืองแกวพรรษกัณณิฐฐา แลเจานายขัตติย --

วงศาทั้งมวรอยู่ในภูมฐานอันเป็นที่กัวรแหงหนหัน ๓ พรเปนเจาเสทจเขามาตั้งเวียงหลวง
เชียงใหม่ นานไท ๑๑ เจ็อรปาย ๗ วัน ฯ ล ฯ พรรษชวัง

คำว่าลวะจุงหมา ฯ อยู่ในผูก ๗ อังกาที่ ๑๓ (ใบลานที่ ๑๓) หน้าต้น บรรทัดที่ ๓

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ผูก ๑-๘ จบ

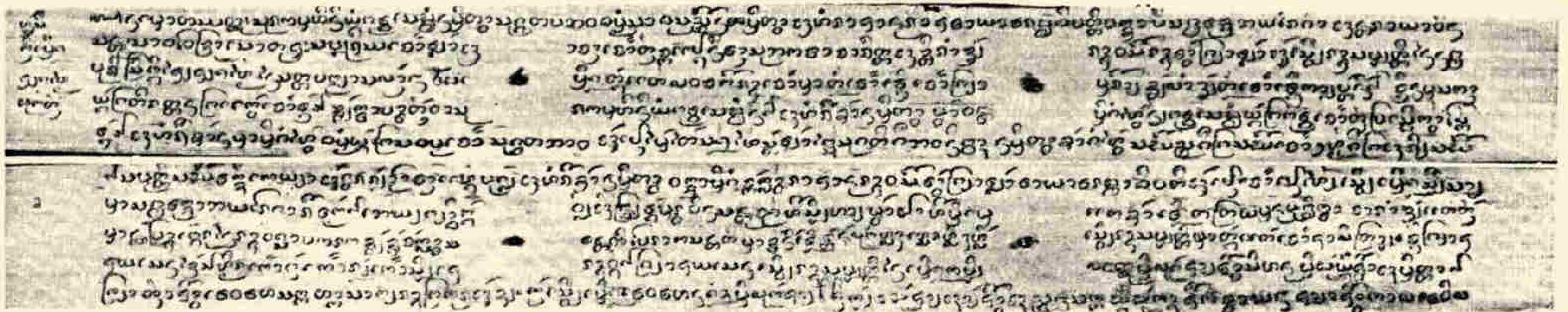
ฉบับนายสงวน โชติสุรรัตน์

ต้นฉบับเป็นโบราณชาวจารเป็นอักษรและภาษาไทยขวน

(อักษรและภาษาไทยลานนา)

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ผูกต้น

ผูก ๑ อังกา ๑ (โบราณที่ ๑) หน้าต้น

นโม ตสฺส ตถ ๑ สุรณมหิยํ พุทฺธเสฏฺฐิํ นมิตฺวา สุกฺกตปภาวณมํ สาธุ สงฺขณฺจ นมิตฺวา อหํ ราชานุราช ทายาทราชธิปติ ปกฺขามิ สพฺพทกฺขณฺยโรคาอนฺตรายาวินาสนฺต

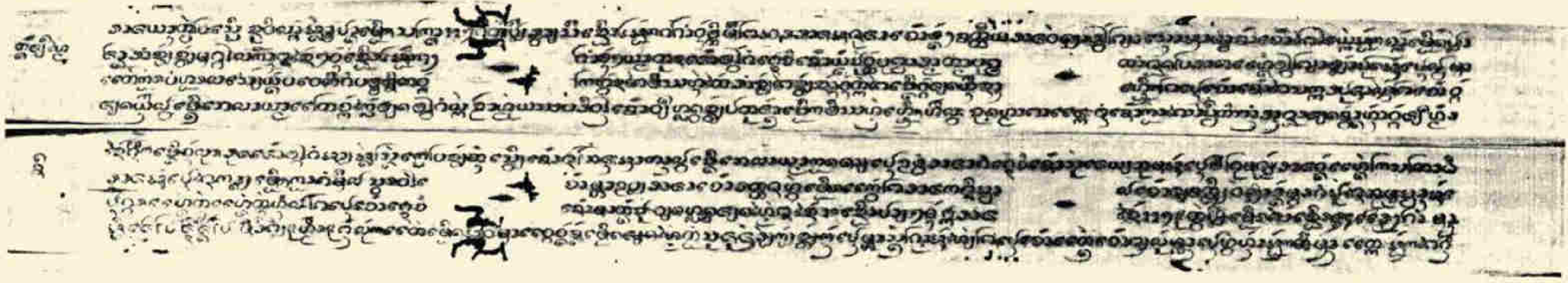
สาธโว จุรา โสตุชนะสัปปริสสะเจาทังหลาย ๑ ล ๑ พรพุทธเจตนาปรเสฎฺกฺวาโลกทัง ๓ อหํอันวาขา นนามิโกไหว ฌมมํ ยังพรสธัมมเจา สุกฺกตภาว อนฺเปนไมไตสองไหสัดทังหลาย ไผสุสุคติ กิ๊วะนิพทาน นมิตฺวาขาคอไหว สงฺขณฺจ กิ๊ พรสังฆเจา ๒ หมู กิ๊ อรริยสสังฆะ

แลสมุตติสังฆ ทกฺขิณฺยโย อันควรฮับเอาทานแหงบุคล อหํ อันว่า ขา นมิตฺวา วกฺขามิ กอจกฺกลาว ราชานุราชวังสทาวพฺรยาทังหลาย ทายาทราชธิปติ อนฺเปนเจาเปนไหยเสวยเมิงสับสาข ๑ ล ๑ พรยาตน ๑ ชีวาททหสกก หากสาถยราชกระกูรอันเจียวกันเสวยเมิงเทวทหนกอร มีลูกชาย ๒ คนกับ ๑ ผุชายอาย ชีวาท อัญชนะสั๊กกะขิงผูกาง ช็อกจายนะ ชาย ๑ ชีวาทกาลเทวิละ ๑ ล ๑

พงศาวดารเมืองเชียงใหม่

ฉบับสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพประทานหอสมุด ฯ

วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๐ มีผูก ๒-๘ (ขาดผูก ๑)

ตั้งเชียงใหม่ ราชานตัวประเสฎฐ จูวิลาสองอาท ปางเมื่อศักราช ๑๑๕๘ ตัว ปลีฮายตีเจิน ๖
ออก ๘ กำ วันอาทิตย์ มีพรวรราชอนุชาเจ้าทั้ง ๒ ขัตติยราชวงศา ท้าวพระยาเสนาอามาทเจ้าไพร่ ยกออก
จากเมืองปลาซาง ฯลฯ เชียงขึ้นแล้ว เถิงเกลายามแดรจ๊กไกลเทียง ท้าวคอกเอาหมุยัสสะบริวานเขา
เวียงหลวง ทวยปตฺขางเผือกทิสสหนเหนือ หีลวะจุงหมา พาแขกนำเขากอไรสฐิตสำฮานนอร์เชียงขวาง
หนาวัก เชียงหมัร

ไท่กั้น ๑ เถิงวันลฺรุซุงเซา ท้าวคอกอาบองสรงเกสประทับตนเสวยเขาน้ำโกชนะอาทานแล้ว เถิง
เกลายามกองงายเปนอุทฺธิราชา กอเสทจเขาสุเชยขุม ฯลฯ พรเปนเจ้าแดงเจานาขลุกลานเปนหัวหนา
ออกตีมานแตกออกไคคน

ถ้าว่า ลวะจุงหมามีอยู่ในผูก ๗ อังกาที่ ๑๖ (ใบลานที่ ๑๖) บรรทัดที่ ๔ หน้าต้น

พงศาวดารเมืองเชียงใหม่

ฉบับสมเด็จพระวันรัต (จ๋าย) อดีตเจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตร
จังหวัดพระนคร ให้หอสมุดฯ ไม่ทราบ พ.ศ. มี ผูก ๑-๓ ไม่จบ

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาบดินดีเดโช
เจ้าพระยาสุรสีห์ธัญญ์ และเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ดำเนินการชำระพงศาวดารเมืองเชียงใหม่
โดยมีเจ้าพระยาบดินดีเดโช เจ้าพระยาสุรสีห์ธัญญ์ และเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ เป็นผู้ชำระ
และเจ้าพระยาบดินดีเดโช เจ้าพระยาสุรสีห์ธัญญ์ และเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ เป็นผู้ชำระ
และเจ้าพระยาบดินดีเดโช เจ้าพระยาสุรสีห์ธัญญ์ และเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ เป็นผู้ชำระ

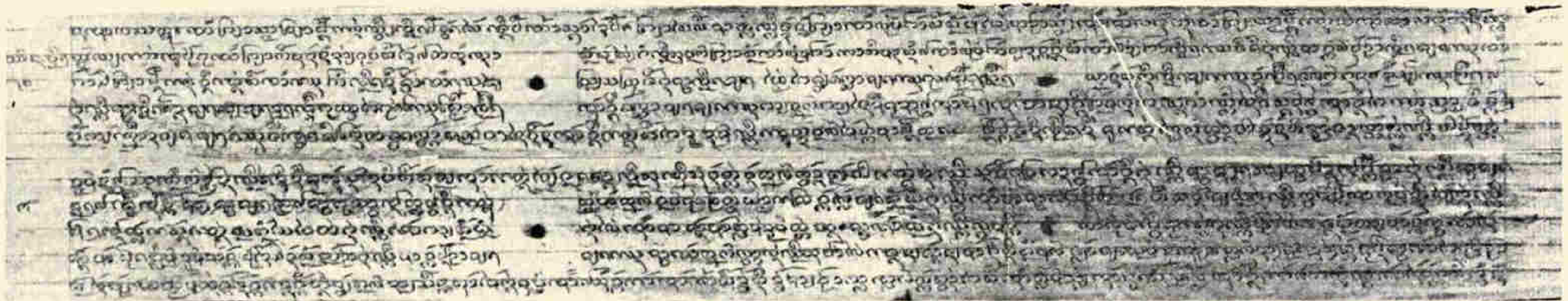
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาบดินดีเดโช
เจ้าพระยาสุรสีห์ธัญญ์ และเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ดำเนินการชำระพงศาวดารเมืองเชียงใหม่
โดยมีเจ้าพระยาบดินดีเดโช เจ้าพระยาสุรสีห์ธัญญ์ และเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ เป็นผู้ชำระ
และเจ้าพระยาบดินดีเดโช เจ้าพระยาสุรสีห์ธัญญ์ และเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ เป็นผู้ชำระ
และเจ้าพระยาบดินดีเดโช เจ้าพระยาสุรสีห์ธัญญ์ และเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ เป็นผู้ชำระ

ไปสถานแห่งท้าวพรชาทั้งหลาย ผูกอันแปลมาแตกอร ๆ ล ๆ อันไทย
พรเป็นเจ้าแดงเจานอชลูกหลานเป็นหัวหมา ออกตีขวนแตกออกไฟ ๆ ล ๆ ขึ้นมาทางเมืองรคอร
มาขึ้นจบกันยังเวียงรพ
(คำว่าลวะจุงหมา ๆ ล ๆ อยู่ในผูก ๓ อังกาที่ ๑๒ (ใบลานที่ ๑๒) หน้า ๑ บรรทัดที่ ๒)

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่

ฉบับนายสงวน โชติสุขรัตน์

ผูก ๔ ตอนต้น อังกาที่ ๑ (ใบลานที่ ๑) หน้าต้น

นโมตสฺสตุ ๆ เจาพฺรยาสวมปฺรยาฝิ่งแกนเสวยเมืองปี่ฮวงไศ เล็งปี่เตาสงา ไทปี่ ๑ พฺรยาไสลือ
มาตคเล็ก ๆ ล ๆ เขาจึงแดงหื้อไผ่ขุทขุมเล็กแจน ต้าบอกไมหกมายังตองทึงปกตมจันเขือรจ่าชู่แห่งไกล
กันหวางวา ถัดนั้น หื้อขุทถางกวางอกเล็กวาชหาหวาง

ขุมนั้นแล้ว สานเล็กปกบนเลือรจันที่ ทุกอันสั้นไท ๆ ล ๆ ข้วหิน ข้วชายเอาพาลเหล็กตัก
หวานไผ่ที่เขาหลิมนุง หื้อไฟฮอนใหม่ เขาจึงแพแลววาอัน

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่

ฉบับนายสงวน โชติสุวรรณ์

ผูก ๗ อังกาที่ ๑๔ (ใบลานที่ ๑๔) หน้าต้น

Handwritten text in Thai script, likely a transcription of the original manuscript. The text is arranged in three horizontal lines across the page. The first line contains approximately 10 columns of text. The second line contains approximately 10 columns of text. The third line contains approximately 10 columns of text. The handwriting is dense and appears to be a traditional Thai script.

เสนาอาภาสรัฎฐุปธานราชมนตรีบ้านเมืองวรพุทธศาสนากานกรุงสูงเอื้องกวางขวาง ๑๓๑ ตาม
ปุทเท้านองแลโบฮานแหงทาวพรยาทั้งหลาย ฟุงอันแปลนแลวแตกอร บอหอรละเสี่ยปเวณี กอบีททักขินวัต
กรหว้าใหม่ทิสสนไต ซวยวันตกลไถเถิงวัดเชียงขึ้นทานเหนือ พรเปนเจา

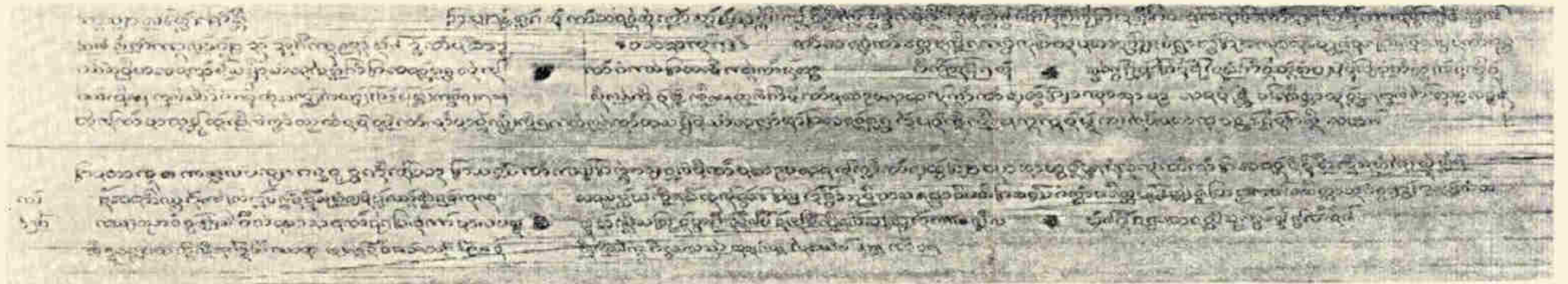
พรเปนเจากอเขาไทสกัดกรปูชา ไหวพรเจาวัชเชียงขึ้นแลว เถิงเถลายามจักโกเถียง ทาวคอก
เอาขัสสะบริวานเขาเวียงหลวงทวยปตุซางเผือก ทีละจุงหมา พาแขกเขากอไรสฐิตสำฮานนอร์เชียงขวาง
หนาวัดเชียงหมรี ๑๓๑ ๑๐ เท้อรปาย ๕ วัน

สกัดไท ๑๑๕๕ ตั้วปีเมืองใส เท้อร ๔ แสม ๒ กำ มานอิงเชกไปชิตชิงโป มีรีพล ๕ หมรี ๕ พัน
ถูกแตเมืองอวะมาแวงสว่างขังเมืองเชียงใหม่ตอสูซอบกับ ๑๓๑

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่

ฉบับนายสงวน โชติสุขรัตน์

ผูก ๘ ไบลานสุดท้าย จบเรื่อง

สาธิตาลอย ๒ หลัง ซ้ำฮัดเอาสาธา ๕ หลังอันเจาราชวงตนเกลาสาธนนมาปกแปงที่จิมไถล
หัวขัวแมฟิงฝายวันตกแลวกอซำไทกออุ พรอฐิ พรบรมราชา พรเจาเชียงใหม่จีนแลม ๆ ล ๆ เิงเจ็อร ๗
เพงเมงวันผัดพายในมีมหาเถนจันทรังสี่วัน วัช พรสังรามา

พรมหาเถนเกสสลบัญญัติพันชุนทวงที่เป็นปรธาน พรสังฆเจา ๑๐๘ พรอง พายนอกมีเจามหา
อุปราชเป็นเกลา ๆ ล ๆ ผูกถว ๘ แลวแลวเทานี้แล